

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

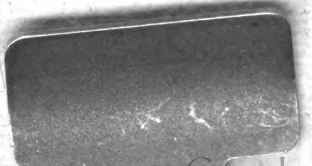
Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

19

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

0620 4025

Grimm. Cl. 1

VERHANDELING
OVER DE
SPELLING
DER
NEDERDUITSCH E TAAL.

650-311

VERHANDELING
over de
SPELLING
der
NEDERDUITSCH E TAAL,

Ter bevordering van regelmatigheid
en éénparigheid in dezelve

DOOR
ERNST ZEYDELAAR.

Met verscheidene Aanmerkingen

op de
VERHANDELING
van
MATTHYS SIEGENBEEK,

Hoogleeraar in de Nederduitfche Letterkunde
te Leijden.

Nieuwe Uitgave.

Te Z. BOEMEL,
Bij J. N O M A N,
1819.

I N L E I D I N G

tot de volgende

VERHANDELING,

over de

REGELMAATIGE SPELLING

der

NEDERDUITSCHĒ TAALE.

Voor en alêer ik, in den aanvang van het negen- en-zestigste Jaar der voorige Eeuw, ondernam te schrijven en in openbaaren druk uit te geeven, een Werk over de *regelmaatige en (zoo mogelijk) éénpaarige spelling der NEDERDUITSCHĒ TAALE*, als het voornaamste deel van dezelve, waarop de gantsche Taalkunde berust, — (volgens het getuigenis van den Hoogleerâr A: KLUIT, in de VORREDEN voor de GESLACHTLIJST van ZELFSTANDIGE NAAMWOORDEN van HOOGLSTRATEN, bladz. 10.) had ik, in de AENSpraek, van den laatstgenoemden, op pagina 69, gelezen: „*dat hij zig niet moeiën wilde met het schik- ken van de spelling, die de Schrijvers bijkans zoo*”

„ *me*”

II I N L E I D I N G.

„menig als 'er zijn, in zekere punten, van elkander
„gescheiden houdt.”

Ook was mij het gezegde niet ontfnapt van den wel-
spreekenden FRANCIVS, in deszelfs VOORREDEN
VOOR GREGORIUS NAZIANZENS over de ME-
DEDEELZAAMHEID, naamelijk: „dat geen twee van
„onze Schrijvers het hierin met elkander eens zijn, ja
„niemant bijna met zigzelve.”

Voeg hierbij nog de woorden van den reeds genoem-
den Profesfor KLUITZELVE, in de VOORREDEN VOOR
HOOGSTRATEN, bl. II. waarin hij niets minder
zegt, dan het volgende: „zoo weinig 'er twee gras-
„scheutkens elkander gelijk zijn, zoo weinig vindt men
„'er thans twee, wier spelling met den anderen over-
„eenkomt.”

En eindelijk het getuigenis van Wijlen Profesfor
PETRUS HOFSTEDÉ, te ROTTERDAM, in de
VOORREDEN VOOR deszelfs BIJZONDERHEDEN over de
HEILIGE SCHRIEF, pagina 25: „dat het stuk der
„spellinge nog altijd een twistappel blijft onder de
„Spraakkundigen.”

Door alle deeze veelbeduidende uitdrukkingen van
zoo veele beroemde Mannen, niet vervaard gemaakt
of afgeschrikt, (welk eene vermetelheid!...) had ik
integendeel moeds genoeg, om die gewigtige taak te
ondernemen; — door eenen taallievenden ijver zoo-
danig aangevuurd, dat ik reeds op het einde van den
Jaare 1769 (zijnde het 27e. Jaar mijnes levens) uit
den Boekwinkel van S: VAN ESVELDT, te AM-
STERDAM, in het openbaar mogt zien uitgegeven eene
REGELMAATIGE NEDERDUITSCHÉ SPELKNST, of
VERHANDELING OVER DE ZES-EN-TWINTIG LET-
TEREN VAN HET ALPHABETH, gegrondt op het ge-
zag der beste SCHRIJVEREN en der beroemdste DICHT-
REN, in 4°, door ERNST ZEYDELAAR.

Onder het bearbeiden en saamenstellen van dat Let-
terwerk, heb ik nooit op mijn eigen kragten willen
steunen, noch aan mijne verrigtingen eenige de minste
onfeilbaarheid toegeschreeven; (anders zoo eigen aan
vee-

veele voorwerpen van mijn toenmalig beroep van Franfche Kostfchoolhouder! .. —) Ik had integendeel, van tijd tot tijd, en regts en links, over mijnen arbeid geraadpleegd met kundige Lieders, en mijne opstellen in derzelve handen gesteld, ter inwinning hunner vrijmoedige en onbewimpelde aanmerkingen, welken men mij niet onthouden noch geweigerd heeft; — in zoo verre zelfs dat één der Taal- en Dichtlievende Schrijvers van dien tijd, bekend en beroemd, inzonderheid door deszelfs uitgegeeven voortreffelijke Dichtwerken, het **VERBOND DER GENADE** en het **LIED VAN SION**, en door andere Zedekundige Schriften, het niet beneden zijnen roem gerekend heeft, op het werk van eenen Taal- of *Leermeester* te maaken en vrijheid te geeven om daarvoor te plaatsen, het volgende Gedicht:

*Welspreekendheid, gewoon langs rots en berg te rennen,
Zal, door geweld van drift onstoken en verhit,
Nooit, wan ze mist' ren wil naar 't gouden mondgebit
Der Taalkunde, aan een' loop, 't spoor bijster, zig gewinnen.*

*Wie kost haar beter, wie, dan HUYDECOPER menen,
Wiens veder keurig prijst en even keurig vit?
En wie, o ZEYDELAAR! schijnt zo volmaakt het wip
Voor haaren lettertooi, als wy vernuft te kennen?*

*Gij steekt haar in den das' en dien gewijden tooi
Ontbreekt geen kieschheid in den allerminsten plooi:
Voer, voer die Bruid sen Hoor, zij moet den Koning spreken;*

*Dat ootmoed zelf de deur des Tempels haar ontsluit;
De Kristen-Radenaar verliefd worde op de Bruid,
En haar den palmtak gunne in 't Schrijven en in 't Preeken!*

Niettegenstaande ik, met onvermoeide naerftigheid, — met schroomagtige oplettenheid en met onafgebroken zorgvuldigheid, aan deeze mijne **SPELKONST** gewerkt en gearbeid had, zoo was en bleef dezelve, (als een

menschelijk gewrogt) nogtans onvolmaakt en voorzien van leemten en gebreken; die ik nimmer heb ontkend, noch gepoogd heb te vernissen of te *coloreeren*. — Integendeel, alle de aanmerkingen, zoo wel der openbaare Boekbeoordeelaars van dien tijd, als van bijzondere Lieden, mij in geschrifte meêgedeeld en toegezonden, heb ik met een blijkbaar genoeg ontvangen en gepoogd van weezenlijk nut en voordeel te doen strekken voor mijzelve; ter aankweeking en vermeerdering mijner kundigheden in de schoone taale van mijn Vaderland, zoo wel als tot aanmoediging van ernstiger onderzoek en gezetter nadenken, over de aange-
toonde gebreken en onregelmatigheden in mijn Werk. —

Hoe fcherp, hoe bits en hoe fierpende, eenige der geschreevene aanmerkingen destijds ook mogten zijn, dezelve bragten mij, in het allerminst niet buiten mijne gewoone kalmité van gemoed; maar ik nam dezelve aan met welvoeglijke dankbaarheid; dezelve beschouwende als zooveele Gidsen; die mij een beteren weg, nader wilden leeren kennen en bewandelen; — en drie Jaaren agteréén, werkte ik aan de hervorming en beschaaving van mijne Lettervrugt; — na verloop van welken tijd, dat is den Jaare 1772, ik het genoeg had, om bij denzelfden Boekverkoper, een **VERVOLG** in het licht te brengen op mijne **SPELKONST**, met alle de verbeteringen en vermeerderingen, door de *Recensenten* mij aangewezen, en van veele anderen, die ik zelve had ontdekt, en alzoo den *Critieken* ontfnapt waren! Eene bemoeiënis, die mij destijds de goedkeuring verworven heeft, van onderscheiden openbaare en mij onbekende Schrijvers; eene goedkeuring die mijner eigenliefde gantsch niet onverschillig was, maar dezelve zagtkens streelde.

Onder dezelve was 'er één, die mij het volgende Dichtstukje toegezonden heeft, met vergunning, om 'er gebruik van te mogen maaken:

Scha-

I N L E I D I N G. v

*Schaft thans uw pen der leêrzugt nieuwe stof,
Zij oogst voor u, den welverdienden lof,
Die nijverheid geduurig zal verzellen.
De nijd moge u begrimmén van ter zij,
Geen nood! ga voort en vel de Bastaardij:
De Rede zal den nijd wel voor u vellen.*

W: H: L: TAAY.

Bijna te gelijker tijd had zig, in de Taalkundige nederlandsche Waereld, bekend gemaakt, eenen Heer K: VAN DER PALM door het uitgeeven eener Nederduitsche SRAEKKONST, en daardoor, even als ik, zijn naam met lof doen vermelden.

De toenmaadige en voor korten tijd pas overleeden Profesfor P: HOFSTEDÉ te ROTTERDAM, in de VOORREDEN voor de Verhandeling van J: J: ZIMMERMAN, over de VOORTREFFELIJKHEID van den CHRISTELIJKEN GODSDIENST, vergeleeken met de PHILOSOPHIE VAN SOCRATES, pag. 46 en 47, gelegenheid gevonden hebbende om iets over de nederduitsche Taal te zeggen, liet zig aldaar, in deezer voege uit,

„ De laatste die over de Nederduitsche spraak en spelling
„ geschreeven hebben, zijn de uitmuntende Leermeesters
„ K: VAN DER PALM en E: ZEYDELAAR.
„ Het werk van den eersten, hetwelk algemeener is, en
„ daarom maar een enkel Hoofdstuk over de Spelling be-
„ helst, is voornaamelijk voor de Jeugd opgesteld, en,
„ zoo niet het voortreffelijkste, ten minste een der beste
„ in die soort. Het Boek van den anderen bepaalt zig
„ meer tot de REGELMAATIGE NEDERDUITSCHÉ SPEL-
„ KONST. — De Schrijver gaat dieper, en dringt door
„ tot in het oorspronkelijke en fijnste der taal. Men vindt
„ bij hem veete nieuwe waarneemingen, die men te ver-
„ geefs elders zoeken zal. — Zoo ras men hem of eenen
„ anderen, tot een gids in de spelling verkiest, wil ik
„ de eerste zijn, die de stem van 't Algemeen gehoorzaa-
„ men zal.”

Nimmer moede en nooit verzadigd van de beoefening

ning mijner schoone Moedertaale, zoo vol van verwonderenswaardige rijkheid; — van korte, eigenaartige, zinrijke en welklinkende woorden; — zoo overvloedende van eene menigte van allerhande sierlijke spreekmanieren, die bij dezelve bijzonder te huis hooren; — zoo voorzien van eene rollende, gemakkelijke en natuurlijke schikking in de taaldeelen, en in de saamenstelling en aanéenschakeling der zinsneeden; — eene Taal, waarvan SLICHTENHORST, in de GESCHIEDENIS VAN GELDERLAND getuigd heeft: „dat ze is „eene Zelfstandige en Moederlijke Taal, en, naast de „Hebreeuwfche, die God zelve heeft/willen spreken; „de oudste van alle Taalen;” — Nimmer moede (zeg ik) van de beoëffening eener Taale (die zig niet bepaalt tot ons kleine hoekje Lands in *Europa*, maar die zig, door de lusterrijke overwinningen onzer Voorvaders, door onze buitenlandsche Bezittingen en door onzen koophandel; door alle de Deelert der Waereld heeft verspreidt en bekend gemaakt!) ondernam ik vervolgens, ter volbrenging mijner belofte, eene volledige SPRAAKKONST uit te werken, aan dewelke ik ongeveer den tijd van tien Jaaren heb besteed, en die in den Jaare 1781 in groot 8o. is gedrukt en uitgegeeven te UTRECHT bij WILDENALTHEER, met eene OPDRAGT aan de Magistraat van THIEL, de Stad mijner geboorte, waarin ik toen ter tijd den post van Fransche Kostfchoolhouder bekleedde. — Dan in den Jaare 1791 is dezelve overgegaan aan den Boekhandelaar W: VAN VLIET te AMSTERDAM, die 'er een nieuwen tijtel, met zijn naam, heeft vóórgedrukt en die thans zeer weinig Exémplaaren meêr daarvan bezit.

Bijaldien men nu, over de goedkeuring mijner taalkundige voortbrengfelen, oordeelen zal, gelijk men doorgaans gewoon is over gedrukte Boeken te oordeelen, uit den verkoop, of uit het vertier van dezelve, dan heb ik althans geen grond of reden om mij daaróver te beklaagen; terwijl dezelve bijna allen zijn verkogt, en alsnog, bij openbaare boekverkoopingen, fom.

somwijlen voor meer dan den eerstgestelden prijs, aan den mangeraaken. Wel is wáár, en dat kan ik ook niet ontkennen, dat een genoegzaam tijd, tot dat vertier, verloop is, naamelijk, (het ééne jaar gerekend dóór het andere) een verloop van ruim *derzig Jaaren*: — even gelijk het wáár en zeker is, dat ik mij nóg te den verblijden kan en verblijden mag, zulks te hebben mogen beleeven en te boek te stellen... Eene omstandigheid, waaróver sommigen zig te méér zullen verwonderen, die met de verloopene Jaaren en met den tegenswoordigen tijd bekend zijn en zig herinneren kunnen, dat men mij, reeds voor tien Jaaren, onder de *dooden* heeft gerangschikt en naar de onderaardsche *Grondvergadering* verzonden! — Zien de dat ik nog, na verloop van dien tijd, in de waereld of daarin terug gekomen ben, om weder op het taalkundige tooneel te verschijnen, en daarop een kleine rol te spelen; — niettegenstaande mijn geworden leeftijd, mijne tegenswoordige bezigheden en mijna lust, mij niet veróorlooven een aanéngeskakeld bericht te geeven, van alle de taalkundige voortbrengselen, die rechts en links, sedert eenige Zonnenkringen, in het licht verscheenen zijn; — veel minder, om eenig oppermagtig oordeel te vellen, over den méér of minder gewigtigen inhoud van dezelve; — een gezag 't welk ik mij nimmer heb willen aanmaatigen, noch mij immer aanmaatigen zal, en de uitvoering van hetwelke een zeer uitgebreid veld beslaan en dus een Man van een langen adem zout veréischen, om hetzelfde te kunnen affloopen. —

Tot mijn tegenswoordig oogmerk, en tot mijn vernieuwd besluit om te schrijven, zeg ik maar alléén dat men, sedert veele Jaaren, verscheiden **TAAL- en DICHTKUNDIGE GENOOTSCHAPPEN en MAATSCHAPPIJËN** heeft opgericht in ons Vaderland, die onderscheiden **PRIJSVRAAGEN**, ook over de Taal, hebben uitgeschreeven en door den druk gemeen gemaakt,

met belooning en bekrooning van *gouden* Gedenkpenningen!.. — zonder dat men, ondanks alle die prijzenswaardige poogingen, eene regelmaatige en éenpaarige spelling heeft uitgevonden en, ter navolging aangeprezen, tot op het einde van het verloop van Jaar 1804.

Eindelijk (en dit is algemeen bekend) na dat 'er sedert negen Jaaren aan 's Lands Hoogeschool te LEYDEN, voorbedagtelijk is aangesteld een Profesfor voor de Hollandische Letterkunde en Welsprekenheid, is men voor al begonnen, aan de beschaaving van de nederlandsche Taal, met den meesten ernst, de hand te slaan. —

Van dezen Man nu heeft de Natie, onder het Jaargetal van 1804, in openbaaren druk zien verschijnen, een Werk, onder de benaaming eener VERHANDELING OVER DE NEDERDUITSCH E SPELLING, TER BEVORDERING VAN EENPARIGHEID IN DEZELVE, door MATTHIJS SIEGENBEEK, *Hoogleeraar in de Nederduitsche Letterkunde te LEYDEN; uitgegeven in naam en op last van het STAATSBEWIND DER BATAAFSCHE REPUBLIEK, te AMSTERDAM bij JOHANNES ALLART; — in het Voorbericht van welke VERHANDELING, men te boek geslagen vindt, alle de redenen en oorzaken, die aanleiding gegeven hebben tot het opstellen van dat Werk en van het gebeurde daaromtrent, ter tijd toe dat hetzelfde, door het STAATSBEWIND, aan het WETGEEVEND LIGCHAAM is ingezonden, met een Besluit van hetzelfde, „ dat de Spelling, daarbij aangeprezen, zal worden aangenomen „ en gevolgd in alle gedrukte stukken, welke door de „ Kanselarij van het Staats-Bewind, en aan de Bureaux „ van alle Nationale Collegien, ondergeschikt aan het „ Staats-Bewind, mitsgaders op het Bureau van den „ Commisfaris van het Staats-Bewind, gecommiteerd „ tot de door de Fransche aan deze Republiek gece- „ deerde Landen, worden uitgegeven, met uitnoodi- „ ging tevens aan het Wetgevend Ligchaam, Nationa- „ nale Rekenkamer, Nationaal Geregtsch Hof, Nationaal „ Syn.*

„ Syndicaat en de respectieve Departementale Besturen,
 „ om de bij gemelde Verhandeling voorgestelde spel-
 „ ling in hunne Bureaux insgelijks te introduceeren en
 „ doen navolgen. —
 „ Dat dezelve spelling zal worden gevolgd en in
 „ acht genomen in alle onderwijsboeken, welke van
 „ Landswege, ten dienste der Scholen, zullen worden
 „ uitgegeven, met aanschrijving aan alle Schoolopzie-
 „ ners, om hunne beste pogingen aan te wenden, ten
 „ einde deze spelling alom in de Scholen worde gea-
 „ dopteerd.” —

Onder dagtekening van den 27 December des voorlee-
 den Jaars 1804, wierd door het Staats-Bewind, bij
 het Wetgeevend Ligchaam van het Bataafsche Gemeen-
 ebest, ingezonden eene Missive ten geleide van een
 Exemplaar der VERHANDELING, door den Hoogleeraar
 SIEGENBEEK vervaardigd over de Spelling, en op Dings-
 dag den 8 Januarij 1805, *Commissoriaal* gemaakt in
 handen van de Burgers *Cuypers, Siderius, van Foreest,*
Lublink de Jonge en den Secretaris *Couperus*, —
 en vervolgens, op het mondeling Rapport van den
 Burger *Cuypers*, den 12 Februarij 1805, gedaan, bij
 het Wetgeevend Ligchaam beslooten, den Secretaris
te verzoeken, om, *zooveel mogelijk*, de Spelling van den
 Hoogleeraar SIEGENBEEK, op de Cancellarije van het
 Wetgeevend Ligchaam te doen invoeren.

Zeer natuurlijk moest een Werk als dit den algemeene
 aandacht wekken van 't bataafsche Volk, en inzonder-
 heid die der openbaare *Reconsenten*, waaronder voor-
 al de Schrijvers van de zoo zeer beroemde VADERLAND-
 SCHE LETTERÖEFFENINGEN, in welker IV Stukje,
 voor den Jaare 1805, bladzijde 174 en verder, de vol-
 gende aankondiging van hetzelfde te vinden is:

„ Al te lang bleef onze Moedertaal, die in rijkdom
 „ van geheel eigen woordenschat alle hedendaagsche
 „ talen van *Europa*, onbetwistbaar overtroeft en voor
 „ geene derzelve in kracht en schoonheid onderdoet,
 „ verstoken van die eenparigheid in spelling, welke
 „ de beschaafde talen van *EUROPA* reeds voorlang had-

„ hadden aangenomen. Hare beminnaars gevoelden
 „ wel het onwelvoegelijke hiervan, maar waren niet
 „ in staat hetzelfde weg te nemen, niet slechts, omdat
 „ zij tegenstrijdige regelen voorfloegen, om die eenpa-
 „ righeid te bevorderen, maar ook, omdat deze eenpa-
 „ righeid, in vele opzigten, willekeurige bepalingen
 „ en onderscheidingen vorderde, welke een hoogge-
 „ zag behoeften dan dat van bijzondere Schrijvers.
 „ Voortreffelijk was, voor weinige Jaaren, de poging
 „ der zeer verdienstelijke Maatschappij: TOT NUT VAN
 „ HET ALGEMEEN, om alle Letterkundige Genoot-
 „ schappen en keurige Nederduitsche Schrijvers uit te
 „ noodigen, niet slechts tot eene opgave van derzelver
 „ onderscheidene spelling omtrent de voornaamste pun-
 „ ten van verschil, maar tevens tot eene vrijwillige
 „ onderschikking naar die vaststellingen, welken een
 „ twaalfstal verzamelaars en beoordeelaars van al het
 „ ingezondene zoude opmaken. — Edelmoedig was
 „ de overgave van al het ingekomene, door die zelfde
 „ Maatschappij, aan de kort daarna opgerichte BA-
 „ TAAFSCH E MAATSCHAPPIJ VAN TAAL- EN DICHT-
 „ KUNDE, als door haren aanleg bijzonderlijk geroe-
 „ pen tot die taak, wier eerste ontginning altijd tot
 „ roem der Maatschappij TOT NUT VAN HET ALGE-
 „ MEEN zal verstreken. — Gelukkig bevond zich
 „ ten dien zelfden tijde een AGENTSCHAP VAN OP-
 „ VOEDING in de Republiek, belast met de invoering
 „ eener algemeene Spelling en gaarne verëenigde zich
 „ de Heer VAN DER PALM, in dat Agentschap ge-
 „ plaatst, met de gelastigden der Maatschappij tot
 „ overleg der beste wijze, om zijnen last te vervullen en
 „ haar oogmerk te bereiken. — Eene NEDERDUITSCH E
 „ SPRAAKKONST, door den Heer P: WEILAND, reeds
 „ door zijn *Taalkundig Woordenboek* en zijne Inleiding
 „ tot hetzelfde vermaard, en eene *Verhandeling over de*
 „ *Nederduitsche Spelling*, door den Heer M: SIEGEN-
 „ BEEK, door zijn Hoogleeraarschap in de Nederduit-
 „ sche Letterkunde daartoe alzins bevoegd, waren de
 „ middelen, welken bij dat overleg, op voordragt van
 „ den

„ den *Agent*, werden gekozen. — Dit *Agentschap*
„ zelf werd wel vernietigd, maar gelukkiglijk leed
„ daarbij de genomen maatregel niets; beide de Schrij-
„ vers vervolgden de aangenomene taak, en nu reeds
„ ziet de VERHANDELING OVER DE SPELLING het
„ licht, goedgekeurd door de Bataafsche Maatschap-
„ pij van Taal- en Dichtkunde, goedgekeurd tevens
„ door de, als herlevende, Maatschappij van Neder-
„ landsche Letterkunde te Leyden, en door beiden,
„ nog steeds met overleg en medewerking van den
„ Heer VAN DER PALM, na het vernietigd *Agent-*
„ *schap*, in den Raad van Binnenlandsche Zaken ge-
„ zeten, aangeboden aan dezen Raad, die dezelve
„ aan het Staatsbewind heeft voorgedragen. — De
„ uitgave dezer Verhandeling in naam en op last van
„ dat Bewind, — het besluit tot aanneeming der
„ Spelling, in dezelve bepaald, in alle gedrukte stuk-
„ ken door deszelfs onderhorige Collegiën uit te ge-
„ ven, — de uitnodiging van het Wergevende Lige-
„ chaam, de Nationale Rekenkamer, het Nationale
„ Geregts-hof, het Syndicaat en van de Departemen-
„ tale Bestuuren tot gelijke besluiten, — en het voor-
„ schrift dier Spelling voor alle onderwijsboeken, van
„ 's Lands wege voor de Scholen uit te geven, met
„ derzelver aanbeveling aan alle Schoolöpzieners,
„ maken het veelvermogende Zegel uit des openbaren
„ gezags, door het Staatsbewind aan dit gantsche
„ Werk gehecht. — Alzoo verschijnt dan eindelijk,
„ het geen zoo lang gewenscht is, en wel op eene wij-
„ ze, welke men zig nooit volkomener had kunnen
„ voorstellen, nadat, namelijk, alle Letterkundige
„ Genootschappen en keurige Schrijvers derzelver spel-
„ ling met de gronden daarvoor hebben opgegeven,
„ nadat aan eenen bevoegden Man het opmaken der
„ slotzom uit alle bedenkingen, gronden en gewoon-
„ ten is aanbevolen, — nadat twee Taalkundige
„ Maatschappijën zich volkomen met deze slotzom
„ verëenigd hebben, — nadat het Hoogstgezag die
„ spelling tot eenen regel gesteld heeft, voor zoo ver
„ der.

„ derzelve invoering afhangt van het Burgerlijk Be-
 „ wind. — Over deze verschijning moet zich elk ver-
 „ blijden, wien de eer zijner Moedertaale aan het
 „ harte ligt, of die zich, fchoon met minderen ijver
 „ voor hare zuiverheid, zelfs bij gebrek aan alle lief-
 „ hebberij voor eigenlijke letterkunde, gaarne echter
 „ eenen vasten voet gesteld ziet, op welken hij kan
 „ afgaan in het spellen. — Onwaarschijnlijk is 't wel,
 „ dat de gronden, bij deze spelling aangenomen, aan al-
 „ len zullen behagen, niet slechts, omdat schier ieder
 „ zich op dezelve zal verwezen vinden, om van zijne
 „ aangenome spelling in een of ander opzigt af te wij-
 „ ken, maar ook, omdat alle gronden zelve aan allen
 „ niet even beslissende zullen voorkomen: maar wen-
 „ schelijk is het tog, dat elk nu zijne eigene spelling
 „ met hare gronden onderfchikke naar deze; zich daar-
 „ bij het ongemak der veranderingen en het offer van
 „ eigen begrip, ten algemeenen beste der Moedertale,
 „ getroostende. — In plaats van alle de aangevoerde
 „ gronden voor deze spelling naauwziftend te onder-
 „ zoeken, acht *Recensent* het ten minste raadzamer,
 „ de bepalingen der spelling zelve uit deze Verhande-
 „ ling op te geven, zonder daardoor te willen gehou-
 „ den worden, als achtete hij derzelve gronden on-
 „ beftand voor zulk een onderzoek,” enz. —

Met dit Werk van bovengenoemden Hoogleerär
 SIEGENBEEK, (die zelve in het VOORBERICHT, bl: 18,
 betuigt, „*er verre van af te zijn van aan zijnen arbeid*
 „ *eene volkomenheid toe te kennen, welke alle verbeterin-*
 „ *gen zou buiten sluiten*”) zou ik mij bijna, over het
 algemeen, kunnen verëenigen, ware het niet dat ik
 met dien taalkundigen en taallievenden Schrijver aan-
 merkkelijk verschilde, in één der voornaamste deelen
 van de spelling, naamelijk in de verdubbeling der *Vo-*
caalen of klinkletteren, door den Profesor zelve *een*
der moeilijste en belangrijkste onderwerpen genaamd,
 waartegen de Heer SIEGENBEEK zig ten kragtigste ver-
 zet, en de verënkeling der *Vocaalen* poogt aangenaam te
 maaken, in een verhoog van veertig bladzijden letterdruks.

In

In dit zoo gewigtig stuk onzer spellinge (waaröver ik reeds, voor zes-en-dertig Jaaren heb geschreeven) van opgemelden Schrijver verschillende, konde ik nu ook; als openbaar AUTEUR, daaromtrent niet onvetschillig blijven; en niemand zal het mij ten kwaade kunnen duiden, dat ik mij (door eene edele *jaloufie* gedreeven,) in een tijd dat de *Taalkunde aan de orde van den dag* is (*) bediene van mijn *aangeboren groot burgerrecht* op mijne Vaderlandsche taal, die het eigendom der Natie is, en waarin ik derhalven een *Hoofdparticipant* genoemd mag worden; — waaruit vanzelve volgt, dat ik mijne gedagten en gevoelens daaröver in het openbaar, aan de Natie, als aan-wettige Deelgenooten vermag meê te deelen en vóór te draagen, en aan derzelver goed- of afkeuring te onderwerpen, — onder die bepaaing nogtans, dat ik door *de Natie* versta en begeere door dezelve verstaan te hebben, de openbaare en onpartijdige Beoordeelzars der uitkomende Boeken en Geschriften, — met de openbaare Schrijvers, die zig, tot de beoordeeling van mijn Werk, zullen gelieven te verledigen, en hetzelfde alzoo hunner aanmerkingen waerdig keuren.

De Hoogleeraar SIEGENBEEK, ten einde deszelfs gevoelens te staaven, en ter navolging aan te prijzen, beroept zig op veele getuigen van gewigt, die niemand roekeloos vermag te wraaken; — op Mannen van beproefde kunde en erkende geleerdheid; — op Taal- en Dichtkundige Genootschappen en geheele Maatschappijen, op wier veréénigde getuigenissen hij de verééniging der *Vocaaalen* doet steunen en zijn gebouw poogt te gronden en te vestigen. — In dit mijn Werk heb ik dezelfden weg betreden en bewandeld. — Mannen van kunde en geleerdheid heb ik tegenöver de zijnen gesteld. — Genootschappen tegen Genootschappen! en aan het hoofd van die allen is door mij geplaatst een Man, die bij Professor SIEGENBEEK, even zoo hoog ge-

---

(*) Zie de algemeene *Vaderlandsche Letteroeffeningen* voor 1802, N°. 6. Mengelw. 246.

geächt is als bij mij, (naamelijk de onsterflijke Historiefchrijver JAN WAGENAAR,) die in alle twijfelagtige gevallen, door den Profefor geraadpleegd, en als zoodanig door hem aangepreezen wordt, — wiens gevoelen ik alzoó volkomen in mijn voordeel heb, als een voorftander van de verdubbeling der klinkeren, gelijk die door mij voorgedraagen en terneder is gefield.

Deeze voortreffelijke Schrijver nu, waaröp het Vaderland den hoogften roem mag draagen, zal de flagördening van mijne zijde, tegen die van Profefor SIEGENBEEK aanvoeren, en de geleerde Schrijvers, van welken ik hierboven gefproken heb, zullen oordeelen over den uitflag van den ftrijd, welke ik vermeene, naar de orde der krijgswetten, bij alle beſchaafde Schrijvers geëerbiedigd, met alle beſcheidenheid gevoerd te hebben, niet als *offenſif*, maar als *defenſif*, dat is niet aanvaller, maar verdedigender wijze! Niet om den Heer SIEGENBEEK, voor wiens kunde ik betuig alle achting te hebben, dezelfs welverdienden roem te betwiften, noch het gezag te beledigen of te beknibelen, waarmede zijnen arbeid is verëerd en bekleed; maar enkel en alléén om mijne gevoelens over de Vaderlandsche Taal, vrijmoedig aan Neerlandsch Volk, bij vernieuwing, vóór te draagen, en dezelfs gedagten daaröver te verneemen, zoo als ik die reeds vooraf ingewonnen en vernomen heb van onderſcheiden kundige Mannen, die mijne Verhandeling in ſchrift gelezen en mij hunne aanmerkingen daaröp hebben gelieven mede te deelen. —

Wanneer ik mij nu, na een onpartijdig onderzoek (en dat wagt ik billijk van bevoegde en geleerde Schrijvers) in het ongelijk gefield zal vinden, en men van oordeel weezen zal, dat de *Spelling* van den Heer SIEGENBEEK de voorkeur verdient boven de mijne, met betrekking tot het gebruik der *Vocaalen*, — waaruit dan vanzelve volgen zal, dat ik de nederlaag bekomen heb, dan zal ik, met alle gelaatenheid, den ftrijd dienen gewonnen te geeven, — eene eerlijke *Capitulatie* of een eerevol verdrag met hem fluiten en alzoó met zijne taal- en ſpelling inſtemmen, voor zoo verre ik van mijne
Land-

Landstreeke mij zal moeten bedienen, *in'naamen oplast*; — eenvoudigd mij vergenoegende dat *mijn taalkundig Le-
gioen met het eminente HOOFD*, behouden zijn gebleeven; en alsoo mijn voorgenomen taak, met alle gemaatigd-
heid afgewerkt hebbende, mijzelve poogen te troosten met de overtuiging, dat ik het goede gewild heb, ter-
wijl het gebleeken is, buiten mijn vermogen te zijn ge-
weest hetzelfde dáár te stellen, — (*) even gelijk ik ver-
trouwe dat die Man zig getroost en te vrede gesteld zal hebben, wegens de bewustheid van zijne belanglooze poogingen; ten beste van de Natie en van zijn Vaderland, waarvan men, in het *Negende Hoofdstuk* van den *PREDIKER*, vers 14 en 15 het volgende leest: „ *Daar was een kleine Stad en weinig Liederen waren daar in. En een groot Koning kwam tegen haar, ende hij omcingelde ze, ende hij bouwde groote vastigheden tegen haar. — Ende men vond daar eenen ARMEN, OUDEN, wijzen Man, die de Stad verlostte door zijne wijsheid; — maar geene mensche gedacht deszelyen ARMEN Mans.* ”

Mogelijk is deeze Grijskaart (met denwelken ik, in het derde geval, dat is in *wijsheid*, niet gelijk gesteld wil zijn) wel een *Schoolleerbaar* of *TAALMEESTER* geweest, voor welke soort van menschen men eertijds (zelfs ook onder ons, maar thans, eere zij de Natie! in een veel minderen graad) niet veel achting pleeg te hebben, — en die anders vermoedelijk voor zijnen raad en vaderlandlevende poogingen, beter belooning zou hebben ontvangen; ware hij *gemistert* ofte *gestabberd* geweest! — Onder het afschrijven van deeze Geschiedenis, be-
vangt mij een kleine huivering, en eene soort van beschoortheid schijnt mijn gemoed te overrompelen, op de verbeelding dat men aan het oogmerk van deeze mijne aanhaaling, welligt een averechts denkbeeld, tot mijn nadeel, zou kunnen hegten, en hetzelfde beschoor-
wel

(*) Het is waarschijnlijk iets treffelijks en eener edele Ziele waardig, met andere om de eer en den prijs der overwinning te twisten; vermits men in die gevechten, zonder schande, overwonnen kan worden. *LONGINUS over de verbevenheid*, pag. 45.

wen als eene voorloopige gevoeligheid, over de te dugtem en verönderfelde veröordeeling van mijn geliefkoosden letterarbeid! — Dan, ik betuig (in gemoede en in alle oprechtheid!) dat zoodanig eene gedagte niet in mijn hoofd is opgesteegen, — en ik wil dus hoopen dat deeze inval, alléén zal mogen beschouwd worden als een overtuigend bewijs, dat ik geen den minsten slag van *Schriftuur-verklaaren*, veelmin van *toepassen* heb.

Zoo mij intusfchen het tegengestelde te beurt mogt vallen, en mijne VERHANDELING eenige goedkeuring, of flechts eene gelijkstelling en alzoo eenige aanmoediging mogt waardig gekeurd worden, — dan zal ik dezelve (die zig nu flechts bepaalt tot de zes *Vocaaalen*, met de *Diph-* en *Thriph-tongen*, die daarvan saamengesteld worden) vervolgens verder uitbreiden over de *Consonanten*, en eindelijk eene volledige en eenpaarige SPËLKONST poogen saamen te stellen. — Een Letterveld, waaröp vrij wat te zähiën, te wieden en te maaiën zal vallen; voornaamelijk over het gebruik van iedere letter afzonderlijk, zoo in de Eigen woorden onzer taale, als in *over-geloopene*, *overgenomene*, *geëmigreerde*, *gerefugiërde*, *heel- of half-genaturaliseerde*, *constitutiöneble* of *revolutionaire* en andere woorden, en wat dies meerder is; in-gevolge het geenë, in het slot deezer VERHANDELING, daarvan nog nader gezeid en beloofd is. — Alléénlijk nog, ten besluite deezer Inleiding, aan den Leezer en Beöordelaar berichtende, dat ik, door nader onderzoek, terug gekomen en veränderd ben, in het gebruik der *s* in nederduitsche woorden tusfchen twee *Vocaaalen*, naar de wijze der Franschen, in *huis*, *huisen*, *muis*, *muisen*, — en dat ik ook de *v* niet meer gebruik als een sluitletter, in *briev*, *diev*, om te maaken *brieven*, *dieven*; terwijl ik de *s* en *z*, de *f* en *v*, nader heb leeren beschouwen als Wisselletters, en uit dien hoofde schrijve *huis*, *huizen*, — *brief*, *brieven*; enz. — waaröver ik alsdan mijne verbeterde gronden zal opgeeven.

Heil!..

VER.

VERHANDELING,
over de
S P E L L I N G
der
NEDERDUITSCH E TAALE.

Ter bevordering van regelmaatigheid in dezelve.

De *Spelling* of *Spekkonst* bestaat in eene geregelde en regelmatige keuze van zoodanige Letteren, waarmede de taalkundigste nederlandsche Schrijvers en de beroemdste Dichters, gewoon zijn, de woorden onzer Taale te spellen en te schrijven.

Ter regeling van zoodanig eene *Spelling* behoort allereerst, een naauwkeurig onderzoek der Letteren, waaruit de woorden saamgesteld behooren te worden, met aanwijzing van derzelver uitgestrekt en verschillend gebruik, — en dit is alsdan de *regte Spelling*.

Vervolgens vloeit daaruit voort het onderzoek van de zoogenaamde Lettergreepen of *Syllabes*, waaruit de woorden bestaan; 't welk men gewoon is de *Uitspraak* te noemen.

Een *Letter* is een ondeelbaar deel van een woord, of van eene rede, een bijzonder-geluid hebbende.

De *Letters* zijn uitgevonden, om het geluid of den klank eener taale te bewaaren, en om den Leezer getrouwelijk

A

voor

voor oogen te stellen den zin en de betekenis der zaaken. Ingevolge hiervan bestaat de juiste en regelmatige Spelling daarin, dat elke letter, op derzelyer regte plaats gesteld en uitgesproken, en dat ieder woord, met deszelfs eigene boekstaaven uitgedrukt en voorgesteld worde; zonder die te veel of te weinig te hebben. — Weshalven letters, die den woorden, in de uitspraak, geen hulp toebrengen, als overtollig weggehaaten en niet geschreeven moeten worden. — Immers, zoo schrijft men *ik* en *dik*, met twee en drie letters, en niet met drie en vier *ick* en *dick*; om dat de *c* daarin overtollig is, en de bovenstaande bepaaing rust op de getuigenissen van MOONEN en TEN KATE, twee zeer beroemde taalkundige Schrijvers.

Tot het behoorlijk schrijven der nederduitsche Taale, worden gebruikt *Zes-en-twintig Letters*, welken men het *Alphabeth* of de *Letterlijst* noemt, en bestaan uit de navolgenden, met bepaaing van derzelyer klank, *A, Bè, Cè, Dè, E, eF, Gè, Ha, I, Jè, Ka, eL, eM, eN, Q, Pé, Q (of ku) eR, eS, Te, U, Vè, Wè, X (of iks) T, Zed* of *Zeded*; — ook *Ze*.

Gemelde *Zes-en-twintig Letters* worden verdeeld en onderscheiden in *zesse Vocalen*, ~~en twintig Consonanten~~ *Zes* den naam draagen van *Vocalen*, of alléenklinkers, die geen andere letter bij zig noodig hebben, ter saamenstelling van hunnen klank, als *A, E, I, O, U* en *IJ*; en in twintig *Consonanten* of *Medeklinkers*, die van de andere overchieten en dus gemakkelijk te erkennen zijn.

Daar is 'er onder onze *Landgenooten*, die zig den naam van *taalkenners* aanmaatigen en beweeren, dat wij niet meer dan vijf *Vocalen* hebben en gebruiken moeten, naamelyk *A, E, I, O, en U*, terwijl zij de zesde, naamelyk de *IJ*, daarvan uitsluiten en verwerpen. — Des niettegenstaande zal ik, op zijn tijd en plaats, beweeren en overtuigend poogen aan te toonen, dat de laatstgenoemde Letter, wel en te recht, voor een *Vocaal* behoort te worden aangenomen en erkend; — en dat zij dus, als een stemge-rechtigde alléenklinker, in die betrekking, in ons taalkundig register behoort te worden opgenomen, ten einde alle de daarmede verbonden voorrechten te genieten; terwijl zij, tóch, gelijk de andere *Vijf* haarer stemmende medeburgere, het vermogen heeft, (of de *faculteit bezit*) en dat vermogen daadelyk uitoeffent, om op zigzelve, zonder hulp of bijstand van eene andere letter, een klank te geeven, niet-

niet-alleén, maar ook een *Syllabe* of Lettergreep te maaken; gelijk in *Ader, Edel, Ida, Oëder, Uriäs, Ijdel*. — Een vermogen, dat den *Consonanten* is ontzegd, en die daarom ook den naam van *Medeklinkers* draagen. — Van dit een en ander zal, in 't vervolg, nader en breeder gehandeld worden.

Eene *Syllabe* of Lettergreep is eene verzameling van Letteren, die allen te gelijk niet meer dan éénen klank uitdrukken en éénsgalms uitgesproken worden. — Zoo zijn 'er vijf *Syllabes* in het woord *ver-aan-ge-naa-men*, welken men onderscheiden en duidelijk verneemen kan, door zoo veele openingen van den mond, of toonveranderingen van de stem.

Ten einde nu deze **VERHANDELING** over de *Spelling der nederduitse Taale*, op een' geregelden voet interichten, ben ik voorneemens, (in vertrouwen dat het mijnen Leezers niet ongevallig weezen zal) om iedere Letter afzonderlijk te beschouwen en van derzelver uitgestrekt gebruik alles te zeggen, wat daarvan, met schik, gezeid kan worden.

Ter bereiking van dit einde, zal ik beginnen met de behandeling van de Vocaalen A, E, I, O, U en Y en dus alleréerst met

DE VOCAAL A.

Als zijnde de *eerste* Letter van het *Alphabeth*, of van de Letterlijst in alle Taalen, behalven in de *Ethiöpsche*, waarin zij de *deritiende* is. — In de Heilige Schrift betekent de A, (gelijkeniswijze) den *aanvang* van alle dingen; — Want zoo zegt God: *ik ben de Alpha en Omega, de eerste en de laatste, het begin en het einde*. — De oude Christenen deeden een *Alpha* en *Omega*, (bij ons in rang zoo veel als A en Z) door malkander gestrengeld, op hunne grafzerken stellen, om zig van de *ARIËANEN*, die de Godheid van Christus lochenden, te onderscheiden. — Op de Romeinsche Opschriften en op andere overblijffelen der Oudheid, — in de Schriften der Geleerden, en in veele andere gevallen, heeft de *a* zeer veele en zeer verschillende betekenissen; — gelijk men in de *Woordenboeken* van *HOOGSTRATEN, LUISCIUS, HUBNER, BUIS* en anderen, vinden kan.

A 2

In onze nederlandsche, — nederduitsche — of hollandsche Taale is deeze letter ook de eerste in rang, en aan het hoofd van het *Alphabet* geplaatst. — Zij voert den naam van *Vocaal* of *Klinker*, omdat zij van zigzelve en zonder eenige hulp van andere letteren, haar eigen en volkomen klank geeven en eene *Syllabe* of *Lettergreep* maaken kan, als in *a-dam*, *a-der*, *a-larm*, *a-del*, enz. —

Zij geeft van zigzelve een' klank, zonder medehulp eener andere *Vocale*, in de volgende *Lettergreepen* en *Woorden*, *Ab*, *Abt*, *Abtdis*, *Abtdije*, *ach*, *acht*, *agt*, *ad*, *af*, *al*, *agter*, *am*, *an*, *ampt*, *arm*, *as*, *af*, *angst*; *Bad*, *bag*, *bak*, *bal*, *ban*, *bars*, *bas*, *band*, *bang*, *barst*, *bast*, *blank*, *brand*, *balk*, *blad*; *Dag*, *dak*, *dal*, *dam*, *damp*, *dans*, *das*, *qarm*, *dat*, *drang*, *dwang*, *dwart*, *dwards*; *Gal*, *garst*, *gat*, *gast*, *galm*, *gang*, *gans*, *gard*, *garf*, *gram*, *grap*, *gras*; *Hal*, *ham*, *hand*, *half*, *hals*, *had*, *halm*, *hap*, *harp*, *harst*; *Kam*, *kan*, *kap*, *kar*, *kast*, *kant*, *kat*, *klad*, *klap*, *knap*, *knars*, *kwast*, *kwak*; *Lach*, *laf*, *lag*, *lak*, *lam*, *lamp*, *land*, *lap*, *last*, *lat*; *Mak*, *mal*, *man*, *mand*, *mars*, *mast*, *mat*; *Nap*, *nar*, *nat*; *Pad*; *pak*, *pal*, *pan*, *pars*, *pas*, *plank*, *plas*, *plat*, *pragt*, *prat*; *Rad*, *ram*, *rand*, *rap*, *ras*, *rat*; *Sap*, *sas*, *schans*, *schram*, *stram*, *schat*, *slap*, *smak*, *snak*, *spat*, *stad*, *staf*, *stag*, *stak*, *stal*, *stam*, *stram*, *strand*; *Tak*, *tal*, *tam*, *tand*, *taf*, *tang*, *tarw*, *tast*; *Val*, *van*, *vangst*, *vast*, *vat*, *valk*, *vlak*; *vlas*; *Wak*, *wal*, *wand*, *wang*, *want*, *wals*, *walm*, *warm*, *wat*, *war*, *was*, *wasch*, *wars*, *wrat*; *Zak*, *zag*, *zal*, *zalm*, *zalf*, *zand*, *zang*, *zat*, *zork*, *zwalp*, *zwak*, *zwang*, *zwart*. —

In alle de bovenstaande woorden, heeft de *a* een kort en helder geluid, uithoofde dat zij daarin tusfchen twee medeklinkeren gevonden wordt, en daarmede éénsgalms uitgesprooken wordt.

Wanneer deeze *Vocaal* daarentegen, in twee en meêrledige woorden, eene *Syllabe* of *Lettergreep* sluit, dan wordt zij lang uitgesprooken, even als ware zij verdubbeld, — zonder dat zij daarom, verdubbeld behoort te worden, in de volgende woorden, het geen volmaakt strijdig zoude zijn met den aart der Taale en met de eigenschap van die woorden zelve, *Babel*, *babok*, *balie*, *bladen*, *bladeren*, *dadel*, *dagen*, *fabel*, *falie*, *gade*, *garen*, *genade*, *hagel*, *hamer*, *have*, *haver*, *havik*, *inlage*, *kabel*, *kamer*, *kakelen*, *karel*, *kaler*, *klaver*, *laken*, *mager*, *nagel*, *nave*,
na:

*navel, paden, pater, ratel, ratelen, snater, spatel, Sa-
bel, schade, schatie, schaduw, spade, spatel, tafel, rakel,
talie, tralie, vadem, vader, zaten, wafel, wagen, wa-
pen, water, zaden, zaitg, zwager, zwaluw, zwavel, &c.*

Uit de twee hierboven aangevoerde woordenlijsten, waarin de korte en lange A gevonden worden, is de volgende stelling gegrondt en opgeslooten, naamlijk dat de A, in éénledige en enkelvoudige woorden *kort* zijnde; in het meêrvoud van die woorden, verandert in een *lange* A; — 't welk uit de volgende woorden, overtuigend, blijken zal:

De a, die kort is in	<i>Dag</i>	wordt lang in	<i>Dagen</i> .
.....	<i>Blad</i>	.....	<i>Bladen</i> .
.....	<i>Pad</i>	.....	<i>Paden</i> .
.....	<i>Rad</i>	.....	<i>Raderen</i> .
.....	<i>Ik at</i>	Wij of	<i>Zij aten</i> .
.....	<i>Ik bad</i>	.....	<i>Wij baden</i> .
.....	<i>Ik lag</i>	.....	<i>Wij lagen</i> .
.....	<i>Ik sprak</i>	Wij of	<i>Zij spraken</i> .
.....	<i>Ik zat</i>	.....	<i>Wij zaten</i> .
.....	<i>Kanon, geschut</i>	.....	<i>Kanon, beteke- nende een regél of rigtinoer, en wordende meest geno- men voor den Geloofsregel.</i>

Vervolgens maakt deezze *Vocaal a*, op zigzelve alléén eene Lettergreep of *Syllabe*, aan het begin van eenige woorden, waarin zij tevens een zwaaren of verlengden klank heeft, gelijk eene verdubbelde *aa*; zonder dat zij daarom daarin verdubbeld behoeft te worden. — Men kan dit verneemen uit de volgende woorden. *Abel, abraham, adel, adelaar, adelborst, adeldom, adelijk, adem, adem-
haaling, ademtogt, ader, aderen, aken, aken (de Stad) aker, afrika, aziä, alöt, avegaar, averechts, avond, avondmaal, &c.* —

Integendeel heeft dezelve *Vocaal*, een korten klank aan het begin van andere woorden, terwijl zij daarin, zoo wel als in de bovenstaanden, op zigzelve eene Lettergreep uitmaakt; gelijk in de volgenden: *abé, het Abé, aberdaan, abeel, abimelech, abrikoos, abijds, acaciä, academie, afuit, ajultn, aconit, aluin, amandel, amaril, ametist, aniö, anijs, apocrijsph, apostel, apostil, apotheek, averuit, averije, avonsuur, azijn, &c.*

Het is opmerkenswaardig en verdient inzonderheid hier aangerékend te worden, dat de *a*, die, aan het begin van

eelligē woorden, lang is, in de afleiding van die zelfde woorden, verwaandelt in een korte a; zo als duidelijk te hooren is uit de volgenden.

Zij is lang in *Afia* . . . . . maar kort in *Afaatsch*.
 . . . . . *Amalek* . . . . . *Amalekieren*.
 . . . . . *Afrika* . . . . . *Afrikaanen*. —

Van onheuglijke tijden af, heeft een aanmerkelijk verschil bestaan onder de nederlandsche Taalgeleerden, over het gebruik der verlengde of verdubbelde *aa* of dat van *ae*. —

De Heeren MOONEN, FRANS BURMAN, K. VAN DER PALM en anderen, hebben sterk geijverd en gestreden, voor dat van *ae* en van die twee letteren een zuiveren en ongemengden klank toegekend; terwijl NILOÉ dezelve, alzoo vereénigd, een *sweeklank* noemt, en van de *aa* getuigt, datze, als snaaren van denzelfden toon, een zuiverer geluid geeven. Men kan dit zien in zijne SPRAAKKONST pag. 36 en 37.

Ik heb mijn leeven lang geschreeven en ik blijf nog schrijven, omdat ik, op goede gronden, vermeen te moeten schrijven, met *aa* en niet met *ae*, de volgende woorden: *Aak*, *akhmoes*, *aalmoesnier*, *aakind*, *aam*, *aambeeld*, *aamloft*, *aanbod*, *aandagt*, *aanloop*, *aangaapen*, *aanneemelijk*, *aanrifen*, *aantigen*, *aankloft*, *aankomst*, *aanspraak*, *aanval*, *aanvang*, *aanzoek*, *aandkloot*, *aartig*, *Aartsbisshop*, *Aarts-Engel*, *Aartskanselaar*, *aarzelen*, *aanwaamen*, *aanblinken*, *aanpraaten*, *aankijken*, *aanlagchen*, *aanknikken*, *aanvlieden*, *aanblikken*, *aanbidden*, *aanjuichen*, *aankwispelen*, *aanschreien*, *aanteunen*, *aankrijten*, *aanhijgen*, *aanpiepen*, *aangrimmen*, *aanloeten*, *aantonken*, *aanblaffen*, *aanbrullen*, *aanbranden*, *aanlichten*, *aandilken*, &c. —

„ Het Woordje *aan* (zegt HUIJDECORER, in de PROEVE VAN TAAL- EN- DICHTKUNDE, oude druk, pag. 546 en 547) wordt keurig gevoegd voor de woorden, den *aanjuichen*, *aanknikken*, *aangaapen*, *aanbrullen*, *aantonken*, &c. in plaats van *toejuichen*, *toeknikken*, *toegaapen*,” — en hij geeft daarvan de volgende voorbeelden:

*En schoon de Satan, met zijn helschen stoet,
 De dierbre waarheid aan durft brullen.*

P. BODDAERT.

De

De Tabbaart noch de Kroon en tonkr mij zoo niet aan.

BAREND FONTEIJN.

Zoo Schrijf ik ook, en ik oordeel dat men, op goede gronden, schrijven moet, met *aa* en niet met *ae*, *gaan*, *staan*, *gedaan*, *laaten*, *luaten*, *maat*, *staat*, *voorwaarts*, *agterwaarts*, &c. —

„ Terwijl we (zegt HUIJDECOOPER, in opgemaakte PROEVE, pagina 154) gelegenheid hebben om van deeze Spelling te spreken, moet ik zeggen, dat ik verwonderd ben, dat VONDEL, op het voorbeeld van den grooten HOOFD, zig niet verbeterd hebbe, toen zijn oordeel op het scherpsste was, en hij zoo veele misfallen der Ouden ontdekte, en door zijn voorbeeld geheel en al uitbandede. Ik wenschte wel dat hij het gedaan hadde, en ben verzekerd dat veele, die naderhand voor *ae* gekleef hebben, het mede gedaan zouden hebben. Maar nog meer ben ik verwonderd, dat de schranderere TEN KATE, die het onderscheid van den klank der Letteren, op een haarbreed na, heeft weeten uit te meten, (dat zekerlijk allemans werk niet was) en die zelfs ergens bekennt, gelijk iemand die bekwaam is om hier over te spreken, bekenend moet, dat de klank van *aa* zuiverder is, dan die van *ae*, 't welk een gemengden klank is; dat, zeg ik, die schranderere Man echter, in zijn nooit volpreezen Werk, de Schrijfwijze van *ae* voor *aa* gebruikt hebbe. — Hij houde het mij ten goede, maar ik zie deeze Spelling in zijn Werk aan, als een klein vlekje in een schoon aangezicht.

De taalkundige Heer TUINMAN, in zijn Werk, genaamd *Oude en Nieuwe Spreekwijzen*, pag. 72 en 73, zegt, dat het spellen met *aa* gemeen was bij onze aaloude Schrijvers, doch dat men die naderhand verwisfeld heeft voor *ae*, en dat dus de *aa* aan de nakomelingen te danken heeft, dat zij weder in 't aaloude bezit geraakt is, schoon niet zonder betwisting.

De niet minder taalgeleerde Heer A: KLUIT, (thans vermoedelijk de bejaardste Hoogleraar van 's Lands Hooge Schoole te Leijden) toonde in de *NIEUWE BIJDRAGEN*, 10. Deel. pag. 317-319, dat de Ouden doorgaans de *Vocalen* verlengden met een *e*, en schreeven *ae*, *oe* en *ue*, voor *aa*, *oo* en *uu*; maar dat men deeze wijze van verdubbeling naderhand, bij ons verworpen en de *a* met *a*, —

de *e* met *e*, — de *i* met *i*, — de *o* met *o*, — en de *u* met *u* vermeerderd en verlengd heeft. — Welke overéénstemming en steekhoudende regelmaat, (door onze taalöfenaars nimmer begreepen) niet noodig heeft met veele rede-neeringen te worden opgehelder.

Vervolgens toont zijn Hooggeleerde aan, welk een noodeloos tijdverkwisten 't zij, om lang over de voorkeur van *ae* voor *aa* te barrewarren, daar 't toch vast gaat dat, zodra jernant de *Vocaaalen* in 't gemeen, als *e*, *i*, *o* en *u* met dezelfde *Vocaaal* verlengt, dan ook de verlenging van *a* met *a*, door den algemeenen taalgrond (*dialectus communis*) veréisch wordt, in wien toch de ware natuur der taale moet gezogt worden. —

PONTUS DE HEUITER VAN DELFT, die reeds in den Jaare 1581. over de nederduitsche Taal geschreeven heeft, verklaarde zig destijds reeds voor het gebruik van *aa*, boven dat van *ae* en noemde de laatste een *tweeklank* of *Diph-tong*; zeggende in zijne ORTHOGRAPHIA, bladzijde 41: „ de *a* is een van de starckste vocalen, ende wil in veel „ woorden (laïnc zijnde) gedoubelt zijn, daar men qualic „ die diphtonge *ae* schrijft; als *baat*, *laat*, *graat*, *faat*.”

De Drost H O O F T, die in het eerst voor de Spelling van *ae* was, heeft dezelve naderhand verwisfeld voor die van *aa*; — en niettegenstaande de Heer TEN KATE de Spelling van *ae* gebruikte, was hij echter meer gezind voor die van *aa*, in zijn onderzoek over de Letterklanken, 1e. Deel, pag. 116, 118 en 119, in welke Verhandeling men de woorden doorgaans meer met *aa* dan met *ae* geschreeven vindt; — om dat *aa* (gelijk hij zelf zegt,) *Criticd* beter is. Ik zou mij met de behandeling van dit geschil, zoo lang niet opgehouden en mischien het geduld van den Leezer gepijnigd hebben, ware het niet dat 'ernog Schrijvers gevonden wierden, die zig sterk beijverd hebben, om aan de Spelling van *ae*, boven die van *aa*, den voorrang te doen geeven; wier naamen ik zoo even heb genoemd.

Ik vertrouw ondertusfchen, dat mijne daartegen aangevoerde bewijzen, en het gezag der veelvuldige getuigen, voldoende zullen bevonden worden, ten betooge dat het gebruik van *aa*, in allen opzigte, te verkiezen is, om één zulveren klank uit te brengen, boven den gemengdenklank van *ae*; — en ik durf, in dit geval, gelijk in alle andere gevallen, die ik mij voorstelle nog te verhandelen, alle taalkundige en dus in deezen *Stemgerechtigde Burgers* van het

het bataafsch Gemeenbest, op te roepen, om derzelve gevoelens hieröver uit te brengen.

Maar veelen zullen mogelijk vraagen, (en die vraag vloeit van zelve, uit het reeds ter neêrgefelde voort) of dan de *ae* ten eenemaal uit onze taal moet verworpen worden, als onbruikbaar en van geene de minste nuttigheid zijde? en deeze opgeworpen vraag leidt mij van zelve tot het volgende antwoord: — de *ae* kan men en moet men gebruiken, in zoodanige woorden, waarin die beide letters, met een vermengden klank, als een *diphthong* uitgesproken worden, — een geluid of klank, volkomen gelijk aan en evenaarende met dat van de *ai*, in de franche woorden *chair* (vleesch), *vrai* (waar), *braire* (balken) *se. saire* (zwijgen):

De nederduitsche woorden, waarin ik van gevoelen ben, dat men de *ae* gebruiken en gevolglijk met bovengemelden klank uitspreken moet, zijn de volgenden: *paerel*, *rechtvaerdig*, *hovaerdig*, *waereld*, *zwaerd*, *naerfig*, *vaerdig*, *waerdig* en de daar van afgeleide of daaruit saamgestelden, *boetvaerdig*, *doemvaerdig*, *eerwaerdig*, *strafwaerdig*; — ook *blaeten* (als de Schaapen): *staert*, *paerd*, *gaerne*, *kaers*, *vaers*, enz. —

Het zal 'er nu maar op áankomen, of ik ook deezemijne stelling en spelling, met getuigenissen van taalkundige Mannen en van voorname Dichteren, zal kunnen staaven en bevestigen; — eene verpligting die men mij, met alle billijkheid op kan leggen, en waaraan ik dus, op de volgende wijze, zal poogen te voldoen.

1. De Heer TUINMAN, in zijne *Oude en Nieuwe SPREEKWIJZEN*, pag. 74, zegt: „ dat de Ouden de *e*, gevoegd „ bij eene andere Voocale, aanmerkten als den klank ver- „ anderende en verzagtende, blijkt, om dat ze *ae* vormden „ tot *a*. Zoo wierd van *rechtvaerdige*, *regtveerdige*; van „ *waerde*, *weerde*; van *maegden*, *meegden*.” — De spelling van *aa* kan dit tot haare verdediging bijbrengen.” —

2. In de Voorreden van Q: HORATIUS FLACCUS DICH-
KUNDE, op onze tijden en zeden gepast, leest men het volgende: „ om dat de dubbele *aa* nu bij de meeste en beste „ Schrijvers in gebruik is, zet ik *ae*, wannees ik het ge- „ luid van de grieksche *η* wil afbeelden; alzoo wij den „ zelfden klank in onze Taal en daartoe geen teiken „ hebben.” —

3. Hoezeer ook SAMUEL AMPZING, tot dit onderscheidend

dend gebruik van *aa* en *ae* gezind was en overhelde; ook men nazien in deszelfs TAALBERICHT, van pagina 24 tot 29, gedrukt in 1649.

4. Agter de Voorreden van de TWESPRAAK der KAMER in liefde bloeiende, vindt men de verschillende Spelling van *aa* en *ae*, aldus opgegeeven:

Aa, haar, waar, paar, blaar, schaad, maar.
Ae, haert, waerd, paerd, blaeten, schaeets, maert.

5. Allerkrachtigst wordt dit mijn gevoelen bevestigd, in den GRONDSLAG van geregelde AFLEIDING, in het voortreffelijk Werk van LI TEN KATE, pag. 23 en 24. — Zoo mede in SÉWELS SPRAAKKONST, pag. 6 en 7.

Terwijl nu in 't stuk van Rechten, de bevestiging van twee of drie onwraakbaare getuigen, alle waarheid beslist, zoo mag ik billijk vertrouwen, dat aan de Zes bovengenoemde Getuigen, geen geloof zal geweigerd worden.

Dan, (en om nog een stap nader te komen) daar ook de Dichtkonst zoo naauw met de Taalkennis verbonden is, en daarmede vermaagtschap behoort te zijn, zal men niet ongaerne zien, dat voornaame en beroemde Dichters, die anders en doorgaans ook de Spelling van *aa* gebruiken, het bovengenoemde onderscheid naauwkeurig in acht neemen.

Voorbeelden.

Onnozele Ifaac! 't geldt-U, 't geldt-u, mijn Zoon!
O appel van mijn oog! ó PAEREL van mijn Kroon!

HOOGVLIET, in ABRAHAM den AERDSVADER.

Daar hem de Vrouw ONGAERNE 't water schonk.

SELS. Verbond der Genade, pag. 105.

Geef, dat mijn levenslamp haar zuiv're liefdestralen,
Zoo hoog en wijd versprei, dat in mijn trek geen eer
Noch goed, een aas gewigt, bij 's hemels PAERLE haale.

DEZELFDE, bladzijde 51.

De

De ruïne WAERELD zelfs, de kreits die wij bewoonen,
Moet, als een enkele stip, zich in zijn oog vertoonen.
Bij duizend WAERELDEN.

L: W: VAN MERREN, 't Nut der Tegenspoeden, pag. 2.

Jefus! zult gij 't WAERDIG keuren.

J: E: VOET, voor de Gezangen van SCHUTTE.

Jammerlijk en schreienWAERDIG
Was mijn staat, al schreide ik niet,
Word ik ijvrig en boetWAERDIG;

SCHUTTE's Gezangen, 1^e. Deel, pag. 9.

Komt WAERELDWijzen! werpt u neder aan zijn voeten.

DE BOSCH, Dichtlievende Verlustingen, pagina 2.

Och! wat is van al het slaaven,
Dat men in de WAERELD doet.

TAALEN EN DICHTRUINDIGE BIJDAGEN, 1^e. Deel, pag. 55.

Zie ook de Psalmen van LAUS DEO, 22 vs. 14 en 33. vers 3. &c.

Hierbij zou ik nog veele andere voorbeelden kunnen voegen, uit de Werken van beroemde nederlandsche Dichters, zoo wel als uit die van bijzondere Schrijvers; — bijaldien ik niet vreesde al te veel te bewijzen.

Ik zal 'er enkel nog maar bijvoegen, dat is veele woorden van de Hoogduitsche Taale, aan de Vocaal *e*, het blaetend geluid van mijne voorgestelde *ae* gehoord en uitgesproken moet worden, even als bij ons *paereh*, *paerd*, *waereld*, in *Feder*, *Leder*, *Rede*, *Legen*, *Regen*, *Wegen*; zoo ook aan de dubbele *ee* in de Hoogduitsche woorden *Beer*, *Heer*, *Meer*, *Heerd*, *Heerde*, welke woorden klinken moeten, als ofze geschreven waren. *Baer*, *Haer*, *Maer*, *Haerd*, *Haerde*, enz. Men zie dit in den HOOGDUITSCHEN SPRAAKMEESTER van Prof. J: C: GOTTSCHED, met het Nederduitsch verrijkt, door E: ZEYDELAAR, en

en vermeerderd , door A: A: VAN MOERBEEK,
pag. 6 en 7.

Men zal zig intusfchen , met mij , moeten verwonderen , dat de Schrijvers der opgenoemde BIJDRAGEN (niettegenstaande het spreekend voorbeeld , uit hun Werk aangehaald) in het 2e. Deel , pag. 34 , deeze onderscheiden spelling bestempelen met den kinderagtigen naam van *verkiezingtjes* , en dus daarmede schijnen te spotten! — Een bewijs , hoe moeiëlijk het is , zigzelve gelijk te blijven! — Dan , wij stappen hiervan af , en gaan over tot eën ander en veel gewigtiger stuk van onze nederlandsche Taale , het geen men , met recht , het gewigtigste noemen mag ; naamelijk :

Onder de nederlandsche taalbeoëffenaaren , vindt men de zoodanigen , die de SPAARZAAMHEID ook in onze taal willen invoeren , welke anders beter in de verteering en in de keuken te passe komt. — Ter bevordering van die spaarzaamheid , *verkiezen* zij en willen zij die *verkiezing* ook aan anderen smaakelijk maaken , om in veele Woorden , die in het enkel- of éénvoud , met twee *Vocaaalen* (en hier met de dubbele *aa*) geschreeven worden , in het meêrvoud slegts met ééne *Vocaaal* uit te drukken en de tweede weg te werpen. — Zij zijn (bij voorbeeld) overtuigd , en zij erkennen ook , dat men in het éénvoud Schrijven moet (gelijk zij zelven Schrijven) *daad* , *haan* , *laan* , *taäl* , *ik haat* , *ik laat* , *ik maak* , &c. maar in het meêrvoud van die woorden , verwerpen zij de eene *a* ; schrijvende en begerende dat men schrijven zal *dadén* , *hanen* , *lanen* , *talen* , *wij haten* , *zij laten* , *wij maken* , zonder in aanmerking te neemen , dat deeze *economische* Spelling , in het schrijven zeer veel aanleiding kan geeven tot het stellen van verkeerde woorden , en tot menigvuldige doórschrapingen met de punt van het pennemes , of met een zoogenaamd *gratoir* ; maar ook tot misvorming van den zin , en tot een hemelsbreed onderscheid in de betekenis van veele woorden ; — waardoor niet alléén een Vreemdeling , maar zelfs een geboren Nederlander , zou kunnen verbijsterd en de zoo hooggeroemde regelmaat weggenomen worden.

Ik voor mij , — ik *was* , ik *ben* en ik *blijf* als nog van gevoelen , dat men de dubbele *Vocaaalen* , en alzoo ook hier de *aa* , in de bovenaangevoerde en in andere enkelvoudige woorden voorkomende , in het meêrvoud van dezel-

zelve behouden moet; zoowel in derzelver afleidingen en verbuigingen, als in de tijdvoeging der Werkwoorden; terwijl ik deeze stelling gronde op het gezag van die geenen; welken beweerd hebben: „ *dat de Spelling der woorden voornaamelijk afhangt van derzelver oorsprong, en dat in de afgeleide en saamengefelde woorden, die zelfde Letters moeten plaats vinden, welken in de oorspronkelijke en enkelvoudige woorden voorkomen.* ” Eene stelling die men vergelijken kan bij den wortel van eenen Boom, die deszelfs fappen mededeelt aan en door den stam, aan alle de takken en bladeren, zonder onderscheid. — Eene stelling, herhaal ik nogmaals, die ik reeds voor *Zes- en-dertig Jaaren*, en dus voor meer dan een *derde deel van eene Eeuw* heb voorgedraagen en verdedigd, in mijne **REGELMAATIGE NEDERDUITSCH E SPELKONST**, in den Jaare 1769, in 40. uitgegeeven, en in een **VERVOLG** op dezelve, 1772; met het schrijven van *daaden, haanen, laanen, taalen, wij haaten, wij laaten, wij maaken, &c.* — zonder te vermoeden dat ik, na verloop van zulk een aanzienlijk tijdsbestek, mij in de noodzaakelijkheid zou bevinden, om deezen zoo *regelmaatigen taalregel nader te moeten staaven en verdedigen!*..

In den **WEGWIJZER** van J: VAN BELLE, die in 1748 gedrukt en uitgegeeven is, leest men op bladzijde 18.

- „ *De dubb'le AA dient om te spellen zaken;*
- „ *Opdat men niet van zaken, zak zou maaken.*
- „ *Tot haalen, vaale (om niet van halen, hal*
- „ *Te doen verstaan, noch ook van vale, val.*”)

De Heer SÉWEL, die bij ons bekend staat voor een der kundigste Spraakkonstschrijveren, heeft daarmedtrent het navolgende te boek gesteld, op bladzijde 9.

- „ Ik kan geensints goedkeuren dat men schrijve *maken,*
- „ *zaken, vanen, &c.* Want schoon men zegge, dat daardoor een Letter uitgewonnen en niemand van de betekenis des woords versteeken wordt, nothans gaat dit niet altijd vast; vermits 'er, door dusdanig eene spelling, gevallen kunnen komen, waarin zelfs een *Nederlander* het woord verkeerdelijk verstaan zoude. — En al ware dat zoo niet, behoort men niet iets ten gevalle der *Vreemdelingen* te doen?... Genomen dat zulk een,
- „ die

„ die zoo ver gekomen is, dat hij een weinig ditsch
 „ begint te verstaan, in een Boek deeze woorden aantreft:
 „ *de zaken zijn vervuld*, en, niet wetende wat het woord
 „ *zaken* beteekent, in zijn Woordenboek zoekt naar het
 „ woord *Zak*, (want anders kan hij niet doen, omdat het
 „ woord niet, volgens deszelfs eigenschap, *zaken* ge-
 „ speld is); zoo zal hij daar uit welligt besluiten, dat de
 „ betekenis dier woorden is: *de zakken zijn gevuld*; daar
 „ hij anders, indien het woord gespeld ware, gelijk het
 „ behoorde, ten eerste de regte meening daarvan vatten
 „ zou.”

Bijaldien nu een Vreemdeling, (vooräl een Franschman,
 die wij hier het meest behooren te bedoelen, als hedendaags
 de meeste betrekking op ons en op onze taal hebbende (a))
 Indien nu een Vreemdeling, zeg- ik, volgens de *economi-*
sche behandeling eener sparszaame spelling, geschreeven
 vindt, zoo als hij dan immers natuurlijk geschreeven moet
 vinden, de volgende uisdrukkingen:

Wij zagen *ken hout zagen*.

Ik wil dat laken geensints laken.

Zoudt gij u met dien wagen op de reis durven wagen?

De staken staken in den grond.

De Graven rusten in de graven.

Een kaper stal haar kaper.

Hij kwam in agt dagen niet weer op - dagen.

Daar lagen eenige lagen steenen.

Gij zult met AL DIE slagen in uwe meening nimmer slagen.

Wij bekwamen bevel om ons tot de reis te bekwamen.

Dan

(a) Ten gevalle immers van de *noordsche* VOLKEN, behoeven
 wij onze taal en spelling niet te vormen, terwijl onze Werken zeld-
 zaam daar gelezen worden. — De BRIT vervloekt vrij algemeen
 den Nederlander en zijn taal!.. in *Spanjen*, *Portugal* en elders,
 wordt 'er ook al weinig werk van gemaakt — Derhalven behoort
 de regelmaat onzer Taale en Spelling voornaamelijk ingericht te
 worden, ten gemakke onzer fransche Bondgenooten, — en dit heb ik
 in den jaare 1781 gedaan, in eene GRAMMAIRE GÉNÉRALE *rai-*
sonnée HOLLANDAISE, een Werk dat zelfs in de Parijsche Dag-
 papieren is *gedsuonsaerd*, en waaröver ik, van verscheide fransche
 Offizieren zeer veel loflike getuigenissen heb ontvongen. —

Dan vraag ik, (en ik laat het antwoord aan deskundigen over) wat zal een Vreemdeling?... Wat zal menig Nederlander zelfs, van alle die uitdrukkingen maaken? en wat moeite zal het kosten om hem te overtuigen van die zoogenaamde spaarzaamheid, waardoor de woorden zoo zichtbaar van derzelve eigenlijke betekenis beroofd worden. — Terwijl intusschen al die zwaanigheid en al die duisterheid wordt weggenomen, en alzoo zigt- en hoorbaar opgeklaard, door de volgende voorstelling der spreekwijzen.

Wij zagen hen hout zaagen.

Ik wil dat Laken geesints laaken.

Zoudt gij het durven waagen met dien wagen?

De staaken staken in den grond.

De Graaven rusten in de graven.

Een kaper ontstal haar kaper.

Hij kwam in agt dagen niet weer opdaagen.

Daar lagen eenige laagen slaagen.

Gij zult met al die slagen in uwe meening nimmer slaagen.

Wij daalen in de dalen. —

Wij bekwamen bevel om ons tot de reis te bekwamen.

De Franschen en Engelschen slooten wel onderling veele verdragen (verbonden) maar zij konden elkander nimmer verdraagen of dulden.

In de GEZANGEN EN LIEDEREN, ten dienste der Doopsgezinde Gemeente te Haarlem opgesteld, lees ik in het 4^e. GEZANG, vers 4.

't ontelbaar tal van vrugtbre dalen daalde.

Dan, dat het eerste woord *daalen* eene mistelling is en *dalen* moet wezen, als komende van het enkelvoudige *dal*, blijkt uit vers 7, (en elders) daar men vindt.

En vrugtbhaarheid doet zweeven in de dalen.

Om nu evenwel geen schijn te geeven, als of ik vermetel genoeg wilde zijn, om mijn bovenstaande gevoelen omtrent de verdubbeling der *Vocaaalen*, op niet meerder gezags, dóór te dringen en aannemelijk te maaken, zal ik nog wat nader komen, en een wolk van getuigenissen aanvoeren, ter bevestiging en staaving der zoo geregelde als op reden steunen-

nende spelling en verdubbeling, — en voorteerst beginnen met het voorbeeld en gezag van een *negental* der beroemdste nederlandsche taalkundige en dichtlievende Mannen, die, in den Jaare 1773, op last van de HOOGMOGENDE HEEREN STAATEN GENERAAL DER VEREENIGDE NEDERLANDEN, het BOEK DER PSALMEN, benevens de GEZANGEN, bij de HERVORMDE KERK VAN NEDERLAND in gebruik, hebben overzien, en, uit drie voorgaande berijmingen, een nieuw PSALMBOEK in het licht hebben gebragt, met de noodige daarin gemaakte veranderingen, in taal en spelling.

Dit zoo gewigtig Werk, ruim vier Jaaren na de uitgaave mijner SPELKONST en één Jaar na de verschijning van het VERVOLG op dezelve, in het licht verscheenen zijnde, kon het niet anders dan tot mijn genoegen streken, dat ik mijn gevoelen over de verdubbeling der *Vocaaalen* daarin volkomen bevestigd vond, en dus daarin versterkt wierd; waarvan het mij vergund zij om aan te voeten de volgende

Voorbeelden.

*Want hij zal zijn gelijk een frische Boom,
In vetten grond geplant, bij eenen stroom;
Die op zijn tijd met vruchten is beladen
En sierlijk pronkt met onverwelkte bladen.*

PSALM I. vers 2.

*Sta op, verlos mij Heert
Gij hebt, ó God! welker
Getoond voor mij te waaken.
Mijn haaters onderdrukt
En mij 't gevaar ontruikt.
Gij sloegt hen op de kaaken.*

PSALM 3. vers 4.

*Mijn ziel, gantsch neergeboogen,
Schrikt voor uw heilig' oogen,
In deezen jammerstaat.
Hoelang zal ik nog klaagen?
Hoelang uw gramschap draagen?
ó Heert! mijn toeverlaat!..*

PSALM 6. vers 3.

Dit

Dit nu zijn immers drie spreekende getuigenisfen, uit de pen van negen onwraakbaare getuigen. — Zoo de gunstige Leezer zig de moeite wil getroosten, om zijne oogen verder door die PSALMEN te laten wandelen, zal hij daarin, op iedere bladzijde vinden de verdubbeling der Vocaalen, in alle de meêrvoudige woorden, in welker enkelvoud dezelve geschreeven worden, in den uitgebreidsten zin, zoo als ik die opgegeeven heb, met de woorden tévens waarin de Vocaalen niet verdubbeld moeten worden. — Met betrekking tot de A, die wij thans onderhanden hebben, zal men er vinden *slaapen, wapen, geschapen, klaagen, draagen, dagen, plaagen, slaaten, laaten, verhaalen, afmaalen, wagen, geslagen, jaaren, yaaren, snaaren, paalen, braalen, praaden, verzaaken, raaken, daaden, beraaden, baaren, waren, faalen, fraalen, blaaken, maaken, zaalen, daalen, pilaaren, oijëvaaren, dwaalen, haalen, haaren, bewaaren, vermaaken, smaaken, paalen, taalen, laaven, gaaven, plaagen, slaagen, baaten, aflagaten, &c.* —

Bijaldien het nu waar en zeker zij, dat „*waar andere gronden te kort schieten, het gezag van eenen algemeen geleezen en hooggeschatten Schrijver zal kunnen ingeroepen en behooren geëerbiedigd te worden,*” dan zal immers het veréénigd gezag van negen zoodanige Mannen wel geloof verdienen en niet roekeloos verworpen worden; — van mannen, die in deeze hunne regelmaatige Spel- en Schrijfwijze, niét op zigzelve staan, maar door anderen daarin zijn voorgegaan en naargevolgd geworden.

Met het eerste gezegde heb ik het oog op het GENOOTSCHAP, bekend onder den naam van LAUS DEO, SALUS POPULO, saamgesteld uit zoodanige Mannen die zoo kiesch te werk gingen in alles wat de Taal- en Dichtkunde betroef, dat niets uit hunne handen kwam, of het was naauwkeurig gewikt en gewoogen. — Mannen derhalven van beproefde kennis, die reeds in den Jaare 1761, eene nieuwe berijming der PSALMEN hebben aan het licht gebracht, waarin ook doorgaands mijne hierboven verdedigde spelling gevonden wordt, waardoor ik aldus te meer in mijne gevoelens daaromtrent worde versterkt en bevestigd. — Immers die Mannen schrijven:

B

Bij

Bij voorbeeld.

*Men spot en lacht en schudt het hoofd en staat
Dees schimpraal uit: was God zijn toeverlaat
Die help hem nu, indien hij inderdaad
God kan behaagen.*

*Gij deed, o God! de zou mijns levens daagen
Gij bragt m' in 't licht, tot blijdschap mijner maagen.
U heb ik mijn vertrouwen opgedraagen.
Met Zielgeneugt.*

PSALM 22. vers 4. en vers 7.

Met het laatste gezegde bedoel ik de Schrijvers en Opstellers der uitmuntende LIEDEREN en GEZANGEN, die onlangs in het licht verscheenen zijn en gebruikt worden, bij de openbaare Godsdienst-oeffeningen der vereénigde *Doopsgezinde Gemeente te Haarlem* en bij de *Remonstrantsche Kerk in den Haag*, — Gezangen en Liederen, waarin ook volkomen dezelfde spelling en de regelmatige verdubbeling der *Vocaaalen* wordt gebruikt, — met dezelfde naauwkeurige uitzondering van zoodanige woorden, waarin de enkele *Vociaal* gebruikt moet worden, even zoo alsze hiervooren opgegeeven zijn.

Men vindt, onder anderen, daarin het volgende:

*'t Voegt ons, dat wij van uwen roem gewaagen,
Zoo lang deez' aard dit aard'sche lijf zal draagen;
't Voegt ons uw naam voor alle Volk en Taalen
Ten heldren licht des klaren dags te haalen.*

GEZANG 17. vers 1.

*Een rein geweest, vrij van knaagen,
Kan tegen alle harde slagen.*

GEZANG 30' vs 5.

Eene menigte voorbeelden van denzelfden aart, zou ik 'er nog kunnen bijvoegen, zoo ik niet vertrouwdde dat de bovenstaanden voldoende zijn om den taalkundigen Lezer te overtuigen, dat de Schrijvers en Dichters van de drie aangehaalde Werken, de door mij voorgestelde spelling

hag en verdubbeling der *Vocalen*, standvastig en zonder enige uitzondering; hebben aangekleefd; en even daardoor eene regelmatigheid in de Taal ingevoerd, die tot hunne eer en tot cieraad en luister van dezelve strekt. — Zij allen toch, die aan deeze uitmuntende voortbrengfels van Taal- en Dichtkunde de handen geslagen hebben, too- nen zonneklaar dat zij, tot eenen algemeenen regel, aangenomen hadden, dat de verdubbelde klinkers *aa*, *ee*, *oo* en *uu* die in enkelvoudige zelfstandige en bijvoeglijke naamen gevonden worden, in het meervoud van alle die woorden, en in alle de daarvan afgeleide woorden, zoo wel als in de tijdvoeginge der Werkwoorden, eer bewaaring der regelmaat in de spelling, behouden moeten worden; en om die reden schrijven zij *daad*, *daaden*, *daader*, *daadelijk*, *werkdaadig*, *kragtdaadig*, *liefsdaadig*, *weldaadig*; — *Zaak*, *zaaken*, *verzaaken*, *verzaaken*, *zaakelijk*; — *Maaken*, *vermaaken*, *in de maak doen*, &c. en dit was mijn gevoelen reeds voor zes- en dertig Jaaren, 't welk ik toen heb staande gehouden en waarvan ik tot nogtoe niet ben afgeweken.

De Hoogduitschers, wier Taal zoo veele verwantschap heeft met onze Nederduitsche, weeten wel van geene verdubbeling der *Vocalen*, maar in zoodanige hunner woorden, waarin de *Vocalen* als verdubbeld uitgesproken moeten worden, laaten zij de *h* op den klinker volgen, welke alsdan ter verlenging strekt van den voorigen klinker, even als ware die daarin verdubbeld geschreeven. Zoo schrijven zij *Fahren*, *Fahren*, en zeggen *Faaren*, *Jaaren*; — *Drohen*, *Fühlen*, *Führen*, *gehen*, *stehen*, spreken zij uit als *Droohen*, *fuulen*, *fuuren*, *geen*, *steen*, &c. Zie *GOTTSCHEID* pag. 8. en vooral bladzijde 17, daar van de verlenging der klinkeren gesproken wordt.

Het woord *Makelaar*, schrijf ik intuschen met een enkele *a*, om dat dit woord aan geene verbuigingen onderworpen, en herkomstig is van *Makelen*, (tuschenbeide komen om den koop van eenige goederen te bepaalen en te sluiten) en niet van *klaarmaaken*, waarvan eenigen het zelfstandige naamwoord vormen tot *Maaklaar*, of *Klaarmaaker*, 't welk ik voor eene belachlijke uitvinding houde. —

Zij die in de verschillende Gewesten en zelfs in onderscheiden Steden van ons Vaderland hebben verkeerd of gewoond, zullen bij ondervinding weeten, dat de nederduitsche Taal

aan veelerlei *diälekten* of tongvallen onderhevig is, en menschen aangetroffen hebben, die in hunne dagelijkse spraak, de verdubbelde *aa* verwisfelen voor *ee*, en in de plaats van *gedaan*, *gestaan*, enz. zeggen *eedeen*, *esfeen*; — eene zeer ongepaste manier van spreeken, enkel in den mond van 't gemeen, die nergens in openbaare Schriften gevonden wordt en alzoo geene de minste navoiging waerdig is. —

Er worden nogtans woorden in onze Taal gevonden, in welken de *a*, door de afleiding, verwisfeld wordt in eene *e*; eene verwisfeling die in den aart der woorden is gegrondt, en in de volgende voorbeelden aangewezen wordt:

Van <i>Wand</i> wordt <i>Wenden</i> .	Van <i>Länd</i> . . . <i>belenden</i> .
Van <i>tam</i> . . . <i>temmen</i> .	Van <i>krank</i> . . . <i>krenken</i> .
Van <i>kam</i> . . . <i>kemmen</i> .	Van <i>hand</i> . . . <i>behendig</i> .
Van <i>schand</i> . . . <i>schenden</i> .	Van <i>drank</i> . . . <i>drenken</i> .
Van <i>lang</i> . . . <i>lengen</i> .	Van <i>ängel</i> . . . <i>hengelen</i> .
<i>verlengen</i> .	Van <i>stand</i> . . . <i>bestendig</i> .
Van <i>vast</i> . . . <i>vesten</i> .	

Ter bevestiging van het voorgedraagene, en om mijn Leezer te overtuigen, dat ik geene harsenschimmige gevoelens voordraage, vind ik mij verplicht om het volgende aan te voeren.

„Een Werkwoord, afstammende van eenig Naamwoord, is altijd gelijkvloeiënd.” Zie HUYDECOPER'S Proeve, pag. 63. Zoo komt gevolgiijk het gelijkvloeiënd Werkwoord *Pikken*, van het Naamwoord *Pik*. Zie BIJDAGEN, 2e. Deel, pag. 226. —

Maar een ongelijkvloeiënd Werkwoord integendeel is de voortbrenger van het Naamwoord; terwijl van het Werkwoord *Binden* het Naamwoord *Band* word voortgebracht. Zie *ibid*, pag. idem. —

Nu blijkt, bij nauwkeurig onderzoek, dat de bovengenoemde Werkwoorden gelijkvloeiënd zijn, en alzoo van derzelve Naamwoorden afstammen; — want

Van <i>WAND</i> . . . <i>komt</i> . . .	<i>Wenden</i> , <i>wendde</i> , <i>gewendt</i> .
. . . <i>SCHAND</i> . . .	<i>Schenden</i> , <i>schendde</i> , <i>geschendt</i> .
. . . <i>TAM</i> . . .	<i>Temmen</i> , <i>temde</i> . . . <i>getemd</i> .

LANG

... LANG	komt	Lengen	lengde	..	gelfengd, ver-
					lengd. —
... VAST		Vesten	vestte	..	gevest. —
... LAND		Belenden	belendde	..	belend. —
VAN KAM		Kemmen	kemde	..	gekemd. —
... DRANK		Drenken	drekte	..	gedreht. —
... KRANK		Krenken	krenkte	..	gekrenkt. —
... ANGEL		Hengelen	hengelde	..	gehengeld. —

Een opzettend Leezers zal uit de bovenstaande voorbeelden gezien hebben, dat deeze stelling ook kan worden toegepast op formige bijvoeglijke woorden, als *sam*, *lang*, *vast*, *krank*, &c. Niettegenstaande deeze voorbeelden ontleend zijn van HUYDECOPER, pag. 643, en bevestigd worden, door TULNMAN, in zijne *oude en nieuwe SPREEKWIJZEN*, pag. 37; zoo heeft zulks nogtans tegenpraak gevonden, en men heeft geпоogd mij te overtuigen, dat *schand* komt van *schenden*, en dus, niet *schenden* van *schand*, &c., dan men heeft, bij die gelegenheid vergeeten, op te merken, dat het Werkwoord *schenden* ook ongelijkvloeiënd is, en alsdan maakt *schand* * *geschonden*, 't welk toepasselijk is op het bederven van goederen, gelijk *porcelijn*, of iets anders, dat door het *breeken* van het een of ander stuk *geschonden* en *bedorven* wordt; — terwijl integendeel *schendde*, *geschende* betrekkelijk gemaakt moet worden, tot het bevaarden van zijn evenmensch, in deszelfs *der* en *goeden naam*.

JESAIÄ 13 vs. 6. leest men: *haare huizen zullen geplunderd en haare Wijven geschendt worden.*

HUYDECOPER heeft zig sterk beijverd om alléén de verbuiging van *schendde*, *geschend* te wetsigen en die van *schand* en *geschonden* te verwerpen, — gevevende van het eerste verscheiden voorbeelden op; onder anderen het volgende:

Hier onder leyt den bitteren Aretijn,
Noyt menschen tong zoo bitter dan de zijn;
Die Hoog; die Laag, die Dood en Leevend
Behalven God, omdat hij Heer niet theende.

Uit welk voorbeeld, en uit meer anderen van dien zelfden

Rempel, bij hem aangevoerd en in mijne **SPRAAKKONST**, pag. 235 en 236 te vinden, overtuigend blijkt den zin en de betekenis, welke ik 'er, hierboven aan heb toegeschreeven.

Dan, om geen noodloozen tijd hierover te verkwisten, zal ik mijne stelling bevestigen met een afdoenend getuigenis, ontleend uit de **TAAL- en DICHTKUNDIGE Bijdragen**, 1°. Deel, bladzijde 427 en 428, daar men leest:

„*Schende, geschend* is ook al door den meergenoemden **HUYDECOOPER**, bl. 71 en 622, met grooten ijver verhaven boven *Schond, geschonden*; — maar wij meenen, dat het beide goed te keuren is, mits men het ongelijkvloeiend, (naamelijk *Schond, geschonden*) voor een ligchamelijk *breeken, havenen* houde, en 't gelijkvloeiend (*Schende, geschend*) voor een ander beleedigen in *eer, goeden naam, &c.*”

Ten slotte van deelen uitstap, voeg ik 'er nog bij, dat de ongelijkvloeiende Werkwoorden, derzelver Naamwoorden voortbrengen, want:

Van Binden,	bönd,	gebonden,	komt	BAND.
... Graaven,	groef,	gegraaven,	...	GRAF.
... Treden,	trad,	getreden,	...	TRED.
... Slaan,	floeg,	geslagen,	...	SLAG.
... Vatten,	vattede,	gevat,	...	VAT.
... Spitten,	spitiede,	gespit,	...	SPIT.
... Zuigen,	zoog,	gezoogen,	...	ZOG.

Men moet eerst *Graaven* en *Treden* zegt **HUYDECOOPER**, eer men zien kan wat een *Graf* en een *Tred* is; daar men eerst een *Kam* en een *angel* hebben moet, eer men *Kammen* en *hengelen* kan.

De *a* en *e* worden verwisfeld en onverschillig geschreeven in de woorden *hart* en *hert*; — *smart* en *smert*; — *star* en *ster*; — *stark* en *sterk*; — *vlak* en *vek*; — in tuschen verkies ik de twee eersten, naamelijk *hart* en *hert* te onderscheiden en te schrijven:

HART, om te betekenen den Zetel van het dierlijk leven.
HERT, om aan te duiden een snelloopend viervoetig Dier.

Voor-

Voorbeelden.

's Higeend hert de jacht ontkomen,
Schreeuw niet sterker naar 's genot
Van de frische Waterstroomen,
Dan mijn ziel verlangt naar God.

PSALM 42. vers 1.

Genees mij, heel mijn smarte!
De vrees beklemt mij 't hart!

LAUS DEO, Psalm 6. vs. 3.

Gij zijt in alle smarte
De sterkte van mijn harte.

Idem, Psalm 31 vs. 3.

Ons hart, dat zo veel gods geniet,
O God! zingt u een eere lied,
Uw goedertierenheid an. wagt,
Zij dankbaar door ons hart gedagt.

GEZANGEN EN LIEVEREN, N°. 20. vs. 1.

Er worden veele naamen en woorden gevonden, in welken den nadruk valt op de *s*, en die ik dus met een *ackens* zal tekenen, ten einde het daaruit-blijke hoedanig men dezelve uitspreken moet, en hoe zij in de Dichtkunst gebruikt moeten worden. — Dezelfen zijn de volgende: *Agriaspers, Arzames, Archelaus, Baktriane, Bethraba, Decapolis, Eledaar, Cixares, Hazazel, Epiphantus, Gedaliäs, Kanon, Cayaphas, Hozanna, Mustaphä, Nicolaus, Poneüs, Paris, Pitäus, Pithägoras, Ptolomäis, Samariä, Vatablus, Patrocles, Zabulon, &c.* welke woorden men, alzoo getekend en geschreeven vindt, in de VOORÉDEM, voor de Vertaaling des Nieuwen Testaments, door BRAUSONN en l'ENFANT.

In andere soortgelijke eigen naamen, in welken de nadruk nog zwaarer valt op de *s*, teken ik dezelve met een kapje of *circumflex*, terwijl men dezelve, in den Bijbel geschreeven vindt met eene *h* daaräfter, welke letter al

daar dient ter verzwaaing of verlenging van den klank der *a*, — als in : *Jehovah*, *Hofedh*, *Jesajah*, *Jeremiah*, *Elkanah*, *Juddh*, *Maleth*, *Terah*, *Sekah*, *Methusalah*, &c. —

Door dit zoogenaamde kapje op deeze *Vocaal*, zijn wij gewoon, om eenige woorden onzer Taale, die in de Dichtkunde te lang zouden zijn, eene lettergreep te verkorten; ter bevordering van een geregelden Voetmaat in de poëzie; — en alzoo maakt men daardoor van *adem*, *adm*; — van *ader*, *adr*; — van *baaden*, *badn*; — van *bladen*, *bladn*; — van *daaden*, *dañn*; — van *bladeren*, *blad-en*; — van *Gade*, *gá*; — van *genade*, *gend*; — van *taaden*, *tañn*; — van *paaden*, *pañn*; — van *raaden*, *rañn*; — van *spade*, *spá*; — van *schade*, *schá*; — van *vaanen*, *vadn*; — van *vader*, *vadr*; — van *vergaderen*, *vergadren*, &c. —

Daar is 'er onder de taalkundigen, die de bovenstaande woorden liever verkorten met eene *l* en schrijven *pañn*, *schal*, *vadr*, &c. Dan hietegen oordeel ik niets beter te kunnen aanvoeren, dan het geene door den Heer A: KLUIT is te boek gesteld, in de NIEUWE BIJDRAGEN, 10. Deel, pag. 33; en 339; daar men leest:

„ Wij kunnen dij nog nader ophelderden, door onze ge-
woone wijze van inkrimping der lange Vocaalen, waar
een *staert* op volgt, met de letter *d*; in *tre-den*, *be-den*;
da-den, *ra-den*; *bo-dem*, *doo-den*, *zo-den*; *sta-dig*:
in dezen wordt de *d* weggevoerd, en de *Staert-Con-*
sonant (*) smelt in de voorige Syb, en maakt alhier
eene verdubbeling der *e*, *a* en *o*, in *tre-en*, *da-an*,
sta-ag; dienende om door het schrijven der enkele *Vo-*
vocaal, den klank die 'er was in de lange Vocaal, van
tre-

(*) In de bovenstaande aanhaaling van den Hoogleeraar KLUIT, vindt men de woorden *STAERT* en *STAERT-CONSONANT*, met *ae* gespeld; 't welk des te meer opmerking verdient, omdat deeze zoo beroemde taalkenner anders doorgaans de *as* gebruikt, en alsoo mij in mijn gevoelen (op bladzijde 9. hiervooeren) ter wedergespeld, nog des te meer bevestigd en versterkt; — niettegenstaande die onderscheiden Spelling, in de Verhandeling van Professor SIEGENBEEK, pag. 89 enz. wordt afgekeurd.

„ *tre* —, *dā* —, *bo* —, *zo* —, *sta* —, niet te doen over-
 „ gaan in een korten, *tre*n, *dan*, *stag*, *ham*. — Dus dan
 „ ziet men dat niet slegt: de *ā*, maar ook de volgende *o*
 „ en *i*: in *dā*ven, *stād*ig verlooren gaan, en 'er niets an-
 „ ders overblijft dan *tre*-*n*, *he*-*n*, *dā*-*n*, *rā*-*n*, *bo*-*n*,
 „ *do*-*n*, *zo*-*n*, *sta*-*g*; — en hoe belachlijk derhalven zij
 „ zijn, die, hoewel zij anders *aa* schrijven, hier de *aa*
 „ behouden, in *dā*-*en*, *stā*-*en*; dewijl, dit doorgaande,
 „ men dan ook *bb*-*em*, *zd*-*en*, *stā*-*ig* zou moeten schrij-
 „ ven, alzoo de *analogie* dezelfde is.”

Wijders kan men hierover ook nazien die van *NIL VO-*
LENTIBUS ARDUUM, die met den bovengenoemden Pro-
 fessor volmaakt éénstemmig denken, — en waarbij ik nog
 veele andere getuigenissen zou kunnen voegen, uit de *Wer-*
ken onzer meest beroemde Dichters, bijaldien ik dit Werk
 nutteloos wilde vergrooten. — Zij, die gewoon zijn dezel-
 ven te leezen of zig daarsoe verdedigen willen, zullen dit
 bijna op iedere bladzijde aantreffen.

Er is nog eene bijzonderheid in het gebruik onzer *a*,
 welke men behoort in acht te neemen, als men naauwkeu-
 rig schrijven wil. — Deze bijzonderheid bestaat in het
 stellen van twee stippen op dezelve (naamelijk het deelteken
 of *tréma*) (*ā*) wanneer zij in een woord, niet aan de on-
 middelijk voorafgaande, maar aan de volgende lettergreep
 verbonden is, of op zigzelve, in 't midden van een woord,
 eene *Syllaba* vormt, gelijk in de volgende woorden: *Izā*ic,
*verā*angenaamen, *verā*delen, *welā*an, *oceā*an, *beā*mpten,
*zerā*chten, *gnā*anneemlijk, *heē*lāl, *voorā*an, *priesterā*mpt,
*waarā*an, *daarā*an, *bovenā*l, *voorā*l, *overā*l, *ontā*arden,
*ontā*arten, *lokā*as, *lijkā*sch, &c. — De woorden *Mantua*,
Urtas en *Anantas* heb ik uitgelaaten, als niet behoevende
 gestipt te worden op de *a*, uithoofde dat de verschillende
 Vocaalen daarin vanzelve onderscheiden worden, en niet
 in malkander kunnen smelten, gelijk in meer anderen &c.

Dit alles zou ik alweder met menigvuldige voorbeelden
 uit onze voornaamste Dichters kunnen staaven en bevesti-
 gen; maar ik zal mij vergenoegen met de volgende uit den
 Vertaalden *HENBRİK* den IV, door *FEITAMA*, waarin
 men vindt: *dankā*taaren, pag. 92. *Vloekā*lraar, pag. 96.
*Oceā*an, 125. *onā*smeebre, 126. *ontā*arte, 129. *Lijkā*sch,
 199. *lokā*as, 206. — In den *AAR*SVADER van *HOOG*VLIET,
 treft men dergelijke voorbeelden ook aan op bijna iedere
 bladzijde.

Somtijds vordert ook den aart der-Spreekwijze, zoo wel als de welluidendheid der Poëzie, dat men, in sommige woorden, den nadruk doe vallen op de dubbele *aa*, en dezelve met twee accenten tekene en alzoo met de stem daarop drukke. — Intusschen verkies ik dit alléén te doen, in die woorden, waarvan het voorzetsel *aan* kan afgescheiden worden van het Werkwoord en tot in het slot der spreekwijze verschooven; gelijk, onder anderen, in de volgende voorbeelden:

*Ik hield sterk bij hem aan.
Men viel geweldig op hem aan.
Hij zag mij aan voor eigenzinnig.
Waar ziet gij mij voor aan?*

Ook in zoodanige woorden, die een plaatselijk geval aanduiden, en bij de Franschen, door het woordje *où*, met een aanwijzenden *accent* worden voorgesteld; — als in:

*Dáár was 't dat ik struikelde.
Laatenwe die zaak dáár laten.
Ik zal, binnen een uur, dáár wezen.*

Onder een aantal voorbeelden, die ik hiervan zou kunnen aanvoeren, zal ik mij slechts bepalen, tot de volgende:

*Bij 's werelds aanvang sprak uw mond:
Het licht zij dáár! en 't was serfoud.*

GEZANGEN EN LIEDEREN, N°. 2. vs. 2. en 6. —

*Hier zoeken wij; 't wordt dáár gevonden;
Dáár zullen wij in 't Hemelsch licht
Al 't godlijk schoon der deugd doorgronden,
Waarvoor all' andre schoonheid zwicht;
Als wij den God der liefde zien
En eeuwig liefd' en hulde hién.
Dáár zullen wij in 't licht aanschouwen,
Wat hier op aarde donker schein;
Dáár 't wonderbaare zien ontvouwen,
't Geen niemand doorzag hier beneén.
Dáár zien w' in vollen ommevang
Gods schikking en haar Zamenhang.*

GEZANG 105. vs. 5 en 6.

In

In deeze en andere voorbeelden is de blanktekening der dubbele lange *aa* volstrekt noodzaakelijk en navolgenswaerdig. — In andere woorden kan men de dubbele *korte* en *lange* *aa*, in de uitspraak duidelijk en onderscheidend hooren. Immers in de woorden *waaragtig* en *waardeeren*, worden de letters *aa* kort uitgesproken, en ze zouden wanluidend zijn, wanneer men ze daarin lang wilde uitspreken; — maar in de woorden *waardigheid*, *baarensmoed*, &c. hoort men duidelijk den zeer verlengden klank. — In de spreekwijs: waar *met ge mij voor aan?* zijn de beide *aa*, in het woordje *waar*, kort, — maar in: *dat het waar is, is zeker*, zijn ze lang. — Een Liefhebber onzer schoone Moedertaal, zal hieruit gelegenheid kunnen nemen, om nader onderzoek te doen naar dit aangelegen stuk, waarvan onder de volgende *Vocaaalen* nog iets meergezeid zal worden.

Voor de *ae* of *e*, in naamen die uit andere Taalen ontleend zijn, heeft men sedert lang, in onze Spraak, de enkele *e* gebruikt en geschreeven *Cesar*, *Encas*, *Crésus*, *Edipus*, &c. —

De *ai* gebruiken wij in de woorden *hairen*, *koornairen* en in *ai* of *ei* mij! Er zijn nogtans taalkundigen die in deeze woorden de dubbele *aa* verkiezen te gebruiken en schrijven *haaren*, *koornaaren*. — De *ai* vindt men intuschen gebruikt bij onze beroemdste Dichters; als *koornaaren* bij HOOGVLIET, pag. 3. In PSALM 4. vers 4. van LAUS DEO, en men vindt de uitdrukking:

!K zou 't hair mijns hoofds eer sollen.

In idem, PSALM 40 vs. 6. —

In de behandeling over het zoo uitgebreid gebruik van de Letter *e*, heb ik mijne gevoelens gegrondt op de zuiverste en meest beschaafde uitspraak, welke men immers zoeken moet bij de meest beschaafde en geoeffende classe des Volks, die de beste lessen, op de Scholen der Geleerdheid bijgewoond en zig ten nutte gemaakt hebben. — Deeze verfishstens nu behoort men te veronderstellen, en zal niemand durven betwisten, in Mannen die zig vereénigd hebben tot GENOOTSCHAPPEN VAN TAAL- en DICHTKUNDE; Mannen, die zig een plan of ontwerp van Spelling en uitspraak hebben gevormd, op zoodanige gronden, als zij

On-

onderling hebben vastgesteld, en die, op elke bladzijde, hunner gedrukte werken, te bespeuren zijn. — Op de taal en op de spelling nu van zoodanige Mannen zig te beroepen, zoo als ik gedaan heb, kan immers niet bestempeld worden, met den naam eener oppermagtige Uitspraak van deezen of geenen Taalmeester, — wanneer het gebleeken is dat die Taalmeester, nederig genoeg is geweest, zig te beroepen op de meerderheid der spreekenden en schrijvenden, waaraan alléén de beslissing toekomt.

Het is intusfchen moeiëlijk te bepaalen, wie de Hoog-leerár MATTHIJS SIEGENBEEK, in deszeffs VERHANDLING over de Nederduitsche Spelling, bladzijde 24, heeft bedoelt, met deezen of geenen Taalmeester, en deszeffs oppermagtige uitspraak (*); — en nog moeiëliker valt het te beslifen of hij daar éen van de twee op het oog heeft, waarvan wijle de Profesfor P. HOFSTEDÉ, (een Man die vrij wat gespeld en gefchreeven heeft) in de VOORREDEN voor de VERHANDLING van J. J. ZIMMERMANN, over de VOORTREFFELIJKHEID DES CHRISTELIJKEN GODSDIENSTS, vergeleeken met de PHILOSOPHIE VAN SOCRATES, pag. 46 en 47, te boek heeft gesteld, het geen ik, in mijne INLEIDING, voor dit Werk, onder het oog van den Leezer heb gebragt. Verónderfelt nu, waarde Leezers! dat het GENOOTSCHAP VAN LAUS DEO, SALUS POPULO, slegt uit sien leden heeft bestaan, en saamgesteld is geweest uit Mannen van beproefde taal- en dichtkunde, die niets in de waereld bragten; dan hetgeene beschaafd, gekuuld, beproefd, gewikt en gewoogen, en gelikt was, (om welke reden de Boekwinkél van P. MEYER te AMSTERDAM, destijds het *Likkersveem* genaamd wierd); — vermeerdert dan daarmede een negental der beroemdste Leeráren van de GEREFORMEERDE KERK, die eenige Jaaren daarna, op EAST VAN DE HOOMOGENDE HEEREN, STAATEN-GETEBAAL DER VERÉENIGDE NEDERLANDEN, een nieuw PSALMBÖEK heb-

(*) Vermoedelijk heeft de Recensent in de ALGEMEENE VADERLANDSCHE LETTERÖEFFENINGEN, 1805, N°. 4. pag. 176, hieróp gedoeld, wanneer hij, na het uitbrengen zijner gevoelens over des Profesfors Spelling, ten slotte, deezé betuiging doet, dat hij den sopp van den Heer SIEGENBEEK, hier en daar, een weinig laager had begeerd omreeps andersdenkendes.

hebben opgesteld, 't welk reeds meer dan dertig Jaaren in de Kerken is gebruikt, — waardoor ik dan reeds *negentien* onwraakbaare *Getuigen* in mijn voordeel heb, die allen dezelfde Spelling hebben gebruikt, — en men verbeelde zig dan daarbij, dat de voortreffelijke GEZANGEN EN LIEDEREN, die ook in de REMONSTRANTSCH E GEMEENTE in den HAAG, gezongen worden, door niet meer dan *Zes Mannen*, van denzelfden taal- en -dichtkundigen stempel; zijn ontworpen; dan zal een gewezen *Taalmeester*, van geen *oppermagtige grootspraak* beschuldigd kunnen worden, als hij zegt dat hij *Vijf- en -twintig getuigen* in zijn voordeel heeft, voor de geregelde en regelmaattige Spelling en verdubbeling der *Vocaaalen* in de Nederduitsehe Taal, — waarbij hij in staat zou zijn om nog *Vijf- en -twintig* anderen te voegen, bijaldien hij zig niet overreed durfde houden, dat de eerstgemelden genoegzaam zijn, om te kunnen opweegen tegen die van anderen, welken het mischien beneden zig zouden achten, het voetspoor van zoo veele Mannen te volgen, ten einde voor een OORSPRONGELIJK HERVORMER (*orgineel Reformateur*) en niet slegts voor een *Compiler* of SAAMENFLANSSER gehouden te worden. —

Intusfchen, komt het mij niet ongepast vóór, om hier nog bij te voegen en als een óverwigt te beschouwen, het geen ik aangetekend vinde, in het Werk van eenen H: PIETERSON, genaamd RHAPSODIA VAN NEDERDUITSCH TAALKUNDE, pag 2, en aldus geleezen wordt: „ *Sommigen hebben voorgedraagen, dat men in de buiging der woorden, de verdubbeling van de klinkeren AA, EE, OO en UU niet noodig hadde, dewijl een enkele klinker, in 't sluiten van eene lettergreep, toch zo lang is, als de lange klinker. Bij voorbeeld: men meende te moeten schrijven Alen, Beken, Doden, Buren, in stede van Aalen, Beeken, Dooden, Buuren, — en Slapen, Leren, Poten, Verduren, in plaats van Slaapen, Leeren, Pooten, Verduuren. — En deeze Spelling kroeg bij veele voeten, door het gezag van den Haagschen Guldemond, den Wjdberoemden Dichter J: Vollenhove, welke deeze Spelling eenpaarig in zijne Schriften heeft gebezigd. Maar met reden hebben anderen zig hiertegen gekant; onder welken men MOONEN, SEWEL en POERAET telt, die in dit geval niet kan verzwegen worden. En het is zodanig met die Spelling vergaan, dat men die heden-
„ daagsch*

„ *daagsch* (in 1776) *bijna van niemant, die zigzelven*
 „ *zoekt gelijk te zijn, gebruikt ziet.*” —

Bij alle de gezagvoerende getuigenissen, die ik reeds voor de Spelling en voor het gebruik van de eerste letter ONZER Taale heb aangevoerd, zal ik nog alléénlijk maar aan het hoofd stellen, het *uitspraakend gezag* van ONZEN *doorluchtigen Geschiedschrijver* JAN WAGENAAR, — een gezag, door den Hoogleraar SIEGENBEEK, (a) als ten hoogsten bevoegd, erkend, ten einde alzo de Schaal, waarop het gewigt der gronden voor mijne verdubbeling der *Vocaaalen*, tegen dat van andersdenkenden gelegd is, naar mijne zijde te doen overlaan; — terwijl genoemde Profesfor (b) van dien doorluchtigen Man getuigt, dat hij, (die als taalkundige en Historiefchrijver de grootste achting verdient) de verdubbeling der *Vocaaalen*, in naarvolging van HUYDECOEKER, door zijn voorbeeld bekrachtigd en algemeener gemaakt heeft!...

Hadden wij nu alle die Mannen, wier *Spel- en Schrijf-* wijze wij in handen hebben, in het openbaar hooren spreken, dan zouden wij denkkelijk overtuigd zijn geworden dat zij *geschreeven* hebben, gelijk zij *spraken*, — naamelijk een *zuivere Nederduitsehe Taal*. — Gaat men nog heden ten dage; de uitmuntende voorstellen hooren, van de Leeräaren der onderscheidene Kerkgenootschappen in ons Vaderland, — onder anderen ook die van eenen STUART te *Amsterdam*, — van eenen VAN DER BREGGEN PAUW, in den *Haag*, (op wiens kansfel zelfs Profesfor SIEGENBEEK deszelfs talenten heeft doen hooren) en van anderen meer, met eene naauwkeurige oplettenheid op derzelver taal en uitspraak, dan zal men noodwendig bekennen moeten, dat alle die taalkundige Mannen *spreken*, zoo als de opgemelde Schrijvers *geschreeven* hebben, en zoo als ik schrijve in dit Werk; — terwijl ik mijn grijzen kop te pande zet, dat iemand (hoe fijn ook zijn tong op de *diälektkunde* gesleept moge zijn) in derzelver uitspraak, het beslissend onderscheid van de enkele en verdubbelde klinkers ontdekken zal.

De

(a) Zie deszelfs VERHANDELING, pagina 10.

(b) Idem, pag. 101.

De taal is het eigendom der Natie, zegt Professor SIEGENBEEK, en dat gezegde lijdt geen tegenpraak. — Een nauwlettend taal-onderzoeker derhalven, die zig, met de blijkbaarste en meest gegronde redenen en bewijzen, op de groote meerderheid der *schrijvende* en *lezende* (dat is op de eigenlijke Natie) beroept, kan immers niet gehouden worden, zig een oppermagtig gezag aan te maatigen, 't welk hem in geenen deele toebehoort. — Hij grondt zijn gezag op het gezag van veelen, 't welk niet dan willekeurig kan betwist worden. —

Is de taal het eigendom der Natie, dan is de aanmerking niet zonder grond van den burger M: ROELOFSWAERT in zijne *Aanmerkingen* op des Hooglerars VERHANDELING over de Spelling van de taal, — naamelijk: „ *dat* „ *men gaarne zou gezien hebben, dat de VERHANDELING* „ *van den Heer SIEGENBEEK, der Natie ware voorge-* „ *seld; — dat men daarop had ingewonnen de aan-* „ *merkingen van alle zodanigen, als zig tot het maken* „ *van dezelve bevoegd zouden oordeelen; — dat men dee-* „ *ze aanmerkingen aan de gezonde reden en de grondbe-* „ *ginselen der taal had getoest, en daarvan, voor zo* „ *ver dezelve verdienen zouden, dat 'er eenig acht op* „ *wierd geslagen, zodanig gebruik had gemaakt, als men* „ *zoude begrepen hebben te behoren. — De hervorming* „ *der nederduitsche Taal (voegt hij 'er bij) had immers* „ *zulk een overgroote haast niet, en is niet geschikt, om,* „ *zo als men zegt, als door EEN REVOLUTIONAIREN SCHOK,* „ *te worden doorgedrongen.*”

Het geene nu, bij deeze beschouwing van het gebruik der Vocale *a*, mogt overgeslagen of vergeeten zijn, zal onder de volgende klinkers nader opgenomen en aangeveezen worden. — Met de opgaave van eenige gelijk-luidende woorden, en aantooning van dertelver geslachten, zal ik deeze Verhandeling besluiten, 't welk ik vertrouwé dat den Lezer niet ongevallig weezen zal.

AAGT.	Agatha, eener vrouwen naam.
AAGT. M.	Een appel of boomvrugt, aldus genaamd.
AAL. V.	Eene foort van bier, volgens TUINMANS FAKREL der Nederduitsche Taal.
AAL. M.	Een bekende langwerpige Visch.
AAL.	Berekent de laatste. Zie KILIËAN.

AALS

AALSMEER. O.	Een Dorp in Zuidholland.
AALSMEER. O.	Vet of smeer van Aal. —
AALTJE. O.	Een kleine Aal.
AALTJE. O.	Eene verkleining van <i>Alida</i> .
AAM. O.	Een Wijnvat van vier oxhoofden.
AAM. M.	Eene verkorting of inkrimping van <i>adem</i> .
AAMĒGTIG.	Kortademig, uit zwaare vermoeijing.
AAMĒGTIG.	Betekent zooveel als zwaaren dorst.
AAMBORSTIG.	Eene belemmering in de ademhaaling.
AANBRANDEN.	Doet het eten in een pan of ketel.
AANBRANDEN.	Vuur vatten, vlam vatten.
AANBRENGEN.	Toevoeren van kalk en steen.
AANBRENGEN.	Veroorzaaken; winst aanbrengen.
AANBRENGEN.	Verhâalen, berichten; nieuws aanbrengen.
AANBRENGEN.	Verklikken. Aanbrenger, <i>verklikker</i> .
AAN DOEN.	Aantrekken. Zijn kleêren aan doen.
AANDOEN.	Veroorzaaken. Iemant spijt aandoen.
AANDOEN.	Doortrekken. Eene Stad aandoen.
AANDOEN.	Aanranden. Iemant op straat aandoen. →
AAN GAAN.	Aanstappen, zijne treden verdubbelen.
AANGAAN.	Een bezoek geeven aan iemants huis.
AANGAAN.	Een aanvang neemen, beginnen.
AANGAAN.	Vaststellen. Een verbond <i>aangaan</i> of sluten.
AAN GAAN.	Vuurvatten, beginnen te branden.
AANGAAN.	Raazen, tieren, geweld maaken. —
AANGAAN.	Betreffen, raaken, aangelegen zijn. Zou hem die zaak ook aan gaan?
AANHOUDING. V.	Gestadig; onafgebroken verzoek.
AANHOUDING. V.	Herberging, verberging van Dieven.
AANHOUDING. V.	Prijismaaking van geslooken Wâaren; <i>Confiscatie</i> .
AANSPRAAK. V.	Bezoek, vriendelijk en troostelijk gesprek.
AANSPRAAK. V.	Redenvoering tot eene vergaderde menigte.
AANSPRAAK. V.	Eisch in rechten op eenige goederen, &c. —
AAP. M.	Een bekend dier. —
AAP. M.	Werktuig van eenen Schilder.
AAP. M.	Een verâchtelijke scheldnaam onder de menschen.

Ik erken, met den Heer SIEGENBEEK (in zijne VERHANDELING, pag. 53 en 54.) dat 'er geen mogelijkheid is, om deeze laatste en diergelijke woorden, door de Spelling, van

van elkander te onderscheiden, en dat het onderscheid alléén moet worden opgemaakt, door den zin der uitdrukkingen, waarin dezelve voorkomen. — Wanneer men leest: „*de Schilder zat voor zijn' aap te schilderen,*” zal men toch daaruit niet opmaken dat hij voor *een dier*, maar wel voor zijn *Werktuig* zat te arbeiden. — Dan, deeze en andere gelijkkluidende woorden zijn van een geheel anderen aart, dan die van *lagen* en *laagen*; — van *wagen* en *waagen*; — van *zeven* en *zeeren*, — van *wegen* en *weegen*, — die zig immers zeer gemakkelijk, door de spelling laten onderscheiden, en daardoor ook alléén onderscheiden moeten worden. —

- AAR. M.** Eene verkorting van *Ader*, bloed-ader.
AIR. V. Kóornair, bij SIEGENBEEK *korenaar*.
AARDE. V. Den aardkloot, waaröp wij woonen. —
AARDE. V. Aardächtige stof, den grond waarin den Landman zaait.
AART. M. Natuur, soort, geslacht, in den zin van Dieren en Planten, Boomen en Vruchten, enz. —
AART. M. Inborst, aangeboren neiging of hoedanigheid.

*Wat is de naam van Vader zoet
 Voor hem die met een fil gemoed,
 Wil op uw wenken letten;
 Die U, als 't recht geäarte kind
 Uit liefde vreest.*

GEZANG. 25. vers 2. —

- AART. M.** De Franschen zijn vrolijk van *aart*.
 't Is den *aart* der Engelschen alle andere Volkeren te verächten.
AARDEN. Van aarde. Een *aarden* pot.
AARTEN. Gelijken, hellen, neigen, zweemen, zoo in gestalte als in gemoedsneigingen.
AARTEN. Tier hebben, leeven, groeiën, in opzigte van Boomen en Planten. — Ook van menschen die ergens niet kunnen *aarten*, geen schik hebben in de verkeering. —
Ontäarden, uit den grond delven.
Ontäarten. Verbasteren. Van zijner Ouderen deugden *ontäarten*.

C

Al-

Alle de woorden die hun oorsprong ontleenen van de *Aarde*, behooren met *d* geschreeven te worden; als *aard-meeting*, *aardkloot*, *aardmuis*, *aardpeer*, *aardäppel*, *aardsgezind*, *aardveit*, *aardvrugten*, *aardgewassen*, *aardworm*, &c. — Maar met *t* schrijf ik *Aartsbisdom*, *Aartsbisshop*, *Aarts-Canooier*, *Aartsdiäken*, *Aarts-Engel*, *Aartshertog*, *Aartskester*, *Aartspriester*, *Aartschelm*, *Aarts-Vader*, *Aarts-Vijand*, &c. — in de verönderstelling dat *Aarts* zoo veel berekent als *eerst*, — en dus *Aartsvader* zooveel als *eerst-Vader*, het hoofd van een geslacht. —

AAS. O.	Het voedsel der Roofdieren.
AAS. O.	Lok-aas om visch te vangen.
AAS. O.	Een klein gewigt, het twintigste deel van een Engels goud. —
AAS. O.	Een kaartenblad met een enkel merk. Hij speelt harten- <i>aas</i> .
AAS. O.	Een stout en ondeugend kind. —
AAZEN.	Een Engels heeft twintig <i>aazen</i> .
AAZEN.	Den Vischen voedsel toewerpen.
AAZEN.	De Roofvogels <i>aazen</i> op doode krengeu.
ACCENT. M.	Klankteken. De <i>t</i> met eenen <i>accent</i> tekenen.
ACCENT. O.	Uitspraak, spraaktoon, spraakgeluid, tongval. Hij heeft een <i>stegt accent</i> .
ACCENT. O.	In de Muziek, is een zekere leiding in de klanken.
ACHTEN.	Echten; de beschuldigten ter vierschaar daagen.
ACHTEN.	Schatten, waardeeren. Hoe veel zoudt gij dat wel waerdig <i>achten</i> ?
ACHTEN.	Zorgen, zorg draagen, achtgeeven.
ACHTEN.	Eerbiedigen, in waerde houden, achting be- toonen. Zie KILIAAN . —
AFGAAN.	<i>Afkomen</i> , naar beneden komen. De trappen <i>afgaan</i> .
AFGAAN.	<i>Afwijken</i> ; Van den regten weg <i>afgaan</i> . <i>Verzaaken</i> ; ontäarten. Van zijner ouderen deugden <i>afgaan</i> .
AFGAAN.	<i>Verbreeken</i> ; Van zijne gelofte <i>afgaan</i> .
AFGAAN.	<i>Vertrakken</i> . De post zal haast <i>afgaan</i> .
AFGAAN.	Uit-de bediening treden. Die Burgemeester moet dit Jaar <i>afgaan</i> .
AFGAAN. O.	Afneeming, vermindering. De koorts is aan 't <i>afgaan</i> .

AF-

- AFGAAN.** Buikloozen, afgang hebben. Die pillen zullen u doen *afgaan*.
- AFGRAN.** Uitvoeren, vloeiënd gedaan worden. Dagt'gij dat het hem zoo wel zou *afgaan*?
- ALTOOS.** (*Saltem*) geduurig, onophoudelijk, komende van 't aaloude *alliz*. Ook *ten minste* of *althans*.
- ALTIJD.** (*Semper*) ten allentijde, bij alle gelegenheden.
- AMBAGT. O.** Handwerk; beroep, handreering.
- AMBAGT. O.** Eene Heerlijkheid van twee, drie of meer Dorpen, onder éenen Ambagtsheer staande.
- AMBT. O.** en AMPT worden veelal onverchillig met *b* en *p* geschreeven. — Met SIEGENBEK verklaar ik mij voor 't laatste.
- ANKER. O.** Muur-ijzer, kram om de Gebindten vast te houden.
- ANKER. O.** Een wijnvat van 39 mengelen. Een anker wijn heeft 44 vlesfen.
- ANKER. O.** Een bekend scheepstuig, om het Schip, in tijd van nood, te behouden.

*Geen ijdele Waereld kan mijn ziel vernoeging geeven.
Het ANKER van mijn hoop ligt in 't onzindig leeven.
Van Gods genade Zee, aan Zijn belofte vast.*

HOOGVLIE, in ABRAHAM, 10e. Boek.

- ARM.** Behoeftig, ontbloot van tijdelijke middelen.
- ARM. M.** Een Lid des ligchaams. Zijn *arm* is gebroken.
- ARM. M.** Een tak of bogt van een Rivier. —
- AS en ASCH.** Zie onder de letter C. —
- ATLAS. M.** Waerelddrager, waereldtorsiër, staande op den agtergevel van 't Stadhuis te Amsterdam.
- ATLAS. M.** Een versameling van Land- en Zeekaarten.
- ATLAS. M.** Een voornaam gebergte in Afrië.
- ATLAS. O.** Zeker sterk indiëansch stof. —

Bij de Verhandeling over deezen tweeden *Alléenklinker* , behooren wij voornaamelijk acht te geeven op de zeer verschillende klanken die zij heeft in onderscheiden woorden; — Klanken, die ik ook door verschillende tekens zal aanwijzen; — zonder daarom voorneemens te zijn, die tekens in de taal in te voeren, en mij zelve daardoor de snerpende berispingen van den eenen of anderen, of van veelen, op den hals te haalen; — gelijk mij zulks reeds voor zes- en- dertig jaaren is te beurt gevallen.

Ik heb dit, in dien tijd, en naderhand bij vernieuwing, met geen ander oogmerk gedaan dan ten gevalle van *Vreemdelingen*, voornaamelijk ten gevalle van onze fransche Broederen en Bondgenooten, in mijne GRAMMAIRE GÉNÉRALE *raisonnée* HOLLANDAISE, ten einde dezelve, bij het beëffenen onzer taal, door het plaatsen van accenten op onze *Vocablen*, aan derzelve klanken, zigt- en hoorbaar te gewennen; waarvan ik dan ook de beste uitwerkingen heb mogen verneemen; — terwijl de welbepraakte en wel opgevoedde Inwooners onzes Lands, van der jeugd af aan, bijna werktuiglijk, aan den klank der Letteren, gewoon worden, en dezelve, ongetekend, behoorelijk leeren uitspreken. — Voor de aankomende vaderlandsche Jeugd nogtans kan het niet geheel ondienstig geoordeeld worden, alzoo dezelve, door het aanleeren van de fransche taal, in de nuttigheid der klanktekens onderweezen wordt, en zulks op onze eigen taal kan toepassen. —

Niettegenstaande het KUNSTGENOOTSCHAP, bekend onder de Spreuk van NIL VOLENTIBUS ARDUUM (t welk de accenten in onze taal heeft gebruikt) daarover door ANTONIDES VAN DER GOES, in een LIJKDICHT op JOOST VAN DEN VONDEL, in de volgende regels, is beschimpt:

*Hij heeft zijn letters met geen spiesen te verweren;
Zij zijn gehardt; niets kan zijn Regementen deeren.*

Zoo zal ik het nogtans waagen, om te stellen en te bewijzen, dat onze Zelfklinker *e*, zeer verschillende klanken heeft, en welke klanken men, op de volgende wijze, onderscheiden kan:

D•

- De *e* is: 1. Zagt of vrouwelijk, zonder klanktrek.
 2. Scherp of manlijk, met een accent. (*é*)
 3. Open, met een zwaaren accent. (*è*)
 4. Zwaar, met een kapje of *disconflex.* (*ê*).
 En dit zullen we nu, stuk voor stuk, poogen aan te toonen.

1. De zachte of vrouwelijke *e*, bij de franschen *e muet* of de stomme genaamd, heeft een zeer zagt geluid, en wordt nooit met een accent getekend. Men vindt dezelve in de woorden: *aarde*, *abbedit*, *amber*, *angel*, *anker*, *gebak*, *gebouw*, *begin*, *dezelve*, &c. — Ze wordt gevonden in de woorden *bier*, *bies*, *biet*, *dier*, *gier*, *lier*, *mier*, *nier*, *niet*, *pier*, *riet*, enz. In *baer*, *boeren*, *doen*, *goed*, *hoed*, *moed*, *moet*, *voet*, *zaet*. In *beul*, *beurs*, *doun*, *geur*, *fleur*, *keur*, *leus*, *heup*, *heuvel*, *neus*, *peul*, *rens*, *scheut*, *zeug*, *vleugel*, *zeug*, enz.

Maar eene fraaië bijzonderheid omtrent deeze stomme of vrouwelijke *e*, is de volgende, naamelijk: dat de meeste woorden onzer Taale, welke met dezelve eindigen, ook het vrouwelijk geslacht aanneemen; — waarvan de volgenden ten voorbeelde kunnen strekken: *Aarde*, *afsohe*, *armoede*, *Bagge*, *bêde*, *behoefte*, *bende*, *benne*, *baroerte*, *blinde*, *boete*, *broude*, *brouke*, *Duutte*, *droogte*, *duive*, *Ebbe*, *ere*, *elle*, *ellende*, *emdivie*, *erve*, *Fonsdijne*, *franje*, *farte*, *Gaave*, *gude*, *grootte*, *groente*, *groeve*, *graagte*, *Haage*, *have*, *hoede*, *helle*, *haide*, *hisse*, *hoogte*, *horde*, *haeve*, *holte*, *hoope*, *huide*, *hutte*, *Kade*, *kleinte*, *kalmte*, *klagte*, *koude*, *kampernoelje*, *karavaane*, *kastanje*, *ka-woetde*, *kerwe*, *keurte*, *kladde*, *kogge*, *koorde*, *krebbe*, *kuddé*, *kunde*, *kunne*, *Laage*, *leere*, *legende*, *laagte*, *Jongte*, *lunze*, *Mauve*, *maaxe*, *maate*, *malie*, *meeze*, *misfe*, *Naalde*, *naave*, *niere*, *Once*, *orde*, *Proeve*, *poorte*, *reede*, *rente*, *rede*, *rogge*, *ronde*, *rondte*, *roove*, *ruimte*, *Schaamte*, *schande*, *scharre*, *schede*, *schrede*, *slabbe*, *smarte*, *spade*, *spelte*, *sexe* of *kunne*, *spie*, *sponde*, *stede*, *stekade*, *stekte*, *sterfte*, *stoffs*, *straffe*, *Talle*, *tarwe*, *tente*, *tinne*, *tobbe*, *tonne*, *torre*, *tralte*, *trede*, *tronte*, *Velge*, *viële*, *vodde*, *voege*, *vonte*, *voegdijne*, *voone*, *vijze*, (een Schroef) *Waake*, *wadte*, *warande*, *waste*, *weelde*, *weeta*, *weite*, *woede*, *wonde*, *warmte*, *wijste*, *wraake*, *Zeeve*, *zonde*, *zichte*, *zwaade*, *zwakte*, *zoode*, *zijde*, &c. —

Niet-alléén deeze, maar ook alle de daarvan afftamende en saamengestelde woorden, volgen denzelfden

regel, — als *bedstede*, *bergstofs*, *blaadzide*, *bloefstamde*, *diergaarde*, *haardstede*, &c. — maakende te saamen alzoo, eene niet onbeduidende Lijst van zelfstandige naamwoorden des vrouwelijken geslachts, — van dewelken men nogtans moet uitzonderen, de naamwoorden die met het voorzetsel *Ge* beginnen en (schoon ook den uitgang van een vrouwelijke *e* hebbende) het onzijdige geslacht aanneemen, — als *geboofte*, *geboomte*, *gehemelte*, enz. — Men kan hierover nazien de **GESLACHTLIJSTEM VAN ZELFSTANDIGE NAAMWOORDEN BIJ HOOGSTRATEN, SÉWEL en PIETERSON**; alsmeede de **WAARNEMINGEN VAN HOOFD**, te vinden bij **TEN KATE**, 1e. Deel, pag. 742. —

2. De manlijke of mannelijke *e*, die ik, ter zigbaare onderscheiding van haar geluid, met een' scherpen *accent*, *é*, (*acutus*) zal tekenen, heeft denzelfden klank van die der fransche taale, in de woorden *bonté*, *santé*, *vérité*, enz. en wordt gevonden in de volgende nederduitsche woorden: *Béde*, *bédedag*, *bédestand*, *bédevaart*, *bédelen*, *béker*, *békeren*, *béter*, *bétersen*, *bétram*, *bézie*, *bézigen*; *Céder*, *céderboom*, *cédél*; *Dégen*, *dégelijk*, *déken*, *déluwen*; *Fésmelen*, *féyelen*; *Gével*, *géluwen*, *gléde*, *grémolen*, *grémelen*; *Héden*, *hékel*, *hékelen*, *hémel*, *hémelen*, *héwébriek*, *héve*, *hével*, *hévig*; *Jégens*, *jémeni*, *jéntver*, *jézus*; *Kégel*, *képar*, *kétel*, *képen*, *kéyer*, *klépel*, *knével*, *knévelen*, *krégel*, *krégelig*, *kréyelen*; *Lédemaat*, *lédén*, *lédér*, *lédig*, *lédigen*, *léger*, *légeren*, *lépel*, *lépelaar*, *léver*, *léyeren*; *Méde*, *méluwen*, *ménigte*; *Négen*, *négentien*, *négantig*, *néger*, *négerin*, *nétel*, *nételdoek*, *nételig*, *nével*, *névén*, *néder*, *nédarig*; *Pégel*, *pékel*, *péper*, *péperen*, *péperkoek*, *pétrus*, *prédiken*, *préyelen*; *Rédén*, *régel*, *régelen*, *réderlijk*, *régén*, *rékél*, *rékenen*, *rékening*, *rémelen*, *réyelen*; *Schédel*, *schépen*, *stéde*, *schéméren*, *schémoring*, *smédén*, (*Smits*) *snéyelen*, *spékelen*, *stédigen*, *stékel*, *stékelen*, *stékellig*, *stéperen*, *snéde*, *snédig*, *stédén*, *stével*, *stévig*, *stevig*, *stevigheid*; *Tégens*, *téken*, *tékeneu*, *tégel*, *tépel*, *tével*; *Védel*, *védér*, *véluw*, *xézel*, *vézellig*, *véziken*, *vléder*, *vlégel*, *vézér*, *véteren*, *vrédén*; *Wéder*, *wégen*, *wrével*, *wémelen*, *wéyelen*, *wrémalen*; *Zédén*, *zégel*, *zégen*, *zégenen*, *zékér*, *zémel*, *zénuw*, *zétel*, *zéven*, *zévénien*, *zévénig*, *zévér*, *zépelen*, *zwéyelen*, enz. — Ook alle deeze woorden, van dezelfde klanktékens voorzien, kan men vinden bij **TEN KATE**, 1e. Deel, pag. 233 tot 236.

Deeze bovenstaande scherpe en manlijke *é*, maakt op zig.

zigtelze eene *Syllabe* of *Lettergreep*, aan het begin van de volgende woorden, welken, in de opgegeeven Lijst, uitgehaaten zijn, naamelijk :

			<i>Evenaaren.</i>	
<i>Edel.</i>	<i>Evenveel.</i>	<i>ékel.</i>	<i>Evenbeeld.</i>	<i>Evening.</i>
<i>édik.</i>	<i>Evenredig.</i>	<i>éland,</i>	<i>Evenwigt.</i>	<i>Even gelijk.</i>
<i>égel.</i>	<i>évenmensch.</i>	<i>Evenaar.</i>	<i>ézel. &c.</i>	<i>éven goed.</i>
<i>éven.</i>	<i>évenwel,</i>	<i>éventéens.</i>	<i>Everawijn.</i>	

Maar de vrouwelijke of korte *e* zonder *accent*, wordt gevonden aan 't begin van de woorden :

<i>eclips,</i>	<i>element,</i>	<i>eridaan.</i>
<i>édikt,</i>	<i>elixir,</i>	<i>evangelist, &c.</i>

Zijnde deeze laatsten *genaturalijeerde* woorden. —

Om nu verder te bewijzen, dat het niet volstrekt nutteloos is, om in de aangevoerde woorden, de *e* atzoo met eenen *accent* te tekenen, kan ik hier, ter slaaving van mijn gevoelen, bijbrengen, het getuigenis van den taalkundigen Heere W. SEWEL, in wiens SPRAAKKONST men, op bladzijde 9, geschreeven vindt: „ De *e* heeft tweeërlei klanken, als blijkt in *gevel* en *bevel*, — in *ézel* en *gezel*, — „ in *hémel* en *geméld*. — 't Zou derhalven voor uitheemschen, die genegen zijn onze taal te leeren, een groot „ gerief weezen, indien die harde klank altijd met een „ klankteken aangeweezen ware; want hoewel men tot een „ algemeenen regel zou kunnen stellen, dat tweeledige „ woorden, den *accent* doorgaands op de eerste lettergreep „ hebben, als *knével*, *lépel*, enz. nochtans zijn verscheiden „ daarvan uitgezonderd. Als daar zijn *belet*, *gebrek*, „ *gezet*, *beding*, *bedrijf*, *begin*, *cement*, *fregat*, *gezwel*, „ *gezin*, enz. —

Dezelfde mannelijke *e* vindt men ook in de tweede lettergreep van de volgende drie- en vierledige woorden: *bejégenen*, *benévelen*, *gebéden*, *geléderen*, *gelégen*, *geltgenheid*, *gebréken*, *gehéven*, *gezéten*, *genégen*, *onwéder*, *onvréde*, *onédel*, *onéven*, *omwégen*, *ontzénuwen*, *ophémelen*, *verzékeren*, *vernéderen*, *vergeluwen*, *verlégen*, *verlégenheid*, *verdeluwen*, *vermeluwen*, *verdedigen*; — woorden die meerendeels van de voorigen afgeleid en herkomstig zijn. — Men vindt dezelve ook in alle de woorden, die

den uitgang hebben in *heden*, — als *beleefdheden*, *overheden*, enz.

Nog ontmoet men deeze manlijke *e*, in de volgende eiggennaamen, waarin dezelve noodzaakelijk behoort getekend te worden, om daardoor zichtbaar te toonen, hoedanig men die letter, in de dichtkunde moet gebruiken, ter bevoorordering der welluidenheid en den maatklank der poëzije:

Alfeus, Ameliä, Andréäs, Aréthas, Arête, Arimathëä, Athénes, Athenëä, Bardézanés, Berëä, Basanéä, Bethfagé, Bëersabé, Bëëlsebub, Cesarëä, Césyre, Chrémés, Clodové, Cyäné, Cybëlt, Dozithëërs, Dorilëä, Dorothëä, Diöcesarëä, Dindimé, Eustébius, Enëäs, Ephésén, Elisëus, Eubëä, Filé-tus, Folóé, Galaté, Galilëä, Génésis, Genézareth, Gethsé-mané, Haggëus, Hecaté, Hélena, Hyménéus, Idamëä, Idamé, Iólé, Irenéus, Judëä, Jannëus, Iturëä, Lalagé, Léä, Lilibéus, Mysénés, Meroé, Merobé, Melchizédek, Néöptolemus, Niöbé, Nicodémus, Niscalénus, Nicëä, Omphaté, Orëä, Phédra, Phédrus, Polydémon, Ptoloméus, Pelopon-nësus, Praxtäs, Rodobé, Séforis, Siéropé, Stéphanus, Salomé, Tibériäs, Thézëne, Tirrénus, Valérius, Zachëus, Zebédëus, enz.

Ik twijffel geen oogenblik, of veelen zullen mij, voor deeze mijne bemoeiënissen, dank zeggen, en ik leef in het vertrouwen, dat mijne poogingen eenig genoeg zullen geeven aan taalkundige Liefhebberén.

3. Vervolgens moet ik hier nog bijvoegen, dat wij nog een derde *e* hebben in onze Taale, aan welke ik den naam van *opene e* heb opgedraagen, als, in klank, overéénkomende met die der fransche taale, die dezelve *ouvert* noemen en ook met eenen *accent*, van de linkerzijde komende (*è*) teketten, in de woorden *accès, procès, &c.* welk geluid ik vermeen te hooren in onze nederduitsche woorden:

Aanlëg, astrëk, afwëg, afstëggen, afzëggen; Bëd, belëg, beleggen, belët, belëtten, bëngel: brëngen, bijwëg; Dëk, dëkken, dëksel, dënken, drënken, doodbëd, doolwëg, dwaalwëg; ëbbe, ëlft, ëlst, ëlve, ëffen; ëmmer; Fël; Gewëld, gestrëng; gewëst, gezël, gezët, gewënnen; gedënken, grëp-pel, gezwël; Hëgt, hëffen, hël, hëld, hëllen, hëbben, hëgge, hëk, hëlft, hëllehaard, hëlleveeg; Kërk, kënnen, këmmen, krenken, kwëllen, kwëtsen, këtting, krëbbe, kwëlling, kënnis; Lëbbe, lëkkaadje, lëst, lëtten, lëtter, lëtsef; Mëlk, mëst, mët; Nëst, nët, nëtten, nëstel; Omwëg, omtrëk,
ont-

ontzeggen, onthefsen, ontstellen, ophief, opstel, overlæg; Penning, pelterije; Redden, rekken, reppen, schellen, schèlm, schenkel, schónken, schèppen, schèrmen, schèttezen, snebbe, stellen, streng, Telgen, telkans, tellen, temmen, rest, trekken; Uitsleggen, uitwég; Verdèk, vertrek, veradten, vèst, verlatèn, verzèngen; Wèbbe, wèdden, wég, wèst, wèlk, wènk, wèkken, wit; Zèngen, zètten, zwèlgen, zwèllen, zwènken, &c. —

Ik laat het aan toonkundige ooren over om te beproeven, of men niet den aangewezen klank deezer *e*, duidlijk bespeuren kan, in de volgende

Voorbeelden.

Indien uw Vaers vertoest aan mij den zin te *ontdèkken*,
Zal 't mijn ontspannen Geest welhaast tot afkeer *wèkken*.

Vertaalde DICHTKUNDE VAN BOILEAU, pag. 7.

'k Wil, om uw heldenziel van 't dwaalpoor af te *trekken*,
Een Rijk van vasten duur aan uw gezicht *ontdèkken*.

FRITAMA in HENRIK de IV, pag. 124.

Behalven de reeds hiervooren opgegeeven woordenlijsten, waarin ik aan de *e* drieërlei klanken heb toegeëlgend, meen ik nog een vierden klank te bespeuren in deeze letter; naamelijk een zeer *helder, kort en schelklinkend* geluid, overéénkomstig met dat der *franche'e*, in de woorden *amen, examen, hijmen, &c.*

De woorden die ik bedoel, zal men vinden, in de volgende lijst, van dewelken eenigen zuiver nederduitsch en anderen in onze Taal overgenomen en genoegzaam *genaturaliseerd* zijn; als: *Agamemnon, acces, adres, arrèst, apel, accent; Bajonet, banket, bek, belhamel, berg, berkemeiër, besprek, belroos, bestek, bevel, besfus, ballet, basfet, bufet, bles, bres, besmetten, ben, bederf, blanketsel; Cement, civet, cipres, cel, couplet; December, drempel, droget, denneboom, derde, dertig, deftig, dermaate,*

derven, dos, dwerg; Element, ende, ente, erf, erwt, echt,
 egt, erg, erven; Felp, fep, fopet, fontanel, fondement;
 Geld, gerocht, gesprek, greppel, gek, gesp, gevegt, grens;
 Hemb, herberg, hersenen, herfst, herkomst, helpen, hem,
 hen, hendrik, hengst; Instrument, inwendig; Kabinet, kalas,
 kapel, karpel, kerven, kolder, kerspel, kersfen, kersdag,
 kersmis, klerk; Lampet, lancet, langet, lavendel, legende,
 lendenen, lekker, lente, lel, les; Mes, maripnet, merk,
 mensch, metselaar, model, morel, musket, mandement,
 mezentius; Net, nek, noodwendig, november; Parlement,
 patent, pek, parkement, perk, pers, perzik, pest, plegt,
 plogtig, prebende, prent, prinses, proces, pen, pent,
 pistolet; Raket, recht, regt, regent, regiment, rennen,
 rente, vest; salet, sajat, scepter, scherf, scherts, schets,
 scherp, sek, servet, sexe, signet, spel, speld, spelte, sperwer,
 stek, stempel, sterfta, spinet, succes, stelten, spek, september,
 schennen, student, slegt, slet; Tekt, (text) testament, ten,
 tent, ter, tergen, tempel; Utwendig, uitwerpen; Vel,
 veld, vendel, venster, violet, vignet, verw, vet, vlegt, vlak,
 vlerk, viat, voorrecht, vremd, ver, verder, verre, vegten,
 versch; Wel, woldaad, welvaart, wensch, werk, welvaart,
 werpspies, wensch, werk, wervel, werven, werf, wen,
 wentelen, werpen; Tzerwerk; Zelden, zeldzaam, zelfs,
 zendbrief, zenden, zwerk; zwerm, zwerven, zweifen, &c.

Ik meen een aanmerkelijk onderscheid van geluid te ver-
 neemen, met betrekking tot de *e* in de woorden *aanwennen*
 en *aanwenden*, ingevolge daarvan ook in *aangewend* door
 gewoonte zig eigen gemaakt, en *aangewendt*, poogingen
 ergens toe gedaan; — Zoo ook in *afgewend* en *afgewendt*,
 als komende van *afwennen* en *afwenden*. — In *Holden Veld*, —
 in *dèkken* en *bevlèkken*, in *wètten* en *trompesten* bespeurt
 mijn gehoor hetzelfde verschillend geluid, — even gelijk
 bij

bij de *e* in *wolk* en *valk*, &c. — Den, het aangevoerd zal genoeg zijn, — vooral voor de liefhabbers der verschillende *dialecten* of tongvallen, die hun sijn gekemelte en hunne muziekkundige ooren hierop kunnen vergasten, en waarönder 'er misschien zullen gevonden worden, die (hun smaak en gehoor afgepinkigd habbende) mij beschimpen en bespotten zullen! —

Dit alles nu afgehandeld hebbende, zal men (en met reden) van mij eischen, dat ik mijn Leezer overtuige, met geene gevonden nieuwigheid voor den dag te komen; maar dat ik voorgangers heb in het plaatsen van *scruties* op onze nederduitsche klinkletteren. En dit gedaan hebbende, zal mijnen voordragt, (zoo geen algemeene navolging,) ten minste eenige verschooning vinden.

Ten einde mij deeze gewenschte verschooning, bij mijne wallievende Landgenooten te verwerven, zal ik mijn pleit poogen te verdedigen, door het gezag van onderscheiden zeer beroemde Schrijveren in het vak der Taalkunde, en een aanvang maaken met:

L. TEN KATE, die een drievoudig onderscheid maakt in den klank der *e* en van dezelve zegt, dat ze is;

1. Zagt, in *kastel*, *vader*.
2. Hard, in *kapel*, *bél*, *écht*, *késk*, *kérk*.
3. Hard en Zagt, in *ebbe*, *effen*, *helle*. — En dit getulgenis kan men alzoó leezen in de VERMAAKLIJKHEDEN VAN MARTEN SCHAGEN, voor *July*, *Augustus* en *September* 1732. bladzijde 158.

Ik zal en wil niet onderzoeken, of de bovenstaande bepaaling van den Heer TEN KATE juist is. — 't Is voor mij genoeg, als ik, door de aanleiding die zulk een achtbaar Taalgeleerden, mij, ter naspeuring, gegeven heeft, mijne gedagten juist en doeltreffender heb kunnen voorsteller. Die Schrijver drukt verschillende klanken uit, door één en hetzelfde teken. — In dit stuk ben ik van hem afgeweeken, uithoofde, dat hijzelve, mij elders heeft geleerd dat onderscheid in klank ook onderscheid in letters wordert. — Ook die van het Kunstgenootschap NIL VOLLENTIUS ARDUUM, hebben de onderscheiden klanken van de *e*, doot hetzelfde teken uitgedrukt, gelijk in dezelfs uitgegeven Werken gezien kan worden.

Niemant kan de nuttigheid der klanktekens ontkennen.

met zichtbare onderscheiding van het verschillend geslacht der klinkletteren. — Ook in de franche Taal zijnze niet altoos in gebruik geweest, maar langzaamhand en trapswijze, dat is van lieverlee in dezelve ingevoerd en tot stand gebragt. — In een Werk, ten tijtel voerende: *SYNONYMES FRANÇAIS par Olivet*, vindt men een *DISSERTATION SUR LA PROSODIE FRANÇAISE*. Op pag. 93 en 94, kan men deswegens leezen, hetgeene in de onderstaande Noot is aangetekend. (*).

„ Alles (zegt *SEWEL*, in zijne *SPRAAKKONST*, op pag. 372.)
 „ wat men tegen het gebruik van dezelveu zeggen kan,
 „ meen ik dat men ook tegen de tekens der zinscheidinge
 „ zou mogen inbrengen. Want men zou kunnen beweereff
 „ dat die, hoewel niet onnut, nogtans van geene volstrekte
 „ noodzaaklijkheid, voor veeleu, zijn; omdat de minste
 „ Leezera behoorlijk acht daarop geeven, en de meeste
 „ mogelijk leezen, zonder eens daarop te letten; hoewel
 „ zij evenwel nog zoo leezen, dat men hen taamelijk ver-
 „ staan

(*) Les accens n'ont été inventés & ensuite mis en usage, que pour faciliter la Prosodie, ou aux Enfans, ou aux Etrangers. — Nos plus anciens Monumens, tant Hébreux que Grecs & Latins n'en ont point. — L'Inscription de sigée, qu'on dit être la plus ancienne de toutes, & qui va alternativement de la droite à la gauche & de la gauche à la droite, n'en a aucune trace. — Les marbres d'Arundell, maintenant à Oxford, si antérieures à notre Ere chrétienne, sont tous gravés en lettres capitales & je n'ai point remarqué qu'une main téméraire ait osé y en mettre. — Le fameux M S, d'Alexandrie, qui contient la Bible des LXX, le Nouveau Testament & les deux Clementines (les deux Lettres de S. Clement) le tout en lettres carrées, n'a pas été à l'abri de cet attentat. — Un certain Bibliothécaire, dont je tairai le nom, s'avisa de les y ajouter en quelques endroits, mais heureusement on ne le laissa pas achever. — Nos vieux papiers de la Tour, tant Latins, qu'Anglois & François n'ont point d'accens. — Rien n'est plus curieux que les *Lois Normandes de Guillaume le conquerant*, publiées par le *Dr. Wilkins*; elles n'en ont non plus que le reste. — Enfin, pour venir au tems des premieres Impressions Françaises. Les *cent Nouvelles*, imprimées in 4° à Paris et dédiés à LOUIS XI. ou à LOUIS XII. mais sans date et en lettres Gothiques, n'ont pas la moindre trace d'accens. J'en ai remarqué quelques uns dans les premieres Editions de *Marot* & de *Plusarque*, mais tous les participes & les adjectifs feminins, comme *donnée, amenée, empoisonnée*, n'en ont point; ce ne fut, comme je l'ai dit, que vers le milieu du XVI siècle, qu'on commença à distinguer sur le papier l'e fermé de l'e muet: & ce n'est que peu à peu qu'on est venu enfin à en admettre trois, l'*Aigu*, le *Grave*, & le *Circonflexe*.

„ staan kan. — Maar wat goed Schrijver zal daarom die
 „ tékens verwerpen? Immers vindt een naauwkeurig Leezer
 „ gemak daarbij, en kan, overluid leezende, zoo hij wel
 „ op de tekens niet, ook des te beter van anderen verstaan
 „ worden. Even alzo kunnen de klanktekens ook dienen,
 „ om voortekomen, dat de woorden; door eenen uitheem-
 „ schen, gerabraakt of met eenen verkeerden klank uitge-
 „ sprooken worden.

De vierde, welke ik met een kapje of zoogenaamde
circumflex (è) teken, wordt alléén gevonden en gebruikt,
 in zoodanige woorden, in welken men, ter bevordering
 van den maatklank in de Poëzije, twee lettergreepen te
 saamen trekt, en daardoor tot maar ééne *Syllabe* doet in-
 krimpen; — door welke saamentrekking, inkrimping of
Crafsis, men alsdan maakt:

<i>Kan</i> alréde	alréé.	<i>Van</i> néder	neér.
. . . benéden	beneén.	. . . overreeden	overreén.
. . . befreeden	bestéén.	. . . roede	roé.
. . . édel	eél.	. . . voeden	voén.
. . . édik	eék.	. . . woeden	woén.
. . . deede	deé.	. . . téder	teér.
. . . gebieden	gebién.	. . . opwéder	onweér.
. . . hédén	heén.	. . . stéde	steé.
. . . kleederen	kleéren.	. . . treeden	treén.
. . . bieden	bién.	. . . smeeden	smeén.
. . . léden	leén.	. . . waarméde	waarmeé.
. . . hédén	lién.	. . . vernéderen	verneéren.
. . . ontvlieden	ontvlién.	. . . véder	veér.
. . . méde	meé.	. . . wéder	weér.

VOORBEELDEN.

*Geeft zoetheit aan mijn' zang, en alst de lieflijkheên
 Van Isrels zang'ren, die voor uwe bonden greên.*

HOOGVLIED, in ABRAHAM, pag. 4

*Gij zult hun hart versterken naar uw woord;
 Verdrukten door uw godlijk recht behoên,
 En u, ter hulp van arme weezen, spoên.*

PSALMEN bij de HERVORMDE KERK, 10. vs. 9.

Hoo

*Hoe lang zal ik, door tegenheên,
Bij nacht vergeefs ontwerpen smeên?*

LAUS DEO, Psalm 13. vs. 8.

*O Heer! verhoor mijn beê!
Verlos mij! geef mij vree.*

Idem, PSALM 40, vers 6.

*De mensch neem kerk- en feestgebaar
Aandagtig en geregeld waar,
Ja, in het stof geboogen
Blink hij, voltij'rig in gebeên,
Bij uiterlijke plegtigheên.*

LIEDREKEN EN GEZANGEN, N°. 37. vers 1.

Eindelijk, wij behooren onze enkele e, gelijk de *e* met twee stippen te rekenen (*ë*), in zoodanige woorden, waarin zij niet tot de onmiddellijk voorgaande, maar tot de volgende lettergreep behoort, of daarin op zigselve eene Syllabe maakt; gelijk uit de volgende woorden te zien is.

Poëzie, Israëliet, letterbijên, lekkernijên, kruidelijên, waatên, Israël, poëet, verëeren, priëel, maaiên, ontëeren, kutperijên, valeiën, schneiën, Italiën, Iberiën, paaiën, getijên, zaaiën, verëeuwigen, rijên, Traciër, Daniël, Uriël, vleiën, verscheiën, boeiën, stoeiën, bloeiën, groeiën, gediën, geërde, geërbiedigd, Sibëriën, Illiriën, Silsiën, enz.

Om de voorbeelden, tot snaving deezer Spelling, niet te vermenigvuldigen (waarvan ik anders een geheel Boek zou kunnen maaken) zal ik mij vergenoegen met het volgende.

Voorbeeld.

*Och help! nu raakt de kunst in lijên,
Dees Koning van de Letterbijên,
Zoog homing uit de Kruidelijên
Der Wijsheid.*

KORTEBANT, in een LYEDICHT OP HOOGVLIEF.

Het

Het woord *lijën*, door den Dichter gebruikt, is hier eene verkorting van *lijden*, en wordt, op die wijze, in de poëzije, om de zoetvloeiëndheid en welluidendheid, en ook veelal in de dagelijksche verkeerling gebezigd.

Hiermede zullenwe van de beschouwing der enkele *e* afstappen, en overgaan tot die van de verdubbelde *ee*, welke noodzaakelijk en zonder eenige tegenspraak geschreeven en gespeld moet worden, in de woorden *Eed*, *een*, *eend*, *eer*, *eauw*; *Feest*; *Geer*, *geesfel*; *Heel*, *heesch*, *haester*; *Keel*, *keep*, *kaer*, *keest*, *klead*, *keet*, *kleerkas*, *kreeft*, *kreet*; *Leed*, *leek*, *leem*, *leep*, *leer*, *leest*, *leauw*, *leeven*; *Meel*, *meerl*, *mees*, *meeuw*; *Neef*, *neen*, *neep*, *neet*; *Peen*, *peer*, *pees*, *peet*, *penfeel*; *Reef*, *reaks*, *reep*, *reads*, *reat*; *Scheer*, *smeer*, *sneeuw*, *steeg*, *steek*, *steel*, *steen*; *Teelt*, *teem*, *teems*, *teen*, *teer*; *Veertien*, *veertig*; *Week*, *weer*; *Zweed*, *zweer*, *zweet*, &c.

Men moet hier voornaamelijk ook in het oog houden, (even zoo als onder de vocaal *a* is aangetoond) dat alle de woorden, in wier enkelvoud de verdubbelde *e* gevonden wordt, dezelve in het meervoud behouden moeten, zoowel in derzelver verbuigingen, als in alle de tijdvoegingen der werkwoorden, en dat men gevolglijk spellen en schrijven moet *boom*, *bcenen*; — *steen*, *steenen*; — *ik leer*, *wij leeren*; — *beer*, *beeren*; — *heer*, *heeren*; — *ik begeer*, *zij begeeren*; — *ik verzeer*, *wij verzeeren*; — *neet*, *neeten*; — *peer*, *peeren*; — *ik weet*, *wij weten*; — *pees*, *peezen*; — *reep*, *reepen*; — *ik spreek*, *wij spreken*; — *ik steek*, *zij steeken*; — *neep*, *neepen*; — *reet*, *reeten*; — *gereeten*, *geweeten*, *geneepen*; — *week*, *weeken*; — *zeep*, *zeepen*, *inzeepen*; *zweep*, *zweepen*, &c. —

Uit het hierboven ternerde gestelde, kan men duidelijk bemerken, dat in zoodanig eene schrijfwijze, de régelmaat der spelling, in de grootste zuiverheid wordt behouden en bewaard, — welke anders geheel den bodem ingeslagen wordt, door het schrijven van *ik spreek*, *wij of zij spreken*; — *ik eet*, *wij of zij esen*; — *neet*, *neten*; — *heer*, *heren*, en dergelijke woorden meer; — daar het immers een bewezen en bestendigen grondregel is en behoort te blijven, dat de meeste woorden onzer Taale, van enkelvoudig in meervoudig veranderd worden, door het agteraanvoegen van het woordje *en*, in *peer*, *peeren*; — *ik leer*, *wij leeren*; — *heer*, *heeren*, &c. —

Bij de verhandeling over de Letter A, heb ik de noodzaaklijke en regelmaatige verdubbeling dier *Vocale* aange-toond en gepoogd te staaven, met gronden en bewijzen, uit de gedrukte taal- en dichtkundige Werken van zoodanige Mannen, die ieder op zigzelve van het hoogste gezag moeten erkend worden; aan wier hoofd ik (in dit aanmerkelijkste en meest betwistte stuk onzer spellinge) heb geplaatst onzen uitmuntendsten nederlandschen Historiefchrijver JAN WAGENAAR, een Man, op denwelken men zig, (volgens het getuigenis van den Hoogleeräar SIEGENBEEK,) in alle twijfelägtige gevallen, veilig kan en mag beroepen.

Ik zal hier, om die reden, weder alle de woorden laaten volgen, welken ik in de aldaar opgenoemde Werken, op iedere bladzijde heb gevonden, zoo wel met de enkele als met de verdubbelde *Vocalen*, en alzoo volkomen overéénstemmende met mijne gevoelens, die ik reeds voor zes-en-dertig Jaaren heb ter neêr gesteld; — en dus in een tijd, dat dezulken misfchien nog het levenslicht niet aanschouwd hadden, die thans dat gevoelen, tegens het menigvuldige en achtbaare getuigenis gegrondt, ten ééemaal poogen overhoop te smijten.

De woorden die ik uit de Werken der voormelde Schrijveren heb ontleend, en waaröp ik, in deezen, mijne stelling gronde, zijn de volgenden: *Vreede, vreedzaam, vreedelievend, vreezen, weezen, verlegen, neergezeegen, treden, gebeden, ontgleeden, tegen, zegen, overweegen, pleegen, gegeeven, verheven, verkreegen, logenspreeker, wetverbreeker, wreeker, wederkeeren, verteeren, leeren, weder, neder, gekreeten, uitgebeeten, aangegreepen, gesleepen, beneepen, alweetend, Leden, onzinnigheden, beneden, verkleeden, gezeten, weeten, leenen, weeren, verdreeven, begeeven, spreeken, ollebeeken, gebreken, afgeveeken, streeken, smeeken, steeken, beweezen, gereezen, vergeeten, weeten, bedreeven, geeven, vergeeven, misdreeven, leeven, ontheven, sneeven, gegeeven, gedreeven, beeyen, wegen, ontbreeken, spreeken, eeren, deeren, leeren, speelen, verveelen, teder, neder, zweeven, verdreeven, zweeren, trotseeren, enz.*

VOOR.

VOORBEELDEN.

*Sla ieder zucht, mijn hart ontgleeden
Opmerkend na; schenk mij 't genot
Uw's heils; mijn Koning en mijn God!
Ik zal tot U, met mijn gebeden,
Eerbiedig treden.*

PSALM 5. vs. 2. van 1773.

*Gij Heer! verdelgt den Logenspreker;
Hij die zijn hand met bloed bevyekt,
En gruwlen met bedrog bedekt,
Tergt, als de snoodste Wetverbreeker
Den hoogsten Wreeker.*

LAUS DEO, Psalm 5. vs. 6. —

*Zij, die naar uw wetten leeven,
Volijvrig na volmaaktheid streeven
Zijn zalig, zelfs in tegenspoed;
Zij, die hunnen pligt vergeeten
Knaagt wroeging 't hart; angst het geweten
Al dartlen zij in overvloed. —*

LIEDEREN EN GEZANGEN. N°. 21. vers 2.

Volgens de nieuw ingevoerde regelen der zoogenaamde *saalkundige spaarzaamheid*, zouden de bovenstaande woorden, gespeld en geschreeven moeten zijn: *ontgleeden, spreker, breker, wreker, leven, streven, vergeten, geweten.* — De Dichters der aangehaalde Gezangen en Liederen, zijn zelfs in dezen zoo naauwlettende, dat zij, om het enkelvoudige woord ZEE, in het meervoudige niet te verbasteren, in het 20. GEZANG, vers 5. schrijven ZERËN!...

In het 132de Gezag hunner voortreffelijke LIEDEREN, vindt men, vers 1. het volgende terneder gesteld:

D

Da

*De Schepper van 't Heelal, eerst' ontfprong van ons leeven,
Die blijken van zijn Magt, en Liefd' alom verspreidt,
Volgd' in ak, wat Hij wregt, de Wet, Hem voorgeschreeven,
Door zijn volmaakt verstand, de WET DER SPAARZAAMHEID.
Niets kreeg te weinig, niets te veel,
Maar alles zijn bescheiden deel.*

Schoon dit nu niet op het onderhavig geval, regstreeks kan toegepast worden, zoo kan men 'er nogtans, in zeker derde, een voorschrift ter navolging, in vinden. — Vooräl, omdat men moet overreed zijn geworden, ofte nog tot overtuiging komen zal, dat mijne woongestelde manier van *spellen* en *schrijven*, des te noodzaaklijker is, uit hoofde dat 'er een aanmerkelijk verschil en onderscheid ontstaat, in de betekenis van veele woorden, die met eene enkele *e* of met de verdubbelde *ee* geschreeven zijn; — een verschil, 't welk zonneklaar zal blijken, uit de volgende voosbeelden.

WEDER, met ééne *e*, betekent *wederöm*. Geef-mij dat *weder*.
WEEDER, of *weer*, met twee *ee*, betekent de Luchtgesteldheid. Slegt *weeder*.
ZEGEN, beduidt geluk en voorspoed. Hij geniet veel *zegen*.
ZEEGEN, ZEEGE, betekent overwinning op eenen vijand.
WEGEN, is 't-meervoud van *weg*, langs welken men gaat.
WEEGEN, is een werkwoord, en geschiedt met schaal en *gewigt*.

SÉWEL, zal dit bovenstaande, in de volgende spreekwijzen, nader ophelderen:

- „ Daar gebreeken aan hem geene gebréken.
- „ 't Is woodeloos te beveelen als men de bevélen niet nakomt.
- „ De bestraate wégen zijn hard, en de steenen die 'er liggen woegen zwaar.
- „ Ik beken dat die beeken zuiver water hebben.

Zie zijne-Spraakkonst pag. 11. en ik voeg 'er nog bij,

- „ In zéven dagen moet gij dat meel zeeven.
  - „ De geenen die bedélen moet men bedeeelen.
  - „ Hij houdt wel van békeren maar niet van zig te bekeeren.
  - „ Hij begint zig te béteren en zal mijn Schip beteeren. —
- „ Mijne

„ *Mijn Peeter heet Péter, (a)*
 „ *Menzal de krijgsmagt, op een aantal Schepen, inscheepen. —*

Laat ik dit alles nog met een paar vaersjes verāngenaamen:

„ *De dubbele E.E dient om te spellen zweemen,*
 „ *Omdat men niet van zwemen, zwem zou neemen.*
 „ *Tot steelen, heele (om niet door stalen, stel*
 „ *Te doen verstaan) noch ook van hele, hel.”*

J. VAN BELLE WEGWIJZER. pag. 19.

„ *'t Woord Békeren en Bekeeren,*
 „ *Hoeveel verschilt het inderdaad?*
 „ *Een ieder wil het eerste leeren,*
 „ *Maar 't laatste wordt van elk gehaat.”*

Bijāldien nu de twee laatste woorden, ingevolge de *economic*, beide met eene *e* geschreeven waren *bekeren* en *hekeren*, zonder onderscheiding met *acconten*, — wie zou alsdan onderscheid kunnen maaken tusschen *bekeren* en *bekeren*, buiten eene ophelderende omschrijving? — Men moet immers schrijven in den tegenswoordigen tijd: *ik beker*, — *ik bekeer*, — en in de gebiedende wijze *béker*, — *bekeer*, — in het deelwoord, *gebékerd*, *bekeerd*. — Zoo ook: *ik bedel*, — *ik bedeel*, — in 't Deelw. *bedel*, — *bedeel*; — *gebedeld*, *hedeeld*. — *Wij bekaren*, *wij bekeeren*. — *Ik béter*, *ik beteer*; — *Wij béteren*, *wij bekeeren*. &c. —

Nog meer: men schrijve eens: *eene* beving beving *hem*, — en men vraage eenen Nederlander wat hij door die uitdrukking verstaat? — Mogelijk zal hij, daarop peinzende, zijne nagels half afbijten, eer hij den zin zal gevonden hebben. — Maar men schrijve vervolgens, zoo als men schrijven moet, *eene* beaving beving *hem*, dan zal hij daadelijk ontdekken, dat *beaving* komt van *beeven*, en *beving* van *bevangen*, en dat men dus, door die spreek-

---

(a) Dit geheele stuk is van mij ontleend en overgenomen in een Werk, ten tijtel voerende: de NEDERDUITSCHER TAALKUNDE gemakkelijk gemaakt, pag. 69 en 70.

spreekwijs, te kennen wil geeven, dat iemand *door eene beeving bevangen*, of *aangetast wierd*. —

Eindelijk, men schrijve eens: in *America* zijn twee soorten van *BEVERS*; — de eenen wonen in de *Steden*; — de andere onthouden zig in de *Moerasfen*. Op welk eene wijze zal men die twee *Bevers* onderscheiden? hoe anders dan alléén door eene verschillende spelling, naamelijk *BÉVERS*, zijnde viervoetige Dieren, zeer gewoon in dat *Waerelddeel*, — en *BEVER*s of *Kwaakers*, zoodanige menschen, die zig, in derzelver *Godsdienstoëffeningen*, door een gemaakt en gedwongen *Beeven*, onderscheiden, en hierom, bij de Franschen, *Trembleurs* genaamd worden. —

Het is somtijds noodzaakelijk, dat men beide de *ee*, met accenten tékene, in zoodanige woorden die eene éénheid, eene verééniging of iets diergelijks te kennen geeven. Als daar zijn de volgende woorden of uitdrukkingen: *daar was 'er maar één*, *veréénigen*, *éénigheid*, *onéénigheid*, *éénsgezind*, in één woord, &c. — *aanéén*, *bijéén*, *alléén*, *agteréén*, *iedertéén*.

Dat men op die wijze schrijven moet, léeren ons onze eerste Taalkenners, als *HUYDECOPER*, *HOOF*T, *AMPZING*, *SEWEL* en anderen; terwijl men daarvan, in de *Werken* onzer beroemdste Dichteren, menigvuldige voorbeelden ontmoet, als onder anderen de volgende:

*Triumph! nu ben ik los, en tred met éénen stap
De waereld uit.*

HOOGVLIET in *ABRAHAM*, pag. 283. —

Men rukt met drommen aan, men zwenkt, sluit zig bijéén.

FEITAMA, in *HENDRIK* de IV. pag. 154.

*Gij groote God! zijt onze God alléén!
Verheven God! Gij zijt dat Eénig één,
Dat spreekt en 't is.*

GEZANGEN EN LIEDEREN. N°. 12. vers 1.

Daar

*Dan, wie heeft u verzekering gegeven
Van nog één maand, één dag, één uur te leeven?*

GEZANG 64. vs. 4.

*Waar zijt g', ó tijd, ó schoone tijd, gehleeven?
Zoo treffend sterk in 't Hetwoord ons beschreeven.
Die 't vreedzaam hart zod wel geviel,
Toen Christus Kerk één hart was en één Ziel.*

GEZANG 74. vs. 4.

Niettegenstaande alle deeze zoo treffend spreekende voorbeelden, die aan Profesfor SIEGENBERG zoo wel bekend zijn als aan mij en anderen, zegt zijn hooggeleerde, in deszelfs Verhandeling, bladzijde 348. *Eene, een, zoo wel lidwoord, als talwoord; — En daarmee is 't afgedaan!...*

De Heer J. F. REITZ zegt, (in de voordren voor zijne THEMATA) dat sommigen schrijven: *ddóó, éér, éérst, ,, fétst, vermóórde hóópen.*" Ja zelfs *tóónéél.* — Deeze manier van schrijven, keur ik, met denzelven, volkomen af, vooral in den dagelijkschen stijl; terwijl ik nogtans van gevoelen ben, dat men in een Werk over de Taale, een naauwkeurig onderzoek mag ternederstellen, over de lange en korte klinkers en derzelver verdubbeling; waartoe de Heer TEN KATE, in zijn nooit-volprezen Werk, 1e. Deel, van pagina 218 tot 265, overvloedige aanleiding gegeven heeft. —

Op dien grondslag derhalven zal ik mij veroorlooven, om eene Lijst op te geeven van de woorden, waarna de lange en korte of zagte *ee* gevonden worden, en de lange, met twee accenten (*éé*) tekenen, zonder iemand onder de verplichting te brengen, om dezelve zodanig van klanktekens te voorzien, — terwijl ik ze alléén zal terneder stelle, ter bestiering van de uitspraak, en wel op de volgende wijze:

1. De harde of lange <i>éé</i> wordt gehoord in:	De zagte lange <i>ee</i> verneemt men in:
<i>Béér</i> , (<i>morsus</i>) <i>béét</i> met de tanden; <i>béét</i> water, bijtend water.	<i>BEET</i> , komende van <i>Bijten</i> , Hij <i>beet</i> mij in de hand.
<i>Bléék</i> , bestorven, ongedaan, vaal van kleur, droevig, treurig.	<i>BLEEK</i> van <i>Blijken</i> . Uit alle omstandigheden <i>bleek</i> dat hij schuldig was.
<i>Bléék</i> , bleik, Linnen <i>bléék</i> .	

DÉEG (<i>masa</i>) klomp van meel, om brood te bakken.	DEEG van Dijken.
DREËP of <i>dréy</i> , een wandelweg.	DREEF of <i>dreev</i> , van Drijven.
DREËT (<i>crepitus ventris</i>) een buikwind.	DREET van Drijten.

Zoo wordt insgelijks de zachte lange EE geschreeven in de voorleedene tijden van alle de werkwoorden, op IJ den nadruk hebbende: als in *gleed* van *Glijden*; *green* van *Grijnen*; *greep* van *Grijpen*; *heeg* van *Hijgen*; *heesch* van *Hijshan*; *keef* van *Kijyen*; *keek* van *Kijken*; *kneep* van *Knijpen*; *kreeg* van *krijgen*, enz.

GRÉEP, handvatfel, gevest van eenen dégen.	GREEP van <i>Grijpen</i> . Ik greep hem bij den arm.
KRÉÉT (<i>clamor</i>) gefchrééuw, wapenkréét.	KREET van <i>Krijzen</i> , huijen, weenen, grijnen.
LÉÉD (<i>dolor, molestia</i>) droefheid, moeëlijkheid; ongeëlijk, overlast. <i>Léédweezen</i> .	LEED, van <i>Lijden</i> , verdraagen, ondergaan. Ik leed zwaare pijn.

Alsméde in *geleek*, van *Gelijken*; in *meeg*, van *Mijgen*; in *neeg*, van *Nijgen*; in *neep*, van *Nijpen*; in *onderwees*, van *Onderwijzen*; in *ontbeet*, van *Ontbijten*; in *overleed*, van *Overlijden*; in *prees*, van *Prijzen*, enz.

RÉÉ, Rhéé, (<i>cerva</i>) het wijfje van 't Hert.	REE, reed, van <i>Rijden</i> . Hij ree te paerd. In rees, van <i>Rijzen</i> .
REËT (<i>rima</i>) spleet, scheur.	REET, van <i>Rijten</i> .
SCHÉÉN (<i>Tibia</i>) Schéén van 't been.	SCHÉEN, van <i>Schijnen</i> . Schreed van <i>Schrijden</i> . Smeest, van <i>Smijten</i> . Sneed van <i>Snijden</i> .
SLÉEP (<i>tractus</i>) trekking. — Slep van een' mantel. Na-slep, gevolg, stoet.	SLEEP, van <i>Slijpen</i> . Steed van <i>Slijten</i> . Schreef, van <i>Schrijven</i> .
SPÉÉG, spēék (<i>spurum</i>) speifsel, spēéksel, spēégsel.	SPEEG, van <i>Spijgen</i> , <i>Spjjen</i> . Speet, van <i>Spijten</i> .
SPLÉÉT, scheur, opening.	SPLEET, van <i>Slijten</i> . Steef, van <i>Slijten</i> .

STÉEG,

Srécé , een naauwe straat, een straatje.	STEEG , van <i>stijgen</i> . — <i>streed</i> , van <i>strijden</i> .
Srécék , (<i>tractus</i>) een lange rijg. —	STREK , van <i>strijken</i> . <i>teeg</i> , van <i>Tijgen</i> .
Véén , (<i>odium</i>) haat, vijandschap.	VEED , van <i>Vijden</i> , haatdraagen. VEEST , van <i>Vijssen</i> . <i>Verdwaan</i> , van <i>Verdwijnen</i> . <i>Vorleed</i> , van <i>Verlijden</i> . <i>Kerwees</i> , van <i>Verwijzen</i> . <i>Vreed</i> , van <i>Vrijen</i> . <i>Vrees</i> , van <i>Vrijven</i> .
Wéék , (<i>mollis</i>) zagt of vloeibaar.	WEEK , van <i>Wijken</i> .
Wéék , (<i>anas mas</i>) een mannetjes Eendvogel. —	WEK , (<i>hebdomas</i>) een <i>Week</i> van zeven dagen. <i>Wees</i> , van <i>Wijzen</i> . <i>Weet</i> , van <i>Wijzen</i> . — <i>Zeeg</i> , van <i>Zijgen</i> . <i>Zweeg</i> , van <i>Zwijgen</i> .
Zwéém , (<i>similitudo</i>) gelijkennis, overeenkomst. Hij heeft een <i>zwéém</i> van zijn's Vaders beeldtenis.	ZWEM , <i>bezweem</i> , van <i>Bezwijmen</i> , in slaauwte vallen, &c. —

Ik kan geen de minste reden zien of uitdenken, waarom men in de tijdvoeging der Werkwoorden, waarin de verdubbelde zagte doch lange *ee* voorkomt, dezelve moet doen vervangen, door eene enkele *e*, en schrijven *gegrépen*, *verwezen*, *gezwogen*, enz. gelijk de *economische* taalhetvormers beweeren dat men schrijven moet, met verwerping van de eene *e*, die nogtans in *graep*, *wees*, *zweeg* van hare medehelpster vergezeld gaat en alzo hier van dezelve beroofd wordt. Even zoo min als ik begrijpen kan, dat men (volgens **SIZENBEEK**) zou moeten schrijven.

Heelen (genezen) en *heken* (verbergen.)
Leenen (aan iemand) en *lenen* (op iemand.)
Hoopen (ophopen) en *hopen* (hoop hebben.)
Koolen (die men eet) en *kolen* (die men brandt.)

Men dient toch te schrijven: *ik heel* of *genees*, en *ik heel* of *verberg*. — *Ik leen* aan iemand en *ik leen* of *leun* op iemand. — *Ik hoop* of maak *hoopen* en *ik hoop* of verlang. — Een roode *kool* en een zwarte *steen-kool*. —

„ Ik weet wel (zegt ROELOFSWAERT, pag. 24.) dat
 „ men in staat is om, door eene opzettelijke verandering in
 „ de aanwending onzer Spraakdeelen, bij het uitspreken
 „ deezer woorden, een verschillend geluid te doen horen
 „ (hooren); maar de vraag is of dit onderscheid in de
 „ woorden zelve ligt; ik beweer van neen, en durf mij
 „ gerust op het gehoor van het algemeen beroepen.”

Om deze reden acht ik het ook ten eenemaal onregel-
 maatzig, dat men schrijve *namelijk, wekelijks, dodelijk*,
 segts met ééne Vocaal, niettegenstaande die woorden af-
 geleidt worden van *naam, week, dood*. Ik behoude der-
 halven ook in deze en dergelijke woorden de dubbete
 Vocaalen, en houde de aanmerking voor ongegrond, zoo
 niet voor belachelijk, dat *doding* niet hetzelfde zou uitdruk-
 ken met *dood*, maar wel de daad van iemand ter dood te
 brengen; door welke daad van *doding* immers den *dood*
 veroorzaakt wordt! — En hoe zal men de opgemelde
 woorden, in de Dichtkunde inkrimpen, wanneer ze met
 één Vocaal geschreeven worden? Dan zal men immers moe-
 ten maaken van *namelijk, nam'lijk*; — van *wekelijks*,
wek'lijks; — en van *dodelijk, dod'lijk*!... Regel moet in alles
 regel blijven, als de *regelmaat* betragt zal worden. —
 En dit toont men als men schrijft *schooner* van *schoon*. en
kwaader van *kwaad*. — Liever schrijf ik *erger*. —

Gréep of *handvatfel* schrijven zij met de *harde* lange
éé, — en *Greep* van *Grijpen* met de *zachte* lange *ee*, en,
 omdat de twee laatste *Vocaalen* *zagt* klinken, beroofte
 men ze nog daarēnboven van derzelver veréénigde zagt-
 heid, en brengt ze dus alzoo tot de grootste zagtheid,
 dat is tot den klank der stomme of vrouwelijke *e*, in
begrepen, verdwenen, gestreken, &c. —

Wanneer men verder in aanmerking gelieft te neemen,
 dat men de *Gréep* van eenen Degen, niet kan *grijpen*,
 zonder een *greep* met de hand te doen, en dat alzoo de
 eene *greep*, door de andere *greep*, *gegreepen* wordt, dan
 vraag ik aan deskundigen, waarōm men dan een zoo zigt-
 baar verschil, in de afleiding van die woorden, maaken moet,
 die zoo naauw verwantschap zijn; en eene willekeurige *re-
 ductie* invoeren in de Spelling van dezelve? eene *reductie*
 welke, mijns oordeels, niet dan verwarring kan te weeg
 brengen, en niet weinig zweemt naar de wetten van som-
 mige Volkeren, volgens welken aan den oudsten Zoon al-
 le

Is de Goederen van de Ouders worden toegekend, terwijl de andere kinderen van alles beroofd worden.

Men toefse ook mijne voorgige gezegdens, aan de woorden *Béét* en *BÉET*; — *Drééf* en *DREEF*; *Kréét* en *KREET*. *Lééd* en *LEED*, enz. en beslisse of daarin niet ook de zelfde verwantchap gevonden wordt, tusschen die zelfstandige Naam- en de daarvan voortspruitende Werkwoorden; waarna ik nogmaals vraage waarom en om welke reden, men den wortel moet behouden en de takken wegwerpen, of van derzelver sappen berooven, en alzoo dezelve laten verdorren? — De spaarzaamheid toch kan in dit geval geen het minste voordeel aanbrengen, zoó min op de dagloonen van den Letterzetter, als op het papier van den Schrijver of Drukker, door het schuldeloos verbannen van eenige letteren, uit derzelver wettig verkreegen posten.

De harde lange *éé* wordt ook, (volgens TEN KÁTE, 1e. Deel, pag. 243.) met de *accenten* getekend, in zulke woorden, waarin men, bijna zonder onderscheid, *ee*, *et* óf ook, op zijn plat amsterdamsch, *te* verneemen kan, als *alleen*, *allein*, *allien*. — Dan, daar de eerste spelling, naamelijk die van *ee*, in *alléén* en andere woorden, thans in openbaare schriften, alléén gewettigd is, zal ik de bedoelde woorden hierónder laten volgen. — Dezelve zijn: *Alléén*, *alléénlijk*, *béén*, *béést*, *bléék*, (pallidus) *brééd*, *déég*, *déél*, *déémster*, (dnister) *ééke*, *éélbat*, *één*, *éénzaam*, (veréénigen) *onééns*, *alééns*,) *evenééns*, *éést*, (smisfe) *fluwéél*, *géen*; *géésfelen*, *géést*, *gehéél*, *geméén*, *gerééd*, *gewéér*, *héél*, *hémraad*, *héét*, *kandéél*, *kanéél*, *kéél*, (overtrekfel) *klééd*, *kléén*, *kréét*, *lééd*, *léém*, *léést*, (formula) *méést*, *néén*, *rééd*, *gerééd*, *réép*, *schééf*, *sleék*, (planus) *sleép*; *sméente*, *stéén*, *tééms*, *téén*, *téér*, *véég*, *véém*, *véér*, *vleésch*, *wéédte*, (zeker kruid) *wéédasch*, *wéék* (weik) *wrééd*, *zéép*, *zwéém*, *zwéép*, *zwéét*. —

Intusschen is 't den opmerkzaamen Leezer reeds gebleeken, dat de harde lange *ee* meest gevonden wordt in zelfstandige Naamwoorden. — *Meest*, zeg ik, omdat men hier en elders ook een toevoeglijk naamwoord ontmoet, waarin die letters voorkomen, en omdat men, onder anderen, ook weléens een werkwoord aantreft, waarin men dezelve verneemt. — Het getal van die laatste woorden is nogtans te gering, om daarvan eené uitzondering te maaken; weshalven ik mij bepaale, mer te zeggen, dat

verreweg, de meeste werkwoorden daarvan uitgeslooten zijn.

3. Deze harde *éé* komt voor in alle de woorden die op *ééu* of *ééuw* den nadruk hebben, als in: *Breéuwen* (een Scheepswoord) *ééuw*, *géeuwen*, *lééuw*, *lééuwaarden*, *lééuwrik*, *mééuw*, *méeuwen* gelijk de katten, *preéuwen* (*surripere*, ontsleelen) *réeuwen* (*pollingere*) bezorgen (alles wat tot eene begraavenis behoort) *réeuwfel*, (*pollinctura*, bezorging) *réeuw* (*coitu acer*, geil, paarensgezind) *schreeuw*, *stééuw*, (*atenuatus*, vervallen, afgenomen.) *Snééuw*, *spreéuw*, *téeuwe*, (*homo vilis*, een slegt Mensch) *Zéeuw* (een Zeelander).

4. Alle de woorden met den uitgang *EEL*, hebben de harde lange *éé*, gelijk daar zijn de woorden: *Abéél*, *barbéél*, *bekkenéél*, *bordéél*, *brandereél*, (*tragala*, werpspies) *fakkéél* of *vakkéél* (*pars*, gedeelte) *fardéél*, *fascéél*, (saamgebonden bondel, *fascis*) *fernéél*, (*tigchel*) *flambéél*, (fakkel), *fluwéél*, *garéél*, *gravéél*, *greméelen* (grijzen), *haftréél* (schop, spade), *houwéél*, *juwéél*, *kaméél*, *kandéél*, *kandéél*, *kantéél*, (*pinna*, slagvéder) *kapitéél* (hoofdstuk), *karavéél* (*karvéél*, *korvéél*, boeiër) *karbéél*, *krabbéél*, (*tignum*, balk, bint, staak, lat, mast, dikke paal, blok) *karbéelsteen*, (een stéén die uit den muur stéekt, en waarop een blok rust), *kardéél* (kabeltouw), *karéél*, (*koréél*, *karéelsteen*, *baksteen*) *karitéél*, (*quartéél*, vierdepart) *kastéél*, *krakéél*, *kussenéél*, (*zadeltuig*) *lampréél* (konijn), *makréél* (oorlogstuig), *marvéél* (hamer), *navéél*, (steekraap) *pannéél*, *parcéél*, (gedeelte) *penséél*, *pijzéél* (pijën-rok) *platéél* (schotel) *priéél*, *radzéél*, (zeil) *respéél* (verkwister), *rondéél*, *rosféél*, (roodächtig) *schandéél*, *spapéél*, *taferéél*, *toonéél*, *torneél* (tol, hoep, rad, *trochus*) *torriéél* (*torricula*, torentje) *torsféél*, *troawéél*, (truweel, troffel) *zuréél*, (zuurächtig), enz.

Hierbij nu voegt de Heer TEN KATE nog eene Lijst van woorden, waarin wij *EE* en *AA* of *AE* of *A* onverfchillig gebruiken, en die, met *EE* geschreeven wordende, alsdan

die

(*) Dit *Pollinduris* is, volgens een voornaam Letterkundige, zoogemeen niet als: *Pollinderes*, welk slag van Bezorgers bij de Romeinen gebruikt wierden, tot het bezorgen van de Lijken; gelijk ook bij de Jooden, zoo als blijkt uit *HANDL. V. vs. 6.*

die beide *Vocalen*, lang verſiſſohen, als *geerne*, *gaerne*, *gaerne*. Doch, overmits die woorden, door *KILIAAN* reeds met *AE* geſchreeven wierden, en wij dezelve tegenwoordig doorgaands met die letters ſchrijven, zoo acht ik het onnoodig om 'er hier langer bij te blijven ſtaan.

Ten beſluite zal ik nog eenige woorden aan de hand geeven, waarin de lange harde *EE* gevonden en gehoord worden, naamelijk *Bêe*, *Bêr*, *Dreêl*, (biſzit) *êê* (wet) *êê*, *êr*, *gedwêê*, *gêêl*, *hêêr*, *lêêk*, (lidmaat) *lêêp*, *mêêkrap*, *mêêr*, *mêêrden*, *pêêl*, *pêêlland*, *ſpêêf*, (potlepel) *ſpêêds*, *vêê*, *vêêl*, *wêê*, (wand) *wêêk*, *wêêr*, (ſalt) *zêêl*, *bindzêêl*, *zêêm*, (barbael) *zêêm*, (leder) *zêêr* (pijn) *zêêr*, (ten hoogte) *zweêm*, enz.

Dus heb ik dit voornaamte gedeelte onzer Spellinge, volgens den leidraad van *TEN KATZ*, ter mijner eigen oefening, zoo wel als ten nutte en tot vermaak van mijne Leezers, zoo naauwkeusig mogelijk, afgehandeld. Ik heb de woorden, hier-en-daan wat meer opgehelder en verſtaanbaar gemaakt, als zijnde veelen reeds verſtorven en buiten gebruik. — Mijn oogmerk is niet om deeze klanktekening; zoo min als om deeze woorden, in de Taal in te voeren. — Trest men: *zê nu*, hier of elders, in oude Boeken aan, men zal ze des te beter kunnen begrijpen; en uit derzelver toonen kan men leeren, hoe men ze in onſe en in de Dichtkunde, volgens den Maatklink gebruikten moet. Over het gebruik van *et*, zie onder Letter *Ij*.

Ik moet, alvorens van dit ſtuk af te ſtappen, nog aanmerken, dat deeze manier van ſpelling en klanktekening, bij den Heer *TEN KATZ*, en bij anderen, ruſt op de gemeene *Dialectſpelling*; ſchrijvende, in alle de woorden, waarin de *EE* en *OO* zagt, als *e* en *o* klinken, de vocaal maar enkel; anderen in tegendael, die volgens de *Afſeldinge* te werk gaan in de ſpelling, kunnen deeze bovenſtreeping wel vermijden, en ſchrijven zoo wel *ik geerne*, *geeven*, *gegeeven*; *ik weeg*, *weegen*, *gewoogen*; *ik zweer*, *zweeven*, *gewooren*; als *ſreaken*, *ik ſraet*; *deelen*, *ik deel*; *kleeden*, *ik kleed*; zoo ook *gebröken*, *ſpöken*, *hoopen*; zoo wel als *loopen*, *ſtoosen*, *doopen*, enz. Wanneer men op de *Afleidings* let, en zig daarnaar gedraagt, dan kan men zig ras uit deezen doolhof redden. Men gronde zijne verënkeling of verdubbeling eens op den eerſten perſoon van 't enkelvoud der Aantoonende wijze, bij voorbeeld: *ik geef*, *ik waeg*, *ik zweer*, *ik leet*, *ik begeer*; of liever op den

den eersten persoon der Gebiedende wijze, waarin het wortelwoord gelegen is: als *geef*, — *weeg*, — *zweer*, — *leer*, — *begeer*. Hoe toch kunnen die komen van *geven*, *wegen*, *zweren*, *leren*, *begeren*? — Moeten nu die werkwoorden, volgens het voorschrift der *Diälektspelleren*, met ééne (*e*) geschreeven worden, dan zal men immers, in den tegenswoordigen tijd, ook moeten schrijven: *ik gef*, *ik weg*, *ik zwer*, *ik ler*, *ik beger*, en in de gebiedende wijze: *gef*, *weg*, *zwer*, *ler*, *beger*; agter welke uitdrukkingen, men als dan het woordje, *en*, voegende, de werkwoorden *wegen*, *zweren*, *leren*, *begeren*, weder volkomen in orde heeft; maar waar blijft men dan met *gef*, dat *gefen* en niet *geven* wordt? Om deeze waarigheid te ontwijken, zeggen zij, dat men schrijven moet: *ik geve*, *wege*, *zwere*, *lere*, *begere*, enz.

De begunstigers deezer spelling en schrijfwijze, beroepen zig, in dit geval, op de gewoonte der Britten of Engelschen, die, in hunne taal, de enkelvoudige woorden met twee lettergreepen schrijven en nogthans maar ééne *Syllabe* uitspreken, als *tale*, *face*, *grace*, *life*, *shore*, en dit noemen zij eene kragtige staaving van hun verkortend en inkrimpend gevoelen. — Ik intuschen beschouw deeze overbrenging van dat Engelsche product, als een *contrabande* in onze taal, en als een zwakke rietstaf die de hand doorboort; — altans als een getuigenis van zeer geringe kragt; omdat hetzelfde ontleend is uit eene taal, die een mengelmoes is van bijna alle de talen van *Europa*; — zoodanig dat het voor eenen Nederlander, voor eenen Franschman en voor veele andere Natiën, even zoo gemakkelijk valt om de Engelsche spraak, uit een gedrukt werk te verstaan, als het voor dezelve bezwaarlijk en moeiëlijk is, om ze uit den mond van eenen Brit te begripen, en deszelfs uitspraak na te booten; waartoe men wel driemaal van den tongriem diende gesneeden te zijn. — Intuschen kan die vermenging der Engelsche taal geen verwondering wekken, wanneer men maar terug denkt aan de invallen van onderscheiden Volken van het vaste Land van *Europa*, in de britsche Eilanden; als *Romeinen*, *Deenen*, *Saxen*; sommigen, van welken zig een reeks van Jaaren aldaar staande gehouden, zig, door huwelijken, met de oorspronkelijke Inwooners vermaagcht, en alzoo aan dezelve hunne talen en tongvallen medegedeeld hebben; waarvan de tegenswoordige benaamingen van geheele Pro-

vin-

vintiën, als *Esex*, *Middlesex* en *Sussex*, de oude herkomst van de *Saxen* schijnen aan te duiden.

De Engelsche Taal, aldus, reeds in de tiende Eeuw een mengelmoes geworden zijnde van veele andere Taalen, — ondervond naderhand ook de gevolgen der groote omwenteling van den Jaare 1066, door WILLEM DEN VERÖVERNAAR, HERTOG VAN NORMANDIJËN, en federt dat tijdstip heeft dezelve zig, bij voortduuring, dermaate in de franche Taale ingelijfd, dat ze het voorkomen schijnt te hebben van maar een *dialect* daarvan te zijn; — terwijl het te verwonderen is, dat die twee Volkeren, die zig *Peuple* en *People* ('t welk *Pipel* uitgesproken wordt) noemen, niettegenstaande dat, zulk een nationaalen haat tegen elkander blijven voedent! ..

Men had menigvuldige voorbeelden van gelijken aart, uit de Fransche Taal ontleend, kunnen aanvoeren; want die schrijven immers ook *grace*, *preface*, *penitence*, &c. zonder de laatste *e* te laten *hooren*! ..

Maar *Profesfor* SIEGENBEEK getuigt van de Engelsche Taal (Zie zijne Verhandeling, bladzide 108) dat derzelver gemeenschap met onze oude Spraak, den taalkundigen överbekend is; nadat zijn Edele op *pagina* 70, van de Taal der Franschen had gezegd, dat dezelve uit een mengsel van verschillende Talen zamengesteld is, en een groot deel van hare woorden uit de Latijnsche, of, door tusschenkomst van deze, uit de Grieksche ontleend heeft! —

Zou 'er wel eene enkele Taal in Europa gesproken worden, die niet uit een mengsel van andere spraaken saamgesteld is? Allen hebben zij van elkander woorden ontleend of aan malkander meêgedeeld. — In de Engelsche Taal vindt men de woorden schier van alle de Taalen van dit Waerelddeel, zonder dat men die in de Fransche Taal ontdekken zal, welke (volgens den gemelden Hoogleeräar) uit de Latijnsche en Grieksche, dat is, uit de twee beroemdste Taalen heeft geput, en geene Taal van Europa is zoo eenpaarig en regelmatig in de Spelling, als de franche; terwijl 'er (sedert onheughelijke tijden) geene andere verandering in dezelve is voorgevallen, dan alléén de verwiseling van *ai* voor *oi*, in *français*, *favais*, *il avait*, voor *françois*, *favois*; *il avoit*, en welke Voltairiänsche verandering thans algemeen gevolgd wordt.

Dul-

Duizenden met mij, hebben in derzelve Jeugd gelezen en geleerd, de volgende beschrijving der Taalen:

Het *Hoogduitsch* is zinrijk, maar ruw.

Het *Italiëansch* is streeleend, maar laf.

Het *Spaansch* is deftig, maar al te opgepronkt.

Het *Nederduitsch* is woordentrijk, maar al te onregelmachtig, — en eindelijk

De **FRANSCH**E TAAL heeft alle de Schoonheden van dezelve, zonder eenige hunner gebreken te hebben.

Dan, het zij zoo het zij, wij schrijven over onze eigen Taal, en de eer en den lust van dezelve behoort ons het meest ter harte te gaan; — althans de Engelsche woorden behooven daaruit verboden te blijven, ten einde dezelve niet te bezoedelen...

Gelijk het hier is met de *ee*, even zoo is 't ook met de *aa*, in *ik maak* en *wij maaken*, omdat de dubbele *aa* de wortelletter is in de gebiedende wijs, *maak*; — zoo ook met de *oo* in *ik rook*, *wij rooken*; — *ik hoop*, *wij hoopen*. Volgens **MOONEN** (Kapittel 28) moet men schrijven *ik neem*, (*niem* *neme*) van *Neemen*, en *wij neemen* en *genoemen*, omdat de *oo* van de verlangde wortelletter *ee* schijnt te kunnen afgeleidt worden. — Voor den langklinker *ij*, in *zwijgen* en dergelijke werkwoorden, moet men schrijven *zweeg*, *gazweegen*, — Met de verdubbele *uu* moet men schrijven: *ik bemuur*, van *bemuuren* en *wij en zij bemuuren*, altijd acht geevende op het wortelwoord der gebiedende wijze. — De tweeklanken, die uit den aart lang zijn, worden ook, in de tijdwoeging door *ee* en *oo* vervangen, schrijvende *bieden*, *hood*, *gebooden*; — *genieten*, *genoot*, *genooten*; enz. Schoon men nu schrijfe en schrijven moet: *ik geef*, *ik steek*; *geeven*, *steeken*; *geeven*, *gestaaken*, — zoo moet men daarom niet schrijven *wij gaaven*, *wij staaken*, maar *gaven*, *staken*, als komende van het enkelvoud *ik gaf*, *ik stak*, waarna het meervoud altijd ingericht moet worden. Volgens de afleiding moet men schrijven: *ik lig*, *ik zit*, *ik bid*, — *gelegen*, *gezetop*, *gebeden*. *Ik betet*, *wij beteren*, *gebeterd*. *Ik beteer*, *wij betaeren*, *beteerd*. — *Ik bekar*, *wij bekeren*, *gebekerd*; — *Ik bekeet*, *wij bekeeren*, *bekeerd*; — 't welk vanzelve uit malkander vloeit en ten duidlijken bewijze strekt

strekt dat mijne spelling bij afleiding, verreweg te verkiezen is boven de *dialectspelling*, volgens welke men, in de vier hoeken eener Stad, eene vierderlei spelling zou dienen te gebruiken, om zig verstaanbaar uit te drukken.

Men volgde derhalven, zoo wel in de zelfstandige Naamwoorden, als in de Werk- en Deelwoorden, de verdubbeling of verenkeling der *Vocalen* van het wortel- of grondwoord, waardoor men altijd in staat zal zijn om zigzelve volkomen gelijk te blijven, zoo als ik hierboven getoond heb; terwijl zij, die eenige kennis hebben aan onze schoone Moedertaal, daardoor genoegzaam overreed zullen zijn van mijne aangevoerde gronden. — Min-ervaarenen kunnen de gerégelde **AFLEIDINGSPROEVEN**, bij **TEN KATE**, IIe. Deel, daaröver nazien, wanneer zij bevinden zullen, dat alles met mijne stelling overéén te brengen is, en dat men, aldus schrijvende en spellende, de bovenstreeping van *éé* en *óó* wel misfen kan, en dat de tong ons vanzelve daarin ten rigtshoer strekken zal.

Uit al het ternerder gestelde, wegens de verdubbeling van deze en van de voorige Vocaal, vermeen ik dus overtuigende gestaafd te hebben, dat de zoo ijverig verdedigde *sparzaamheid* in de taal en spelling, meer tot verduistering dan tot opheldering verstrekt, terwijl ik, ten besluite, den raad van **QUINTILIANUS**, op dit stuk, niet ongepast oordeele, als hij zegt: „*dat men met meer woorden* (en dus ook met meer letteren) „*dient op te hielderen, 's geen met één woord*, (en dus „ook alweder met eene letter) „*niet klaar genoeg kan gezeid worden.*” — Men zie dit bij **HUYDECOOPER**, pagina 434, en men voege 'er bij het getuigenis van **LEUFENIUS**, die in zijne **AANMERKINGEN** op de **NEDERDUITSCHÉ TAAL**, gedrukt in 1653, bladzijde 95, zegt: „*dat men, om wel te spellen, zorgvuldig acht moet geeven op de wortelletteren en dezelve, in de veranderingen van één woord, zoo veel mogelijk is, behouden.*” Zoo schrijft hij *Leezen*, omdat *ee* de wortelletter is in *Leest*. — *Oogen*, omdat *oo* de wortelletter is in *oog*.”

De *ee* wordt in sommige woorden verwisfeld, met *es*, in de woorden *Meer* of *Meir*, *Heer* of *Heir*, terwijl

Pro;

Profesfor SIEGENBEEK, ter wettiging van *Meer* voor *Meir*, aanvoert de woorden *Meerkat* en *Meermin*, en zegt dat men nog in de dagelijksche uitspraak hoort spreken van het *Haarkemmer-Meer*. Zie zijne VERHANDELING pag. 88. Met dit gevoelen kan ik mij beter veréénigen dan met dat van *Heer* voor *Heir*; daar men immers ook in de dagelijksche uitspraak zegt: *Heirleger*, *Heirschaaren*, en niet *Heerleger*, *Heerschaaren*!... Zoo lees ik:

God! groot in 't grondelooze meir!

God! groot in 't bloemrijk plantenheir.

GEZANGEN EN LIEDEREN, N°. 3. vers 7. — en 4 vs. 13.

't Zou ook, mijns bedunkens, zeer ongevallig en met den tegenswoordigen kiesfschen tongval, niet overéén te brengen zijn, om te schrijven *Beir* voor *Beer*; — *Deil* voor *Deel*, en *allein* voor *alleen*, enz. — Aldus schrijvende en spreekende (buiten dichterlijke vrijheid in enkele gevallen) zou men, van lieverlee, de taal van PETRUS DATHENUS weder invoeren, en zoo zoetjes en zagtkens tot het oude terug keeren!

Voordeezē schreef men *deilen*, *heilen*, *spein*, *veig*, — waarvoor men heden schrijft *deelen*, *heelen*, *speen*, *veeg*, zijnde veel welluidender en zoetvloeiēder. —

Eertijds schreef men *weenig*, *dreegen*, *verbreeden*, *leeden*, — waarvoor men nu gewoon is te schrijven: *weinig*, *dreigen*, *verbreiden*, *leiden*. —

Kleen en *klein*, — *vleesch* en *vleisch*, — *teeken* en *teiken*, worden in de dagelijksche uitspraak verwisfeld. Zie de VERHANDELING VAN SIEGENBEEK, pag. 127 en 128. — Ik schrijf bij voorkeur *klein* en *vleesch*, en het woord *teken* met éēne *e*.

Het laatste dat wij omtrent de *e* hebben aan te merken, is, dat die letter dikwils uitgelaaten wordt, om een woord, in de *Poëzije* te verkorten en eene Syllabe in te krimpen; — ook wel in *Prosa*, om der welluidenheidswille; maakende alzoo:

VAN

van wakker	wakk're	van wapenen	waap'nen
van zuivere	zuiv're	van zégenen	zég'nen
van schilderen	schild'ren	van rédenen	réd'nen
van tafereel	taf'reel	van édelen	éd'len
van vriendelijk	vriend'lijk	van sneuvelen	sneuv'len
van treffelijk	treff'lijk	van ouderen	oud'ren
van tédere	téd're	van riddersen	ridd'ren
van lóffelijk	lóff'lijk	van purperen	purp'ren
van oeffening	oeff'ning	van schuldeloos	schuld'loos
van ijverig	ijv'rig	van overig	ov'rig
van goddelijk	godd'lijk	van wisselen	wiss'len
van dochteren	dicht'ren	van ijdele	ijd'le
van wandelaar	wand'laar	van toomeloos	toom'loos
van zalige	zaal'ge	van wrevelig	wreev'lig
van schranderen	schrand'ren	van schaamele	schaam'le
van zilveren	zilveren	van gruwelen	gruw'len
van sóltering	sólt'ring	van andere	and're
van dappere	dapp're	van wandelen	wand'len enz.

Om de uitlating of afsnijding van die *Vocaal* aan te toonen, zet men een *apostrophe* in derzelver plaats, gelijk in de bovenstaande woorden, — en dit is volstrekt noodzaakelijk, omdat men 'er zig anders geen goed denkbeeld van zou kunnen vormen; en men nu, door het invoegen van die uitgeworpen *e*, aan het woord, deszelfs volkomene gedaante en Spelling wedergeeft. Om die reden keur ik de gewoonte af van de geenen die schrijven *dappre*, *toomloos*, *schaamle* en anderen, zonder uitlatingsstreken.

In mijn gevoelen, hierboven ternedergesteld, word ik krachtig ondersteund door den Heer TUINMAN, in deszelfs RIJMPROEVE, waarin men op bladzijde 257 geschreeven vindt *schapp'lijk*, *rapp'lijk*, *slapp'lijk*, *knapp'lijk*, *kapp'lijk*, *lapp'lijk*, *overstapp'lijk*, *betrapp'lijk*, *happ'lijk*, *tapp'lijk*, *papp'lijk*, *opstapp'lijk*; — op pagina 288 *onbevatt'lijk*, *bespott'lijk*, *schat'lijk*, *zatt'lijk*, *zott'lijk*, en op bladzijde 325 *onverbid'lijk*, *onmidd'lijk*, enz. —

De zagte, *stomme* of vrouwelijke *e* wordt somtijds geheel weggeworpen, in zoodanige woorden, waarin zij de *ij* vervangt, en men voor *mij*, *gij*, schrijft *me* en *ge* of *m'*, *g'*. —

Voorbeeld:

*Rechtsvaardig God! schoon uw voorzienigheid
Elk oogenblik den sterveling geleidt,
Schoon G' in elks hart, schoon G' op elks wandel ziet,
Vergeeldt G' op aard de deugd en d'ondeugd niet.*

GEZANG 104. vs. 1. —

*Hoe lang, hoe lang, mijn Toeverlaat!
Vergeet gij M' in mijn Jammerstaat?*

LAUS DEO, *Psaln* 13. vs. 1. —

D' is eene verkorting van *de* en *Z'*, eene verkorting van *zij* of *dezelve*. — Intusschen worden deeze affnijdingen meest gebruikt, in zoodanige Dichtwerken, die voor de Muziek en Zangkunde geschikt zijn, en dienen om den gemeenen Man ter hulp te komen, die andersints verwarring in den Zang zou kunnen veroorzaaken. In andere Dichtwerken worden die woorden doorgaands vol uit geschreeven, omdat de *e* in de volgende Vocaal wegsmelt en alzoo niet gehoord wordt. —

*Kom, kom, beschouw Gods wijze wegen!
Wat is zijn werking hoog geducht!
Al d'aard bespeurt z' en wordt verlegen;
Het menschmod ondervindt z' en zucht.*

Laus Deo, *Psaln* 66.

Indien nu de twee laatste regels geschreeven waren

*Al de aard bespeurt ze en wordt verlegen,
Het menschmod, ondervindt ze en zucht.*

Dan zou men ze nogtans volkomen gelijk de eersten uitspreken; omdat de eene *e* in de andere smelt. —

Ten besluite der Verhandeling over de Letter E, zal ik hier, gelijk agter die van de A, eenige gelijkkluidende woorden laten volgen, met de opheldering van derzelver onderscheiden betekenissen; als:

EEK.

EER, M.	Edik, azijn. Doe wat sek. op de salade of si,
EER, M.	Ran of hast van Eikenhout.
EEN.	Een Lidwoord. — Een Man, een Vrouw, een Kind.
EÉN.	Een tal- en telwoord. Daar was 'er maar één.
EÉNS.	Eénmaal. Zij deed het maar ééns.
EÉNS.	Eensgezind. Wij zijn het volkomen ééns.
EEN'S.	Eenes of van eenen. De hoed een's Mans.
EENS.	Bertijds, voordezen. Ik heb 't eens gezien.
EER.	Erder, vroeger. Hij kan niet eer komen.
EER.	Alyporens. Eet gij eer gij bidt?
EER.	Liever. Ik zou eer willen sterven.
EER, V.	Eerbewijs, achtung. Men beweest hem veel eer.
EER, Y.	Dengd, braafheid. Een Man van eer.
EERST.	Vooraf, alyporens. Doet dat eerst en dan dat.
EERST.	Zoo even, aanstonds. Ik ben eerst opgestaan.
EERST.	De eerste. Zij is eerst ingekomen.
EERST.	Niet eerder, niet vroeger. Hij zal eerst over acht dagen komen.
EETEN.	Spijs gebruiken. Zullen we haast eeten?
EETEN, O.	De spijs, de kost. Het eeten is op de tafel. —
EETER, M.	Iemant die eet. Gij zijt een goed eeter.
EETER, M.	Iemant die het koorn voor een duren tijd bewaart, en door Salomon beschreeven wordt als een Vloek des Volks.
EFFEN.	Glad, niet hobbelig. Een effen vloer of weg.
EFFEN.	Wel uitkomende. De rekening is effen.
EFFEN.	Stadtig, ernstig. Een effen gelaat of ironie.
EGGE.	Een Egbalie, vanónder met ijzeren punten voorzien, waarmee de Boeren het geploegde Land effen slepen.
EGGE.	Zelfkant of rand van 't Laken. — De Negge van 't Linnen, zeggen de Vrouwen. —
EIGEN.	Dat iemant toekomt. Mijn eigen boek.
EIGEN.	Natuurlijk, aangeboren. De zugt tot het leven is den mensch eigen.
ENGELS. O.	Een twintigste deel van een onze goud.
ENGELICH.	Dat tot Engeland behoort. Een Engelsch Schip, &c.
ENKEL.	Eenvoudig, niet dubbel. —
ENKEL, M.	De Enklaauw van den voet. —
ENKEL.	Algemeen. 't Is enkel goud dat 'er blinkt.

ENKEL.	Eenvoudig , alléén , om geen andere reden. Ik heb 't <i>enkel</i> daarom gedaan.
ERFLOOS.	Erveloos , van de Erfenis beroofd.
ERFLOOS.	Zonder Erfgenaamen. —
ERG.	Doortrapé , loos , schalks , olik , 't Is een <i>erg</i> knaapje. <i>Erger</i> , loozer , doortrapper.
ERG.	Ziek , ongesteld , zeer krank. De zieken is <i>erg</i> . <i>Erger</i> , zieker , gevaarlijker.
ERG. M.	Argwaan , vermoeden. Hij heeft 'er geen <i>erg</i> in.
ERNSTIG.	STEMMIG , staatig. Een <i>ernstig</i> gelaat.
ERNSTIG.	Welmeenend , nadruklijk. Hij vermaande hem <i>ernstig</i> .
ERNSTIG.	Vlijtig , naerstig. Hij studeert <i>ernstig</i> .
EUVEL. O.	Kwaad , ziekte , kwaal. Hij is aan dat <i>euvel</i> ziek. <i>EUVEL</i> , is ook eene kwaade neiging.
EUVEL. M.	Kwathijk , gramstootig. Hij nam dat zeer <i>euvel</i> op.
EUVEL. O.	Evél , euveldaad ; beschuldiging , mishandeling.
EUVEL. O.	Bobshoid , kwaadäartigheid. — De Heer TUINMAN wil van dit <i>Euvel</i> , <i>Duivel</i> maken , dat is <i>euvele</i> , <i>deuvalé</i> of <i>booze Geest</i> ; — omdat de <i>Duivel</i> inderdaad de oorzaak is van alle <i>euvel</i> . Zie ook de BIJDRAGEN , 1e. Deel , pag. 247.
EUVEL. O.	Evél , vallende ziekte , <i>Sint Jans Euvel</i> . — <i>Voet- Euvel</i> of Podagra.
EVEN.	Deelbaar , in gelijke deelen. Agt is een <i>even</i> getal.
EVEN.	Gelijkelijk , van gelijke. Die kinderen zijn <i>even</i> groot.
EVEN.	Weinig voor of na. <i>Even</i> voor zijn' dood.
EVEN.	Pas , naauwelijks , ternaauwernood. Hij was <i>even</i> gestorven , of de Erfgenaamen vielen in zijn goed.
EZEL. M.	Een bekend Lastdier.
EZEL. M.	Eef's Schilderstuig , waaróp het stuk rust , 't welk geschilderd wordt. —
EZEL. M.	Een zekere slaappleats , waarvan men zig in warme Landen bedient , om de luchtigheid.

3. DE VOCAAL I of i.

Deeze Alléénklinker, de derde in rang onzer *Vocaalen*, klinkt op zigzelve, zonder medehulp van eene andere Vocaal, in de volgende lettergreepen en woorden: *ib, id, if, ig, ik, il, im, in, ip, ir, is, it; bid, big, bin, bits; dik, dit; gist, git, ging, giñts, grin; kind, kim, kip, kir, kist, kit; lint, lid, list; mik, mild, min, mist; pik, pil, pin, pis, pit; tik, til, tim, tin, tip; vilt, ying, yink; wik, wil, wigt, wilt, wind, wis, wit, wist; zilt, zin, zitten, &c.* —

In alle die woorden maakt zij een helder geluid, en wordt in dezelve kort uitgesproken, — even gelijk in alle andere woorden die met *in* beginnen, als: *indrang, indruk, ingang, ingewand, inham, inhoud, inkeer, inkoop, inkt, inloop, intogt*, en onéindig veel woorden meer.

Er zijn eenige woorden in onze Taale, die den uitgang hebben op *in* en die aan sommigen zonderling zullen voorkomen. Dezelve zijn de volgenden: *Heilandin, Tiranin, Burgerin*, (voor Burgeres) *Herautin, Schenkerin, Vaderin, Mannin, Gemaakin, Gezellin, Srijderin, Rich- terin, Verleiderin, Apostelin, Minnaarin*, (voor Minnares) *Godin, Toverin, Propheetin, &c.* — MEERMANNEN maakt geen *Meermannin*, maar *Meermin*.

Deeze laatste manier of wijze om die woorden te spelen en te schrijven, stelde ik, in den Jaare 1769 ter neder en ik poogde die te staaven, door het gezag van voornaame Dichteren; — als vooréerst door dat van HUYDECOOPER, in wiens PROEVE VAN TAAL- en DICHTKUNDE men, bladzijde 336 leest:

*Die mij in Poëzij tot Vaderin wil maken,
Daar ik de naam van kind nog kwalijk waardig ben.*

Juffr. PERINA VAN LIMBURG. —

En ik voegde daarbij het volgende *couplet*:

*'k Zwijs van Profetin, Vorstin;
Krijgsheldin;
Zie wat prijs de hartvriendinnen
Van Gods Zoon, zijn kruis getroost
West en Oost.
Met zijn gunst en rijkroon winnen.*

VOLLENHÖVE, in de WERZANGEN, pag. 379.

Deeze alzo bevestigde stelling heeft mij des niet te min, eene vrij hevige *recensie* op den hals gehaald, en mij voor een uitvinder van nieuwigheden doen aanzien; waafom ik naderhand (in 1779, in het VERVOLG op mijne SPELKONST) ter verdere staaving, 'er nog bijgevoegd heb,

Eik wascht de zuivere Jaegerin.

VONDELS HERSCHEPPINGEN, Boek III. vs. 214.

*Hier zweeg de Poëtes en Waterprofetin,
Waer vlugte, riep het Y, waer vlugte, o Wichlarin?*

ANTONIDES YSTROOM, pag. 117.

*Nanu keek de Dagbodin van Sauels eerste Jeugd
Uit haare Nachtspelonk.*

C. Vlieg, in de Bijdragen, IIe. Deel, pag. 273.

De Boschwaarzeggerin vat eindelijk dus het woord:

Juffr. VAN MERKEN, in DAVID, pag. 354.

*Die vondrijke Maatsbeulin, hoe zwanger van gepinzen,
Wheetne echter, door gemaakte eenvoudigheid, te ontvetinzen.*

FRITAMA, in HENDRIK de IV, pag. 71.

Gints zwerft de Moorderin.

SALS, VERBOND DER GENADE, pag. 85.

Ein-

Eindelijk leest men GENESIS 2. vs. 23, dat Adam, zijne Vrouw ziende, zeide: men zalze *Manninne* heeten; waarvoor de Vertaalers van den Bijbel, wel het woord *vrouw* of *wijf* zouden gebruikt hebben, zoo de Hebreeuwsche taal het eersgenoemde niet gewettigd hadde.

Schoon men nu deeze en andere foortgelijke woorden, van mannelijk in vrouwelijk veranderen kan, door den uitgang *in*, zoo wordt 'er nogtans ook in andere gevallen geschreeven voor *Bodin*, *Bode*; voor *Gemaal*, *Gemaal*; — voor *Gezellan*, *Gezelle*; voor *Slaavin*, *Slaaf*; — voor *Boelin*, *Boel*; voor *Burgerin* of *Burgeres*, *Burger*; — voor *Beulin*, *Beul*; voor *Romeinin*, *Romein*, enz. Zie HUYDECOOPER, pag. 568. — Tot deeze opgenoemde woorden, die men, uit dien hoofde, wel tweeflachtigen zou kunnen noemen (*) kan men nog veele anderen voegen, die van denzelfden aart zijn, onder anderen, die den uitgang *ing* hebben, en beide manlijk en vrouwlijk zijn, en hetwelk onder Letter G zal worden aangetoond. — Men schrijft *Afgodinne* en *Afgodesse*. — JESAIË 12 vs. 6, vindt men *Inwoonderesse*. — EZECHIËL 16 vs. 38. *Overspeekstersen*, *Bloedvergietersen*. — In het Woordenboek van KILIAAN vindt men *Dansersse* / *Declersse*, *Dichtersse*, *Dienersse*, *Dingersse*, *Dronkersse*, *Droomersse*, *Eischersse*. Hieruit ziet men, dat onze manlijke zelfstandige Naamwoorden, op zeer verschillende wijzen, tot het vrouwlijke geslacht overgaan, en alzoo niet slegts door de bijvoeging van *in* of *es*; als *God*, *Godin*, *Godes*, enz. — waartoe ik, bij deeze gelegenheid, nog het volgende kan voegen: — Van *Naaiër*, *Braaiër*, *Bedelaar*, *Gaaper*, *Vrijër*, word gemaakt *Naaiester*, *Braaiester*, *Bedelaarster*, *Gaapster*, *Vrijster*. — Van *Hoester*, *Taster*, *Mester*, vormt men *Hoester*, *Taster*, *Mester*. — *Waschscher*, maakt *Waschter* of *Waschvrouw*.

DIEP

(*) Zoo zeggen de Latijnen *Dux*, voor een *Geleider* of *Geleidster*; — *JUDEX*, voor een *man* of *vrouw* die recht spreekt; *HOSTIS*, voor een *Vijënd* of *Vijëndin*; — *AUGUR*, voor een *Waarzegger* of *Waarzeggerin*; *SACERDOS*, voor een *Priester* of *Priesteres*; — *CIVIS*, voor een *Burger* of *Burgeres*; — *COMES*, voor een *Gezel* of *Gezellan* en *MILES*, voor een *Krijgsman* of *Krijgsvrouw*; welke aantekening ik verschuldigd ben aan een' zeer kundig Man en be-minnaar van onze Taal. —

Dief maakt *Dievogge*.
 JONGEN . . . *Meisje*.
 ZOON . . . *Dogter*.
 NEEF . . . *Nigt*.
 ZWAGER . . . *Schoonzuster*.
 HENOST . . . *Merrie*.
 KATER . . . *Kat*.
 RAMMELAAR . . . *Voodster*.
 SWIER of BUL . . . *Koe*.
 RAM . . . . . *Ooi*.

— MAN maakt *Wijf, Vrouw, Mannin*. —
 OOM maakt *Moel*.
 KNEGT . . . *Meid*.
Snaar, Zwagerin.
 REU. . . . *Teef*.
 HERT . . . *Hinde*.
 HAAN . . . *Hen of Henne*.
 BREK of *Varken, Zeug, zog*.
 DOFFER . . . . *Duif*.

De zelfstandige Naamen *Slang, Adder, Olifant, Otter, Adelaar of Arend, Rot, Muis, &c.* hebben geen vrouwelijk; D W E R G ook niet. —

Na deezen kleinen doch belangrijken uitstap, keer ik tot de *i* terug; en zegge dat het zeer moeiëlijk is, om den juistten klank van deeze *Vocaal* te bepalen. — HUYDECOPER zegt: „*dat de i, die in gedaante en klank, de „sterkste onzer klinkers is, geen geluid dan dat zeer scherp „is, kan nabootsen.* SÉWEL ondertusfchen verklaart, datze in de hiervoren opgegeeven woorden *dof* is. — Voor de *S* en voor de *T*, zegt HUYDECOPER, heeftze een *sifsend geluid*. —

De *i* maakt een *Syllabe* of *Lettergreep* op zigzelve, in de woorden *Ipe, ibar, ida, ipecras, ipenboom, Artās, izabel, italiën, ivoor, ila, ibaniss, &c.* terwijl zij, in die woorden, een verlengden klank heeft. —

De *e*, die anders doorgaands gebruikt wordt, en ook wezenlijk dient om den klank der andere *Vocaaen* te verzagten, (gelijk de *a* in *waereld*; — de *o* in *doen*, en de *u* in *deur*) brengt, in dit geval, bij de *i* niets te wege, terwijl men immers geen onderscheid van geluid bespeuren kan tusfchen de woorden *iberus* en *zien*; — *ila* en *bter*, — *ida* en *brief*; — *ipen* en *dier*. Veelēer dient de *e* alhier om den klank der *i* te verlengen of te verzwaaen; — om welke reden men ook eertijds pleeg te schrijven *bitr, diir*, enz. Dan, deeze laatste spelling, naderhand verwerpen zijnde, zoo is ook, door de beste en beroemdste *Taal-opbouwers*, die bediening en plaatsvervanging aan de *e* opgedraagen.

Men kan en men behoort de *i*, met eenen *accent* te tekenen, ter zichtbaare aantooning, dat de klemtoon op dezelve valt, en de stem, met kracht daarōp gedrukt moet wor-

worden, in de volgende woorden: *Alcinoüs, Algine, Antipater, Antigonus, Auranitis, Anantiäs, Akiba, Alctmedon, Antiochus, Berenice., Callhöpé, Camiskus, Cineäs, Diäntre, Eunice, Euristenes, Epiphanes, Epären, Fabricius, Fheniciën, Gahniüs, Gaulanitis, Hippokite, Leontide, Laviniä, Malico, Miniäs, Nehemtäs, Origenes, Piali, Prätämus, Semiramis, Sibirziüs, Trachonitis, Tibertinus, Virgiliüs, Zachariäs, Zedektäs, enz.* — Ik wil mij intusichen niet vermeeten om te vorderen, dat men deeze woorden (die tog zelden in onze hedendaagsche Schriften voorkomen) alzoo met de accenten zal tekenen, terwijl ik ze alléénlijk hier terneder heb gesteld, om te toonen hoedanig men dezelve uitspreken moet, wanneer men ze, hier of daar, mogt aantreffen. Men leeze, als of ze geschreeven waren *ALCINOÜS*, enz.

Vervolgens moet men de *i* met twee sippén tekenen, wanneer dezelve in twee- of meerledige woorden, agter eene andere *Vocaaal* of *consonant*, eene Lettergreep begint, of op zigzelve, eene *Syllabe* maakt, gelijk in de volgende: *agterin, voorin, waarin, daarin, hierin, herinneren, vooringenomen, Bethsaida, Ephraim, Ibraim, Ivica, Mitsraim, Talmaï, oninneembaar, enz.*

Daar is 'er die eene afcheiding in eenige van die woorden maaken, en dezelve schrijven *voor in, agter in, daar in.* — Dit is geener navolging waerdig; terwijl men zelfs het voorbeeld behoort te volgen van dezulken die schrijven (opder anderen van Séwel) *hiervandaan, daarvandaan, opstaandevoet, &c.* —

Wanneer, in sommige woorden, agter de *i* eene stomme of vrouwelijke *e* volgt, die men, ter bevordering van den maatklank of van de *voetmaat* der Dichtkunde, moet weglaaten en alzoo het woord eene *Syllabe* inkrimpen of verkorten, alsdan wordt de *i* met een teken van affnijding geschreeven, ten einde die verkorting zichtbaar te doen blijken, — en dan schrijft men :

1e. In den tegenswoordigen tijd der Bijvoegende wijze, valt de werkwoorden *Boeiën, Bloeiën, Stoeiën, Paaiën, Zaaïën, Maaiën.*

<i>Opdat ik boei'</i> , voor boeië.	<i>Op dat ik stoei'</i> , voor stoeië.
<i>Opdat ik paai'</i> , voor paaië.	<i>Op dat ik zaaï'</i> , voor zaaïë.
<i>Opdat ik maai'</i> , voor maaië.	<i>Op dat ik roei'</i> , voor roeië. &c.

Voorbeelden.

Het zij de hondstar gloei'.

POOTS GEDICHTEN, 2e. Deel, pag. 83. —

*Opdat de regen de aerd besproei'.
En alles groeie en bloei'.*

ELZEVIERS DICHTPROEVEN, pag. 25.

*Getrouwe hartvriendin, o Deugd!
Help ons het spoor ter Hemelvreugd
Door 'swerelds distelen baanen;
En dat hoe listig d'ondeugd vlei',
Haar toverstem ons niet vetlei'.*

GEZANGEN EN LIEDEREN. N°. 29. vs. 5.

2e. Geschiedt zulks, in den tweeden, derden en zesden Naamval van eenige zelfstandige Naamwoorden, op de volgende wijze:

*Met de Schalmel'.
Op de Galei'.
In de kooi'.
Met één gooi'.
Door den groei'.*

*Van zijn Moei'.
In den bloei'. —
Voor de baai'.
Van dieh zwaaf'.
Van dien paai'.*

Voorbeelden.

*Dat Alexander, in vergoeding van zijn Moei',
Mijn broeders bedgenoot en, dierhaar pand vervoerde.*

VONDELS PALAMEDES, pag. 33.

*Mag 's Heeren teder kindje graazen.
In 's Hemels rijke klaverwel'.*

TIJDWINST, IN LEDIGE UUREN, 1e. Deel, pag. 134.

E.n.

Eindelijk, om de Verhandeling over de Letter I te sluiten, zal ik nog eenige gelijkkluidende woorden laten volgen, met derzelve ophelderingen.

- INDIËN. Is eene voorwaardelijke veronderstelling. *In-dien* of *bijaldien* gij dat durft doen.
- INDIËN. Een uitgestrekt Land in *Afië*, de *Oost-Indiën* genaamd, ter onderscheiding van de *West-Indiën*, in Amerika. In het laatste woord moet de *e* met twee stippen gekend worden.
- INGEWANDEN. De inwendige deelen des Ligchaams.
- INGEWANDEN. In een' overdragtigen zin, zijn kinderen.

SLICHTENHORST in zijne *Geschiedenis van GELDERLAND*, verhaalt dat op de plaats daar *Fredrik van Isenburg* geraakt is, een steenen zuil werd gevonden, verbeeldende *Frederiks Moeder*, met het volgende Opschrift:

Dit sijn mijne Ingewanden, die de Ravens zullen opëeten.

Ingewanden worden ook overdragtelijk aan het Opperweezen toegefehreven: in den zin van *Barmhartsigheid*.

En HOEGVLIET, doet ABRAHAM van IZAËC zeggen. |

*Moet ik 's Harte van mijn hart
Doorbooren met het staal, en, met verwoede handen,
Ommenschlijk wroeten in mijn eigen Ingewanden!*

- INLAATEN. Binnen of in huis laten komen, *Wilt gij dien Heer eens inlaaten.*
- INLAATEN. Zig bemoeiën. *Ik wil mij met die zaak niet inlaaten.*
- IN LAATEN. Niet uitwerpen. *Ik zou 'er dat woord in laten.*
- INLEGGEN. Twisten. *Ik wil niet tegen u inleggen.*
- INLEGGEN. Behaalen. *Gij zult 'er geen eer bij inleggen.*
- INLEGGEN, Voor den winter bewaaren. — *Kool of Snijboonen inleggen.*
- INLEGGEN. Pooten, planten. — *Palm inleggen.*

IN-

INLEGGEN.	Bergen , plaatfen. <i>Ik zal 'er alle die goederen inleggen.</i>
INLEGGEN.	Waagen. <i>Wilt gij nog eens inleggen in de Loterije?</i>
INTREKKEN.	Invallen , inrukken. <i>Alvoorens wij ter Stad intrekken.</i>
INTREKKEN.	Herroepen. <i>Een verbod intrekken.</i>
INVAL. M.	Intogt , intukking. <i>De vijand heeft een inval in het Land gedaan.</i>
INVAL. M.	Vlugtig denkbeeld. <i>Dat was een geestigen inval.</i>

4. DE V O C A A L. O.

Deeze Alléénklinker , de vierde in rang van onze *Vocaa- len* , geeft , even gelijk van de drie voorgaande beweezen is , van zigzelve en zonder den bijstand van eene andere *Vocaa- l* , een volkomen klank , en zij maakt tevens , op zigzelve , een *Syllabe* of Lettergreep uit , in de volgende woorden : *Oder , olie , oven , over , &c.* en in veele anderen van dienzelfden aart. —

Onder de beroemde nederlandsche Taalkenners , zijn 'er veelen , die ook aan deeze *Vocaa- le* , zeer onderscheidene klanken toekennen ; welk gevoelen ik almòde toegedaan ben , en hier zal tragten overtuigend aan te toonen ; terwijl ik van gedagten ben , dat men aan de *o* kan toeëigenen :

- 1^e. Een zwaaren of langen ,
- 2^e. Een helderen en korten , en
- 3^e. Een zeer doffen klank. —

Het eerste , naamelijk het zwaare of lang geluid , meen ik te ontdekken en duidelijk te hooren , in de volgende en foortgelijke woorden : *Covert , boven , hoven , lover , toveren , over , honig , koning , Molen , vogel , kogel , zoren , tetebel , mode , of klederdragt , mogelijk , zomer , &c.* —

Daar worden 'er gevonden die de *o* in deeze woorden met eenen *accens* tekenen ; waarvoor ik geene de minste noodzaaklijkheid kan zien , omdat dezelve hier in haar natuurlijken klank voortkomt en niet anders kan uitgesprooken

ken worden, dan met eene zwaare drukking van de stem, even als of 'er twee *oo* geschreeven waren, — en omdat ik van gevoelen ben, dat men geen *Vocaal* met een' *accent* moet tekenen, dan wanneer zij van haar natuurlijken en gewoonen klank afwijkt; — hetwelk toch hier geen plaats heeft. — Zoo 'er al eenige noodzaaklijkheid mogt gevonden worden (ten behoeve van den Vreemdeling) om deezē *Vocaal*, in de bovenstaande en in dergelijke woorden van een klankteken te voorzien, dan zou ik, ter aanduiding van haar zwaar geluid, dezelve met een blokje, aldus (̄) tekenen.

2. De *o* heeft een *helderen* tēffens en korten klank, wanneer tusfchen twee *consonanten* of medeklinkers komt, en een schel geluid vormt, als in de woorden *Arnold*, *agterdógt*; *Bezölding*, *bórd*, *bórgtóg*, *bórt*, *blók*, *bórst*, *blús*; *Dróg*, *dóch*, *dóg*, *drol*, *dótk*, *dóp*, *dróppel*; *dórscht*, *dórst*; *Fók*, *fóppen*, *fórsch*; *Gróf*, *gedrógt*; *gód*, *grób*, *górdijn*, *górdel*; *Hertóg*, *hof*; *hók*, *hól*, *hólland*, *hóp*, *hórde*; *Jók*, *jékken*, *jól*, *kók*, *kólder*, *klóp*, *knól*, *kóp*, *kórt*, *kórf*, *knór*, *kóppel*, *kóffer*, *kóster*, *kóstvrij*, *kósfem*, *kót*; *Lóf*, *lót*, *lókken*, *lók-ás*, *lóllen*, *lóllepót*, *lór*, *lós*, *lógeld*; *Mós*, *móstert*, *mót*, *móppen*, *mórgen*, *mórsfen*, *mót*; *Nóg*, *nók*, *nórsch*, *nóp*; *óch*, *oorlog*, *ókker*, *órgel*, *óster*, *ós*, *órdé*, *órdelijk*; *Pókken*, *pól*, *próp*, *pót*, *pórrén*; *Ról*, *róllen*, *rós*, *rót*; *Schók*, *schót*, *stók*, *snól*; *spót*, *sprót*, *strót*, *stóppel*, *sóp*, *stórm*, *spóttér*; *Tógt*, *tróg*, *tól*, *tólk*, *tórtel*, *tót*, *tórsfen*, *trót*, *trótsch*, *tóch*; *Uittógt*; *Vórsch*, *vólt*, *vórst*, *vórm*, *vót*; *vórk*, *vólk*, *vólgén*; *Wórm*; *Zók*, *zólder*, *zóg*, *zórg*, *zórgén*, *zót*, &c.

„ Zij, die op het voorbeeld van de Amsterdamsche
 „ **KAMER**, IN LIEFDE BLOEIENDE, oordeelen dat men deezen
 „ klank met een bijteken behoort te merken, schijnen mij
 „ toe gelijk te hebben, en daarom volg ik hen daarin na;
 „ want dusdoende maakt men een kennelijk onderscheid tus-
 „ schen *ból* (zacht,) en *ból* (een kloot;) *dól* (uitzinnig,)
 „ en *dól* (een roeipen in een boot).” — Zoo lees ik bij
 SéwEL, pag. 38, en TEN KATE, 1e. Deel; pag. 161.

Op eene andere plaats geeft SéwEL, dit onderscheid niet onáartig te kennen, wanneer hij de volgende regels, ontleend uit de Vertaaling van HORATIUS DICTRUONDE, door PELS, aanvoert:

*Zo mag men kindsch met Prins berijmen, Noord met voort,
En kap met krab, als van gelijken kleeden, vifchen.
Wordt wel en voegelijk berijmd met leden, misfen.
Blaar bot op zót, en vol op ból rijmt gantschlijk niet;
Hoewel men in den fchijn dezelve letters ziet;
Omdat wij groot verschil van klank in de O bemerken.*

Hier heeft men dus reeds drie voornaame Getuigen voor mij hooren pleiten. — Begeert men 'er meer van denzelfden Bempel, men opene MEYERS WOORDENSCHAT en de Werken van 't Kunstgenootfchap NIL VOLENTIBUS A. A. DUUM; MOONEN is van mijn gevoelens ook niet verveemd, in zijne *Spraakkunst*, pag. 9 en 10. — FRANS DE HAAS, een Taalkundig Dichter, erkent dat de *o* verschillende klanken heeft, maar hij is niet voor het gebruik der *accenten*, om die geluiden te onderscheiden. — SÉWEL bestempelt den klank deezer *o*, met den naam van *hard*. — De Vertaaler van BOILEAUX Dichtkunde fchijnt dezelve voor *zwaar* te houden, wijl hij de *o* met den zwaarten *accent* tekent; — en dit komt mij niet ten éénemaale onwaarschijnlijk vóór; — maar, uithoofde dat de *o* niet meer dan één klankteken vordert, zoo komt het hier niet op de keuze, maar eenvoudig op den *accent*, ter onderkenning, aan. — Of de *o* ondertusfchen, in de eerstgenoemde lijst van woorden, niet zwaarer is dan in de onmiddelijk hierbovenstaande, geef ik den Leezer in bedenking. — Immers: een letter of *Vocaal* is *zwaar* of den klank daarvan wordt *zwaar* genoemd, omdat haar uitspraak *langer* is; — maar de *o* is lang en zwaar in *over*, *oven*, *open*, enz. *ergo* is zij daaru zwaar, — en integendeel, in de laatst-opgegeeven woorden kort of helder, als in: *lót*, *tót*, *zót*, enz. —

3. De *o* heeft een *dof* geluid in de volgende en dergelijke woorden: *bobbet*, *knobbet*, *dof*, *doffer*, *fchoft*, *fchoffel*, *traffel*, *blom*, *brommen*, *dom*, *drom*, *edom*, *frons*, *gom*, *hou*, *kou*, *hommel*, *homp*, *hond*, *honger*, *jong*, *jonker*, *lommer*, *lonken*, *nommer*, *mommen*, *mond*, *nonnen*, *ou*, *onze*, *once*, *pond*, *pronken*, *nond*, *trommelen*, *tonnen*, *londer*, *donker*, *rond*, *vol*, *wond*, *zon*, *zonde*, *dommelen*, *hommelen*, *gommelen*, *trommelen*, *kommer*, *mommelen*, *gonzen*, *bonzen*, *krom*, *kromte*, *zonder*, *wonder*, *vondeling*, *tonder*, *denker*, *vonken*, *bonken*, *Schonken*, *ronken*, enz.

Zie

Zie hier een spreekend voorbeeld van deezen klank.

————— *Gelijke een dooderflagh,*
 „ *Die door den dicken wolck na wil niet breecken magh,*
 „ *Verdubbeld zijn geweld: hij mommeld, dömmeld, stommeld,*
 „ *Hij rommeld heen en weer, of grommelende grommeld:*
 „ *Ten lest met dukder kracht, zo schricktlyk berstet uyt*
 „ *Dat Hemel, hel en aerd slaen & ziddren door 't geluyd.*

Men kan dit zien in HUYDECOPERS PROEVE, pag. 505.

Nu heb ik wel deezen drieërlei klank der O aangewezen, doch, ten einde mij zelve, zoo veel mogelijk, voortégspraak te beveiligen, zal het niet ondienstig zijn om mijn gevoelens zoodanig door getuigenissen te ondersteunen, dat het niet gemakkelijk zal vallen om die allen vrugteloos te maaken.

De Nederduitsche O heeft drierlei geluid;

De zwaarste munt in Bode en Oven uit.

De doffte in bot, molk, wolk, verbond en sloffen, !

De scheifste wordt zeer blijkbaar aangetroffen.

In Gód, bót, vólk, gesákend als men ziet,

Want bot op zót (seggt PELS) rijmt gautschlyk niet.

En 't zijn voorwaar wel veaelchtige ooren,

Die 's onderscheid van Bot en Bót niet hooren.

J. VAN BELLE'S WEGWIJZER, bladzijde 14 en 15:

In deeze bepaling ben ik volkomen éénstemmig met deezen laatsten Schrijver; te meer omdat ik met genoegen heb gezien, dat de Schrijvers der TAAL- en DICHTKUNDIGE BIJDRAGEN, in het 1e. Deel, pag. 79. de verschillenheid dezer letterklanken volmondig erkennen en alzoo mijne aangevoerde stelling bevestigen; schrijvende; ten opzigte van eenen derden, wiens Werk zij recenséeren: „ *Gelijke*
 „ *feil begaat de Dichter tegens het rijm, met bosfen op*
 „ *karbsfen, een doffe o op een harde te rijmen.*”

Men vergunne mij, om tot verdere staaving van mijne gevoelens, over de verschillende klanken van onzen alléenklinker o, nog een tweetal getuigenissen te voegen bij alle de voorgaanden:

13

In een Maandwerk, genaamd de VERMAAKLIJKHEDEN VAN MARTEN SCHAGEN, voor de maanden JULIJ, AUGUSTUS en SEPTEMBER, 1732. pag. 161, vindt men geschreeven:

„ De *o* heeft in alle woorden geen en zelfden klank. —
 „ Geheel anders luidt zij in *OP*, dan in *HÓP*; — in
 „ *WOLK* en *VÓLK*. — De eerste klank is zagt, — de twee-
 „ de *hard*. Om onderscheid te maaken willen beide Moo-
 „ *NEN* en *TEN KATE*, dat men de harde klank door dit
 „ teken (!) onderscheide, en *hóp*, *vólk*, *stók*, *gebód*
 „ schrijve.

Ook wordt het onderscheiden en zeer verschillend geluid deezer letter erkend en aangetoond, in het TAALBE-
 RICHT van SAMUEL AMPING, pag. 66, zoo dat alle deeze
 veréénigde getuigenissen, mijn's oordeels, niet kunnen na-
 laaten een overtuigenden invloed te moeten hebben, bij
 de geen en die niet ten éénemaale verbijsterd zijn door
 het vooroordeel.

Men hebbe, eindelijk, de goedheid, om te beproeven,
 of men niet, in de volgende uitdrukkingen, het onder-
 scheidend geluid deezer *Vocale*, duidlijk verneemen kan.

Ik kost of kon die kóst niet eten.

Ik moest of moest die móst eens proeven.

Die dikke zog lustte geen zóg. — En dan zal het
 niet on gepast zijn, bij deeze gelegenheid, op te merken,
 dat ook de bovenstaande *doffe* en *heldere* klank van de *o*,
 in de Taal der Latijnen, gevonden wordt: Bij voorbeeld in
Frons (het voorhoofd), en *Vox*, (de stem); in *Icon* (een
 beeld), en *Arbor* (een boom); — in *Mons* (een berg) en
Scrobs (een groeve); In het woord *Concordiã*, wordenze
 beide onderscheidendlijk gehoord.

Het is daarenboven ook nog noodzaakelijk, dat men
 de *o*, gelijk de voorige Vocaalen *a*, *e*, en *i*, in sommige
 eigenaamen, met eenen *accent* tekene, om aan te toonen
 den nadruk die op dezelve valt, en de wijze op welke
 die woorden in de Dichtkunde gebruikt worden, ter be-
 vordering der zoetvloeiëndheid en welluidendheid, in den
 Maatklink: als in: *Areopagus*, *Boãli*, *Diotrephes*, *Doris*,
Hermogenes, *Hippolitus*, *Neüptolemus*, *Nicöpolis*, *Perona*,
Scythepolls, *Theophanes*, *Thimotheus*, *Troje*, *Zenobiã*, enz. —

Voor

Voor dat ik van de beschouwing der enkele *o* afftappe en tot derzelver verdubbeling overga, moet ik nog het volgende van dezelve terneder stellen:

1. Dat men dezelve ook, gelijk de *a*, *e* en *i*, met twee stippen moet tekenen, wanneer zij, in veele woorden, niet tot de onmiddellijk voorafgaande, maar tot de volgende lettergreep behoort, of daarin op zigzelve eene *Syllabe* maakt; gelijk in: *alöm*, *Clia*, *Pharaö*, *Diöne*, *slagörde*, *milkiden*, *onöverkomelijk*, *veröntwaerdigen*, *verönächtzaamen*, *verönreynigen*, *ronööm*, *aalöud*, *patriöt*, *schorpiden*, *voorönder*, *agterönder*, *bedogen*, *beöordeelen*, *geöorlofd*, *beöeffenen*, *scipiö*, *veröordeelen*, *veröveren*, *onöntbeerlijk*, *onördentlijk*, *onöverwinnelijk*, enz. — In *Clio*, *Pharao*, *Dione*, *Patriot*, *Schorpiöen*, *Scipio*, enz. zijn die stippen op de *o* niet volstrekt noodig, omdat de Vocaalen dārfa, ieder afzonderlijk en zonder saamsmelting uitgesproken worden. —

Voorbeelden hiervan bij te brengen, zou nutteloos tijd- en papier verkwisten zijn. — In alle de meermaalen door mij genoemde Dichteren, kan men menigvuldige voorbeelden daarvan vinden. —

2. Dat men ze ook, gelijk de *a* en *e*, met een kapje tekenen moet, in zülke woorden, die almede, ter bevordering van den maatklank der dichtkunde, eene *Syllabe* verkort, of ingekrompen worden, ten einde alzoo te maaken van

Dooden . . . *doön* . . . *Gebouen* . . . *Geböön*.
Blode . . . *blöb* . . . *Goden* . . . *Goön*. &c.

Eén voorbeeld voor honderd.

*r *Had allerhande Goön, gedrochtelijk van stand,*
En huis- en haardgoön, als beschermers van het Land.

HOOGVLIET, in den AARTSVADER, pag. 39.

3. Dat de *ö* met een kapje, alzoo getekend en op zigzelve staande, bij ons het teken is van den vijfden Naamval, of *Vocativus*, in de verbulging der zelfstandige Naamwoorden, en gebruikt wordt:

a. In een ernstig bidden en smeeken :

als.

Goet, ô Heilzon! wij op duistere letterpaden!
ô Geest! bestier mijn geest op 's spoor der heilige bladen.

HOOGYLIET, idem, pagina 3.

b. Zij strekt tot betuiging van medelijden:

ô Zondaar! mijn gemoed is over u aangedaan.

c. Men gebruiktze tot een bits verwijt:

ô Snoode Vleêrijer! gehaarte Vjândin!

d. Zij dient tot bevestiging en ontkenning:

ô Ja! ô neen!

e. Men zegt, om iemand te roepen of uit te noodigen:

ô Jant hoor hier eens!

ô alle gij dorstigen komt tot de wateren!

f. Men kan, daer dezelve, zijne verwondering te kennen geaven:

ô, Wat is dat mooi! ô tijden! ô zeden!

Een naauwziftend Vitter zal hier zeggen, dat in alle deeze uitdrukkingen, de *ô* als de roeper of *vocativus* voorkomt en dat het dus een fijn gesponnen garen is. — Om hem deeze haatelijke aanmerking af te snijden, zeg ik: dat hij geen *ongelijk* heeft! ..

Eindelijk, de *o* wordt met de *u* verwisfeld, en die beide letters onverschillig gespeld in *konnen* en *kunnen*; waarvan *kons* en *kunst*; — Zoo ook in *gonst* en *gunst*, waarvan *gonnen* en *gunnen*; doch het laatste woord *gunnen* (en dus ook *gunst*) is thans het meest in gebruik. — *Monnik* en *Munnik* worden ook verwisfeld.

Nu

Nu tot de verdubbelde oo.

De *o* moet men verdubbelen en alzoo verdubbeld schrijven, in de woorden *loop, nood, noot, veer*, enz. en in onzijdig veel woorden meer, waarin derzelver verdubbeling geene de minste tegenspraak lijdt, omdatze natuurlijk uit den aart dier woorden vloeit, die niet anders gespeld kunnen worden, — maar

De verdubbeling dezer *Vocale* moet vooral in acht genomen worden en standvastig plaats grijpen, in het meervoudige getal van alle zoodanige zelfstandige Naamwoorden, in wier enkelvoud, die letters, verdubbeld gevonden worden; — gelijk in *Boom, boomen*; — *droom, droomen*; — *stroom, stroomen*; — *brood, brooden*; — *zoom, zoomen*; — *zoon, zoonen*; — *oog, oogen*; — *boor, booren*; — enz.

Deze verdubbeling der *oo*, gelijk die der *a* en *e*, moet door alle de afscheidingen der Werkwoorden, door derzelver verbuigingen en door alle de tijden der Werkwoorden, plaats grijpen, ten einde alzoo, als een zuivere bron, of onvervalschte beek, uit derzelver oorsprong voort te vloeijen, en de regelmaat der taale onvervalscht te behouden en te bewaaren. — Om die reden schrijf ik altijd: *Betoogen, ik betoog, zij betoogen, ik zal betoogen*; — *Ik beoog, wij beoogen!* — *Ik hoon, zij hoonen*; — *Ik woon, wij woenen*; enz.

Ter staaving en bevestiging van deze mijne spelling, heb ik mij, bij de Verhandeling der twee voorige *Vocalen A* en *E*, beroepen op drie voornaame en met roem bekende Dichtwerken, die met mij daarover volmaakt éénstemmig denken en mijne spelling, in derzelver Werken hebben uitgedrukt. — Immers ontmoet men in hunne *PSALMEN* en in hunne *LIEDEREN* en *GEZANGEN*, bijna op iedere bladzijde, de volgende woorden, met de enkele *o* en de verdubbelde *oo* geschreeven, zoo als dezelve behooren gespeld te zijn; naamelijk, *Eengebooren, haaren, gekooren, waerhoogen, geboogen, gedoogen, oogen, vermogen, beschooren, sporen, blozen, roekelozen, oaren, chaoren, beloonen, bekroonen, wonen, bozen, gedloozan, poosten, toegeschooten, gebooren, flooren, gezwooren, poogen, geboogen, bewoogen, mededoogen, hoven, looven, verdooven, verschooven, loover, gestooten, genooten, stooten, overgoosen, tooken, ontsaaken, gesproken, losgebroken, ver-*

kooren, doorbooren, verlooren, bekooren, bezwooren, nooden, gevlooden, Goden, komen, schroomen, stroomen, toomen, vroomen; hopen, verschoolen, Koning, wooning, — en onëindig veelen meer.

V O O R B E E L D E N .

„ *Neem, Heer! mijn bange klagt ter ooren;*
 „ *Zie, als 't aan woorden mij ontbreekt,*
 „ *Wat d'overdenking in mij spreekt;*
 „ *Gewaardig U, uit 's Hemels chooren*
 „ *Mijn stem te hooren.*

PSALM 5. vs. 1. VAN 1773.

*Gij die mij wilt met eeuwig heil bekroonen,
 Zult mij den weg, het pad des leevens toonen.*

LAUS DEO, Psalm 16. vs. 5.

*Juich, Aarde, juich, juich met de Hemelchooren,
 D'ëénstemmigheid, door God uit God gebooren,
 Door al wat denkt, en denkend voelt, gepreezen,
 Verheft den lof van 't eindloos éénig Weezen!*

GEZANGEN EN LIEDEREN. N°. 19. vers 2.

Uit de aangevoerde voorbeelden blijkt alweder zonneklaar dat men niet schrijven moet *Boom, bomen; Droom, dromen; Zoon, zonen; toon, tonen; noot, noten; ik beloof, wij belonen*, enz. en dat wel des te minder, om dat 'er, door het verënkelen of verdubbelen van deeze *Vocaaal*, een aanmerkelijk verschil ontstaat, in de betekenis van sommige woorden, en men zig gevolgtijk, daardoor ten hoogste zou kunnen vergiften; — gelijk men verneemen kan uit de volgende uitdrukkingen:

„ *Zijt gij de koper van dat koper?*
 „ *Ik heb een Lot getrokken, op één van de vier Loten,*
 „ *die ik in de Lotertje heb genomen.*

„ *De*

„ De Looten van dien Boom beginnen uit te botten.
„ De Sloten of Kasteelen zijn omringd van Slooten of
„ Gragten.

TOREN, is een hoog gebouw.

TOORN, is gramschap. —

VOOREN, die zaak kwam mij te *vooren*.

VOOREN, zijn groeven in den akker, die door de *ploeg* gemaakt worden. —

VOORN, is een bekende riviervisch.

KOORN, is Graan, Veldgewas, waarvan meel gemaalen en brood gebakken wordt.

KOOREN, een zeker geluid, 't welk iemand maakt onder het braaken. — **SIEGENBEEK** schrijft deeze woorden beide *Koren*. —

KOOREN, Zang-Chooren, *Choor* van de Kerk; ontleend van 't fransche woord *choeur*, schrijf ik *chooren* en niet *koren*, gelijk opgemelde Schrijver. — Zie de twee hier-vooren aangevoerde dichterlijke voorbeelden.

HOOREN, doet men met de *ooren*.

HOORN, is een uitwas aan 't hoofd der Dieren, en heeft veelerlei andere betekenissen. —

De noodzaaklijkheid van het verdubbelen deezer *Vocaaie*, blijkt nog nader uit de volgende regelen:

„ De dubble oo (om niet van Poten, Pót

„ Te doen verstaan, noch ook van Goten, Gót.)

„ Dient om 't meervoud van Poot te spellen Pooten,

„ van GIETEN, goot te schrijven en gegooten.”

J: VAN BELLE, WEGWIJZER, pag. 19. —

Het zij mij vergund, om, bij deeze gunstige gelegenheid, nog eenige oogenblikken te blijven staan, bij de verdubbeling der klinkletteren, en de noodzaaklijkheid daarvan, ter bevordering der regelmaatigheid, nader aan te dringen. —

Behalven alles wat daarvan, onder de *Vocaaen a* en *a* reeds is aangevoerd, kan het volgende nog tot nadere opheldering daarvan verstrekken.

De taalkundige Hoogleeraar **A: KLUIT**, in deszelfs spelling der Nederduitsehe Taale, te vinden in de **NIEUWE**

F 3

Bij-

Bijdragen, 2e. Deel, pag. 285. over de verdubbeling der klínkletteren spreekende, toont dat de Latijnsche Dichters, als zij een lange Syllabe te schrijven hadden, daarvoor twee Vocaalen schreeven. (t welk verhaald wordt door PONTOPIDANUS, in de GRAMMATICA DANICA, pag. 17 én bij L. TEN KATE, 11e. Deel, pag. 118, ook nagezien kan worden.) — Dat FABIUS QUINCTILIANUS mede van dat gevoelen was, — en dat het CICERO behaagd heeft, met eene verdubbelde *ii* te schrijven. — TURNEBUS, (zegt hij) verklaart, dat als de oude Latijnen eene lange Vocaal wilden schrijven, zij dezelve verdubbelden; en dat die verdubbeling hun diende voor een lang schrapken, (-) 't welk het kenmerk eener lange Syllabe was. — Dat die verdubbeling, bij de Latijnen, plaats heeft gehad, kan men beweezen zien bij REINESIUS en bij anderen, door hem genemd. — De Grieken, die eertijds hunne lange Vocaalen uitdrukten, hebben naderhand die verlenging of verdubbeling ook ingevoerd. — De Latijnen gebruikten de *aa*, *ee*, *ii* of *j* voor eene lange *a*, *e*, *i*, en schreeven, (volgens het getuigenis van VICTORINUS AFER) *aara*, *voocem*, *feeltx*, of anders streepen zij die letters, ten teken hunner langheid, met een streepken, *ā*, *ē*, *ī*. —

Vervolgens toont de Heer KLUIT, dat naderhand, bij de Latijnen, aan deezé verdubbeling den schop gegeven is, en dat onze alleréérste Taal, nooit anders dan met eene enkele Vocaal is gespeld geworden; maar dat 'er, in vervolg van tijd, eene *regelmaatige*, doch meer naar onze taal geschikte *verdubbeling van Vocaalen*, heeft plaats gehad; — nooit echter zoo algemeen, of men heeft deezé verdubbeling weder laten vaaren, en verwisfeld voor eene, die met de verdubbeling der Grieken en Latijnen overéénstemde; — Zoo hogtans, dat men bleef vasthouden aan de alderoudste gewoonte, om geene Vocaalen in het duitsch te dubbelen, ten ware zij op een Consonant nederkwamen. — Van welk laatste, de Heer L. TEN KATE, 1e. Deel, pag. 118 gezegd heeft: „ Dit kan niet voldoen in 't critieke, „ alwaar langheid en korthéid *altóó* haare aanwijzing be- „ geeren, zoo *wel*, *wannér* in *dezelfde* lettergréép, geen „ medeklinker volgt, als *wannér* een medeklinker de *lettergréép* sult.”

Dit alles alzóo beredeneerd hebbeude, belljdt Profesfor KLUIT verder, dat, daar de geenen die, in de vroege seuwen, de nederlandsche pen voerden, méest allen Moni-

ni-

nken waren, die (van de Latijnsche taal: sig min of meer gewend hebbende) zekerlijk de schrijfgewoonte der Latijnen op onze taal zullen overgebracht hebben.

Zutks nu waar en als gewis verondersteld zijnde, dan vloekt daaruit vanzelf voort, de volgende redekaveling: „ De Latijnen en Grieken, gebruijken in de aller eerste „ tijden, in plaats van eene enkele *Vocaal*, altijd *verdub-* „ *belde klinkers*. De latere Latijnen lieten die verdubbe- „ ling, *gemakshalve* of mischien uit *spaarzaamheid*, vaa- „ ren. — De eerste nederduitsche Penvóerders waren Mon- „ niken, aan die nieuwgevormde Latijnsche spelling, min- „ of meer, gewoón, zoo wel als aan *gemak- en spaar-* „ *zaamheid*. — Zij volgden dus de nieuwigheid der „ Latijnen, in het gebruijken der enkele *Vocaaalen*, — „ wónnen daar door tijd en moeite uit, ten beste van hun „ vadsig leeven, en leidden atzoo derzelver spelling af van „ eene verbasterde en yerstopte bron!

Hadden zij nog maar gedaan, gelijk zij tevens van de Latijnsche Schrijvers hadden kunnen leeren, en de *enkel-* „ *voudige klinkers*, ten bewijze van *verdubbeling*, met een kreetken (-) getekend, dan had men, naar den zin hunner woorden, niet menigmaal behoeven te raaden of te gissen. — Immers is dit alléén een bewijs van de *lang-* „ *heid* aller klinkeren (en anders zijn 'er geene *lange Vocaa-* „ *len*) datze door de verdubbeling der klinkeren gemaakt worden, en die de ouden gebruijken in de plaats van een *bovoegesteld kreetken (-) of apét.* — Zie de NIEUWE BIJDRAGEN, 1e DEEL, pag. 298. —

Na al het geene ik nu reeds, onder de behandeling van drie *Vocaaalen*, over derzelver noodwendige en doorgaande verdubbeling aangetekend en met bewijzen geschaafd hebbe, durf ik aan den bescheiden Leezer overlaaten, om te beslissen of dezulken, die heden ten dage, uit zoogenaamde *spaarzaamheid*, deezen onbetwistbaaren regel der Taale, tragen te vernietigen, niet mogen gehouden worden als *Monnikenwerk* verrigtende?...

Het strekt tot eeuwigduurenden roem onzer Voorvaderen (en dit geuigen de Geschiedschrijvers van alle Volken) dat zij, door vlijt en *spaarzaamheid*, hun Land en hunne Nakomelingen groot en rijk hebben gemaakt; — maar, dat de Nakomelingen, die gezegd worden, door pragt en verkwisting, zigzelve en het Land vermagerd en verarmd te hebben, de *spaarzaamheid* in eenige Lette-

ren der Taaie nu eindelijk willen invoeren, is eene bezu-
niging die althans geen voordeel kan aanbrengen, —
zoo min in de beurs als in de keuken.

Men moet de dubbele *oo* somtijds met accenten tekenen,
om den nadruk der woorden in de Dichtkunde of ook wel
in ongebonden stijl, aan te toonen. Bij voorbeeld:

*Zij heeft haar zwaai en spoor,
Den gantschen Hemel dóór.*

LAUS DEO, Psalm 19. vers. 3.

Ach! zult gij nooit mijn heilzon dóór doen breeken?

Idem, Psalm 22. vers. 1.

Men dient vooral in acht te neemen, om de *oo* met ac-
centen te tekenen, in het woordje *vóór*, wanneer hetzelfde
eene eerderheid van tijd, van gebeurtenis of van eene daad
te kennen geeft, (gelijk het *ante* der Latijnen) zoo wel
als de hooge waerdigheid van de eene zaak boven de
andere; waarvan de twee volgende voorbeelden ten be-
wijze strekken:

*„ De Batavieren hebben dit Land bewoond vóór de Franken.
„ De Godsdienst gaat vóór ons tijdelijk beroep, en dit
„ laatste vóór ons vermaak.”*

Maar in het woordje *voor*, wanneer hetzelfde, (gelijk het
Latijnsche *pro*) eene daad aanwijst, welke ten nutte, ten
behoefte, ten gevalle of ten verzoeke van eenen anderen
persoon of van eene andere zaak verrigt wordt, behoeven
de *oo* niet getekend te worden; — gelijk in:

*Wij strijden voor het Vaderland.
Wij vegten voor de Vrijheid.*

Ik heb lust om te beproeven, of ik hieróp niet een
vasten regel vinden kan, volgens denwelken men, in dit
geval, op goede gronden kan te werk gaan. —

„ 1. De

„ 1. De oo is *hard* en *lang* en moet getekend worden
 „ in de voorzetsels *dóór* en *vóór*, van zoodanige Werk-
 „ woorden, die door de tijdvoeging of *Conjugatie*, die
 „ voorzetsels van het werkwoord afscheiden en verplaatfen.
 „ Bij voorbeeld: *Vóórzeggen*, iets zeggen hetgeen door
 „ een ander nagezegd moet worden; want 'dit maakt: *ik*
 „ *zeg vóór*, — *Gij zegt vóór*; — en 't deelwoord is *vóór*-
 „ *gezegd* of *vóórgezeid*.

„ 2. De oo daarentegen is *lang* en *zagt*, zonder accent,
 „ in dezelfde voorzetsels *door* en *voor*, van gelijkvloeiën-
 „ de Werkwoorden, welken die voorzetsels, door alle de
 „ tijdvoegingen behouden, en van dewelken het deelwoord
 „ gemaakt wordt, zonder het tusschenwerpsel *ge*. — Bij
 „ voorbeeld in het werkwoord *voorzeggen*, vooraf bepa-
 „ len, iets dat gebeuren zal. — Dit maakt (niet gelijk het
 „ voorgaande, *ik zeg vóór*, maar) *ik voorzeg*, *ik voorzeide*,
 „ *ik heb voorzegd*, *ik zal voorzeggen*, en *voorzeggende*,
 „ *voorzegd* of *voorzeid*, &c.” —

Het een en ander zal, uit de hieronder volgende voor-
 beelden, nader blijken:

De <i>óó</i> is <i>hard</i> en <i>lang</i> , in de ongelijkvloeiënde Werk- woorden.	De <i>oo</i> is <i>lang</i> en <i>zagt</i> , in de gelijkvloeiënde Werk- woorden.
Dóórbreeken. Ik brak <i>dóór</i> . Dóórgebrooken. De dag brak <i>dóór</i> .	Doorbladeren, <i>doorbladerde</i> , <i>doorbladerd</i> . —
Dóórbrengen, <i>dóórgebragt</i> .	Doorzoeken, <i>doorzocht</i> . Doongronden, <i>doorground</i> .
Dóórrhaalen. Ik haalde het <i>dóór</i> , <i>dóórgehaald</i> .	Doorlezen, <i>doorlas</i> , <i>door</i> - <i>leezen</i> . Doorloopen, <i>doorliep</i> , <i>door</i> - <i>loopen</i> .
Dóórhelpen, ik hielp <i>dóór</i> , <i>dóórgeholpen</i> .	Doorreigen; <i>doorreeg</i> , <i>door</i> - <i>reegen</i> . —
DóórrEIZEN, reisde <i>dóór</i> , <i>dóór</i> - gereisd. Ik reisde <i>dóór</i> dat vlek. —	Doorreizen, <i>doorreisde</i> , <i>door</i> - <i>reisd</i> . Ik heb dat gantsche Land <i>doorreisd</i> .
Dóórschrabben, <i>dóór</i> geschrabb	Doorsnijden, <i>doorsneden</i> .
Dóórstraalen, <i>dóór</i> gestraald.	Doorsnuffelen, <i>doorsnuffeld</i> .
Dóórstrijken, <i>dóór</i> gestreeken.	Doornvlegten, <i>doornvlogt</i> , <i>door</i> - <i>vlogten</i> .
Dóórawaaden, <i>dóór</i> gewaad.	

In: *door* mij gedaan, de een *door* d'ander, zijn de *oo* kort; maar in: *door* en *door* nat, hij stak hem *door* en *door*, zijzwe lang. —

<p>Vóórkomen, kwam <i>voor</i>, <i>voor</i>-gekomen. —</p> <p>Vóórlichten, <i>voor</i>gelicht.</p> <p>Vóórreemen, <i>voor</i>genomen.</p> <p>Vóórijden, <i>voor</i>gereeden.</p>	<p>Voorspellen, <i>voor</i>spelde, <i>voor</i>-speld.</p> <p>Voorzeggen, <i>voor</i>zeide, <i>voor</i>-zeid.</p> <p>Voorzien, <i>voor</i>zag, <i>voor</i>zien.</p>
--	---

De *oo* zijn lang in *voor*naam, doopnaam; maar kort in *voor*naam, aanzienlijk. — Dit zij genoeg om een' oplettende stof ter verdere naspeuring te geeven.

Laatenwe ons hier, gelijk bij de *ee*, nu nog eenige oogeblikken bezig houden, in het naspeuren der harde en zachte lange *oo*; agtervolgens de handleiding van VAN HEULEN, AMPZING, de BIJDAGEN; maar voornaamelijk volgens den leidraad van den Heer TEN KATE.

De harde lange *oo* wordt gevonden in de woorden.

Bóóg (*arcus*) schiets**óóg**. — in onze ongelijkvloeiende werkwoorden komt ze niet te pas, dan alléén in **KÓóPEN**, **DÓóPEN**, **STÓóTEN**.

Dróóp (*stilla*) een vallénde druppel. — **DRÓóPEN**, drop-pelen, druipen. **DRÓóPSEL** (*liquamen*) sap, vogt, 't welk ergens uit druipt of dróópt.

De zachte lange *oo* komt voor in de woorden.

Boog, van *Buigen*. Als mede in *bedroog*, *bood*, *dook*, 'en in alle de deelwoorden der ongelijkvloeiende werkwoor-den, inwelken men *o* of *oo* onverschillig gebruikt, als *bevolen* of *bevoelen*, *bewoogen*, *gebroken*, *genoomen*, *geschooven*, *gestooken*, *gestoolen*; *gewoogen*, *gewrooken*, *gewwooren*, *verhoolen*, *verschoolen*, *verschooven*, enz.

Dróóp, koménde van *Druipen*. 't deelwoord *gedroopen*. —

GE-

- GENÓÓT**, (*focius, compar*) Bezitter, Medgezel, gelijkflchtig. — Speelgenóót, veennóót, speelnóót, natuurgenóót, enz.
- BÓÓT**: Een schuit.
- LÓÓO**: Schuurwater.
- LÓÓK**: Huislóók, Bieslóók.
- PLÓÓO**, bast, schil van eenen boom.
- RÓÓK**, (*vapor, fumus*) róók van den Schoorsteen.
- SCHÓÓF** of schoove, saamgebonden bondel; koornschóóf.
- SCHÓÓL** (*infurnibulum*) een ovengaffel.
- SCHÓÓT**, (*gremium*) de boezem, 't hart, 't midden.
- SCHÓÓT**, scheidt van een Slot. — **SCHÓÓTVEL**.
- SCHÓÓTKLEED**. **SCHÓÓT** van het zell.
- SLÓÓP**, van een kusfen; overslóp. **SLÓÓPEN**, vernielen.
- SLÓÓT**, (*fossa*) Gragt of graft. In de slóót vallen.
- TÓÓG**, betóóg, vertóóg (*demonstratio*) aantooning.
- LÓÓO**, (*expers*) daar iets aan ontbreekt. **Havelóóo**, bloedelóóo, hulpelóóo. — Een **lóóoze** bloem. Een **lóóoze** deur.
- LÓÓO**, doortrapt, valsch. Een **lóóoze** glimp ergens aangeven.
- LÓÓO**, (*astutus*) schrandel
- GENDOOT**, van **Genieten**. Deelw. *gendoten*. — **Goot** van *gieten*. **Kloof** van *kliiven*. **Kloof** van *kliiven*.
- BOOD**, van *Bieden*. **Gebooden**.
- LOOG**, van *Liegen*. **Geloogen**.
- LOOK**, van *Lutken*. **Gelooken**.
- PLÓOS**, van *Pluizen*. **Geplóozen**.
- ROOK**, van *Ruiken*; **gerooken**.
- ROOK**, reuk. (*odor*)
- SCHOOF**, of schoof, van *schutven*; **geschooven**.
- SCHOOL**, van *schuilen*; **geschoolen**. **Schoot** voor de Jeugd.
- SCHOOT**, van *schieten*; **geschooten**. — **Stoek**, van *stutken*; **gestooken**. —
- SLOOT**, van *slutpen*; **gestloopen**. **Sloopen**, verbergen.
- SLOOT**, van *sluiten*. **Snoof**, van *snutven*. **Snoot** van *snuiten*.
- SPOOT**, van *spuiten*. **Sproot**, van *spruisen*.
- TOOG**, van *Tuigen*, **trekken**, (*trahere*). — **Verdrbot**, **verdrieten**.
- LOOS**, verloos, verloor, van *verliezen*. **Vlood**, van *vlieden*, **vloog**, van *vliegen*. **Vhoot**, van *vlieten*. **Vvros**, van *vrieten*. — **Zood**, van *zieden*.
- LOOS**, schijnbaar, niet wezenlijk. Een **loos** gevegt, **spiegelgevegt**.

Voor-

om zijne schade te verhoeden. — (*)	
Vóórnaam, doopnaam. <i>Jan is zijn Vóórnaam.</i>	VOORNAAM, aanzienlijk. Een <i>voornaam</i> Man.
Zóóg, <i>zog</i> , zóógzél uit de borsten.	ZOOG, van <i>zuigen</i> , gezoogen, van <i>zoogen</i> , gezoogd.
Zóóp, (<i>hausfus</i>), waterputting. — Zóór, een teug in't drinken; waarvan waarfchijnlijk een <i>zóópje</i> .	ZOOP, van <i>zuipen</i> , gezoopen, verzoopen. —

Hetzelfde onderscheid tusschen de *lange* en *korte* oo vindt men ook nog in de volgende zelfstandige Naamwoorden:

Bóóm, (<i>arbor</i>) een Eikenbóóm.	Boóm, eene verkorting van <i>bodem</i> .
Dóór, (<i>stultus</i>) gek, dom. <i>Dóórheid</i> , <i>dóórlichap</i> . Dit is een bijvoeglijk woord.	Door, ergens <i>door</i> . Hij ging <i>door</i> de deur in het huis.
Hóóp, stapel, menigte.	Hoop, verwagting, uitzigt.
Kóól, (<i>caulis</i>) een Tuingewas; roode of witte <i>kóól</i> .	KOOL, (<i>carbo</i>) kool van 't Vuur. Houtskool, turf kool.
Nóór. Eene boomvrugt.	Noor, zwaartigheid, gevaar.
Róók, (<i>fumus</i>) van den schoorsteen.	Rook of reuk; <i>odor</i> .
Róóf, diefstal, buit. Hij leeft van den róóf.	Roof, een korst op een zweef.

Dit alles vindt men ook in de AMSTERDAMSCHER KAMER IN LIEFDE BLOEIËNDE; *pagina 25.*

Agtervolgens eene naauwkeurige opgaafe van den Heer L: TEN KATE, wordt de harde lange oo, ook gevonden en gehoord in de navolgende woorden: *alsóós, antwóórd, blóót, bóóg, bóóm, bóór, bóór*, (een halsfnoer) *bóót* (*scapha*) *boótsgezel, bóótsman, bróód, dóód, dóóf, dóóp, dóór, dóós, dróóm, gelóóf, góór, gróót, hóófid, hóóg, hóógtijd, hóón, hóóp, jóól, kleínóód, klóóster, klóór, knóóp, kóón, kóóp, króós,*

(*) Over de woorden met den uitgang in *óóds*, zal agter of aan het slot dezer Letter O breeder gesproken worden.

króds, kródst, lóó, (Eeklóó, venlóó, zongerlóó,) lóó, lóóff van de boomen, *kóówerk, lóóg, lóók, lóón, lóóp, (toelóóp, duiklóóp,) lóós, móór; nóó, óótmóed, óóg, óók, óóm, óór, óórbaar, óórdóel, óórlóf, óórlóg, óórspróng, óóst, póó, róó, slóót, stróóm, zóóm, zóón, zóós, tresóór, zróóst, vóós, vróón, wóórd, zóó, zóóm, zóór, enz.* —

De hiervooren opgegeevene staaltjes kunnen voldoende geächt worden, om een denkbeeld te geeven van de *diálekt*-spelling. Dit alles intusfchen te willen navolgen, zou gewis met veele zwaarigheden gepaard gaan; — 't welk vermoedelijk ook de reden is, waarom de Heeren HOÖFT en PELS, die begonnen hadden, zulks in hunne schriften in te voeren, naderhand daarvan hebben afgezien, omdat het hun aan griffe onderscheidinge ontbrak; volgens de aantekening te vinden in de TAÁL- EN DICHTKUNDIGE BIJDRAAGEN, 1e. Deel, pagina 212. — Intusfchen heeft de Heer MARTEN SCHAGEN, deeze onderscheiding van de *harde* en *zachte lange ee* en *oo* waargenoomen, in deszelfs Vertaaling van HANWAYS REIZEN.

Voor en aléer wij van de Verhandeling deezer *Vocaaal* afscheiden, zal ik mij nog eenige oogenblikken bezig houden, met eenige aantekeningen over de lange en korte enkele *o*.

Van dit onderscheiden gelaid, kunnen we, als een vasten regel opgeeven, naamelijk dat de *o* lang is, in de voorzetsels *onder* en *over*, in zodanige ongelijkvloeiënde werkwoorden, die de gemelde voorzetsels, in de tijdvoeging, van het zaaklijke deel des werkwoords afscheiden, en alzóo het deelwoord met het tusfchenwerpsel *ge* vormen; — terwijl de *o* integendeel zegt is, in de gelijkvloeiënde werkwoorden, in wier deelwoord dan ook dat tusfchenwerpsel niet gevonden wordt.

De *o* is lang in:

ONDERhouden, onderdrukken,
óndergehouden.

ONDERstaan, op de ónderste
plaat staan, *óndergestaan.*

De *o* is kort in:

ONDERhouden, in weezen be-
houden. Ik zal hem *onder-*
houden, het deelwoord is
onderhouden.

ONDERstaan, onderneemen; na-
vorschen, — *ónderstaan.*

ON-

ÖNDERKRIIPEN; <i>ündergekroopen.</i>	ÖNDERKRIIPEN, benadeelen. <i>Onderkroopen.</i>
ÖNDERHAALEN, <i>ündergehaald.</i>	ÖNDERHAALEN, bereiken. <i>Onderhaald.</i> —
ÖVERTREEDEN, overheensla- pen. <i>Övergetreden.</i>	ÖVERTREEDEN, ongehoorzaam zijn. Een bevel <i>overtreeden.</i>
ÖVERLEGGEN, van de eene op de andere plaats leggen. — <i>Övergelegd.</i>	ÖVERLEGGEN, beraadslaan, o- verweegen; — <i>overlegd.</i> —
ÖVERWEEGEN, te veel gewigts geeven, ten tweedemaal weegen. <i>Över-gewoogen.</i>	ÖVERWEEGEN, beraadslaan, een zaak <i>overweegen.</i> —
ÖVERWEEGEN, naar de eene zij- de overhellen. De eigenlief- de zal altijd <i>överweegen.</i> —	ÖVERWEEGEN, — iets in o- verweeging neemen, alvoo- rens daarop te besluiten. —
ÖVERLOOPEN, met de voeten ergens <i>overheenloopen</i> ; <i>Ö-</i> <i>vergehoopen.</i>	ÖVERLOOPEN, iets met zijne gedagten, ter vlugts <i>over-</i> <i>zien.</i>
ÖVERLOOPEN, tot den vijand <i>deserteeren.</i>	ÖVERLOOPEN, te veel bezoeken aan iemand geeven, en hem daardoor lastig vallen. Ik heb hem nooit te veel <i>over-</i> <i>loopen.</i>
ÖVERLOOPEN, over den rand storten.	
ÖVERKOMEN, ergens <i>overheen-</i> <i>komen.</i> <i>Övergekomen.</i> —	ÖVERKOMEN, gebeuren, bejé- genen. Dat ongeluk is mij nu, ten tweedemaal <i>over-</i> <i>komen.</i>
ÖVERKOMEN. Een bezoek gee- ven aan een' afwezig vriend.	
ÖVERZETTEN, <i>övervaaren</i> over eene Rivier. Laat u met de Schuit <i>överzetten.</i>	
ÖVERZETTEN, van de eene taal in de andere <i>överzetten.</i> —	

Onder de oude Dichteren worden 'er gevonden, die met sommige woorden van dezen aart, op eene zeer ongeregelde wijze omgesprongen hebben; — als schrijvende bij verkorting; *överblijven*, voor *overgeblijven*; — *överzog-*
ten.

ten, voor overgebrogten rouw, dat is zoo veel als verduurden; — overkomen, voor overgekomen of wedervaren. — Overgeeven booswicht, voor overgegeeven booswicht. Zie de PROEVE VAN TAAL EN DICHTKUNDE VAN HUYDECOPER, vermeerderd door van LELIENVELD, 1e. Deel, pag. 119, en 120, en zijt bedagt dat dit geen navolging verdient.

De gelijktuidende woorden, walken ik, onder deeze Letter heb kunnen oppeuren, zijn de volgende:

OMSLAG. M.	Couvert; van eenen Brief. Ik zend U deezen brief, onder <i>omslag</i> of couvert.
OMSLAG. M.	Belemmering, omstandigheid. Maak tog geen <i>omslag</i> .
OMSLAG. M.	Wordt ook gebruikt in den zin aener belasting op Landrijën, bijwijze van <i>omslag</i> .
OMSLAG. M.	In een gemeenen stijl, is <i>koekenbak</i> .
ONDERHOUD. O.	Leevensbehoefte, kost en kleederen.
ONDERHOUD. O.	Saamenpraak. Dat <i>anderhoud</i> duerde lang.
ONDERHOUDEN.	Bensdeelen; onderdrukken in iemants beroep.
ONDERHOUDEN.	In leeven behouden, van alles voorzien.
ONDERHOUDEN.	Geboorzaamen, nakomen. Gods geboden <i>onderhouden</i> . Zie Hooftr Waarneemingen, agtes het 1e. Deel van TEN KATE, pag. 726. —
ONDERHOUDEN.	In onderhandeling komen. Ik zal hem daar over ernstig <i>onderhouden</i> . HOOFD maakt ook onderscheid tusschen de woorden <i>omzien</i> (<i>circumspicere</i>) en <i>omzien</i> (<i>advidendum</i> .)
ONGELIJK.	Hobbelig, niet effen. Die weg is <i>ongelijk</i> .
ONGELIJK.	Ongeëlvormig. Gij zijt uzelfen <i>ongelijk</i> .
ONGELIJK. O.	Onbillijke behandeling; verongelijking.
OORD. M.	Gewest, hoek, Landstreek. Hij woont in dien <i>oord</i> .
OORT. O.	Een vierdepart van een Gulden. <i>Oortje</i> , een vierde van een' stuiver.
OORDEEL. O.	Kennis, begrip, redelijk vermogen der ziele.
OORDEEL. O.	Vonnis, uitpraak. Het <i>oordeel</i> is geveld.
OORDEEL. O.	Wordt genomen voor zwaare straffen en plaagen, van Gods wege, over een Land of Volk. — In den <i>Bijbel</i> wordt gesproken

	ken van het <i>laatste oordeel</i> of het <i>oordeel des grooten dags</i> .
OOR-DEEL. O.	Een gedeelte van het <i>oor</i> ; — gelijk <i>oor-rand</i> , <i>oor-zoom</i> . — Een mijner vrienden herinnert zig, in eene oude nederduit-sche Vertaaling van de <i>PASSIE</i> , geleezen te hebben: <i>Ende Petrus sloeg den Dienstknecht des Hoogenpriesters, ende hiew hem een OORDEEL af.</i>
OPHOUDEN.	Niet afneemen. Zijn hoed <i>ophouden</i> .
OPHOUDEN.	Niet voortvaaren. Van werken <i>ophouden</i> .
OPHOUDEN.	Onderhouden. Iemant den mond <i>ophouden</i> .
OPHOUDEN.	Insluiten, tegenhouden. Het water tuschen sluizen <i>ophouden</i> .
OPHOUDEN.	Vertoeven, blijven. Zig ergens te lang <i>ophouden</i> .
OPHOUDEN.	Verletten, ongelegenheid aan doen. Ik zal u niet lang <i>ophouden</i> .
OPHOUDEN.	Aan de praat houden. Gij zult hem wel wat <i>ophouden</i> .
OPHOUDEN.	In een' kwaaden zin, is huisvesten, herbergen. Dieven <i>ophouden</i> .
OPSCHIKKEN.	Vercierien, optooiën. Zij kan zig wat netjes <i>opschikken</i> .
OPSCHIKKEN.	Plaatsmaaken. Wilt gij wat <i>opschikken</i> ?
OPSTEEKEN.	Opensteeken. Een vat <i>opsteeken</i> .
OPSTEEKEN.	Opheffen. De handen <i>opsteeken</i> .
OPSTEEKEN.	Wegsteeken. Den degen <i>opsteeken</i> .
OPSTEEKEN.	In pragt en weelde toeneemen; het hoofd verheffen.
OPTREKKEN.	Naar omhoog haalen. De brug <i>optrekken</i> .
OPTREKKEN.	Opvoeden, onderwijzen. Kinders <i>optrekken</i> .
OPTREKKEN.	In de Wapen komen. De Burgers zullen morgen <i>optrekken</i> .
OPTREKKEN.	Onrustig en slaaploos den nacht doorbrengen.
OPVOLGEN.	In rang op elkander volgen.
OPVOLGEN.	In iemants plaats een amt bekomen.
OPVOLGEN.	Nakomen, gehoorzaamen. De bevelen <i>opvolgen</i> .
OPVOLGEN.	Inwilligen, toelaaten. Gij moet den wil van een kind niet altijd <i>opvolgen</i> .
OPVOLGEN.	In een eigenwilligen, lijdlijken of <i>passiven</i> zin, zonder eenig bevel, iemants <i>aart</i> , <i>begeerte</i> of <i>humeur</i> opvolgen.

OR

- ORDE. V. Schikking, nette plaatsing. Schikt die Boeken in *orde*.
- ORDE. V. Tugt, onderwerping, gehoorzaamheid. Die Meester onderhoud een goede *orde*.
- ORDE. V. Bevel, last. Hebt gij mijne *order* volbragt? VAN ORDE komt ORDELIJK of (zoosommingen schrijven) *ordentlijk* met den nadruk op de *o*, en vooral niet *ordentelijk*, zoo als men wel eens geschreven vindt, en veelal in de dagelijkse taal hoort spreken, welke laatste ten eenemaal af te keuren is. —

Het zal (zoo ik vertrouw) den taallievenden Leezer niet onaangenaam zijn, omtrent dit fraaië stuk onzer spelling het volgende in overweëging te neemen, als ontleend zijnde van den beroemden HUYDECOOPER, op wiens gezag alle taalkundige Schrijvers zig beroepen, en die daar over aanteekend heeft, hetgeen hieronder volgt:

„ Zoo schrijft men *ordenloos*, zonder order en *ordentlijk*, niet *ordentelijk*. De Heer TEN KATE, (dus vervolgt hij) „ in zijn GRONDSLAG VAN GEREGLDE AFLEIDING, Verhand- „ ling I. § 5. maakt een fraaië opmerking omtrent de „ genschap onzer duitche Taaltakken, (reeds meermaalen „ door ons aangevoerd) naamelijk: *datze altoos den klem- „ toon op het zaakelijke deel der woorden laten vallen*. Op „ deezen regel, en niet zonder grond, roemende, belijdt „ hij echter dat dit wankele in het woord ORDENTELIJK. „ Wij zullen hier, voor dien Heer pleiten, gelijk we nu „ dikwils voor ons zelfs gedaan hebben, zeggende dat het „ tegenwoordige bedorven gebruik van spreken, niet mag- „ tig is het gezag van welgestelde regelen te doen wanke- „ len; vooral wanneer men verschilt van het gebruik on- „ zer beste Schrijveren. — Als we met die raadleeven- „ is het zeker, dat ook in dit woord, de klemtoon valt „ op het zaaklijke deel. Bij voorbeeld:

„ J. REVIUS, in het JAARDICHT op de VERLOSSING „ van DEVENTER, pag. 256.

Als 's heijr aan wederzij was ordentlijk geschaert.

„ HOOFT in Velzen, Act. II. Sc. I. vs. 8.

*Hij is gevangen; en zal hier haast weezen, met
De schaar van Edellien en Heeren Bondgenooten,
Hem voerend' ordentlijk: ik koom vooruit*

„ En Act. III. v. 81. — *Wie kan ordentlijk verquikken
Een' Staat ter doods toe krank en weer in orde schikken
Als d'opperoverheid onórdlijk words beliedt?*

„ Noch eens Act. V. aan 't einde

In vrijheid ordentlijk uw burgerij laat treên.

„ G. Brandt, Poëzij pag. 502. — *het ordentlijk bestieren.
En eendragt van den staat.*

„ A. Hoogvliet, Abraham den Aartsvader. B. V. pag. 109.
*'t Alpratende gerucht, dat waarheid met de logen
Onórdentlijk vermengt.*

„ Doch de t heeft hierin weder nat zo veel te doen, als
in om wvent wil, te vinden v. 619. Zo zegt men ook
„ Naamentlijk, voor Naamelijk, en Gezaamentlijk, voor
„ Gezaamelijk. Wij hebben voorheenen iemand gekend,
„ die ook dit woord uitsprak *gezaamentlijk*. Doch een
„ kwaade uitspraak vernietigt geen goede regelen. Van
„ orde of orden komt *ordelijk* of *ordenlijk*. Zo dit mede
„ waardig is bepaald te worden, houden wij 't laatste be-
„ ter, omdat we bij de Ouden doorgaands vinden *ordene*, of
„ *oordene*, even gelijk *redene*; nu bij ons, op dit spoor,
„ *orden* en *reden*: echter schrijftmen altijd *redelijk* doch
„ *ordenlijk* vinden we al bij Kiliaen; hoewel ook Plantijn
„ reeds voor hem, *ordentlijk* geschreeven had. — Van
„ *weezen*, komt ook op diezelfde wijze, *weezenlijk*, schoon
„ nu ook al veeltijds *weezendlijk*.” Men zie deeze ver-
„ dediging van TEN KATE, door HUYDECOPER, in den
„ ouden druk der PROEVE VAN TAAL- EN DICHTKUNDE, pag.
„ 356 en 357. Ik ben, na eene opletende beschouwing van
„ het ternédergestelde, van gedagten dat men schrijven moet,
„ van *orden*, *ordenlijk* en *ordenloos*; waardoor de klemtoon
„ op het zaaklijk deel des woords blijft vallen. — SINDEN-
„ BEEK heeft *ordelijk*. — Tegen de spelling van *ordentlijk* en
„ on-

onordenslijk heb ik niets, omdat het woord daardoor niets verliest. — Ik schrijf bij *naame* of *naamelijk*; — van *open*, wordt *opentlijk* en *openbaar*; — van *weezen*, *weezendlijk*; — van *bescheiden*, — *bescheidenlijk* en *bescheidenheid*; — van *geneegen*, *geneegenheid*. — Men moet spellen *welleevendheid*, met inlaating van de *d*, omdat men zegt en schrijft *welleevend*. (*)

Het zal niet ongepast gerekend of geoordeeld kunnen worden, dat ik, vóór het sluiten der Verhandeling van deeze Letter, nog het een en ander terhede stelde, over het gebruik der woorden, die den uitgang hebben in *loos*, en waarvan reeds met een enkel woord gesproken is; — woorden, die door deezen uitgang, aanduiden eene *beroving* of een *gemis* van het geene allenthalve zeer noodzaakelijk is. — Immers, zoo betekent *Baardeloos*, zonder *baard*; — *Broodeloos*, zonder *brood*; — *Eerloos*, zonder *eer*; — *Eindeloos*, zonder *einde*; — *Ouderloos*, zonder *ouderen*; — *Moederloos*, zonder *Moeder*; — *Vaderloos*, zonder *Vader*, enz. — En wat nu verder. *Breidelloos*, *grondeloos*, *handeloos*, *hoofdeloos*, *kinderloos*, *kunsteloos*, *liefdeloos*, *maateloos*, *magteloo*, *naameloos*, *neeringloos*, *noodeloos*, *nusteloos*, *peilloos*, *raadeloos*, *reddeloos*, *roerloos*, *rusteloos*, *rijmloos*, *schadeloos*, *schrifteloos*, *schuldeloos*, *smelteloos*, *spraakloos*, *staar*, *zeloos*, *straffeloos*, *tongeloos*, *toomeloos*, *trouweloos*, *troosteloos*, *verstandeloos*, *vlekkeloos*, *vrugteloos*, *weerloos*, *wette*, *loos*, *zielloos*, *zorgeloos*, *zouteloos* en meer andere woorden van deezen aart, beduiden moeten, acht ik *noodeloos* den lezer vóór te stellen; wijl dezelve allen den bovengemelden regel volgen, — volkomen goed zijn en alzoo geschreeven en gebezigd moeten worden. — Intuschen worden 'er Schrijvers en zelfs voornaame Dichters onder ons gevonden, die van sommige deezer woorden, mijnes oordeels, een verkeerd gebruik gemaakt hebben; — Onder anderen vindt ik ergens de uitdrukking geboekt van een *talloos tal*, waarvan geen ander denkbeeld te maaken is dan van *een getal zonder getal*, 't welk eene ongerijmdheid insluit, en waarvoor ik liever schrijven zou een *onstelbaar getal*, een *getal* dat *niet geteld* kan worden. — Deze uitdrukking ontmoet men in het volgende

Proo-

(*) Een fraai Vertoog vindt men hierover in de nieuwe *Vaderlandsche Letteroefeningen* 1805. N°. 8. pag. 342 enz. MANGELWERK.

Voorbeeld,

*Om den oorsprong van 't heelal,
Door ons talleloos getal
Talleloozen lof te geeven.*

TIJDWINST in LEDIGE UUREN, 1e. Deel, blad 235.

Hetzelfde vind ik ook in de dikwils aangehaalde LIEDEREN, en GEZANGEN, — en wel in de volgende dichtregelen.

*D'onpeilbre Zee bergt in haar' ruimen schoot
Een talloos tal van Schepselen, klein en groot,
Die in haar kretts al' weemkend speelenvaaren.*

GEZANG 4. vers 13.

Dan, daar het schijnt dat die bewoording hier gebezigd is, ter bevordering van de voetmaat in het vers, zoo blijkt het aan den anderen kant, dat de Schrijvers zelve daarvan overtuigd zijn, en dat ook mijne, te vooren, hierop gemaakte aanmerking, gegrond en zeer gepast is geweest. — Men leest in het vierde vers van hetzelfde VIERDE GEZANG, de volgende woorden:

*'t Ontelbaar tal van vrugtbre dalen daalde,
Ter juiste plaats, die Gods bevel bepaalde.*

In de HISTORIE DER WALDENZEN, VAN M: SCHAGEN, pag. 39. leest men: *Een ONTELBAAR GETAL van onnozels en godvrugtige Menschen werdt hierdoor op allerlei wijze, van goed en bloed, lijf en leeven beroofd.*

Wijders vindt men in deeze GEZANGEN, in de PSALMEN van LAUS DEO en anderen, gewaagd van *Grondlooze Oceānen*, van *eindelooze Eeuwigheid*, — ook van *onmeetbare Eeuwigheid* en *onuitputbren lof*, enz. —

Behalven de opgegevene woorden, is 'er nog één van dien art en mede in *loos* uitgaande, waarmee al vrij zonderling omgesprongen wordt, — naamelijk met het woord *Rokeloos*. — In den HARTSPIEGEL, bladzijde 55, vindt men *Rukeloos* en bladzijde 59 *Rokeloos*. — Bij BOON VAN EN-

ENGLANDT, in de opdracht voor AMINTAS, leest men *Reukeloos*, en *Roekeloos* in 't VERBOND DER GENADE en 't LIED VAN STON VAN SELS, bl. 281. — *Reukeloos* is zonder reuk, en sommigen hegten aan dat woord de betekenis van *vermeesel*, waarvoor ik liever gebruik het eerste woord. *Roekeloos* en dit laatste vindt men ook alléén bij SIGGENBERK. —

5. DE V O C A A L U.

Deze onze vijfde *Vocaäl* of alléénklinker, geeft een klank van zigzelve en maakt een lettergreep of *Syllabe*, in de woorden *u*, *uwe*, *uwer*, *uwes*, *uma*, tot *uwent*, *ulieden*, *uriäs*, *uberlingen*, *uso*, *ufngen*.

De *u*, op zigzelve alléén, is een persoonlijk vóórnaamwoord, aanwijzende den perfoon tot wien men spreekt; bij voorbeeld:

Onnozele Izaäk, 't geld U, 't geld U, mijn Zoon!

HOOGVLIET, in den AARTSVADER, 106. Boek.

De *u*, vergezeld van eene *w*, en alzoo *uw* vormende, is een bezittend vóórnaamwoord, aantoonende iemants hoedanigheden, bezittingen, onderdaanen, of het géén hem verder mogt toebehooren, ofte aan hem toegeëigend kan worden:

Beide de aangevoerde stellingen, zal men duideljk bevestigd vinden, in het volgende

Voorbeeld.

*Omhelst den Zoon, van ouds U toegezeid,
Eer dat zijn toorn U neêrvell' voor onz' oogen;
U op uw weg tot stof doe wederkeeren,
Wanneer zijn wraak, gewekt door uw gedrag,
U, onverhoeds, zou door haar gloed verteeren,
Tot slaaving van zijn langgehoond gezag.*

LAUS DEO, PSALM 2. vers 6.

U alléén, noemen de Latijnen *Pronomen substantivum et*
Uw, pronomen adjectivum. Séwa noemt U 's *pronomen*
demonstrativum, en Uw 's *pronomen possessivum*, in deszelfs
 Spraakkonst, pag. 45. Ik vertrouw dat niemand mijner Lee-
 zers zoo min als ik om de voorkeur van het eene boven
 het andere, van den haanebalk zou willen vallen.

Uw', met eene afsnijding, vindt men veeltijds geschree-
 ven, zoo wel in *prosa* of in ongebonden stijl, als in de
Poëzije of in dichtmaat, zonder dat de Jeugd of een één-
 voudig Leezer weet, wat zulks beteként.

Dit woordje, aldus (uw') gespeld, is eene verkorting of
 inkrimping van het bezittende voornaamwoordje *UWEN*, en
 wordt, op die wijze, alléén gebruikt in de verbulging van
 manlijke enkelvoudige zelfstandige Naamwoorden, in den
zweeden, derden, vierden en *zesden* naamvalle, ter bevoer-
 dering van de voetmaat, of van den maatklank in het rijm. Bij

Voorbeeld.

- „ *Neem uwen Izaäk, (tids sprak de Majesteit.)*
 „ *Uw' Zoon, uw' eenigen, uw' lust en welbehagen;*

HOOGVLIEU, in het 100. BOKK.

Hier staan die woordjes allen in den vierden naamval of
 in *accusativo*, of men

Intuschen moet men dezelve nimmer anders alzoo ge-
 bruiken; den voor manlijke zelfstandige naamwoorden, zoo
 als hierboven is gezeid en aangewezen; — want *uw* en
uwe worden onverschillig gebézigd, — *uw* voor manlijke
 en onzijdige naamwoorden, in den *Nominativus* of eerste
 naamval, dat is den *Noemer*, waarmede de zaak genoemd
 wordt, — *uw* en *uwe* voor alle vrouwelijke naamen, in den-
 zelfden *casus*; — bij

Voorbeeld.

- „ *Is don uw Zegen in een' vloed, uw gunst in haag*
 „ *En al uw min verkeerd in wandereuden toren?*
 „ *Kan Menschen-offer uw metdoogend oog bekorent*

DEZELFDE, alsboven.

No-

Nota. De Dichter gebruikt hier, om de woortmaat, het woord *toren*, voor gramfchap; — 't welk *toorn* moest weezen; (volgens het voorafgaande voorbeeld uit *LAUS DEO.* — Want *toren* betekent een hoog en *doorgaands* spits gebouw. — *Doorgaands*, zeg ik hier met overleg, om dat men ook *flompe torons* vindt!..

De *U*, zig tusfchen twee medeklinkers gefield vindende, heeft een kort en fchel geluid, en wordt fchielijk en kort uitgesproken, in de volgende woorden: *dukkel, dul, dun, durven, dus, dutten, duffel, truffel, burgt, snuf, fnug, plug, rug, ruk, druk, kruk, krut, ful, vulken, fullen, kunne, druppel, knuppel, huppelen, fchurf, turf, fchulp, fchutten, fufsen, fchurk, wulpsch, zult, enz.* —

Men moet de *U*, even zoo als de voorige klinkers; met twee flippen tekenen, wanneer dezelve, in eenige woorden, niet tot de onmiddelijk voorafgaande, maar tot de volgende lettergreep behoort; gelijk in de volgende te zien is: — *waaruit, daaruit, vooruit, agteruit, alcinuis, Kergliis, Marijs, ouütspreeklijk, vrijuit, rouduit, Decius, Palladium.*

Sommigen gebruiken *uy*, in plaats van *ui*, en fchrijven *duyt, luyt, fuyver*, zoo als *Séwel* ook heeft gedaan; maar deeze spelling is verouderd en verworpen, uithoofde dat de *y* of *ipflon*, voor geen nederduitsche letter wordt erkent en althans voor geen alléenklinker kan gehouden worden. Van hetwelk meer zal worden aangetekend, onder de letter *IJ*.

De *u* heeft in sommige woorden onzer taal, de plaats van de *e* ingenomen, en is daarvan dus de plaatsvervanger geworden. — Eertijds fchreef men *gold, holt, kolt, old*, zoo als nog heden de Duitschers doen; maar wij spellen heden *goud, hout, kout, oud*, en hebben nog ons *old-amp* in het Departement van *Croningen*. — De Franschen ook fchreeven voordeezen, *col, fol, fol*; maar thans fchrijven zij: *cou, fou, fou*, — fchoon zij nog behouden *colier, foldatre* en *folder*.

De *u* en *o* worden onverfchillig gefchreeven, in *kark* en *kork*; — *wurm* en *worm*; — *druppel* en *droppel*; — *wachtend* en *ochtend*; — *truffel* en *troffel*; — *vulmolen* en *volmolen*. —

Onder onze nederlandsche Schrijvers zijn 'er bekend die voor *duur* en *muur*, gefchreeven hebben *duer* en *muer*, enz. Dan dit is eene verouderde spelling, die ten eeuwigen da-

dage behoort verbannen te blijven uit de bataaffche taal. —

EU intusfchen fchrijft men, en te regt, in de woorden, *deugd, jeugd, jeukte, vreugd*, enz. —

Deeze *diphthong* of tweeklank heeft in fommige onzer woorden, de plaats ingenomen en bezet van de zachte *o* der voorige Schrijveren. — *Molen* en *Meulen* fpeft men nog onverschillig. — Voor *loze* fchrijft men thans *leuze*; — voor *opsporen*, *opspuren* en *nafpuren*; — voor *volen*, *vesten*; — voor *fove*, *fleuve*; — voor *florén*, *fleuren*; — voor *kozelen*, *keuzelen*, terwijl men alle de bovengenoemde woorden nog beurtelings gebruiken kan, zonder merkelyken aanftoot, — en de volgenden, die men nooit bezigen moet, nog maar enkel gehoord worden uit den mond van 's gemeen, en die althans in geen openbaar Gefchrift zoudén voegen, naamelijk *deur*, voor *door*; — *wenun* voor *woonen*; — *heunig* voor *honig*; — *zeun* voor *zoon*; — *Greuningen* voor *Groningen*; — *Keuning* voor *Koning*; — *zeumer* voor *zomer*; — *geweunte* voor *gewoonte*, en *fleuren* voor *flooren*, &c.

De onderftaande woorden, almede met *eu* gefpeld, kan men gebruiken, zoo wel in de verkeerfing als in gefchrift, als wettige en ftemgerechtigde leden onzer taale, — naamelijk *breuk*, *deugen*, *deur*, *dreunen*, *geur*, *geus*, *hekuvel*, *keugel*, *heugen*, *jeukte*, *keuken*, *kouvel*, *keutel*, *kneuzeren*, *keur*, *leure*, *peuteren*, *preutelen*, *reuk*, *reuzel*, *fcheur*, *fleutel*, (eertijds *fofel* van *fof*) *zeuteren*, *verbeuren*, *vleugel*, *zeug*, enz. — Welken ook allen eertijds met de zachte *o* pleegen gefchreeven te worden. — Men zie de NIEUWE BIJDAGEN, 1^e. Deel, pag. 330 en 331, en vergelijkte daarmede de Werken van TEN KATE, 1^e. Deel, pag. 279 en 11^e. Deel, pag. 22.

De *u* fchrijft men verdubbeld (*uu*) en men moet dezelve, (zoo wel als de *a*, *s* en *o*) verdubbeld fchrijven, in het meervoud van alle zoodanige woorden, in wier enkelvoud de verdubbelde *uu* noodzaaklyk moet gefchreeven worden. — Agtervolgens deeze bepaaling, fchrijf ik, omdat ik oordeel alzoó te moeten fchrijven: *fchuur*, *fchuuren*; — *ik zal fchuuren*; — *muur*, *muuren*, *bemuurd*; — *tuur*, *tuuren*; — *kuur*, *kuuren*, *gekuurd*; — *vuur*, *vuuren*, *ik vuur*, *zij vuuren*; — *uur*, *uuren*; — *ik gluur*, *ik verduur*, *zij gluuren*, *zij verduuren*; — *ik huur*, *wij huuren*, *gehuurd*, enz.

Voor-

Voorbeelden.

- „ *t Eeuwig Alvermogen,*
 „ *Bragt de Hemelboogen,*
 „ *Door zijn woord, in 't licht;*
 „ *t Heeft de fonkervuuren,*
 „ *Die den tijd verduuren,*
 „ *Door zijn Geest gesticht.*

LAUS DEO., Psalm 33. vers 3.

- „ *Die zich, ook in zijn heilig' uren,*
 „ *Door zuivren Godsdienst laat bestuuren.*

LIEDEREN EN GEZANGEN, 70. vers 5.

Volgens de wet der spaarzaamheid, zouden de bovenstaande woorden geschreeven moeten zijn *vuren, verduren, uren, vuren*; waarvan het enkelvoud alsdan gevolgtijk ook zou worden: *ik vur, ik verdur, ur en vur*, ofte zoo die economisten willen; *ik vure, ik verdure, ik vure*, &c.

Niettegenstaande ik voor de verdubbeling der *uu*, in de bovenstaande woorden, mij, op gronden van taalkunde, heb verklaard, zoo ben ik nogtans niet van het gevoelen van sommige openbaare schrijvers, die in de woorden *huuwelijk, afschuwelijk, gruwelijk*, de *u* verdubbelen, — omdat ik zulks niet noodig achte, als zijnde dezelve aan geene verbulging of tijdvoëging onderworpen; en omdat de enkele *u* hier alléén voldoende is.

Bij voorbeeld.

- „ *Wat is de moedwil gruwlijk,*
 „ *Als hij in kracht verschijnt;*
 „ *Wat is 't vernuft afschuwlijk,*
 „ *Als 't wordt door haat verfinjd.*

GEZANG 123. vers 1.

Ik schrijf *zuur*, *zuurdeeg*, *zuuring*, *verzuuren*. Eindelijk, onder de Verhandeling van deeze *Vocaal*, tot de gelijkkluidende woorden *genade* zijnde, heb ik de volgende aangetekend:

UIT.	Niet te huis. Mijnheer is <i>uit</i> .
UIT.	In, met, door middel van, <i>uit</i> een glas drinken.
UIT.	Geëindigd, gedaan, geblascht, ledig. Mijn schrift, da kermis, 't vuur, het glas is <i>uit</i> .
UIT.	Ergens van daan. Brieven <i>uit</i> den Haag.
UIT.	Door, vanwege. <i>Uit</i> kragte van 't <i>Placaat</i> .
UITBREKEN.	Losraaken, ontvlugten. De Gevangenen zullen <i>uitbreken</i> .
UITBREKEN.	Uitflaan, uitkomen. Het zweet zal hem <i>uitbreken</i> .
UITBREKEN.	Steeken, verpoozen. Ik zal wat van mijn tijd <i>uitbreken</i> .
UITDOEN.	Blusfchen. De kaers, het vuur <i>uitdoen</i> .
UITDOEN.	Uitwisfchen. Een vlak <i>uitdoen</i> . Een streep <i>uitdoen</i> .
UITDOEN.	Bewijzen, betoogen. Die drogredenen zullen ter zaake niets <i>uitdoen</i> .
UITDRUKKEN.	Uitpersen. Citroemen <i>uitdrukken</i> .
UITDRUKKEN.	Uitfpreeken. Hij kan zig wel <i>uitdrukken</i> .
UITERLIJK.	Uitwendig. Men kan 'er <i>uiterlijk</i> niets aan bespeuren.
UITERLIJK.	Ten langsten. Maandag <i>uiterlijk</i> is hij hier.
UITGELEZEN.	Doorgelezen. Ik heb dat Boek geheel uitgelezen.
UITGELEZEN.	Van groote waarde, voortreffelijk. <i>Dat</i> is uitgelezen <i>goed</i> .
UITLEGGEN.	Wijder of ruimer maaken. Ik moet mijn rok laten <i>uitleggen</i> .
UITLEGGEN.	Verklaaren. Den Bijbel <i>uitleggen</i> . — UITLEGGER is een Verklaarer van duistere zaaken, en UITLEGGER is een kustbewaarer, een Vaartuig op stroom liggende. — Ook is <i>uitlegger</i> een lange rib van 't Galjoen.
UITLEKKEN.	Lekkende leegloopen. Het bier zal <i>uitlekk</i> .

UIT

- UITLEKKEN.** Aan den dag komen. Dat geheim zal wel *uitlekkén*.
- UITMAAKEN.** Saamenstellen. Dat zal die som wel *uitmaaken*.
- UITMAAKEN.** Schelden. Zij zal u *uitmaaken* voor alles wat lelijk is.
- UITMAAKEN.** Ten einde brengen. Ik zal den twist wel *uitmaaken*.
- UITRUSTEN.** Zig verfrischen. Ik moet wat *uitrusten*.
- UITRUSTEN.** Gereedmaaken. Schepen *uitrusten*.
- UITRUSTEN.** Iemant voorzien van al het noodige tot de reis.
- UITSLAG. M.** Uitëinde, uitkomst. Die zaak zal wel een goeden *uitslag* hebben.
- UITSLAG. M.** Verkoop van goederen, suksgewijze.
- UITSLAG. M.** Een behoortijk overwigt op de Schaff.
- UITSLAG. O.** Vuurigheid aan de handen of elders.
- UITSTEEKEN.** Voorwaars schieten. Dat zal te ver *uitsteeken*.
- UITSTEEKEN.** Berooven. Iemant de oogen *uitsteeken*.
- UITSTEEKEN.** Uitmuntén, overtreffen. Zij wilt altijd boven een ander *uitsteeken*.
- UITSTEEKEN.** Raaden. Wij zullen 'er om *uitsteeken*.
- UITSTEEKEN.** De handen toereiken om iets aan te bieden of over te neemén.
- UITSTEEKEN.** Aanvallen, beledigen. — De handen naar iemant *uitsteeken* om hem te slaan. —
- UITTREKKEN.** Losmaaken, uirrukken. Ik zal dien tandlaas ten *uittrekken*. — Een spijker uit den muur *uittrekken*.
- UITTREKKEN.** Zig ontdoen, afleggen. Zijne kleederen *uittrekken*.
- UITTREKKEN.** Verlaaten. De Soldaaten zullen morgen van hier *uittrekken*.
- UITTREKKEN.** Uittreksels maaken. Ik zal de goede gedagten van dien Schrijver, uit deszelfs Werken *uittrekken*. —
- UITVALLEN.** Een *uitval* doen uit een belegerde Stad.
- UITVALLEN.** Geschieden, gebeuren. Hoe zullen toch die zaaken *uitvallen*?
- UITVALLEN.** Wegvallen. Zijne hairen zullen *uitvallen*.
- UITVLUGT. V.** Een middel om te ontkomen.
- UITVLUGT. V.** Toevlugt tot een Leugen, kwinkslag of loopje. Hij weet altijd een *uitvlugt*.

UIT.

UITVLUGT. V.	Uitspanning , verkwikking. Zij houdt veel van een <i>uitvlugt</i> .
UITVLUGT. V.	Een verzet of wéér van Rechten. Affsijd doende van alle <i>uitvlugten</i> en weeren van Rechten.
UITVOEREN.	Verzenden, vervoeren naar andere Landen. Koopgoederen <i>uitvoeren</i> .
UITVOEREN.	Verrigten. Ik zal dat wel alléén <i>uitvoeren</i> , ter uitvoer brengen. —
UITWIJZEN.	Aantoonen, doen blijken. Zijne daaden zullen het wel <i>uitwijzen</i> .
UITWIJZEN.	Uitspreken, vonnis vellen. Een geding <i>uitwijzen</i> . —
UUR. O. en V.	Een tijds gedeelte; het vier-en-twintigste deel van eenen dag.
UUR. V.	Eene der heidensche Godinnen, die gezegd worden, den Zonnewagen, dansfende te volgen. —

Ik heb het eerste woord *uur*, als onzijdig en Vrouwlijk en dus onder twee geslachten opgegeeven; — omdat men zegt: *het uur* en *de ure*; — even zoo als men zegt: *het oog* en *de ooge*; — *het oor* en *de oore*. — In de PROEVE van HUYDECOPER, bladzijde 47, leest men: „ dat de „ ouden, omdat hun tongslag veel zagter was, schreeven „ *de antwoorde, de ure, de ooge, de oore, de avontuur*; „ maar dat onze scherphheid nu zegt: *het antwoord, het „ uur, het oog, het oor*.” — Intuschen hoort men nog dikwils zeggen, en men vindt ook geschreeven: *in de ure des doods, ter goeder ure*.

6. DE VOC A A L, IJ.

Bij de voorgaande vijf *Vocalen* of alléénklinkers, heb ik aangetoond en (zoo ik vertrouw) bewezen, dat zij allen, hoofd voor hoofd en alzoo ieder op zigzelve, niet slegts een zuiveren klank geeven; maar ook tevens een *Syllabe* maaken, — 't welk het voornaame en eigenlijke kenmerk van eenen klinker is. — Terwijl 'er nu onder de Schrijvers geweest zijn, die deeze onze letter IJ, voor geen *zeste Vocaal* erkennen wilden, en dezelve van haar burgerrecht hebben willen berooven, maar alléén de eerstgenoemde vijf daarvoor gehouden hebben, vind ik mij verpligt om aan te toonen, dat men dezelve, niet dan op de onrechtmatigste wijze van haar wettig stemrecht kan berooven.

Alvoorens deezen grondslag op goede bewijzen te doen rusten, moet ik eene bepaaing maaken van de Letter IJ op zigzelve, omdat sommigen daardoor de *y* of *ypsilon* verstaan, — over het gebruik van welke twee letters, de taalkundige Schrijvers nimmer éénsgezind hebben gedacht.

Door onze *zeste Vocaal* versta ik de letter IJ, met twee stippen getekend, en ik blijf nog volkomen van gevoelen, gelijk ik zulks reeds voor zes-en-dertig Jaaren ben geweest, dat men geen andere, dan deeze, in onze zuiver nederdultsche Taal gebruiken moet; welk een en ander ik zal trachten aan te toonen en te staaven. —

„ Groot (zegt Profesfor KLUIT, in deszelfs aantekeningen op HOOGSTRAATENS NAAMLIJST, pag. 510 en 516.)
 „ mag ik met den Heer HUYDECOOPER zeggen, is sint
 „ eenige Jaren, de onkunde in een stuk, dat zoo gering
 „ is als dit. Dat deeze uitlandsche *y* (dat is de *ypsilon*
 „ waarvan hierboven gesproken is) in onze taal niet
 „ alléén niet voege, maar in 't geheel uit de lijst der nederdultsche Letteren behoorde te worden uitgewischt,
 „ toont ons de Heer HUYDECOOPER, in zijne PROEVE,
 „ pag. 664; en L: TEN KATE, 1e. Deel, pag. 116, zegt
 „ 'er dit van:

„ De Latijnsche *y*, schoon die van de Grieksche
 „ *ypsilon* ontleend zij, hebben onze Drukkers, sedert
 „ eenige Jaaren, hetzelfde doen gelden als onze langklinker *ij*.”

„ Schan-

„ Schande is 't (vervolgt de Heer KLUIT) dat goede „ Schrijvers hunne Schriften dus van de Drukkers be- „ zoedelen laten. Hunner lomtheid is de oorzaak; dat „ dit algemeen taalbederf zich ten dezen dage, door alle „ nederduitsche Schriften verspreid hebbe; — als een „ kanker zij voortgekropen, en wat moeite men aan „ wende, men niet in staat zij om 'er zijne Schriften te „ gen te bewaren.”

Of dit bovenstaande intusschen, voor traage verstanden niet genoeg ware, zal ik 'er nog bijvoegen, het volgende, saamelijk;

Dat de *y* geen Duitche letter is, maar eene Latijnsche, vervangende in die taal de Grieksche *Υ*; — als in *Pythagoras*, *Cyres*, *Tyrannus*, *Polydemon*, enz. Haar klank zweemde pertijds naar *diederu*; — waarom de Hoogleeraar A. KLUIT, denklijk geschreeven heeft *Murthe*, *Cupres*, in stee van *Myrthe*, *Cyres*. — Tegenswoordig spreekt men haar niet anders uit, dan als een enkele *i*. — Zie AMPZING'S TAALBERICHT, pag. 46 en HUYDECOPER'S PROEVE, pag. 644. — De Nederduitsche *j* is, door verbastering der Schrijfkonst, in *y* veranderd, door het omhaalen van het bovenste streepje, en *i* en *j* en *y* zijn dus maar ééne letter.

Dat men voormaals de *ij* gebruikt heeft, getuigt NILOË, pag. 42. — S. AMPZINO, ziende dat de *ij* overal de plaats bezet en ingenomen heeft, heeft daarom wel willen goedvinden, om ze als den langklinker, in plaats van de *ij* der Ouden te gebruiken, in *pijlen*, *lijlen*, *rijke*, *mijne*, *sijne*, *lijden*, enz. (*) De Schrijvers der Nieuwe Bijdragen (†) zeggen: „ eindelijk zien wij ook met vermaak, „ dat deze Berijmer verworpen heeft, die verbasterend „ teekening der letter *y*, die dus lange, tot groot achter- „ deel van nette Taalkunde, de plaats heeft ingehouden „ van de rechte en echte dubbele klinker *ij*, gelijk over- „ vloedig getoond is.” — Dat de *y* uit onzen Letterlijst behoorde te worden verworpen, gevoelden reeds voor lang verscheide groote Taalkundigen. — Ten tijde van VAN HEULEN, bijna anderhalve eeuw geleeden, was de *y* nog voor de

(*) Taalbericht, pag. 51.

(†) II. Deel. bl. 345.

enkele / algemeen gangbaar, en daarom zegt hij dat HERTERUS AMESINGIUS en VAN DER MYLE, in zijne Spraakbeschrijvinge, dit zeer wel waarnamen; schrijvende *zaey, macy, reyn, mooy, heyl*, enz. en hij was van gedagten, dat, indien men daar voor schreef, *zaai, maai, rein, mooi, hell*, enz. men niets aan de volkomenheid der woorden ontneemen zoude (§).

„ it wierdt bij de Aalouden dikwils gebruikt, en meesl voor *ij*; als blijkt uit WILLERAMUS: *ille zu mjr*, ijt tot mij. — Zoo schreeven de Vlamingen, *vercrigt zilm goed*, (**). *Mijn, fin*, sprak men uit als *mijn, fin* (††), en daarom worden die geenen billijk bestraft, die *ii* bij de Omlen aanzagen voor *u*, en schreeven *xuu, tut, ge-luok*, voor *zijn, tiit, gelick, of zijn, tijt, gelijk*. — *Rijmcrontick* betekende *Rijmcrontijk*, en deeze *ii* is naderhand onder het maakfel van *ij* geschreeven geworden. Dit *ii*, eens voorl, genoeg ter staavinge van het gebruik der *ij*. Wij zullen nu overgaan om aan te toonen in welke woorden men dezelve bezigen moet. —

De *ij* moet geschreeven worden:

10. In de volgende werkwoorden, die ik met derzelver tijdvoegingen en verbulgingen, ten nutte en tot onderrigting van mijnen Leezer, ter neder heb gesteld:

Bedijden	bedeeg	bedeegen . . . . .
Bedrijven	bedreef	bedreeven . . . . .
Belijden, belijdenis	beleed	beleeden . . . . .
Benijden	benijdde	benijdt . . . . .
Bedijken	bedijkte	bedijkt . . . . .
Beklijven	beklijfde	beklijft . . . . .
Beslijken	beslijkte	beslijkt . . . . .
Bezwijmen	bezweem	bezweemen . . . . .
Bijten <i>met den mond</i>	beet	gebeeten . . . . .
Bijten, <i>een gat in 't ijs maaken</i>	hijte	gebijt . . . . .
Blijken	bleek	gebleeken . . . . .
Blijven	bleef	gebleeven . . . . .

Cijf.

(§) Zie zijne Néderd. Spraakk. 1633. pag. 11.

(**) TUJNMAN, oude en nieuwe Spreekwijzen, pag. 13.

(††) NIEUWE BIJDAGEN, 1. Deel. pag. 321.

Cijferen	cijferde	gecijferd
Dijên	deeg	gedeegen
Drijven	dreef	gedreeven
Prijten	frijue	gefrijt
Gelijken, gelijkenis	geleek	geleeken
Gerijven	gerijfde	gerijfd
Grijnen	greên	gegreeuen
Grijpen	greep	gegreepen
Grijzen, <i>grijs worden</i>	grijsde	gegrijsd
Grijzen, <i>een afgrijzen hebben</i>	grijsde	gegrijsd
Gijzelen	gijzelde	gegijzeld
Hijgen	hijgde	gehijgd
Hijfschen	hijfchte	gehijfcht
Hijliken	hijlikte	gehijlikt
Kaftijden	kaftijdde	gekafstijd
Kijken	kêek	gekeeken
Kijven	keef	gekeeven
Krijfschen	krijfchte	gekrijfcht
Knijpen	kneep	gekneepen
Krijgen, <i>ontvangen, neemen</i>	kreeg	gekreegen
Krijgen, <i>oorlogvoeren</i>	krijgde	gekrijgd
Krijten, <i>huilen, weenen</i>	kreet	gekreeten
Krijten, <i>mek krijt beschrijven</i>	krijtte	gekrijt, bekrijt
Kwijnen	kwijnde	gekwijnd
Kwiften	kweet	gekweeten
Lijden	leed	geleeden
Lijken	leek	geleeken
Lijmen, <i>met lijn fmeeren</i>	lijmde	gelijmd
Lijmen is ook teemen met de stem	—	—
Lijnen	lijnde	gelijnd
Lijften	lijfste	gelijft
Mijden, <i>verwijden</i>	mijdde	gemijd
Mijgen	meeg	gemeegen
Mijten, <i>op mijten zetten</i>	mijtte	gemijt
Mijmeren	mijmerde	gemijmerd
Mijnen, <i>andermijnen</i>	mijnde	gemijnd
Mijnen, <i>mijn roepen op eene</i>	Verkoopig	—
Nijgen	nijgde	genijgd
Nijpen	neep	geneepen
Ontlijven	ontlijfde	ontlijfd
Onderwijzen	onderwees	onderwaezen
Ontbijten	ontbeet	ontbeeten

On-

Ondermijnen	ondermijnde	ondermijnd
Overlijden	overleed	overleeden
Prijzen, <i>roemen</i>	prees	geprezen
Prijzen, <i>prifeeren</i>	prijdde	geprijsd, <i>geprifaerd</i>
Pijnen	pijnde	gepijnd
Rijden	reed	gereeden
Rijgen	reeg	gereegen
Rijten	reet	gereeten
Rijven	rijfde	gerijfd
Rijzen	rees	gereezen
Rijmen	rijmde	gerijmd
Rijpen	rijpte	gerijpt
Rijfelen	rijfelde	gerijfeld
Schijnen	scheen	gescheenen
Schrijden	schreed	geschreeden
Schrijven	schreef	geschreeven
Slijpen	sleef	gesleepen
Slijten	sleet	gesleeten
Smijten	smeet	gesmeeten
Snijden	sneed	gesneden
Splijten	spleet	gespleeten
Spijgen, <i>Spuwen</i>	speeg	gespeegen
Spijten	speet	gespeeten
Stijgen	steeg	gesteegen
Stijven, <i>'t linnen</i>	steef	gesteeyen
Stijven <i>in 't kwaad</i>	stijfde	gestijfd
Strijden	streed	gestreden
Strijken	streek	gestreken
Spijzen	spijsde	gespijsd
Trijsfelen	trijfselde	getrijsfeld
Twijffelen	twijffelde	getwijffeld
Twijgen	twijgde	getwijgd
Twijnen	twijnde	getwijnd
Tijën	teeg	geteegen
Verlijden	verlijdde	verlijd
Verdwijnen	verdween	verdweenen
Verwijzen	verwees	verweezen
Vrijden	vrijdde	gevrijd
Vrijën	vrijde	gevrijd
Vrijven of Wrijven	wreef	gewreeven
Verwijden	verwijdde	verwijd
Verlijmen	verlijmde	verlijmd
Verwijderen	verwijderde	verwijderd

H

Ver.

Verbrijselen	verbrijselde	verbrijseld
Verblijden	verblijdde	verblijd
Verfijnen	verfijnde	verfijnd
Verrijken	verrijkte	verrijkt
Verbijsteren	verbijsterde	verbijsterd
Verwijlen	verwijlde	verwijld
Verwijven	verwijfde	verwijfd
Verijzen	verijdsde	verijds
Vijlen	vijlde	gevijsd
Vlijen	vlijde	gevljnd
Vlijmen	vlijmde	gevljmd
Wijken	week	geweeken
Wijten	weet	geweeten
<i>Wijten is verwijten</i>		
Wijzen	wees	geweezen
Wijden, toewijden	wijdde	gewijd
<i>Wijden is wijdermaaken:</i>		
Wijchelen	wijchelde	gewijcheld
Wijpelen	wijpelde	gewijpeld
Ijken	ijkte	geijkt
Ijlen	ijlde	geijld
Ijzen	ijdsde	geijds
Zijgen	zeeg	gezeegen
Zwijgen	zweeg	gezweegen
Zwijken	zweek	gezweeken
<i>Zwijken is bezwijken</i>		
Zwijmen	zweem	gezweemen
Zijpen	zijpte	gezijpt
Zwijmelen	zwijmelde	gezwijmeld
Zwijnen	zwijnde	gezwijnd, &c.

2. De *ij* moet gefchreeven worden, in de onderftaande woorden, die meerendeels afgeleid zijn van de voorige werkwoorden: *Blijde, blijk, brij, brijke, brijne, bij, bijbel, bijl; Cijffer, cijnsbaar, cijs, cijsken; Dozijn, drijven, dwijl; Fkerecijs, francijs, fijs; Gelijk, getij, grijs, grijs, gtj; Hij; Knijf, krijt, kwijl, kijker, kijkgat, kijnboom, kizel; Lijf, lijm, lijn, lijt; lijffer; Mij, mijl, mijn, mijter; Nijd, nijdig, nijptang, nijper; Onvrij, ontijdig; Plijfter, partij, plij, prij, prijs, pij, pijl, pijn, pijp, pijper, pijzel; Rhijn, Rhijnsburg, rijk, rijkdom, rijm, rijp, rijs, rijst; Slijpsteen, spijker, spijt, spijtig, slijk, slijm, srijd, stijl; Termijn, terwijl, trijn, trijp, tijd,*

ryd, *tijm*, *tijk*, *stijtel*, *twijffel*; *Vrij*, *vrijdom*, *vrijheid*, *vijt*, *vijver*, *vijzel*, *vlijm*, *vlije*, *vlijtig*, *vijg*, *vijl*; *Wij*, *wijd*, *wijde*, *wijk*, *wijl*, *wijn*, *wijting*; *Ijl*, *tjk*, *fs*; *tjaset*, *tjfelijk*, *tjstelder*; *Zwijn*, *zwijn*, *zij*, *zijde*, *zijn*. —

3. In de volgende verouderde, uitheemsche, en bijna half-genaturaliseerde woorden, moet ook de zuiver nederduitsche *ij* geschreeven worden, — als daer zijn *armezijn*, *armijne*, *antijk*, *artikel*, *bagijn* of *begijn*, *baldewijn*, *bandijs*, *radmijn*, *tamijn*, *cappelijne*, *carbijn*, *carlijnt*, *carmoesjn*, *castjne*, *chirurgijn*, *colijk*, *clemtjnsteen*, *confijt*, *dijle*, *fluwijn*, *gordijn*, *gijbert*, *heremijt*, *hermelijn*, *jasmijn*, *konijn*, *levijn*, *lijfland*, *lupijn*, *medicijn*, *maga-zijn*, *muzijk*, *natjn*, *niel*, *olijve*, *onijkel*, *paradijs*, *parijs*, *patrijs*, *parvijs*, *pekerijn*, *perijket*, *pepijn*, *polijs*, *prakt-zijn*, *profijs*, *pijlaar*, *pijnboom*, *quintijn*, *qurijn*, *sardijn*, *sarijn*, *sauzijs*, *schrijne*, *sijs*, *spijke*, *stettijn*, *tamborijn*, *sapijt*, *tarrijnvogel*, *turijn*, *tijber*, *tijger*, *tijnboom*, *valencijs*, *vijnen*, *vermaleziden*, *wijnand*. —

Onder deze laatste woorden, die men eertijds met *ij* gespeld heeft, zijn 'er eenigen die men, in vervolg van tijd met *ie* begonnen heeft te schrijven, of ook met de epkele *i*, als *antiek*, *bandier*, *heremiet*, *muziek*, *subtiel*, *trafiek*, *Iperen*, *Riga*, *Tiber* of *Tyber*. — Sommigen schrijven, *antica*, *trafick*.

* De *ij* maakt, op zigzelve, eene *Syllabe* of lettergreep, in de woorden *ijzer*, *ijzerwerk*, het *IJ*, *ijsad*, *ijken*, *ijzeren*, *ijzenboorn*, *ijkroom*, *ijzen*, *ijzelen*, *ijzerkquid*, *ijzendijk*, *ijverig*, *ijveaar*, *verijdelan*, eiz. —

Wij hebben de gewoonte om in sommige woorden onzer taale, die met de letter *ij* eindigen, nog eene *e* agter dezelve te voegen, en alzoo te schrijven *ije*, aan het slot van de volgende woorden: *Abdijs*, *alverijs*, *artillerijs*, *avarijs*, *habbelaarijs*, *beuzelaarijs*, *boakerijs*, *borgerijs*, *cancelaarijs*, *castelenijs*, *cleresijs*, *danserijs*, *femelaarijs*, *glantzerijs*, *haaperijs*, *harpijs*, *haverijs*, *haspelaarijs*, *heerschappijs*, *hoererijs*, *huichelaarijs*, *jokkerijs*, *jeukerijs*, *kladderijs*, *kokerijs*, *koppelaarijs*, *kraamerijs*, *kwisterijs*, *landvoogdijs*, *lazerijs*, *lekkernijs*, *meeferijs*, *meijerijs*, *muurverijs*, *musterijs*, *mengelerijs*, *mesterijs*, *maatschappijs*, *melodijs*, *plakkerijs*, *pavijs*, *poezijs*, *pluimstrijkerijs*, *posterijs*, *rooverijs*, *sacristijs*, *flaavernijs*, *flaaverijs*, *spexerijs*, *srooperijs*, *schildarijs*, *talmerijs*, *trafortijs*.

toverije, vlesdij, vlijmerije, veinzerije, voderije, waarzeggerte, wiclaarije, &c. SINGENBEEK schrijft *zbdij*, &c. zonder *s*.

In alle deze woorden wordt de *ije*, éénsgalms en als een enkele *ij* uitgesproken; maar in de woorden *Lombardij, Normandij, Picardij, Tartarij, Turkij*, enz. worden die twee letters, afzonderlijk gehoord en uitgesproken; om welke reden de *z* daarin met twee stippen wordt getekend; hetwelk somtijds in andere woorden ook moet gedaan worden, wanneer men dezelve, ter bevordering van de voetmaat der dichtkunde, eene lettergreep langer maakt; doot het vormen van de laatste letter, tot eene *Syllabe* op zigtelvé.

Dat de Spelling der hiervooren opgegeven woorden met *ije*, de eigenlijke en algemeen erkende spelling is, zal ik beroogen, uit de manier en wijze, op dewelke men van dezelve gebruik maakt in de Poëzij:

Voorbeelden.

„ 8 Letterhelden die, als wak're hovenieren,
„ De nutte geuren zigt der Letterlekkernij”

KORTEBRANT, LOF DER DRUKKUNST

„ Opdat al't edelste uit Egipte word' verkoren,
„ Van kostlijkheden en van dierbre lekkernij,
„ En tot sieraaden van de brulofsfeest gedij”

HOOGVLIET, IN ABRAHAM.

„ Niet om de slaauwe schets van mijne Poëzij,
„ Maar om het voorwerp van mijn woorden schilderij”

KORTEBRANT, als boven

Uit de affnijding agter de *ij*, in de opgegeven voorbeelden, bespeurt een opmerkend Liefhebber der Taale, dat de *s* weggelaaten is, die er anders bij behoorde, maar die er nu, om geene andere reden van weggelaten is, dan om

om de voetmaat van het rijm; gelijk zulka altijd gebedien moet, in de verbuiging van soortgelijke zelfstandige Naamwoorden; maar, ten einde het ook blijken moge, dat men diezelfde woorden ook gebruikt, met uitdrukking van de *ij* en *e* ieder afzonderlijk en op zigzelve; (alsmede om dezelfde voetmaat) voeg ik nog het navolgende voorbeeld hierbij:

„ *Al lost hij, met tēn' slag, uit harde flavernijē,*
 „ *Al wat moest bukken voor de wreede dwingelandijē.*

HOOGVLIEK, IN ABRAHAM.

In de NAGELATEN GEDICHTEN en SPRAAKKONST van F. DE HAES, op bladzijde 10. en in alle de Werken onzer beroemdste Dichteren, vindt men hiervan menigvuldige blijken. En hierbij laten we de behandeling der woorden berusten, die met de letters *ij* en *ije* geschreeven moeten worden; vandaar overgaande tot de zoodaanigen die men met *ei* moet spellen, en door het algemeen gebruik thans zoodanig gespeld worden; terwijl die verëenigde letters, daartu een klank geeven, zeer ovsrëenkomsig met dat dor *ij*. —

Dezelven zijn, onder anderen: *eenerlei, drieërlei, geëwerlei, honderderlei, allerlei, menigerlei, veelerlei, vierderlei, zesderlei, vijftienderlei*, enz.

Behalven in de voorgemelde woorden, moet men de *EI* ook gebruiken:

1. In de volgende gelijkvloetënde werkwoorden, die in de tijdvoeging aan geene verändering van letteren onderhevig zijn, maar de *ei* door alle de tijden behouden; als: *arbeiden, ik arbeide, geëarbeid*, enz., alsmede: *beleiden, beïden, bereiden, bleiken, breïdelen, zeïten, deïnen, dreïgen, dweïlen, eïgonen, eïndigen, eïschen, eïzen, feïlow, geïnsteren, greïnen, heïen, hëllew, heïnen, hoïsen (higten) heïten (genaamd zijn), heïten, kellen, klappoïen, klainden, kleïnnen, kreïten, leïden, meïnen (meenen) weïgen, ontweïden, pellen, peïnen, plaveïden, pdeïten, preïten, rammeïten, reïden (bereiden, reëden) reïken, reïven, reïnigen, reïzen, schreïen (schreïden) steïpen (steëpen), spetymeïen, spreïden, steïgen, stëllen, telkanen (tëkenen), tweïnen, velleïen, velleïgen, veïnnen, verkleïnen, verpeïnen, verreïken, versalzen,*

zen, verspreiden, vleien, weiden, (waken)-weiffelen, weigeren, zellen, enz.

2. In de volgende woorden, van de bovengemelde Werkwoorden meerendeels afgeleid, als: *arbeid, beir (beer), beitel, beïeren, beleid, bedreiging, bleik, breidel, brein, boekweit, dwell, ei, eik, eiland, ei-lieve, einde, eisch, feil, geit, geneigdheid, gepeins, gerammei, geveinsd, geylei, grein, heide, heike, heil, heilig, heining, heir, keile, klet, kluw, kleinzing, kreis, leiband, mei, meid, meined, onrein, onveilig, peil, prei, reiger, rein, reiniging, reipel, reis, stein, steil, spreï, steiger, teiken, trein, veil, veilig, veiding, verkleining, vermeiden, (zig verlustigen) verspreiding, wei, weinig, weite, weiffeling, weigering, zeil, zeide, zeisen, zweidler, enz.* — Alsmede in alle de Naamen in *stein* eindigende, *Isfelstein, Ravestein, enz.* — met alle de naamen in *heid*, als *dolheid, zorheid, boosheid, zagtheid, hardigheid, zinnelijkheid, enz.*

3. De *ei* moet geschreeven worden in de onderstaande uitheemsche woorden, waarvan eenigen ten zoodemaat verouderd en geheel in onbruik zijn geraakt, zoodanig datze zelden, in onze hedendaagsche schriften gevonden worden; en anderen, min of meer, *genaturaliseerd* zijn en alzoo eenig burgerrecht verkreegen hebben. — Zie hier dezelve, in eene alphabetische orde: *Balleis, beïerd, bleiz, bleine, breissem, Capitein, castellein, cicorei, conrefeit, contréï, careï; Dein, deininge, digniteit, domeine; Eiffel, eikot, Fontein, forneis, freisel, fuseï, fustein; Gelei of jelei, gleï; Heide, heinze; Karsei, kerweï, Lakkei, lamprei, lauweit, lavei, livrei, leiden, lei; Mazeik, mapleine, maspein, meïer, mein of stulfmeel, mainard, meindert, meinken, meissen; Nerein; Omeïse; Palei of polai, pastei, peis of vrede; paleis, peisterew, plein, pleite, pomei, porrei, porcelain, purrei; Refrein, reïms, reinier, reinken; Schalmei, scharlei, seïne, sixetne, speivogel, steigerwald, steir; Teïle, tierelein, teï; Keïnoot, vesperein, viïein, vleissem, Vogelheim; Waardein, weidsch, weïpe, weïzel, weïsen, weïtkruid, zeide, enz.* —

Ik heb deeze woorden niet aangetekend, om dezelve weder ter taale in te voeren. — Dat dezelve intuschen alzoo geschreeven zijn geworden, kan men beweezen vinden bij *TEN KATE*, 10. Deel, pag. 176-210.

Het is daarēnboven van eene volstrekte noodzaaklijkheid, dat men weete een onderscheid te maaken tuschen yeele

woor-

woorden onzer taale, die met *ij* of met *ei* gespeld moeten worden, omdat, door die onderscheiden spelling, een overgroot verschil ontstaat, in de betekenis van dezelve; gelijk ik alweder, op het gezag van bovengemelden Taalkenner zal aantoonen, uit de hietonder volgende:

Met *ij* schrijft men :

BERIJDEN, Eén paerd *berijden*.
Blij, blijde, verheugd, blijmoedig, vrolijk; verblijd.
BLIJK, teken, bewijs. —
BLIJKEN, aan den dag komen.
KRIJTEN, met krijt besmeeren. Ook *huiten*, *wenen*.
LIJDEN, verdraagen, dulden, smerten *lijden*.
LIJNEN, streepen maaken of *liniëeren*.
MIJDEN, vermijden, ontgaan.
NIJGEN, groeten, gelijk de Juffers doen.
PIJLEN, vuurpijlen. —
RUIZEN, zig verheffen, hooger worden.
STIJL van eene deur. *Stijl* van schrijven, *schrijfstijl*.
TRIJN, is de naam eener Vrouws.
VERMIJDEN, ontgaan, nalaaen.
VERRIJKEN, rijk maaken, geld verzamelen.
VLIJËN, gelijkleggen, zoo als men hout of turf doet.
VIJL, een Werktuig om het ijzer te *vielen*.
WIJDEN, verwijden, wijder maaken.
WIJKEN, uit den weg gaan, of plaats maaken.
IJKEN, de gewigten en maaten merken.

Met *ei* daarëntegen :

BEREIDEN. De spijs *bereiden*.
BLEI, is een visch.
BLEEK, Linnenbleék.
BLEIËN, het linnen bleeken.
KREITEN, vertoofnen, toornig maaken; gram worden.
LEEDEN, geseiden, langs den weg. —
LEINEN, leiden, den weg wijzen. —
MEIDEN, dienstmaagden.
NEIGEN, geneigd zijn; waarvan geneigdheid.
PEILEN, de diepte onderzoeken
REIZEN, van de eene plaats naar de andere.
STEIL, hoog-opgaande. Een *steilen berg*. —
TREIN, nasleep, stoet, gevolg. —
VERMEIDEN, zig verlustigen.
VERREIKEN, zig verrekken aan armen of beenen. —
VLEIËN, lief koozen, naar den mond praaten. —
VEIL, te koop. Ik ben datgoed *veil*. — te koop *veilen*. —
WEIDEN, graazen, in de weide gaan. —
WEIKEN, weeken in't water.
EIKEN, een *Eikenboom*, *Eikenhout*.

Ijs, water dat door de koude	En of <i>etich</i> , 'begerete', aan-
bevrooren is.	spraak op <i>ist</i> .
Zijde, voortbrengfel van de	ZEMER, van zeggen. Men <i>zeide</i>
Zijwormen. <i>Zijde</i> ; kant,	niets daarop. —
gaat aan de regterzijde.	

Zie hierover TEN KATE, 2e. Deel, van pag. 181, tot 206. —

Het wordt eindelijk tijd om aan te toonen, in welke woorden men de *y* of *ipilon* gebruiken kan, — naamlijk alléén in de zoodanigen die uit andere Taalen zijn ontleend en in de onze met dezelfde letteren, en dus ook met dezelfde spelling, behooren gebruikt te worden. — dat is in: *Abydus*, *Asfyriën*, *Chysamnestra*, *Cymbel*, *Cypres*, *Cydné*, *Cybelé*, *Egypte*, *Hydaspes*, *Hysop*, *Mysceenen*, *Monosyllabe*, *Pyrrhus*, *Pyrauide*, *Scylle*, *Sylabe*, *Synede*, *Thymber*. — Uit den klank derzelve kan men hooren, dat de *i* alléén daarin voldoende zoude zijn, wijldien men ze, op die wijze, wilde naturaliseeren; terwijl ik nochtans oordeele dat men beter doe dezelve te laaten zoo ze is, naamlijk een vreemdeling. —

In veele andere en eigen woorden onzer Taale, waaru men eertijds de vreemde *y* gebruikte, (en waartegen wij, hiervooren, gezien hebben dat Professor KLUIT zoo sterk heeft geijverd) heeft men naderhand de enkele *i* ingevoerd en voor *duyt*, *luyt*, *uyt*, &c. geschreeven *duit*, *luit*, *uit* en veelen meer; — welke laatste spelling dan nu ook alléén de gewetigde spelling is.

Hetzelfde lot is aan de *y* te beurt gevallen in de fransche taal, en daaruit is gemelde vreemde Letter, even als bij ons, ten eenemaal verbaanen en vervagen, door de enkele *i* in de woorden *essay*, *luy*, *icy*, *tey*, &c. Zoo als men eertijds schreef, maar die thans geschreeven worden *essai*, *lui*, *ici*, *loi*, &c. — Intusschen wordt de *y* in de fransche Taal nog als een Vocaal gebruikt, in de woordjes *y*, *il y a*, *il y va*, *yraic*, *yvoire*, *yvre*, *yvrogne*, &c. en als een Consonant (even als een *j*) in *yens*.

Eindelijk; vermits 'er veelen gevonden worden, die met de twee vóórnaamwoordjes *mij* en *mijn*, op eene zeer zonderinge en zeer flordige wijze te werke gaan, en daardoor der-

derzelver onbedrevenheid in hunne eigen Moederzals ver-
raaden, zal het niet ongepast zijn, om hier te laten vol-
gen eene bepaling van de wijze, op welke men zig be-
hoorlijk en gepast van dezelve kan en moet bedienen.

1.) Mij is een persoonlijke vóórnaam, betrekkelijk alléén
tot den geenen die spreekt en het woord voert.

2.) Mijn is een bezittende vóórnaam; zijnde op iemants
eigendom of op hetgeene daartoe maar eenige betrekking
heeft.

De volgende Rechtenregelen zullen beide deezé stellingen
nader ophelderen :

- „ At mij! hoe klopt mij 't hart! ó ijsfelijke woorden!
„ ó Hemel! moet ik dan mijn' eigen zoon vermoorden!
„ Moet ik mijn' érnigen, mijn' Izaäk, ó swaart!
„ Op 't ouer' keelen! moet ik 't harte van mijn hart
„ Doorboren met het staal, en met verwoede handen,
„ ó Onmenschlijk wroeten in mijn eigen ingewanden!
„ ó Ijsfelijk beval! ó Godt! mijn toeverlaat!
„ Is dan uw zegen in een' vloek, uw gunst in haat,
„ En al uw min verkeerd in donderende toren;
„ Kan menschenoffer uw meddogen oog bekoren!
„ Welann! eisch mij: ik zal verheugd en onbenou.
„ Mijn leden strekken op het heilig' offerhout.
„ En zelfs als offeraar van mijzelven, onbezweken,
„ 't Vuur in den stapel, 't mes mij in den boesem staken.
„ Terwijl ik stervende u mijn Heilverbontsgod noem'
„ En in de hoope van mijn zaligh erfdeel roem'.”

HOOGVLJET X. Boek van den AARTSVADER.

En alzo heb ik, onder de Verhandeling van deezé let-
ter, en over het algemeen van de zes *Vocaaalen*, getragt om
alles te zeggen, wat daarvan, met eenige mogelijkheid ge-
zeid kon worden. — Gelijk agter de voorige vijf, zal ik nu
hier ook agter de zesde, nog eenige gelijkkluidende woor-
den laten volgen, met derzelver uitleggingen. — Dit
getal is gering, en bestaat enkel uit de volgenden:

IJDEL. O.	Lédig. De Wijsgeeren of <i>Philosophen</i> twisten over het ijdele in de natuur.
IJDEL.	Onnut, vrugteloos. Alle uwe poogingen zullen <i>ijdel</i> zijn.
IJL.	Uitzinnig. — De zieken is <i>ijl</i> of ijlhoofdig.
IJL. V.	Haast. Hij liep in aller <i>ijl</i> naar hem toe.
IJLEN.	Snellen, haastig loopen.
IJLEN.	Raaskallen. De koorts doet hem <i>ijlen</i> .
IJVERIG.	Jaloers minnenijdig. Het is een <i>ijverig</i> Minnaar.
IJVERIG.	Voortvaarend, werkzaam. Die man is <i>ijverig</i> in zijn werk.
IJZEN.	Een affchrik of vrees ergens voor hebben.
IJZEN.	Ijzelen, hijzelen, verijzen; waarvan <i>ijzel</i> , <i>hijzel</i> .

ƒ Komende allen (volgens TEN KATE, 1e. Deel; pág. 186.) van het woord *vreezen*. Men schrijft het eerste woord ook *Elsen*, waarop HUYDECOPER ongetwijfeld doelen zal, wanneer hij zegt dat *Eisfelijk* betekent *verschrikkelijk*; 't welk men alleen behoort te gebruiken in den zin van *schrikken*; *ijzen* of *ijzen*, komende van *bepriezen* of *koud worden*, ook alléén in deelen zin; Zie de PROEVE, bladrijde 354.

't Is wel waar, dat zig hier eenig verschil schijnt op te doen; maar, mijn's oordeels, kan men niet *ijzen* of *schrikken*, zonder te *ijzen* of *koud te worden*; — als zijnde deeze twee omstandigheden zeer naauw met elkander vermagfchap en verbonden.

DIPHTONGEN EN TRIPHTONGEN.

1e. van de DIPHTONGEN.

Nadat ik, in de voorige Bladen, met mijne Leezers, het gebruik der *Vocaaalen* of *Alléenklinkers* afgehandeld, en derzelver onderscheiden en zeer uitgestrekt gebruik, met alle mogelijke naauwkeurigheid, aangewezen heb, is 'er niets natuurlijker of éigenaartiger, dan dat ik nu ook aan dezelve voordraage, op welk eene wijze men gewoon is, om uit diezelfde *Vocaaalen*, saamen te stellen de zogenaamde *Tweeklanken* en *Drieklanken*, aan het hoofd dezer bladzijde, met derzelver uitheemsche benamingen van *Diphthongen* en *Triphthongen* opgegeeven.

Een onzer oudste taalkundige Schrijveren, naamelijk **A: L: KOK**, in deszelfs **ONTWERP DER NEDERDUITSCHER LETTERKONST**, uitgegeeven in den Jaare 1655, beschrijft een **DIPHTONG** of *Tweeklank*: als een „*Zaamgevoegde klank, uit den klank van twee verscheide Klinkletters.*” — Eene *definitie* of zinsbepaaling, waarop men aanmerkingen zou kunnen maaken en beweerden dat dezelve niet overéénkomstig is met de regelen der *Logica*. — (eene weetenenschap, opwelke die Schrijver, vermoedelijk niet bedagt is geweest) — terwijl eene *definitie* gebrekkelijk is, wanneer in derzelver omschrijving, de naam van de zaak zelve voorkomt, die men bepaalen of *definiëeren* wil. — Intuschen stemmen met hem hoofdzakelijk overéén, de Schrijvers van een Werkje, bekend onder den naam van de **AMSTERDAMSCHER KAMER IN LIEFDE BLOEIËNDE**, — ZOO OOK **LEUPNIUS**, **MOONEN**, en **TEN KATE**, enz. —

De Hoogleraar **SIEGENBEEK** beschrijft de *Diphthongen* als: „*Zulke klanken, welke uit twee onderscheidene klinkletters zamengesteld, het geluid van beide; doch, door de naauwe verwantschap en de schielijkheid der uitspraak, onderoengemengd, doen hooren.*” Zie deszelfs **VERHANDLING**, bladzijde 137. —

Maar, (zal de Leezer mogelijk vraagen) terwijl gij hier atweder schermt met de gevoelens van anderen, en daardoor ons in 't onzekere schijnt te laaten, omtrent de mee-

meening van Uzelve; — Wat vertelt gij ons van de DIPHTONGEN?

Mijn's bedunkens zou men de bepaaling van dezelve, aldus kunnen opgeeven, naamelijk dat „*een Tweeklank* „*bestaat in een gemengd geluid van twee onderscheiden* „*Vocaalen; welken, in dezelfde lettergreep, éénsgalms* „*uitgesproken worden;*” — latende ik het nu verder aan den Leezer over, om te beslissen, in hoe verre wij Schrijvers onderling verschillen, en vraage of temant wel, om de keur des onderscheids, van den haanebalk zou willen vallen?...

De Tweeklanken of *Diphtongen* onzer Nederduitsche Taal, zijn de volgende:

- AE. Waarvan ik gebruik maak en die ik schrijf in de woorden *blaeten, boetvaerdig, gaerne, hovaerdig, paerd, paerl, rechtvaerdig, staert, vaers, waerdig, waereld*, enz. Eene spelling, die ik, onder de Verhandeling van de Letter A: van bladzijde 9 tot 12, voorgedraagen en gepoogd heb te staaven.
- AL. Die men gebruiken moet in de woorden *hair, en koornair*, en waarin de *i* nochtans weinig wordt gehoord, zoodanig dat de *ai*, in dezelve zeer veel overéénkomst heeft met het zulvere geluid van de verdubbelde *aa*. Om deezee reden verkiest de Heer SIRGENBEEK te schrijven *haar van 't hoofd*, in zijne VERHANDELING, bladzijde 335, en *aar, korenaar*, bl. 339. — Een gevoelen, waarin ik met den Hoogleeraar verschille en waaröver ik mijne gedagten tenneder heb gesteld, in dit mijn Werk, bl. 27. met bewijzen, uit verscheide Schrijvers ontleend. Men schrijve eens, of men leeze ergens: *De kapper sneed haar 't haar*, — en oordeele dan of hier eenig onderscheid te vinden zij in die twee woorden, — zoo ook in: *HAAR HAAR is door de ziekte uitgevallen!* — Mogelijk zegt temant: *wel, schrijft dan, heur haar!*.. Die zulks verkiest te doen, dien geef ik volle vrijheid, — zonder hem te volgen.

Voordeezee pleeg men met *ai* te schrijven *klaai, hailig, kaizer, vaelig*; — maar heden ten dage worden die woorden gespeld met *ei, klei, heilig, keizer, veilig*, uithoofde van onzen verzagten tongval

val en ter bevordering der welluidendheid en zoetvloeïendheid.

Eetiijds spelde men ook *Mai*, met *ai*, zoo als nog heden de Franschen doen; — maar thans schrijft men met *ey* *Mai*, de vijfde in rang der maanden van het Jaar. Van *ay* zal onder de *AAU* gesproken worden. —

XI. Deze Tweeklank wordt gevonden in de woorden: *deining*, *deinzen*, *dyvel*, *cinde*, *geil*, *heil*, *heir*, *klei*, *klein*, *leiden*, *metnen* (meenen) *noigen*, *peilen*, *reis*, *reizen*, *seil*, *veil*, *zeil*. — De naam alléén der Stad LEYDEN wordt doorgaans nog met *ey* geschreeven, niettegenstaande de *ey* ten éénemaal uit onze hendaagsche Taal verbannen is. — Terwijl nu het geluid van deeze diphtong *ei*, zeer veel overeenkomst heeft met den klank van onze *ij*, heb ik, onder de Verhandeling van deeze laatste, de onderscheidene Woordenlijsten opgegeeven, waarin men het verschil van die Spelling in acht moet neemen. — Een verschil van Spelling, hetwelk onwederprekelijk gestaafd wordt, door het gezag van alle naauwkeurige Schrijveren, van den eersten aanvang onzer Letterkunde, tot op deezen tijd, die allen de *ei* en *ij* zorgvuldig onderscheiden hebben. — Zie de VERHANDELING van Profesfor SIEGENBEEK, *bladzijde* 137 en 138.

XV. Deze korte Diphtong komt voor in de woorden *béul*, *deur*, *geur*, *heuk*, *keur*, *kleur*, *peul*, *reuk*, *reus*, *reusel*, *scheur*, *scheut*, *zeug*, *treurig*, *vlaugel*, *vreugd*, *zeug*, *zeulen*. Men zie wat over deeze Diphtong reeds breeder gezeld is, hiervooren *bladzijde* 104.

XV. Gebruiken wij in de woorden *bier*, *cier*, *dief*, *dier*, *fiel*, *gier*, *hiel*, *kier*, *kiel*, *klier*, *lied*, *hier*, *liet*, *mier*, *nier*, *pier*, *riet*, *sahier*, *tier*, *riet*, *rier*, *wiel*, *wien*, *wierd*, *ziel*, *zier*.

De klank van deeze *ie* is in alle de opgegeevene en meer dergelijke woorden, bijna niet anders dan eene verlenging van de *i*, gelijk de *a* van *a*; de *e* van *e*; de *o* van *o*, en de *u* van *u*, terwijl men die woorden uit spreekt, even als ofze geschreeven waren *biir*, *ciiir*, *diiif*, enz. — Nogtans is de aangewezen spelling van *ie*, in alle onze Schriften gewettigd, en, schoon men in de *ie* geen onderscheidend geluid kan hooren in de uitspraak, zoo is dezelve nogtans algemeen aangenomen en erkend voor eenen Tweeklank van verschillen-

de

- de *Vocaaalen*, zoo wel als de *ei*, schoon die den klank van *ij* hebbe. — De Zeeuwen alleen (zegt de Heer *SIEGENBEEK*) laaten in hunne uitspraak der *ie*, duidelijk een gemengd geluid opmerken. —
- OE. Vindt men in de woorden *boer, doen, goed, hoed, hoest, koele, koen, loeren, moed, moet, noest, poel, poes, roest, roet, stoel, stoet, toen, toets, voeden, voelen, voeten, woeden, woelen, weest, zoel, zoen, zoet*, enz. — In dezelve is den gemengden klank van *oe* duidelijk te verneemen, en aanmerkelijk verschillende van *oor, door, goor, ik haor*, enz. —
- OU. Vindt men in *bout, bouwen, goud, hout, koud, kout, louter, mout, mouw, rouw, schout, schouw, touw, wouw, zout*, enz. —
- UI. Treft men aan in de woorden *buit, duit, fluit, guit, huid, kuil, kuip, kuit, luid, luit, mis, muis, puiten, puilen, puin, puist, ruilen, ruimen, ruit, schuim, schuins, tuil, tuip, tuit, vuil, vuist, wuiven, zuivel, zuiver*, enz. —

AANMERKINGEN.

In mijne *REGELMAATIGE NEDERDUITSCH E SPELKONST*, gedrukt en uitgegeeven in den Jaare 1769, heb ik, als *Diph- tongen* of *Tweeklanken* opgegeeven, en als zoodaag genoemd.

1. AA. Die gevonden wordt, zoo als ik daar zeide, in de woorden *aan, baan, daar, gaan, haan, kaas, laar, maan, naam, paar, raad, staal, taal, vaal, waal, zaal*, enz.
2. EE. Die men aantref in *eed, een, eer, geer, heer, keer, keer, meer, neet, peet, reet, steel, teef, teer, veel, weelde, zeep, zeer*, &c.
3. OO. Welke men ontmoet in de woorden *boon, door, woos, goor, hoos, kool, lood, moed, nood, noot, pool, rood, roos, school, toorn, toren, voorn, wooning, zool, zoon, zoor*, enz. —
4. UU. Waarmede geschreeven worden de woorden *buurt, duur, guur, huur, kuur, muur, schuur, zuur, zuuring, bezuuren, verzuuren*,

Over

Over dezen vierledigen voordragt, was destijds, (zoo als men zegt) holland in last, en men heeft mij daaröver vinnig dóorgehaald en-gehekeid; — onder gedenkftege verklarung, dat ik, tegen mijne eigene bepating en beschrijving van de Tweeklanken, te werk was gegaan; uit-hoofde dat de verlengde klinkers AA, EE, OO en UU, geen verzamelingen van twee klinkers, maar ieder slegts twee klinkers waren, *tweemaal verdubbeld* genomen. — Intusfchen heb ik mij over die bestraffing niet gebelgd; noch belachlijke aanmerkingen willen maaken op de uitdrukking van *twee klinkers*; *tweemaal verdubbeld!* 't welk dan zooveel als *zesklinkers* zouden zija. — Liever heb ik, in het VAAVOLF op mijne SPELKONST, in den Jaare 1772 in het licht ver-fcaenen, bladzijde 202, mijne dwaaling willen erkennen, en volvaardig toegestemd dat *aa*, *ee*, *oo* en *uu*, geen eigenlijke *Diphthongen* of *tweeklanken*, maar slegts dubbele of verlengde klanken zija; terwijl ik teffens in bedenking heb gegeeven, of men evenwel die Letters, in het afgetrokkene, niet zou kunnen beschouwen als *Diphthongen*, in zoodanige woorden, waarin dezelve eertijds, als twee-klanken zija gebruikt, bij wijze van verwisfeling met andere *Vocaelen*, welken een weezentlijke *Diphthong* of Twee-klank vormen en faamenstellen.

Ten einde deeze bedenking eenigermaate smaakelijk te maaken, ten minste aan overweeing voor te draagen, stel-de ik neder: dat de

- AA. Kon worden aangemerkt en beschouwd als een Twee-klank, in woorden, waarin die twee letteren verwis-feld kunnen worden met *ae*; — gelijk in *paerd* en *paerd*; — *zwaard* en *zwaerd*; — *staert* en *staert*; — *maart* en *maert*; en welke verschillende spelling men dezelve geboekt vindt inde TWEESPRAAK van de *Amster-damsche Kamer in liefde bloeiende*, pag. 28. — Immers, daar zija verscheide taalkundige Schrijvers, die de ver-dubbeling van de *aa* ten éénemaal verwerpen, en de *ae* daarvoor in de plaats gesteld willen hebben; aan welke twee laatste en verschillende letteren, zij nog daaren-boven, een ongemengden en zuiveren klank toeschrij-ven. — Ondanks deeze hoedanigheid van een onge-mengd geluid, aan de *ae* toegeëigend, willen zij de-zelve voor eenen Twee-klank of voor eene *Diphthong* gehouden hebben; waardoor zij immers in dezelfde
dwa-

dwaaling, vervallen, waarin men beweeren wil dat ik gevallen ben. — Is een zuiveren en ongemengden klank geen *Diphthong*, dan is hunne *ae* zoo min als mijne *aa*, voor een Tweeklank te houden. —

Bij het Leydsche GENOOTSCHAP, zoo beroemd onder den naam van KONST WORDT DOOR ARBEID VERKREGEN, waarvan ik de eer heb gehad een Lid te zijn, en aan hetwelk ik het VERVOLG mijner SPELKONST heb opgedraagen, heeft men aan eene nederduitsche SPRAAKKONST gearbeidt, die ik niet weet dat ooit tot stand gekomen is, maar van dewelke ik destijds verscheide afgedrukte bladen in handen heb gehad. — In dezelve heb ik het volgende gelezen: „*Wij hebben tweederlei Diphthongen, waarvan de eerste twee, en de tweede drie Klinkers insluiten. — Van het eerste soort zijn deeze: aen, staen, waereld, een, eer, heil, peil, geur, bier, voer, duit.*” — Deeze Kunstgenooten nu, waren voor de spelling van *ae*, als een ongemengden klank, en zij maaken evenwel een *diphthong* van dezelve, zoo wel als van de *ee*, in *een* en *eer*. Een misslag, waardoor de mijne eenigzins te verschöonen was.

Maar nu moet ik verder gaan en den geneegen Leezer verzoeken mij te willen volgen:

EE. Zou als een *Diphthong* kunnen worden aangemerkt, in woorden, waarin men die twee Letters pleeg te verwisfelen met den tweeklank *ei*, en wel in de volgende:

Alleen, Beer, Deel, Meer, Heer
Allein, Beir, Deil, Meir, Heir, enz. — Maar

de eerstgemelde of de bovenstaande woorden, zijn thans alleen bezitters van het nationaale burgerrecht, — terwijl dezulken, onder de Nederlanderen die met bijzondere *diälesten* of Tongvallen zijn begaafd, zig met de andere kunnen vermaaken, onder beding en voorwaarde van dezelve niet in openbaare Schriften te gebruiken. —

Dezelfde EE zou men verder, als een *diphthong* kunnen beschouwen, in de onderstaande woorden, in dewelken die twee letters pleegen vervangen te worden door *eu*, als in

Leo.

Leenen, Sneevelen, Speelen,
Leunen, Sneuvelen, Speulen. Terwijl de

oo. Door mij, in mijn vorig Werk, almeede als een *Diphong* opgegeeven, voor zodanig zou kunnen gehouden worden, in zulke woorden, waarin zij voor deezen, door eene *oe* uitgedrukt en geschreeven wierd. Als daar zijn:

Groot en Groot, Genoot en Genoet. —

Ook in dezulken, waarin de *oi* haar plaatsvervanger pleeg te zijn, naamelijk in:

Poort, voort, oorkonde.

Poirt, veirt, oirkonde. Welk laatste woord nog dikwils zoo geschreeven wordt, terwijl men ook nog zegt: *Hij is van 't mannelijk oir,* — in *oirkonde der waarheid,* enz.

En eindelijk ook in zulke woorden, waarin de zuivere en verlengde *oo* pleeg vervangen te worden, door *oa*, — zoo als blijkt uit

Dok, Geloof, Koopman.
Oak en Oack Geloaf, Koapman, enz.

Met dit alles vind ik mij, in gemoede verpligt, om mijn Leezer ernstig te waarschuwen, dat alle die voorbeelden, door mij niet worden aangevoerd, met een oogmerk om dergelijke verouderde en verbannen woorden, weder in onze hedendaagfche zoervloeiende en welluidende Taal in te voeren, en alzoo aan dezelve te verleenen *rappel van Ban*; — 't welk van geen ander gevolg zou kunnen zijn, dan om de Taal te bederven en tot een *barbarismus* te herfcheppen!... Ik heb deezen voordragt enkel en alléén gedaan, om te toonen, hoedanig men een *kwaade zaak* kan *poogen* goed te maaken. — Men eete dus niet van die bedorven vrugten, — als zijnde *Champignons* of *Paddestoelen*, die den dood der Taal zouden na zig fleepen!

uu. Zou men ook nog daarenboven, en op den gelegden wankelbaaren grond, een *diphthong* kunnen noemen, en alzoo met den naam van Tweeklank bestempelen, wanneer met dezelve als zoodanig wilde beschouwen in de woorden *duur*, *muur*, *vuur*, — die men eertijds schreef *duer*, *muor*, *vuor*, en welk laatste woord men ook pleeg te schrijven *vior*, *vior* en *vuir*. Volgens TUINMANS FAKKEL, pag. 422. — *Vuur* is, in de hedendaagsche Taal, het beste woord; en moet thans alléén gebruikt en alle de anderen verworpen worden. Zie ALBERTHOMA, in de *Voorreden* voor deszelfs MENGELDICHTEN.

2e. Van de TRIPHTONGEN.

Boven en bepalven de opgegevene *Diphthongen* of Tweeklanken; hebbenwe ook in onze Taale, zoogenaamde *Triphtongen* of Drieklanken; — „Zijnde „een gemengd geluid van drie onderscheidene *Vocales*, „*len*, die éénsgakms uitgesproken worden.” — Van dezelve hebben wij niet meer dan de volgende twee; naamelijk:

IEU. Die zeer zeldzaam voorkomt en enkel gevonden wordt in de woorden *hieuw*, *kieuw*, *nieuw* en eenige daarvan afgeleide of saamengestelde woorden, als *nieuws*, *nieuwsgierig*, *nieuwigheid*, *nieuwstijding*, enz. Zonderling is 't en het verwekt opmerking, dat men gewoon is te schrijven *hieuw*, de voorleeden tijd van het Werkwoord *Houwen*, — daar men eigenlijk, volgens de regelmaat zou behooren te schrijven *houwde*; want de Werkwoorden *Bouwen*, *Brouwen*, *Schouwen*, en meer anderen van dien uitgang, maaken *bouwde*, *brouwde* en *schouwde*, enz. Misschien wel dat het kennelijk hoorbaar geluid in de uitoeffening van dit Daadwoord, de oorspronkelijke reden geweest zij van die vreemde uitzondering; — Want het is zeker dat veele woorden, naar den klank der werkzaamheid, welke zij berekenen, in de Taal gebragt zijn, als onder anderen *Loeten*, *Brommen*, *Piepen*, enz. — *Hieuw* is intusschen niet maar onlangs in onze Taal gekomen. — Men vindt hetzelfde reeds gebruikt, in onze Bijbelvertaaling MATTH. 26. vers 51. MARCUS 14. vs. 47.

LU.

LUCAS 22. vs. 50. en JOHANNES 18. vs. 10. — In de HANDELINGEN DER APOSTELN, Hoofdstuk 27. vs. 32. leest men dat de Krijgsknegten de touwen *afhieuwen*, — waarvoor men, ten huidigen dage, schrijven zou, *afkapt* of *kapt*, op zijn Zeemans.

OEI. Zijnde een zuivere of echte Drieklank, wordt gevonden in de woorden *bloei*, *boei*, *groei*, *moei*, *moette*, *geloet*, *geschroeid*, *geboeid*, *gelocid*, *hij sloeit*, *hij moeit mij*, *het zaad bloeit*. — Ook in de Werkwoorden *boeiën*, *bloeiën*, *groeiën*, *moeiën*, *loeiën*, *schroeiën*, *roeiën*, *knoeiën*, *schoeiën*, *snociën*, enz. —

AANMERKINGEN.

In mijn vorig Werk, (waaruit ik hierboven, aanleiding gekreegen en genomen heb, om breeder uit te weiden over de *Diphthongen*) had ik ook, onder de *Triphthongen* of *Drieklanken* gerangschikt, de volgende, naamelijk *AAI*, *AAU*, *EEU* en *OOI*, — 't welk eigenlijk niet anders dan verlengde *Tweeklanken* zijn, en die gevonden worden:

AAI. In de woorden *baai*, *fraai*, *haai*, *saai*, *taai*, *zwaai*, en in veele anderen meer. — Woorden, die door de Liefhebbers en begunstigers van de spelling met *ae*, boven die van *aa*, geschreeven en alzoo tot echte *Triphthongen* gevormd worden, wanneer ze gespeld worden *baei*, *fraei*, *haei*, *taei*, *zwaei*, enz.

AAU. Worden gevonden en geschreeven in *baau*, *blaauw*, *braauw*, *daauw*, *daauwel*, *flaauw*, *gaauw*, *graauw*, *kaauw*, *kraauw*, *klaauw*, *paauw*, *raauw*, *snaauw*, &c. Profesfor SIEGENBEEK verkiest te schrijven *dauw*, *dauwel*, *Heraut*, *lauwer*, *kauw*, *klauteren*, en *Paus* en *Rabauw*, zonder verlenging van de *aa*, en maakt daarvan alzoo een enkele *diphthong*; waardoor deze woorden korter en schielijker uitgesproken worden dan de voorigen, waarin de verlengde *aa* gevonden wordt, en waarin Hij dezelve behoudt. — Mogelijk is deze spelling gegrondt in den tongval van sommige Nederlanderen, die de opgemelde woorden uitspreken, als warenze geschreeven met *ou*, en zeggen *douw*, *louwer*, *Pous*, *kouw*, *klouteren*, met den-

denzelfden klank als *ouwel*, *ouders*, en *Outaar*, voor *Autaar* of *Altaar*.

- EEU. Deze verlengde tweeklank vindt men in de woorden *breeuw*, *eeuw*, *leeuw*, *meeuw*, *schreeuw*, *sneeuw*, *spreeuw*, *zeeuw*, enz. woorden, in dewelken het geluid der *u* veelminder wordt gehoord en zagter doorstraalt dan in de woorden *deur*, *geur*, *keur*, *leus*, *peulen*, *reuk*, *zeug*, enz. en althéén moet worden toegeschreeven aan de verlenging van de *ee*. —
- OOI. Treft men aan in de woorden: *dooi*, *fooi*, *gooi*; *hooi*, *kooi*, *looi*, *ooi*, *ooit*, *plooi*, *stroot*, *tooi*, *vlooi*, *berooïd*, *gehooïd*, *gekooid*, *gelooïd*, *geplooid*, *gestrooid*, *getooïd*, *gevlooid*, enz. en in alle de werkwoorden van dien aart, als *dooiën*, *plooiën*, *tooiën*, *strootiën*, enz. —

Profesor SIEGENBEEK, in deszelfs VERHANDLING OVER DE SPELLING. pag. 140 tot 143, de verdubbeling der klinkletteren erkend hebbende in de verlengde Tweeklanken, hierboven opgegeeven, en in gevolge van dien, de AA, EE en OO gebrukende in de woorden *blaauw*, *laauw*, *flaauw*; — *eeuw*, *leeuw*, *sneeuw*; — *hooi*, *ooit* en *strootiën*, maakt zigzelve daaruit eene tegenwerping; en spaart even daardoor aan anderen de moeite om zijn Edele die te maaken, naamelijk: „ dat die verdubbeling „ der Vocaalen, in lange tweeklanken, aan sommigen misschien strijdig zal voorkomen, met de door hem aangeprezene regelmaat der Vocaalspelling, volgens welke, in lettergreepen, niet op een medeklinker sluitende, „ nimmer eene Vocaalsverdubbeling behoort plaats te grijpen, dan in woorden, welke de lange harde *e* en *o* „ hebben.” — Deze gemaakte tegenwerping verplicht hem, tot het maaken eener uitzondering op deszelfs vastgestelden regel. — Eene uitzondering, die de algemeenschap van zijnen vastgestelden regel, aanmerkeliijk doet verzwakken en verlammen, terwijl immers de Hoogleeräär niet ontkennen zal, dat, hoe meer een taalregel aan uitzonderingen onderhevig is, dezelve ook, naar die maate, van deszelfs regelmaatigheid wordt beroofd; — te meer, daar zijn Edele zelfs erkent en met ronde woorden zegt: „ dat „ de opgegeeven verdubbeling, door het gezag van verre de „ meerderheid onzer saalkenneren *en* keurige Schrijve-

„ ren

„ren bevestigd wordt.” — Eene erkenenis, waarmede ik mij volkomen veréénige, en welke niet kan misfen om mij en anderen te versterken en te bevestigen in het standvastig gebruik der *Vocaals*-verdubbeling, zonder eenige uitzondering, zoo als ik die voorheen, in mijne voorige Werken, gepoogd heb te verdedigen, en thans bij vernieuwing heb getragt te doen. — Eene *verdubbeling*, die zig zeer gemakkelijk laat begrijpen, en geene redekavelingen noch overredingen, op oud of nieuw gezag gegrondt, van nooden heeft. — Eene *verdubbeling* die haar oorsprong neemt en afgeleidt wordt, uit eene zagtvloeiënde Beek, zonder kronkelstroomen; — alles bevogtigende en besprociënde, wat op derzelver regtfreeschen weg gevonden wordt, en zig in haare zuiverheid en éénvoudigheid verlustigen en vermaaken wil. — Eene *verdubbeling* nogmaals, welke de Heer SIEGENBEEK zelve erkent, dat alleréerst en doorgaande, in onze Taal is ingevoerd, door den doorluchtigen Drosfaard Hooft, een man voorzeker, aan wien de nederduitsche Taalkunde ten duurste verplicht is; — die denkelijk ook wel de oudste Schriften, in onze Taal geschreeven en voorhanden, zal gelezen en de *Spelling der dertiende en veertiende Eeuw*, waarin de enkele Vocaalspelling gebezigd is, zou hebben nagevolgd, bijaldien hij dezelve zulks waardig had gekeurd!...

Reeds in het begin van de agttiende Eeuw, (zegt Professor SIEGENBEEK, op de 100ste bladzijde van deszelfs *VERHANDELING*,) wierd de dubbele Vocaalspelling verdedigd door MOONEN en SÉWEL, maar door anderen bestreeden. — De groote HUYDECOOPER is vervolgens oorzaak geweest, dat dezelve meer en meer is doorgedrongen, terwijl die zop beroemde Taalgeleerden nogtans minder navolgers zou gehad hebben, zoo niet de doorluchtige WAGENAAR de opgemelde schrijfwijze (van HOOFT, van MOONEN, van SÉWEL, van HUYDECOOPER en van anderen) door deszelfs voorbeeld, bekrachtigd had!...

Hoe 't zij, ik heb reeds in mijne voorige Werken, de verdubbeling der klinkletteren in de woorden onzer Taale, op het gezag van bovengenoemde en van meer andere doorluchtige Mannen, ondernomen te staaen, en deeze regemaatige schrijfwijze, in deeze *VERHANDELING*, bij vernieuwing aangedrongen. — Dezelve met een onpartijdige aandagt leezende, zal niemand mij kunnen beschuldigen, dat ik met mijne pen, op eene willekeurige wijze, tegen de

Spelling van den Hoogleeraar SIEGENBEEK; In het strijden ben getreden; daar ik immers niet anders dan mijne eigen gevoelens, met alle bescheidenheid, ter nadere toetse breng en ter beoordeeling van de Natie, volkomen overgeeeve! — Eene vrijheid en bevoegdheid, die niemant mij betwisten kan en ook niemant mij betwisten zal. — Eene vrijheid, die ik gaerne ook aan anderen overlaat, om zig daarvan wederkeerig tegen mij te bedienen, en mijne gevoelens te wederleggen, ten einde alzoo, door wederzijdsche pogingen, tot eene gewenschte éénpaarigheid en regelmatigheid te komen, en dezelve éénmaal vast te stellen. —

Had Profesfor SIEGENBEEK, in naam en op geaag van de, door zijn Edele zoo hoog gepreezen en onsterfelijke Taalgeleerden, als door hem in de aanhaating op de voorgaande bladzijde met naamen zijn gespeld, de verdubbeling der Klinkletteren, in de woorden onzer Taase, voorgesteld en aangedrongen, — en als verkieslijk boven de *Spaarzaame verénkeling* van dezelve, smaakelijk gemaakt, nimmer zou ik de pen tegen zijn Hooggeleerde hebben opgevat; veelminder zou ik mij ooit de minste eer, of den geringsten roem hebben laten aanleunen, dat zijn Hooggeleerde mijne *Spelling* ware nagevolgd!; Veelêr zou ik, met den *Recefsent*, in de NIEUWE VADERLANDSCHE LETTEROEFFENINGEN, voor den Jaare 1805, N°. 4. bladzijde 176, (schoon met denzelven ook de onwaarschijnlijkheid erkennende, dat de gronden, bij des Profesfors *Spelling* aangenomen, aan allen zullen behaagen) mijne nog verder van zijn Edele verschillende *Spelling*, en de gronden die ik vermeen daarvoor te hebben, aan de zijnen ondergeschikt hebben gemaakt en daaraan onderworpen.

De Profesfor had *mijn naam* en *mijne schriften* genoemd kunnen laten; even gelijk Hij dezelve nu ook, in geheel zijne VERHANDELING niet verwaerdigd heeft te *Spellen*; — niettegenstaande het, op veele plaatsen, blijk dat Hij dezelve gelezen heeft, en alzoo daarmede niet onbekend is geweest.

Zulks nu niet geschied zijnde en ik alzoo mijzelve in de noodzaakelijkheid gebragt vindende, om de *verdubbeling der Vocalen*, tegen den Hoogleeraar te verdedigen, in dit tegenswoordig stuk, — zal niemant zig verwonderen, dat ik ook, in een volgend Vertoog, over het gebruik der *Medeklinkers*, mijne gevoelens vóór zal draagen, —

inzonderheid over de verwantschaps- Letteren B. en P.; — D en T; — Ch. en G; — F en V; — Kw. en Qu; — S en Sch; — S en Z; Ks en X; en over zooveele andere onderwerpen meer. — Onder anderen ook over de uitlaating en inlasching van sommige Letteren, ter bevordering van zoetvloeiëndheid en welluidendheid. — Voortnaamelijk over de spelling van *uitheemsche* woorden, uit andere Taalen in onze spraak overgenomen; — woorden, waarmede men, sedert eenigen tijd, ongemeen willekeurig begonnen heeft te werk te gaan, en in onze Taal zoodanig te hervormen, datze voor den buitenlander geheel onkenbaar moeten zijn geworden; in wier Taalen, de Werken der Geleerden worden gedrukt *in quarto* of *octavo*, maar bij ons thans *in quarto*, gelijk ik onlangs in een openbaar geschrift, met verwondering, heb gelezen!...

Met alle deeze bedoelingen en oogmerken voor het gevolg, bevangt mij geen den minsten schroom, dat deeze mijne tegenswoordige VERHANDELING, zoo min als het geene daarop mogt komen te volgen, aan den Hoogleeraar SIEGENBEEK eenig misnoegen zal kunnen verwekken, terwijl zijn Edele met ronde woorden heeft verklaard, in het VOORBERICHT zijner Verhandeling, bladzijde XVIII, „dat hij ten volle bereid is, om de gegronde bedenkingen, welke tegen zijn werk magten ingebracht worden, (*) met

---

(*) „Maar is dit nu niet reeds te laat? vraagt de *Recensent* in het VIII. Nummer van de HEDENDAAGSCHE VADERLANDSCHE BIBLIOTHEEK, voor den Jaare 1801. pag. 387. Heeft de Regering deze Spelling niet reeds als de beste Nederduitsehe gewettigd, en verklaard dezelve aan te neemen, en bevolen om haar in te voeren overal, waar het gezag geldt? — Maar daar in het rijk der letteren zulk een gezag, toch niet erkend kan worden, dunkt ons, dat men, met de uitgave van deze Verhandeling, hoe schoon 'en keurig ook, tot het beoogde doel, het verkrijgen eener eenparige spelling onder de nette Schrijveren en liefhebbers der tale, geenen stap gevorderd is. — Zullen zoo vele geleerden, die eene geheele andere spelling volgen, en reden weten, waarom, nu op het gezag des Staatsbewinds deze spelling aannemen? — Het is niet te verwachten, gelijk men ook geenen grond heeft om het te vergen: Het rijk der wetenschappen moet onafhankelijk zijn van alle Staatkundige magt. — De punten in geschil moesten eerst openlijk behandeld, beredeneerd, en door een gezelschap van

„ met erkentelijkheid, ten zijnen nutte, en tot volmaakting
 „ van hetzelfde aan te wenden. ” — onder toestemming nog-
 „ tans van het hooge Bestuur in ons Vaderland, 't welk
 „ door zijne (*deszelfs*) bekragting, zieh dit Werk heeft
 „ toegeëigend ”!...

Een prijzenswaardig voorneemen inderdaad, van den
 Heer SIEGENBEEK, ter volbrenging van hetwelke dan ook
 Inzonderheid zullen kunnen bevorderlijk zijn, de Aanmer-
 kingen op des Professors taalkundige Schriften, te vinden
 in de reeds genoemde NIEUWE VADERLANDSCHE LETTER-
 OEFFENINGEN, N°. 4, 6, 7, 8, 9 en 10. — Aanmer-
 kingen, die doorslaande blijken en bewijzen opleveren,
 van de ongemeene kunde en bedrevenheid des Stellers, in
 onze schoone vaderlandsche Taal, en die ik met het grootste
 vermaak en nut, ook voor mijzelf gelezen en herle-
 zen heb. — Zoo ook de beide Recensien in de HEDEN-
 DAAGSCHE VADERLANDSCHE BIBLIOTHEEK, N^o.
 7 en 8.

Intusfchen kan het den Hoogleerâr SIEGENBEEK niet dan
 tot een streelend vermaak verstrekken, wanneer Hij ver-
 neemt, dat reeds andere Mannen van taalkunde en geleerd-
 heid, zig naar zijne Spelling begonnen hebben te schik-
 ken, en even daardoor van derzelver te voeren aangenom-
 en schrijfwijze, waarin zij verscheiden Werken, in open-
 baaren druk, aan de Waereld hebben meêgedeeld, zijn af-
 geweeken en alzoo dezelve hebben laten vaaren.....
 Hiertan vindt men een overtuigend bewijs in het *Tiende*
 stukje van het zoo- even genoemd voortreffelijk MAAND-
 WERK, genaamd de LETTEROEFFENINGEN, bladzijde 429,
 agter de beoordeeling of de *Recensie* van een Werk, ge-
 naamd de BRIEF VAN JACOBUS, in LEERREDENEN, door
 den

„ Taalkundigen, uit alle gewesten des Vaderlands gekozen, op
 „ eenparige gronden beflist zijn. — Zoo daar al jaaren mede ver-
 „ loopen waren, wat schaade het? Het heil des Vaderlands hing
 „ van de enkele of dubbele Vokaal spelling niet af, en men zou kans
 „ gehad hebben, om de verschillen te vereffenen door een gezag,
 „ het welk bij de liefhebber en meer gelden zou, dan in *dazen* (*sic*
 „ *venia verbis!*) het gezag der Regering gelden kan: namelijk dat
 „ van algemeen en bij de verschillende partijën geachte Voorgan-
 „ geren.”

den Heer M: STUART, *Christen-Leeraar bij de Remonstrantsch-Gereformeerde Gemeente te AMSTERDAM*; — na welks beoordeeling de *Receifent* laat volgen, deeze woorden:

„*Wij merken hier nog aan dat de Eerw. STUART, in de nu afgegevene twee Deelen, zich geschikt heeft naar de nu onlangs vastgestelde spelling.*”

Eene groote *inschikkelijkheid*, voorwaar! tuschen twee zoo beroemde Letterkundigen! — Voor deezen zag men niet zelden, dat Mannen van dergelijken stempel, onderling, jaaren lang, onafgebroken twisteden over den zin en 't verband van een enkel woord, of over een vermeende kwalijk geplaatste zinfnijding in de *doodde Taalen*; — maar, deeze tijden van haarklooverij zijn voorbij!.. en nu offert men, uit loutere *inschikkelijkheid*, een geheel, te vooren, gevormd plan van *spel- en taalkunde in een leevendige Taal*, aan den smaak van een ander op, en dat wel in een stuk, 't welk door Profesfor SIBORNBEK zelve, *het belangrijkste van de gantsche Taal wordt genoemd*, naamelijk de *verdubbeling der Vocaalen*. — Eene *inschikkelijkheid* inusfchen, die den Heere STUART, tot geen geringen roem yfstrekt, wanneer dezelve gegrondt is in volkomen overteeding; door dewelke zijn Eerwaerde alsdan bellijdt en erkent, dat hij te vooren heeft gedwaald, en deeze zijne dwaaling nu herroept en verbetert; maar door welke *inschikkelijkheid* en zigbaare verandering van taal en spelling, dezelfs laatste Schriften, vergeleeken met de voortigen, bij den Buitenlander in het oog moeten loopen en bij den Vreemdeling groote verwondering te wege brengen; — als zijnde zijne gedrukte Werken daardoor hoogstmoeiëlijk gemaakt voor eenen Vertaaler van dezelve; die, in de voorige Schriften van dien geleerden en welspreekenden Man, de woorden onzer Taale, doorgaans heeft *gespeld* gevonden, met *verdubbeling der Vocaalen*, en die nu, in de latere Werken van denzelfden Schrijver, alle de voorige woorden, *half ontkleed* en met *eene enkele Vocaal*, geschreeven vindt!... Welk eene *taalkundige ommewenteling* in een *wentelend Gemeenebest*!...

Eene niet minder groote *inschikkelijkheid*, vindt men in het gedrag van den gewezen Schoolonderwijzer, thans Schoolopziener. H: WESTER, een man van beproefde kunde in zijn vak, die (hoewel dier nieuwe of liever van *hoogerhand bekrachtigde Spelling* van den Hoogleeraar SIE-

GENBEEK niet roegedaan) nogtans onderscheidde *Spelbaar-*
jes heeft uitgegeeven, geschoeid op de Spelling van den
bovengenoemden Profesor, ten einde de eerstbeginnenden
alzoo daarin behulpzaam te zijn! Zie de aangehaalde *LET-*
TERÖEFFENINGEN, N°. XI. pag. 516. —

Intuischen blijkt het nog niet uit beide die berichten in
de *LETTERÖEFFENINGEN*, dat de *Recensent* die zelfde *in-*
schikkelijkheid gebruikt, maar integendeel zig van de *Vocals-*
verdubbeling blijft bedienen.

Tot geene mindere voldoening moet het den Hoogleraar
SIEGENBEEK vooräl verstrekken, in het laatste PROGRAMMA
van de BATAAFSCHE MAATSCHAPPIJ van TAAL- en DICHT-
KUNDE, geleezen te hebben de volgende woorden: (a)

„ De Eerwaarde Heer P. WEILAND bragt ter Tafel de
„ afgedrukte bladen zijner Nederduitsche Spraakkunst, en
„ de geruigschriften van goedkeuring en aanbeveling, zoo
„ der Gelastigden dezer Maatschappij, als der Maatschap-
„ pij van Nederlandsche Letterkunde; gelijk ook het BESLUIT
„ van het STAATSBESTUUR, om dit Werk uittegeeven, onder
„ den titel van Nederduitsche Spraakkunst, door P. WEI-
„ LAND, uitgegeeven in naam en op last van het Staatsbe-
„ stuur der Bataafsche Republiek, en derhalve geheel
„ overdenkomsig al dat geen, hetwelk ten aanzien der
„ Verhandeling over de Nederduitsche Spelling van den
„ Hoogleraar M. SIEGENBEEK heeft plaats gehad. — De
„ Spraakkunst van den Eerwaarden Heer P. WEILAND,
„ even gelijk te voren de Verhandeling van den Hoogleraar
„ SIEGENBEEK voor een Werk der Maatschappij erkend an-
„ aangenomen zijnde, werd besloten, beiden den achtent-
„ waardigen vervaardigers dier opstellen, en grondleggers
„ eener eenpaarige Spelling onzer Moedertale, als een
„ blijk van erkenntenis voor het loffelijk vervullen hunner
„ opgenomen taak, het LIDMAATSCHAP VAN VERDIENSTEN
„ aan te bieden, bij den GOUDEN EEREPENNING van
„ den stempel der Maatschappij.” —

Een streelende belooning, inderdaad, ter vergelding van
eenen arbeid, welke men zou kunnen beschouwen als tot
niets minder strekkende, dan om drie uitmuntende, voor-
treff.

(a) Te vinden in de ROTTERDAMSCHÉ COURANT van den 2e.
October 1805. N°. 118. —

treffelijke en boven allen taalkundigen lof, verheven Mannen, (door Professor SIEGENBEEK zelve, op veele bladzijden van deszelfs VERHANDELING, met die verheven cernaamen bestempeld) naamelijk HOOFT, HUYDECOOPER, en J. WAGENAAR; — Mannen die men, ten allen tijde, als OVERLIEDEN der NEDERLANDSCHE TAAL, heeft beschouwd en behandeld, van derzelver, met zoo veel roems en zoo lang bekleedde *eminente posten* te verlaten en (als door een *revolutionairen schok*.) (a) te *removeeren*; — van allen invloed, voor 't vervolg, op derzelver en op onze eigen Vaderlandsche taal te berooven, en, (als 't waare) tot den rang van *Weetnieten* te vernederen! Eene behandeling, die men niet alléén, op dit uitmuntend *Drieëuwenschap*, maar ook op een *Legioen* hunner Navolgeren zou kunnen toepassen, die in alles, derzelver voetspoor hebben betreden en hun taalkundig gezag erkend en geëerbiedigd; — die nu immers ook, als Leden van het *taalgeleerde Gild*, in de ontzetting van derzelver *Hoofdmannen* en *Overlieden*, van alle Steun schijnen beroofd, en, als onwetenden, naar den kring der vergeetenheid Ichijnen verwéezen te worden!

Intuschen is de hoop op *redres* in dit gewigtig stuk, waarop de nederlandsche *Natie* het oog gevestigd heeft, en hetwelk, van *deezem* gunstig, — van *anderen* ongunstig beschouwd wordt, nog niet geheel verlooren, — ten minste is 'er nog herziening van te hoopen! Immers in hetzelfde PROGRAMMA der genoemde *taalkundige MAATSCHAPPIJ* wordt ten besluite van hetzelfde, het volgende merkwaardig slot gelezen.

„Eindelijk werd besloten eene Commissie uit de onderscheidene Maatschappelijke Afdeelingen te benoemen, ten einde zijne Excellentie, den Heere RAADPENSIONAAR DER REPUBLIEK, wiens loffelijke kunstliefde te over bekend is, het Lidmaatschap van verdiensten op te dragen, en Hoogstzeldenzen te verzoeken tot Beschermheer der Maatschappij.”

Een besluit als dit bovenstaande, kan der Maatschappij niet anders dan tot eer en roem verstrekken, — en derzelver

(*) Zie de Aanhaling uit een Stukje van M. ROEFOSWARET, in deeze Verhandeling, bladzijde 31.

ver luister zal niet weinig vermeerderen en toehemert,
door aan derzelver hoofd, als BESCHERMHEER te zien
geplaatst, een MAN, tot wiens welverdienden en beken-
den lof, eene beroemde Nederlandsche Dichteresse, onlangs
gezongen heeft:

*Daar Nederland, met starende oogen,
Op U, (a) haar aandacht heeft gevest:
De hoop elks geest houdt opgetogen,
Ter redding van 't Gemenebest. . . .
Daar Uwe taal elks hart deed gloeijen!
Reeds tranen van gevoel deed vloeijen,
Uit eerbied aan U toegewijd;
Zou dan mijn Zangster ook niet delen,
In 't heil dat Nederlands volk mag strelen?
Daar Gij reeds haar Beschermmer zijt.*

*Nooit spande zij de Cythersnaren,
Voor de ijde Grooten dezex aard ———
Die eigenbaat met trotschheid paren,
Wier deugd in hersenschim onsaart:
Maar huldigt braafheid, zuivre zeden,
Eerbiedigt trouw in pligt en eeden;
Waardeert verdienste in elken stand:
En huldigt grote en achtbre Mannen,
Die 't zelfbelang geheel verbannen ———
Voor 't heil van 't dierbaar Vaderland. . . .*

*o Nederland! vestig dan uw oogen,
Op uw zo achtbaar Opperhoofd!
Dat, met uw rampen diep bewogen,
U heil en redding heeft beloofd.
Zich zelv' altijd gelijk gebleven,
En boven vleitaal verr' verheven
Werd Hij door grootheid nooit verblind:
Oprecht, gulhartig en zagtaartig
In elken kring elks achting waardig,
Alleen om eigen deugd bemind.*

't Ge.

(a) Naamefijk op R: J: SCHIMMELPENNINCK, wiens naam in 't
Programma niet gespeld wordt.

't Gevoel van eer — meer waardig te wchten,
Dan 't leven zelfs — deed Hem zijn pligt
In elken post getrouw betrachten:
Hoeveel heeft reeds zijn zorg verricht?....
Getuig hier, grote BONAPARTE!
Gij kent, en acht het edel harte
Dat door uw vriendschap wordt vereerd. —
Gernigt ook hier, Amiens en Londen,
Hij werd onwankelbaar bevonden,
. Als de Eik, die 't woën des Storms trotsaert,

Als Staatsman reeds gewoon te staren
Op de onafmetelijke vlucht,
Van 't schitterend hoofd der Adelaren!
Dat rampen, noch gevaaren ducht,
Tracht Hij dien Ad'laar naar te streven,
En zal u grootsche blijken geven,
Dat ge u, met grond, op Hem verlaat:
Zijn moed, Zijn kracht, ja heel zijn wezen,
Zijn deugd op 't kalm gelaat te lezen,
. Wijdt zich aan Nederlands kranken staat,

Toen Frankrijk, op 't slepst aan 't dalen,
Niets dan een duist're Chaos schein:
Rees aan zijn kim een Zon! wier stralen,
Zich dringend door dien warklomp heen,
Dien weer bezielden, — Zandwoestijnen,
Voor 't heerlijkst. Eden doen verdwijnen.....
' De Stervling, dringt door 't noodlot niet —
Doch daar we, aan onze duist're klimmen
Thans ook een heldre Zon zien klimmen.
. Toquit ons de hoop een blijd verschiet.....

Gelijk de rits in holligheden—
Des hemels milden daauw bewaart:
Wiens vocht, de klove afgeleden,
Een strengte van beekjes baart:
Die, onbemerkt langs de zoomen,
In éenen vloed te samen stromen;
Daar hoor'getal aanhoudend groeit:
En 't prachtigst Meir ons doet ontwaren!
Dus zult ge al de adren niet vergaren
Wier bron lang vruchtloos heeft gevloerd....

'k Zie door verbeelding, reeds de vruchten
Van 't wijs Bestuur thans ingeseld,
Bataven! staak dan 't pijnlijk zuchten,
De ondragbare last die u nog knelt,
Zal niet meer uw schoudren drukken;
Gij zult de vrucht uw's arbeids plukken:
Nu 't gantsch Bestuur maar éénheid heeft.
'k Zie spaarzaamheid in alle vakken,
Aanmaediging in alle takken,
's Geen oek der kunst meer verknacht heeft.

Verbeelding worde de zeggenen
Van Neerlands roem akrot' gewaar!
De forsoe Leeuw schudt fier zijn manen,
Wijkt niet in moed voor de Adelaar!....
Verbeelding niet, voor 't oog der Volken,
De vrede dalen uit de wolken,
Haar naam valsgalms van brand tot brand!
Zij stuurt de Vloten, op de baren,
Gereed naar Oost en West te varen,
Elk noemt U 't werktuig in Gods hand....

Gij

Zij, tot den hoogsten rang verheven
 Die nooit op eigen krachten bouwde
 Aan God alleen al de eer wilt geven
 En de uitkomst aan Zijn zorg betrouwt.....
 God onderscheide Uw Zielsvermogen,
 Bekroont in gunst Uw ijvrig' pogen,
 Toon 't heerlijkst loon U in 't verschiet!
 Gun dat mijn Zangster U vereere,
 Uw deugd in 't hoog Bestuur waardeere —
 Versta haar zwakke poging niet!..

N. C. BRINKMAN, *Wed. C. VAN STREEK,*

Amsterdam
 26 Meij, 1805.

Deze voortreffelijke Man nu, die reeds sedert den korten tijd van deszelfs Bestuur, zoo veel nuts voor het Vaderland gewrogt en de Natie aan zig verplicht heeft gemaakt, zal vervolgens almede, als Beschermheer van de Maatschappij, met Professor SIEGENBERK en anderen erkennen, dat de TAAL vooral het eigendom der Natie is, en de aanmerkingen van de NEDERLANDSCHE BIBLIOTHEEK, hiervooren op bladzijde 135 deezer Verhandeling, in eerste Noor aangehaald, niet ongemerkt over het hoofd zien; maar, in deszelfs wijsheid en verlicht oordeel, in zoo verre het deszelfs menigvuldige staats- en den Vaderlande heilbevorderende bezigheden, gedoogen zullen, zoodanige maatregelen nemen als strekken kunnen tot genoegen van de *schrijvende en lezende Natie*, en waar naar alsdan een iegelijk zal behooren zig te schikken.

Alvoorens van deeze mijne Verhandeling af te stappen en dezelve te besluiten, vind ik het niet ongepast om nog een zeer gewigtig stuk onzer spelling te laten volgen, hetwelk ik vertrouwd dat den Leezer niet ongevallig weezen zal, en voornaamlijk bestaat in de regelmaatige scheidings onzer lettergreepen of *Syllabes*, &c. waarin veel Nederlanders zeer onkundig zijn en welke *scheiding* nogtans *onafscheidelijk* is van een goede spelling. —

Zoodra men de woorden wel weet uit te spreken, is men ook bekwaam om dezelve wel te spellen. Bij voorbeeld: *alleronbegrijpelijkste*, scheidt men aldus: *al-ler-on-be-grij-pe-*

pe-lijk-ste. — De letter, waarmede een woord in het enkelvoud na twee vocaalen eindigt, wordt in het meêrvoud altijd aan de tweede syllabe verbonden, als *hoed, hoe-den; ik laak, wij laa-ten, ik eet, wij ee-ten; boot, boo-ten; buur, buu-ren*, enz. — *Gemakkelijk*, spelt men *ge-mak-ke-lijk*; maar dit woord wordt somtijds tot drie lettergreepen verkort, en dan schrijft men *gemakk'lijk*; mer behouding van de tweede *k*, ter aanpooing dat 'er eene *e* uitgelaaten is. Zoo ook maakt men van *zaakelijk, zaak'lijk*. Van *gewisfelijk, gewis'lijk*, enz. Gelijk men breeder zien kan in *TUINMANS Rijmproeve*, bl. 257. In zulke woorden, die in het meêrvoud twee consonanten hebben, behoort de eerste aan de voorste, en de tweede aan de agterste lettergreep; als: *bed-den, el-len, mes-sen, net-ten, pak-ken, son-nen, schop-pen, kar-ren*, enz. — Zoo scheidt men ook de Werkwoorden *dans-sen, bak-ken, mes-ten, bid-den*, enz. — *Duifster, vrijster, eerste, naaister*, scheid ik dus: *dui-ster, vrij-ster, eer-ste, naai-ster*, enz. maar *naaste, haasten, meester, vasten, tasten, rusten*, enz. schrijve ik: *naas-te, haas-ten, mees-ter, vas-ten, tas-ten, rus-ten*; gelijk ook *hoes-ten, roes-ten, bees-ten, gees-ten*, omdat die woorden in het enkelvoud met eene *t* eindigende, dezelfde in het meêrvoud, in de tweede lettergreep aanneemen. — *SéwEL* intuschen wil dat men schrijve *hoe-sen, roe-sen, bee-sen, gee-sen*, eene spelling, doorwelke men het wortelwoord geheel vernietigt en kwijt raakt. — De woorden die met eene enkele vocaal beginnen, als *adel, egel, oder, uwe, ijdel*, spelt men *adel, é-gel, o-der, u-we, ij-del*, enz. omdat die enkele vocaalen daarin ieder op zigzelve, eene lettergreep maaken. — Of het ook, volgens *MOÖNEN*, kan goedgekeurd worden, dat men spelle: *vorst-en, appel-en, loogen-aar, loop-er, roep-er*, en dergelijke woorden meer, mogen de Leezers oordeelen; ik voor mij spel liever *vor-sen, of vorst-en, ap-pe-len, loo-ge-naar, loo-per, roe-per*. — Alle de Werkwoorden met de voorzetsels *Be, Ge, Mis, Ont*, beginnende, laaten die voorzetsels op zichzelve eene syllabe maaken, als *Be-graa-ven, Ge-draa-gen, Mis-tas-ten, Ont-van-gen*. — Zoo is 't ook met de woorden die het woordje *on* vooraf hebben, als *on-êere, on-diens*. — Desgelijks met de geenen waarin *wan* voorafgaat, als *wan-schaapen, wan-schepsel, wan-gunst*. Denzelfden gang gaan ook de woorden met *bij* beginnende, als

als *bij-brengen*, *bij-slaapen*; ook de geenen die met *toe* beginnen, als *toe-kruid*, *toe-slaan*, enz. Desgelijks de zulken die met *na* beginnen, als *na-gaan*, *na-loopen*, *na-jaagen*, *na-gedagtenis*, enz.

Laat ik hierbij nog voegen, hetgeene ik welſer in een zeer oud Manuscript gevonden hebbe, en van den volgenden inhoud is.

„ Om wel te spellen, worden de volgende regelen gemeenlijk voorgeschreeven:

„ 1. Als tusſchen twee klinkers ſtaat een medeklinker, zoo behoort dezelve tot den volgenden klinker, gelijk *d* in *va-der*; *f* in *ta-fel*; *n* in *zo-nen*; *g* in *ploe-gen*.

„ 2. Als tusſchen twee klinkers ſtaan twee of meer medeklinkers, die ſaamen met den volgenden klinker niet uitgesproken kunnen worden, zoo behooren dezelve ten deele tot den voorgaanden, ten deele tot den volgenden klinker, gelijk men ziet in *bak-ken*, *zet-ten*, *vel-den*, *han-den*, *warm-te*, *eng-te*, *ſmal-ſte*, *men-schen*, *ern-ſtig*.

„ 3. Als tusſchen twee klinkers ſtaan twee of meer medeklinkers, die ſaamen met den volgenden klinker kunnen uitgesproken worden, zoo behooren die alléén tot den volgenden klinker, gelijk in *A-dri-aan*, *A-pril*, *Fe-bru-äär*, *A-bri-coos*.

„ 4. Gelaſchte of ſaamengeſtelde woorden, moeten in het spellen wederom geſcheiden worden. Zoo ſpelt men *on-edel*, *weder-öm*, *ver-üchten*, *milk-ëmmer*, *waar-üchtig*; hoewel men ſpelle *toonen*, *nede-rig*, *tove-raarh*, *mel-ken*, *waa-ren*. Zie de Aanmerkingen van *Leupe-nius* op de Nederduiſche Taale, *bl.* 26.

„ Maar als men de voorchreeven derde regel in het spellen volgt, dan komt de ſpelling dikwils te ſtrijden met de uitspraak, gelijk men merken kan in de woorden: *vaste*, *beste*, *kiste*, *kosten*, *zuster*, *haspel*, *gespen*, *mispen*; want ſpellende *va-ſte*, *be-ſte*, *ki-ſte*, *ko-ſten*, *zu-ſter*, *ha-ſpel*, *ge-ſpe*, *mi-ſpel*, zoo behoorde en ſchijnt de uitspraak te zijn, *vaaste*, *beeste*, *kiiste*, *koosten*, *zuuster*, *haaspen*, *geespen*, *miispen*; daar nogtans de uitspraak is: *vas-te*, *bes-te*, *kis-te*, *kos-ten*, *zus-ter*, *has-pel*, *ges-pe*, *mis-pel*. Hieröm dunkt mij dat men deezen regel niet behoort te volgen, wanneer de uitspraak vereiſcht dat de medeklinkers, tusſchen de klinkeren ſtaande, van malkander geſcheiden worden. —

K

„ En

29 En op deze manier zoude ik de medeklinkers ook schei-
 29 den in uitheemsche woorden *Sep-tember, Oc-tober*;
 29 *Doc-ter, Ac-tie, Afgig-natie, Condem-natie, Excep-*
 29 *tie*, schoon dit strijde tegen de manier van de Latinisten.

29 In *Haasten, meester, priester, rooster, koesteren,*
 29 *weestijn*, kan men den voorschreeven derden regel vol-
 29 gen, zonder dat de spelling tegen de uitspraak komt te
 29 stuiten; maar ik zoude ook in dusdanige woorden, de
 29 medeklinkers liever scheiden, omdat *st* alhier, in het
 29 uitspreken, zoo wel tot den voorgaanden als tot den
 29 volgende klinker behoort.

29 *Cornelius Plempius*, in zijne *Orthographia Belgica*, is
 29 van gevoelen dat de meeste uitgangen ofte Lettergree-
 29 pen der woorden, beginnen met een' klinker, en brengt
 29 dus de medeklinkers, tuschen de klinkers staande, ge-
 29 meestlijk tot den voorgaanden klinker, spellende raads-
 29 aant, *tover-aar, vriendsch-ap, munt-e, voogd-es*,
 29 *waard-in, onderd-aan, logen-aar, vrees-elijk, schoon-*
 29 *er, ons-er, smeer-ig, guls-ig, herberg-ier, afgod-ist.*
 29 Ziet hem bl. 11 en 12.

29 Op denzelfden grond, van dat de uitgangen met klink-
 29 kers beginnen, verwerpt hij de verdubbeling der mede-
 29 klinkeren, in *hebben, bakken, willen, minnaar, Amster-*
 29 *dammer, zonnen, luttel*, en spelt *heb-en, bak-en, wil-*
 29 *en, min-aar, Amsterdam-er, zon-en, lut-el.*

29 Hieruit blijkt dat deeze Schrijver, tegen den eerste
 29 voorschreeven regel, zoude spellen, *zon-en*, niet *zo-*
 29 *nen*; *ploeg-en*, niet *ploe-gen*, en dat hij zoude schrij-
 29 ven *taafel, vaader*, in plaats van *tafel, vader*. — Het
 29 blijkt ook dat hij tegen den tweeden regel spellen zou
 29 *veid-en, hand-en, smalst-e, mensch-en, ernst-ig*; als-
 29 mede dat hij niet zoude spellen *va-ste, be-ste, haa-*
 29 *sten, mee-ster*, noch *vas-te, bes-te, haas-ten, mees-*
 29 *ter*; maar *vast-e, best-e, haast-en, meest-er.*

29 Volgens de gewoonlyke manier van spellen geeft men
 29 aan de medeklinkers, voor en agter de klinkers, den-
 29 zelfden naam. Men zeid *te, i, ti*; en *i, té, it*; *el, i,*
 29 *li*; en *t, el, il*, — Men noemt ook alle de mede-
 29 klinkers bijzonder, als 'er veel in eene lettergreep kom-
 29 men, als *schr-ikt, schrikt, dwi-ngt, dwingt*. —

29 Maar deeze manier wordt gantsch verworpen door
 29 CASPER VAN DEN ENDE, in zijne Voorrede voor zijn
 29 Fransch en Duitsch Woordenboek. In plaats dat ande-

29 ten

ren spellen, *wé i té wit*, zoo spelt hij *wé i et wit*; en hoeveel medeklinkers dat 'er ook voor een' klinker komen, of agier een klinker volgen, hij spreekt die in het spellen saamen éénsgeluids, of onder éénen naam uit. Aldus spelt hij *dwingt, dwé i engt, dwingt*; *schrikt aldus schré i ekt, schrikt*. — Zoo doende zeld VAN DEN ENDE valt 'er tusschen de letternoeming en het waare geluid der woorden geen verschil; en de leerling wordt met weinig moeite tot volkomene kennis van leezen en schrijven gebragt, gelijk hij zegt door dagelijksche ondervinding hem gebleeken te zijn.

Ten deezen einde stelt hij ih zijne Lettertafel, in ééne ríje, bij malkander, de scheidelijke geluiden of voorkeeffzels, daar de woorden mede beginnen, als: *bl, br, cr, chr, dr, dw, fl, fr, gl, gr, kl, kn, kr, pl, pr, ps, fl, sm, sn, sp, spl, spr, st, str, sch, schr, tr, tw, vl, vr, wr, zw*. —

In eene andere ríje stelt hij de onderscheidelijke geluiden of Nakleeffzels, waarmede de woorden eindigen, als: *bs, bt, ch, chs, cht, ds, dt, fs, ft, gs, gt, ks, kt, ld, lf, lfs, lft, lg, lgt, lk, lkt, lm, lms, lmt, lp, lps, lpt, ls, lst, lt, lx, md, mp, mps, mpt, ms, mt, mts, nd, ndr, ng, ngs, ngt, ngts, nk, nkt, nkts, ns, nscht, ps, pt, rd, rdt, rf, rfs, rst, rg, rgs, rgt, rk, rks, rkt, rl, rls, rlt, rm, rms, rmt, rn, rns, rnst, rp, rps, rpt, rs, rst, rss, rx, sch, scht, sp, spt, st, ts*.

De Medeklinkers die een woord of lettergreep beginnen, zonder van een' ander' medeklinker gevolgd te worden, noemt hij *be, ce, de, fe, ge, he, je, ke, le, me, ne, pe, que, re, se, te, ve, we, xe, ze*. En de Medeklinkers die een woord of lettergreep eindigen, noemt hij *eb, ed, ef, eg, ik, el, em, en, ep, er, es, et, ex, ez*. —

Maar ik geloove niet dat deeze nieuwe vond groote nuttigheid heeft, en als men de letternoeming met het waare geluid der woorden zoude willen doen overéenkomen, zoo zoude men moeten spellen, niet gelijk VAN DEN ENDE doet, *wé i et, wit*, maar *wi i it, wit*.

Aangaande de Nakleeffzels; *Van den Ende* heeft 'er veelen op zijn lijst vergeeten, naamelijk die van de volgende woorden: *gelubt, knechts, sichts, breedst, zweedsch, beleefd, beleefdst, last, kreesst, staatsch, versaaagdst, kragtígst, zwakst, grieksch, velds, meldo*.

„gevolgs, vermoimd, smalst, valsch, vervalscht, hemds;
 „bekwaamst, schands, gezondst, neerlandisch, verlengd;
 „hengst, banks, schoonst, flapst, beknopt, paapsch,
 „wreedst, aardsch, geleerdst, herfst, argst, tweernt, ge-
 „tweerd, zerpst, dorpsch, vatsch, korst, dortsch, ver-
 „baasd, duitsch, wilst, uws, en anderen meer, want het
 „is niet wel mogelijk die allen te bedenken.”

Profesfor SIEGENBEEK heeft geen het minste gewag ge-
 maakt van deeze manier van spellen, en schijnt, door zijn
 stilzwygen daáómtrent, weinig gezags aan dezelve toe te
 schrijven en althans niet bij te zetten, — Eene *Spelling*,
 waarmede men, sedert eenigen tijd, magtig ingenomen is
 geweest en de hersfens der Leermeesters, der Leervrouwen
 en der Kinderen afgepijngd heeft. — Eene *Spelling*, waar-
 door ons *Alphabeth* of onze Letterlijst tot een heele *Let-
 serkas* is aangegroeid, — waarmede ik mij nooit heb kun-
 nen veréénigen en mij nimmer veréénigen zal. — Eene
Spelling, waarvan de Wel Erw: Heer LAMBERTUS VAN
 BOLHUIS, Predikant te Groningen, die in den Jaare 1792,
 door de Maatschappij TOT NUT VAN 'T ALGEMEEN alme-
 de met een GOUDEN EERPRIJS is beloond, wegens eene be-
 knoote NEDERDUITSCHÉ SPRAAKKUNST, ook geen gewag
 heeft gemaakt, — en met welker voorstelling ik deeze
 mijne tegenswoordige Verhandeling besluite, — aan de-
 welke nu verder niets meer ontbreekt, om in alles de ge-
 daante van een welverórdend Boek te hebben, dan een
 zoogenaamd ERRATA, 't welk ik derhalven zal laten volgen.

Wat is een

E R R A T A ?

Vraagt misfchien een onkundig Leezer, die niet weet
 dat het woord *Errer*, in het Fransch, betekent *Dwaalen
 van het regte spoor* of ook *mislagen begaan* of *in gebre-
 ken vervallen*, — en dat dus het Latijnsche woord *Erra-
 ta*, waarvan het Fransche ontleend is, beduiden moet eens
 bevinding en aanwijzing van mislagen of fouten in een
 gedrukt Boek; — bij welker aanwijzing, de Auteur of
 Schrijver, dezelve doorgrans toefschrijft, of aan zijne ver-
 wijdering van de drukpers, of aan onóplettenheid van den na-
 leezer der Proeven of *Corrector*; — met gediensfig verzoek
 om dezelve te willen door de Vingeren zien en, naar zijne
 opgaave, te verhelpen. ————— Zeer

Zeer zelden komt één gedrukt Boek, waaronder de persfe, en in de openbaare Waereld, 't welk van misstellingen en gebreken bevrijdt is. — Hiervan heb ik reeds bewijzen aangevoerd in de VOORREDEN mijner SPELKONST, in den Jaare 1763, — met eene aanhaaling uit de Werken van wijlen Profesfor P. HÖRSTEDT, die getuigt dat de *gewijde Bladen* daarvan niet verschoond zijn gebleeven. — En, voor eenige Jaaten heb ik de Proeven nagezien eenes nieuwen Druks van een klein Fransch *Testament* met de *Psalmen*, — waarin ik (in den ouden druk) ontdekte eene drukfout van het hoogste aanbelang, alléén door de verwisseling van twee letteren; terwijl in HEBREËN XI, daar van MOSES gelezen moest worden, in het laatste gedeelte van het 26 vers: *Car il regardoit à la rémunération*, dat is: *Want hij zag op de vergeldinge des loons*, integendeel gedrukt stond *à la remunération*; door welke verplaatsing van *n* en *m*, in de betekenis van die twee woorden, een hemelsbreed verschil te wege wordt gebracht.

De Drukfeilen in dit mijn klein Geschrift, kunnen alweder ten bewijze strekken van de onvolmaaktheid der menschelijke voortbrengselen, — en, schoon dezelve weinig zijn in getal, zoo heb ik nogtans goedgevonden om mijn Leezer 'er van te verwittigen, en denzelven te verzoeken om ze, op de volgende wijze te willen verhelpen, of te plooiën.

Op Bladzijde 35 wordt gelezen:

AMBT. O, En AMPT worden veelal, met *b* en *p*, onverschillig geschreeven. — Met SIEGENBEEK verklaar ik mij voor 't laatste. —

In deeze laatste woorden is eene onbedagtzaame misstelling, die op tweederlei wijze kan verholpen worden. Dat is, om te leezen: „Met SIEGENBEEK verklaar ik mij voor 't EERSTE;” want die schrijft AMBT, — of

„Tegen SIEGENBEEK verklaare ik mij voor 't LAATSTE.”

En terwijl ik nu over de voorkeur in het gebruik van *b* of *p*, in de bovenstaande woorden AMBT en AMPT, geen harnas wil aantrekken, zoo laat ik in deezee ook de vrije keus aan den Leezer over, en verklaar mij als onzijdig

geval. — Een *Ambachtsheer* zal ik toch nimmer worden en met een *AMPT* ben ik reeds begiftigd; als zijnde *ENREGISTRATEUR* bij het *Fransche COMMISSARIAAT*, in den *HAAG!* —

Bladzijde 53, op eenige regels na vanönder, leest men de volgende woorden:

„ *Terwijl ik ze allén zäl terneder stellen.*”

Eene nitdrukking die geheel van taalkunde ontbloot is, en almede, gelijk de voorige, op tweederlei wijze kan verbeterd worden; — of, dat men leeze, met uitsluiting van het woordje *zäl*:

„ *Terwijl ik ze allén terneder stellen.*”

Of, met inlaating van dat woordje: aldus

„ *Terwijl ik ze allén zal terneder stellen.*”

Waarmede dan de fouten verholpen zijn, die de voorname mislagen in mijn werk uitmaaken. Een enkele Letterfout zal immers wel verſchooning vinden bij den besccheiden Leezer, — den welken zij toegewenscht.

H E I L !

*

Bij

Bij den Uitgever dezes is ook gedrukt of
te bekomen:

Reis van de Heeren VAN HUMBOLDT en BONPLAND naar de Keerkringen in de Jaren 1799, 1800, 1801, 1802, 1803 en 1804. Een uittreksel uit hunne Aanteekening van J. C. DELAMETHERIE, uit het Fransch, in gr. 8vo. à 11 St. Nimmer maakte de onderneming van eenig Reiziger zo veel geruchts, als die van den Heer ALEXANDER VAN HUMBOLDT; nimmer verlangde men sterker naar het uitkomen van eens Reizigers Dagboek, dan naar het zijne. Het valsch gerucht van zijnen dood, wekte een algemeen beklag, en men beschouwde dien als een onherstelbaar verlies voor de Natuur- Land- en Volkkunde. — De Heer van HUMBOLDT, hoewel een Duitscher, begaf zich, bij zijne terugkomst in *Europa*, het eerst naar *Frankrijk*, maar 'er was ook geen volk, dat vóór en gedurende zijne Reis een zo levendig deel in zijn lot nam en dat hem zijne Reis zelve, zoo veel maar mogelijk, wilde verligten, terwijl zijn Reizenoot zelf een Fransman was. Naauwelijks drong men zich zoo van alle kanten naar den eersten ontdekker van *Amerika*, als men te *Parijs* naar HUMBOLDT deed, en het was de beroemde DELAMETHERIE, Lid van het Nationaal Instituut, die aan het Fransch Publiek, dat met zoo veel verlangen naar eenig berigt van den Reiziger uitzag, daar deszelfs Dagboek, uit hoofde der menigvuldige Platen en des rijken inhouds, nog zoo spoedig het licht niet zien zal, voor de hand een uittreksel of beknopt overzicht mededeelde, van het geen men in het Dagboek zelve te verwachten heeft. Men heeft gemeend, dat eene getrouwe Vertaling van dit Verslag des Heeren DELAMETHERIE ook onze Landgenooten, die op wetenschap prijs stellen, niet onaangenaam zou weezen; te meer, daar hetzelfde eensdeels tot een voorbereidende Inleiding kan dienen voor het te wachten groot geheel, maar ook anderdeels als een op zich zelve staande Werkje kan worden aangemerkt, dat de hoofdzaken van het eerstgenoemde in zich bevat.

MERKWAARDIGE VOORBEELDEN, ter bevordering der kennis van de ZIELSVERMOGENS DER DIEREN, voor de meer gevorderde Jeugd en Weetglerige beminaars van Dieren.

Versy

Verzameld, gerangschikt en verklaard, door J. G. TRIMOLT. Uit het Hoogduitsch. In 8vo. à f 1: - Dit belangrijk Werkjen voornaamlijk ten dienst der Jeugd ingericht, oordeelen de Schrijvers der nieuwe Vaderl. Bibliothek, dat in allen opzichte aanbeveeling verdient. — De kennis der Natuur, is belangrijk en aangenaam tevens voor de Jeugd. — Zoo ergens, bij de Dieren stralen Gods magt, wijsheid en goedheid duidelijk door. — In agt Hoofdstukken wordt gehandeld over: de *Zielsvermogens der Dieren, hunne Gewaarwording, Denkbeelden, Opmerkzaamheid, Verbeeldingskracht, Gewoonten, Leerzaamheid, Taal en Schranderheid.* De Schrijver bewijst zeer voldoende, dat de Dieren Zielen bezitten, en bepaalt, door een aantal treffende Voorbeelden van allerlei aart, hoe verre hunne verstandelijke Vermogens reiken, en waarin zij voornaamlijk, in vergelijking van waarlijk redelijke Wezens, te kort schieten.

VERVOLG EN TWEDE VERVOLG van J. G. TRIMOLTS *merkwaardige Voorbeelden, ter bevordering der Kennis van de Zielsvermogens der Dieren.* Met deze beide allerbelangrijkste Vervolgen, die elk 18 Stuivers kosten, is nu dit ganse zoo aangenaam als nuttig Werkje, het welk men Compleet voor f 2: 16: bekomen kan, voltooid; terwijl men in het zelve niet slechts alles bij een vindt, wat ons met de *vermogens, de werkzaamheden, de zoogenaamde deugden en ondeugden, de bestemming en de nuttigheid der Dieren* voor den Mensch, mitsgaders met de plichten, die den Mensch jegens deze schepzels te betrachten heeft, kan bekend maken, maar dit Werkje, de Dieren steeds met den Mensch vergelijkende, zelfs de Menschenkennis ten uiterste bevordert, en dus zoo wel door bejaarden als door de ontlukende Jeugd dient gelezen te worden.

D. WILLIAM HENRY, CHEMIE, voor beginnende Liefhebbers. OF AANLEIDING, om de nuttigste *Scheikundige Proeven, zonder groote kosten en een wijdoopige toefsel, in het werk te stellen, benevens eene Aanleiding, tot het onderzoek der Minerale Wateren, der Mineralen, der Vergiften, der Pharmaceutisch Chemische Bereidingen, en 's gebruik der Scheikundige Proeermiddelen, ten nutte van Pachters en Landeigenaars, gelijk ook tot verschei-*

dene andere untige oogmerken. Uit het Engelsch, naar de Tweede oorspronkelijke uitgave, vertaald en met de Aanmerkingen van den Heer J. B. TROMMSDORFF, vermeerderd, uitgegeeven door ADOLPHUS YPEY, *A. L. M. Philos. et Med. Doct. Gewoon Hoogleeraar in de Geneeskunde, voornaamlijk in de Ziektekunde en Practyk, aan de Bataafsche Hooge Schole te Franeker.* In gr. 8vo à f 1: 18:

SIJSTEMATISCH HANDBOEK der *beschouwende en Werkdaadige* SCHEIKUNDE; Ingericht volgens den leidraad der CHEMIE, voor *beginnende Liefhebbers*; door W. HENRY. Om te dienen, tot opheldering en uitbreiding van gemelde Werkje. Door ADOLPHUS YPEY. Twee deelen. In gr. 8vo. f 7: 16:

Was een Scheikundig Handboek immer eene begeerlijke zaak, het zelve moet zulks thands inzonderheid wezen, daar'er, zedert kort, zoo vele oude maar verkeerde begrippen in dit gewigtig vak verbeterd, zoo vele nieuwe ontdekkingen gedaan zijn: ja al ware men voorheen ook van een toen bruikbaar Handboek voorzien geweest, een nieuw zou, uit aanmerking van het laatst gezegde, alzins wenschlijk en noodzaaklijk wezen. Tot op den tijd echter van onzen geleerden Landgenoot P. J. Kastelein, wiens verdiensten nog lang zullen erkend worden, was'er, in onze taal, geen werk van dien aard te vinden: in 1786 gaf hij het eerste Deel zijner *beschouwende en werkende Chemie* in het licht; doch de dood verraste hem bij dit werk en het bleef onvoltooid; ook was het, hoe schoon op zich zelve, nog te zeer met thands verworpene denkbeelden vervuld, dan dat het tegenwoordig nog bruikbaar zijn zou. Hierom ondernam de bekwame Hoogleeraar YPEY, in het jaar 1803, de vertaling van eene *Chemie voor beginnende Liefhebbers der Scheikunde*, geschreeven door W. HENRY, en, daar dezelve zeer gunstig bij onze Landgenooten ontvangen werd, zoo werd de Hoogleeraar aangemoedigd tot het vervaardigen van een meer uitvoerig werk, een volledig Scheikundig Handboek naamlijk, waarbij hij gemelde werkje van HENRY ten grondslag legt, van de beste In- en Buitenlandsche Schrijvers in dit vak gebruik maakt, daar mede zijne eigene onderzoekingen verbindt, en van welk uitmuntend geschrift reeds twee Deelen het licht zien.

Het eerste Deel, met het keurig Portret van den Schrijver-

ver aan het hoofd, volgt enkel de *eerste* Afdeeling van HENRY's werk benevens de *zestien* eerste Onderverdeelingen van de *tweede* Afdeeling. Wat HENRY in voornoemde eerste Afdeeling, over de algemeene gronden der Scheikunde, slechts gedeeltelijk had aangestipt, wordt hier zoo juist en uitvoerig als onderhoudend verhandeld, toonende de Heer YPREY niet alleen aan, wat eigenlijk Scheikunde is, maar weidende hij ook over de verdeelingen en het nut dier wetenschap uit, leverende te gelijk eene beknopte geschiedenis van dezelve in verschillende tijdperken.

In de *tweede* Afdeeling wordt hier op alles breedvoeriger ontwikkeld, wat de bijzondere deelen der Chemie aangaat. Dus geeft de *eerste* Verdeeling ons verslag van den aard der Scheikundige verwantschappen, met eene beschrijving der voornaamste Scheikundige Kunst-bewerkingen; treft men in de *tweede* eene juiste redeneering van over de eigenschappen en werkingen der warmtestof, en levert de nieuwste ontdekkingen in dit vak; brengt ons de *derde* kortlijk, iets aangaande de gazen of uchtvormige vloeistoffen in het algemeen; handelt de *vierde* uitvoerig over de eigenschappen der Zuurstof en van het Zuurstofgaz; gaat de *viijfde* over de Stikstof, hare hoedanigheden, de middelen, om haar zuiver te bekomen enz. De *zesde* handelt over de Dampkringslucht, derzelver zwaarte, veerkragt en zamenstelling uit Zuurstofgaz, Stikstofgaz en een weinig Koolstofzuur; de *zevende* over het Waterstofgaz; de *agste* over de zamenstelling en ontbinding van het water, met eene naauwkeurige beschrijving der proeven, deswege in Frankrijk en elders genomen; de *negende* over de eigenschappen van het water, als ijs, vloeibaar water en damp. De *tiende* over de loozouten; de *elfde* over de Zuren, die opgefomd worden; de *twaalfde* over de Koolstof, het Koolstofzuur, en deszelfs verbindingen; de *deritiende* over de Zwavel, het Zwavelzuur, de Zwavelzure lichamen en de dubbele verbindingen der Zwavel; de *veertiende* over het Salpeterzuur en Zoutzuur; de *viijftiende* over den Phosphorus en het Phosphorzuur; de *zestiente* over het Boraxzuur en deszelfs verbindingen, de *zeventiende* Verdeeling der *tweede* Afdeeling dezes Werks, waar mede het tweede Deel begint, handelt hij, na eene beknopte Inleiding over de Aarden in 't algemeen, zeer volledig over derzelver bijzondere soorten, als over de

Kel-

Kelaarde, Klei- of Aluinaarde, Zirconsaarde, Berijlaarde, IJtteraarde, Agustaarde, Okeraarde, Talkaarde, Kalkaarde, Zwaaraarde en Strontiaanaarde. De *achttiende* levert eene vrij breedvoerige Verhandeling over de Metalen in het algemeen, derzelve eigenschappen en werkingen, vereeniging met en ontbinding door de Zuurstof, enz. In de *negentiende* handelt hij bijzonderlijk over het Goud en beschrijft deszelfs algemeene eigenschappen, de Goudertsen; de vereeniging van het goud met de gewone brandbare stoffen, de Metalen en de Zuren, het Dondergoud, het Goudpurper van Cassius en het Vergulden. De *twintigste* gaat over de Platina op dezelfde wijze. De *een-en-twintigste* over het Zilver. De *twee-en-twintigste* over het Kwikzilver, en de *drie-en-twintigste* over het Yzer. En hier mede dit tweede Deel afgeloopen zijnde, besluit de Schrijver hetzelfde met nog eenige bijvoegfels, over het Harger Zand, de verbeterde bereiding der Zoutzure Zwaaraarde en Strontiaanaarde en de nieuwe Metalen in de Platina, die kennelijk blijf dragen van 's mans zucht, om zijne onderzoekingen gestadig voort te zetten, het steeds tot meer volkomenheid te brengen en zijne Lezers van de nieuwste ontdekkingen te onderrigten.

Hartlijk wenscht men, met alle Liefhebbers der Natuur- en Scheikunde, dat de Hoogleeraar steeds kragten, lust en aanmoediging genoeg mogen behouden, om het door hem begonpen voortrefflijk Werk geheel te volvoeren.

BANSERIL OF LEVENSGESCHIEDENIS VAN EENEN ZELFBEVLIEGER, waarin bijzonderlijk het nadeel wordt aangewezen, ontspruitende uit het stilzwygen van Ouders en Opvoeders jegens de Jeugd, ten aanzien der teeldrift en het geen daar op betrekking heeft. *Uit het Hoogduitsch.* In gr. 8vo. à f 2:-

Daar dit Werk in den vorm eener geschiedenis geschreeven is, waar in een jongeling, die tot het bewuste euvel vervallen was, zijnen levensloop, inzonderheid met betrekking tot het hoofdonderwerp, van zijne vroegste jeugd af, beschrijft, terwijl de noodige onderrigtingen telkens in het verhaal gevlochten zijn en met de geschiedenis afwisselen, zoo houdt deze manier van voorstel reeds van zelf steeds de aandacht levendig; en hoewel aan den anderen kant de heillooze gevolgen eener voor ligchaam en ziel zoo verderfelijke ondeugd, als de hier be-

befchrevene is, met de levendigste kleuren worden afgeschetst, zoo kan men den Schrijver evenwel geenszints het verwijt doen, hetwelk anderen, die dit onderwerp behandelen, meermalen niet zonder reden gemaakt is, van namelijk de zaak overdreven en dus meer kwaads dan goeds gesticht te hebben.

Veel meer vindt men nog in dit boek, dan de Titel belooft, en wel zeer belangrijke onderzoekingen, gelijk zij voorbeeld, een onderzoek, van waar het kome, dat bij, die uit dwaling zondigen, in de menschelijke Maatschappij een veel ongelukkiger lot ontmoeten, dan de eigenlijke ondeugenden; voorflagen, hoe men zwaarmoedige menschen behandelen moet om hen te genezen, troostgronden voor zwaarmoedigen, die ongeneeslijke lichaamskwalen of ongemakken met zich rond dragen; een betoog op geneeskundige gronden, dat de dood zoo smartelijk niet is, als men zich gewoonlijk verbeeldt.

Dit Boek kan verbazend veel nut stichten, daar het, over het tederst onderwerp, zoo kiesch geschreven is, dat men het, in handen van ieder Ouder en Opvoeder verdienende te zijn, elken jongling mede durft in handen geven.

J. P. BRISSOT, Nieuwe Reize in de Verëenigde Staaten van Noord-America. Drie Deelen. In gr. 8vo. (in plaats van f 7: 12.) VOOF . . . . . f 3: 16:-

P. L. S. MULLER, veel Hoofden, veel Zinnen, of *Wijsgeerig Onderzoek*, over het verschil der menschelijke gemoederen. Twee Deelen. in gr. 8vo. - 3: 18:-

Het Geheimvol Kasteel, of de Ouderlooze Erfgenaam. *Twee Deelen*. In gr. 8vo. . . . - 2: 4:-

G. VAN DER VOERT, Grondbeginselen der Menschkunde. Twee Deelen. In gr. 8vo. . . . - 2: 4:-

————— *Wijsgeerige Verhandelingen*.
In gr. 8vo. . . . . - -: 18:-

J. F. HENNERT, Verhandelingen over de Wijsbegeerte en fraaije letteren. Zes Deelen. In gr. 8vo. . . . . - 7: 16:-

